Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (EDC/HRE)
Βιβλίο III

Επιμέλεια αγγλικής έκδοσης: Rolf Gollob και Peter Krapf
Επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: Κατερίνα Τούρα
Μετάφραση: Βικτωρία Βάρφη

Ζούμε δημοκρατικά

Σχέδια μαθήματος για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη
και τα ανθρώπινα δικαιώματα για το γυμνάσιο

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Ζούμε δημοκρατικά

Σχέδια μαθήματος για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα για το γυμνάσιο

Επιμέλεια αγγλικής έκδοσης: Rolf Gollob και Peter Krapf
Συγγραφείς: Rolf Gollob, Ted Huddleston, Peter Krapf, Don Rowe, Wim Taelman
Επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: Κατερίνα Τούρα
Μετάφραση: Βικτωρία Βάρφη

Βιβλίο ΙΙ
από
EDC/HRE Βιβλία I-VI
Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη
και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στη σχολική πράξη:
Διδακτικές αλληλουχίες, έννοιες, μέθοδοι και μοντέλα

Εκδόσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης

Οι απόψεις που εκφράζονται σε αυτή την εργασία αποτελούν ευθύνη των συγγραφέων και δεν αντανακλούν απαραίτητα την επίσημη πολιτική του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Όλα τα δικαιώματα είναι κατοχυρωμένα. Κανένα μέρος αυτής της έκδοσης δεν μπορεί να μεταφραστεί, να αναπαραχθεί ή να μεταδοθεί σε οποιαδήποτε μορφή, ηλεκτρονική (CD – Rom, διαδίκτυο, κλπ.) ή μηχανική, μέσω φωτοτυπιών, εγγραφής ή οποιουδήποτε συστήματος αποθήκευσης και ανάκλησης πληροφοριών, χωρίς προηγούμενη έγγραφη άδεια από το Public Information και Publications Division, Directorate of Communication (F-67075 Strasbourg Cedex or publishing@coe.int).

Ο συντονισμός για την παραγωγή, τον σχεδιασμό και την έκδοση αυτού του τόμου έγινε από το IPE (International Projects in Education; www.phzh.ch/ipe) του Τμήματος Εκπαίδευσης Εκπαιδευτικών του Πανεπιστημίου της Ζυρίχης (PHZH).

Η παρούσα έκδοση συγχρηματοδοτήθηκε από τον Ελβετικό Οργανισμό για την Ανάπτυξη και τη Συνεργασία (SDC).

pädagogische hochschule zürich

International Projects in Education
Transferzentrum für internationale Bildungsprojekte

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC

Εικονογράφηση: Peti Wiskemann
Εξώφυλλο: Peti Wiskemann
Σελιδοποίηση: Ogham/Mourreau

Εκδόσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης

F-67075 Strasbourg Cedex
http://book.coe.int

Συμβούλιο της Ευρώπης, Απρίλιος 2008

Περιεχόμενα

Εισαγωγή 5

Το εννοιολογικό πλαίσιο του εγχειριδίου: βασικές έννοιες 10

Μέρος 1 - Το άτομο και η κοινότητα 19

Ενότητα 1: Στερεότυπα και προκαταλήψεις. Τι είναι η ταυτότητα; Πώς αντιλαμβάνομαι τους άλλους, κι εκείνοι εμένα; 21

Ενότητα 2: Ισότητα. Βιώνεις την ισότητα περισσότερο από εμένα; 39

Ενότητα 3: Ετερότητα και πλουραλισμός. Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί ειρηνικά; 61

Ενότητα 4: Σύγκρουση. Τι κάνουμε όταν διαφωνούμε; 85

Μέρος 2 – Ανάληψη ευθύνης 107

Ενότητα 5: Δικαιώματα, ελευθερίες και υποχρεώσεις. Ποια είναι τα δικαιώματά μας και πώς προστατεύονται; 109

Ενότητα 6: Υποχρεώσεις. Τι είδους ευθύνες έχουν οι άνθρωποι; 141

Μέρος 3 – Συμμετοχή 159

Ενότητα 7: Μια σχολική εφημερίδα. Κατανοούμε τα μέσα επικοινωνίας παράγοντας μέσα επικοινωνίας 161

Μέρος 4 – Δύναμη και εξουσία 177

Ενότητα 8: Κανόνες και νόμος. Τι είδους κανόνες χρειάζεται μια κοινωνία; 179

Ενότητα 9: Κυβέρνηση και πολιτική. Πώς πρέπει να κυβερνάται η κοινωνία; 199

Εισαγωγή

Τι προσφέρει αυτό το βιβλίο;

Αυτό το εγχειρίδιο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς, εκπαιδευτές εκπαιδευτικών, υπεύθυνους προγραμμάτων σπουδών, εκδότες βιβλίων και μεταφραστές στις χώρες μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Μπορεί να μεταφραστεί και να προσαρμοστεί ώστε να ανταποκριθεί στις ιδιαίτερες απαιτήσεις των εκπαιδευτικών τους συστημάτων.

Αυτό το εγχειρίδιο περιλαμβάνει εννέα διδακτικές ενότητες για την Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη (EDC) και την Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (HRE). Οι ενότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν τέσσερα μαθήματα η καθεμία, προορίζονται για μαθητές του πρώτου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (2η ή 3η τάξη γυμνασίου, ανάλογα με το εκπαιδευτικό σύστημα). Κάθε ενότητα επικεντρώνεται σε μια βασική έννοια, η οποία συνδέεται με την EDC ή την HRE: ταυτότητα – ελευθερία – υπευθυνότητα – σύγκρουση – επικοινωνία – ετερότητα – κανόνες και νόμος – ισότητα – διακυβέρνηση.

Για κάθε μάθημα προτείνεται μια σειρά διδακτικών βημάτων με λεπτομέρειες, στον βαθμό που είναι δυνατό. Τα φυλλάδια για τους μαθητές παρατίθενται στο παράρτημα που βρίσκεται στο τέλος κάθε ενότητας, με σκοπό ο/η εκπαιδευτικός να λαμβάνει όσο το δυνατό μεγαλύτερη υποστήριξη μπορεί να παρέχει ένα εγχειρίδιο. Αυτό το βιβλίο, επομένως, απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και όχι σε μαθητές. Η εμπειρία στην εκπαίδευση εκπαιδευτικών έχει δείξει ότι οι εκπαιδευόμενοι και οι αρχάριοι στο διδακτικό επάγγελμα εκτιμούν τις λεπτομερείς περιγραφές μαθημάτων, αλλά ίσως και οι έμπειροι εκπαιδευτικοί να βρουν επίσης κάποιες ιδέες και υλικά, χρήσιμα για τις τάξεις τους. Οι εκπαιδευτές εκπαιδευτικών μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτό το βιβλίο ως οδηγό για την εκπαίδευση στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Αυτή είναι μια αναθεωρημένη έκδοση του εγχειριδίου. Η πρώτη έκδοση γράφτηκε στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη με σκοπό να υποστηρίξει ένα νέο σχολικό θέμα, που εισήχθη το 2002, τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Από το 1996, το Συμβούλιο της Ευρώπης είχε αναλάβει την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών εκπαιδευτικών σε θέματα EDC και HRE με στόχο την υποστήριξη της εδραίωσης μιας ειρηνευτικής διαδικασίας μετά τον πόλεμο. Οι εκδότες και συγγραφείς της πρώτης έκδοσης ήταν μέλη της διεθνούς ομάδας εκπαιδευτών που συμμετείχαν σ' αυτό το project. Έγινε ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών εκπαιδευτικών και δημιουργήθηκε υλικό, περιλαμβάνοντας και το πρώτο προσχέδιο αυτού του εγχειριδίου με σκοπό να χρησιμοποιηθεί τόσο για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών όσο και για χρήση μέσα στην τάξη.[1]

Ποια είναι η προσέγγιση της EDC/HRE;

Οι βασικές αρχές της EDC μπορούν να αποδοθούν καλύτερα μέσα από ένα παράδειγμα. Η ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης[2] είναι βασικό δικαίωμα της δημοκρατικής συμμετοχής. Στην EDC/HRE, οι μαθητές πρέπει να γνωρίζουν, να κατανοούν και να εκτιμούν το δικαίωμα στην ελεύθερη γνώμη και έκφραση, και να γνωρίζουν πώς αυτό το δικαίωμά τους προστατεύεται από το σύνταγμα (η μαθησιακή διάσταση της γνώσης και της κατανόησης). Ακριβώς επειδή η ενεργός χρήση αυτού του δικαιώματος είναι βασική για τη συμμετοχή σε μια δημοκρατική κοινότητα, οι μαθητές πρέπει επίσης να μάθουν και να εξασκηθούν στο πώς να διαφωνούν δημοσίως (η μαθησιακή διάσταση της ανάπτυξης δεξιοτήτων και ικανοτήτων). Τελικά, μέσα από την ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης τίθενται τα θεμέλια για μια ανοιχτή, πλουραλιστική κοινωνία. Η αντιπαράθεση και ο ανταγωνισμός των συμφερόντων και των απόψεων αποτελούν τον κανόνα, και όχι την εξαίρεση. Οι διαφωνίες που προκύπτουν πρέπει να επιλύονται με μη βίαιους τρόπους, μέσα από τον προφορικό λόγο (με υποστήριξη επιχειρημάτων και διαπραγματεύσεις τόσο σε δημόσιο όσο και σε ιδιωτικό επίπεδο). Μια ανοιχτή πλουραλιστική κοινωνία βασίζεται σε ένα σύνολο δεσμευτικών κανόνων και ισχυρών θεσμών που ενδυναμώνουν αυτούς τους κανόνες, αλλά περισσότερο απ' όλα πρέπει να βασίζεται σε ένα σύνολο αξιών κοινών για όλους τους πολίτες. Ανάμεσα σε αυτές τις αξίες περιλαμβάνονται η ανοχή, ο αμοιβαίος σεβασμός, η εκτίμηση του δίκαιου συμβιβασμού, η έλλειψη βίας, και η ικανότητα ενασχόλησης με καταστάσεις διαφωνίας και

1. Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με αυτό το project, βλ. τον 1ο τόμο αυτής της σειράς.
2. Βλ. Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 10 Δεκεμβρίου 1948, Άρθρο 19, 4 Νοεμβρίου 1950, Άρθρο 10.

διαμάχης για τις οποίες δεν έχει προκύψει κάποια λύση. Αν η λήψη πολιτικών αποφάσεων υποστηρίζεται και πλαισιώνεται από μια ισχυρή συναίνεση τάξης και δημοκρατικών αξιών, μια κοινωνία μπορεί να χειριστεί μια έντονη διαφωνία για κάποια σημαντικά θέματα. Η ελευθερία της γνώμης, σε αυτή την περίπτωση δεν μπορεί να γίνει επικίνδυνη για την αποτελεσματική διακυβέρνηση, αλλά μάλλον την υποστηρίζει ως ένα μέσο εξεύρεσης δίκαιων και αποτελεσματικών λύσεων σε προβλήματα και διαμάχες. Η δημοκρατία έχει μια πολιτισμική διάσταση και στην πολιτική θεωρία αυτό γίνεται αντιληπτό ως ένα άγραφο κοινωνικό συμβόλαιο που έχει συναφθεί από κάθε πολίτη. Επομένως, κάθε νέα γενιά πρέπει να κατανοήσει και να υποστηρίξει αυτό το άγραφο κοινωνικό συμβόλαιο (την απόκτηση των αξιών).

Αυτό το παράδειγμα δείχνει ότι η EDC/HRE ακολουθεί μια ολιστική προσέγγιση ενσωματώνοντας μαθησιακές διαδικασίες σε τρεις διαστάσεις:

– Γνώση και κατανόηση (γνωστική διάσταση) ˙

– Ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων˙

– Απόκτηση αξιών και στάσεων.

Αυτό το μοντέλο μαθησιακών διαστάσεων ισχύει για την εκπαίδευση σε γενικές γραμμές και γι’ αυτό θα είναι οικείο σε πολλούς αναγνώστες. Κάθε εκπαιδευτικός έχει μια προκατάληψη υπέρ της γνωστικής μάθησης, ιδιαίτερα στις μεγαλύτερες τάξεις. Επομένως πώς ανταποκρίνεται η EDC/HRE στην πρόκληση που παρουσιάζει αυτό το ολιστικό μοντέλο μάθησης; Με άλλα λόγια, αν αυτό είναι που πρέπει να μάθουν οι μαθητές, τι πρέπει να κάνουν οι εκπαιδευτικοί;

Ποιες είναι οι βασικές αρχές της EDC/HRE;

Μιλώντας γενικά, η EDC και η HRE ενσωματώνουν μαθησιακές διαστάσεις που περιλαμβάνουν μάθηση μέσα στην τάξη και μάθηση από την εμπειρία της αληθινής ζωής. Η EDC και η HRE βασίζονται σε τρεις διδακτικές προσεγγίσεις:

– μάθηση «περί» της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων˙

– μάθηση «μέσω» της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων˙

– μάθηση «για» τη δημοκρατικότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Οι τρεις διδακτικές προσεγγίσεις της EDC/HRE σχηματίζουν ένα ολοκληρωμένο σύνολο. Σε ο,τιδήποτε κάνουν οι εκπαιδευτικοί περιλαμβάνοντα και οι τρεις διδακτικές προσεγγίσεις εξυπηρετώντας τις τρεις διαστάσεις της μάθησης, ενώ η έμφαση μπορεί σκόπιμα να ποικίλλει. Οι τρεις διαστάσεις θα εξεταστούν με περισσότερες λεπτομέρειες.

Μάθηση «περί»

Αυτή η διάσταση περιλαμβάνει την εκπαίδευση του πολίτη ως κανονικό σχολικό μάθημα . Η μάθηση «περί» αναφέρεται στη γνωστική διάσταση της μάθησης. Τα πρότυπα του αναλυτικού προγράμματος της EDC/HRE στο γνωστικό επίπεδο περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: οι μαθητές μπορούν να εξηγήσουν πώς λειτουργεί η δημοκρατία, σε αντίθεση με άλλες μορφές διακυβέρνησης (δικτατορία, ολιγαρχία)· οι μαθητές μπορούν να περιγράψουν την παράδοση και την ιστορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων· μπορούν να αποδείξουν πώς κάποια από τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν ενσωματωθεί στα εθνικά συντάγματα, και ως εκ τούτου τα πολιτικά δικαιώματα είναι περισσότερο προστατευμένα. Γι’ αυτό τον λόγο, το αναλυτικό πρόγραμμα πρέπει να περιλαμβάνει μαθήματα EDC/HRE, καθώς και σχετικά μαθήματα όπως η ιστορία, οι κοινωνικές επιστήμες, τα οικονομικά.

Μάθηση «μέσω»

Δεν αρκεί οι μαθητές να γνωρίζουν μόνο τα δικαιώματά τους σχετικά με τη συμμετοχή, αλλά πρέπει επίσης και να μπορούν να τα χρησιμοποιούν. Επομένως χρειάζονται πρακτική εμπειρία και ευκαιρίες κατάρτισης στο πλαίσιο της σχολική ζωής, μέσα από τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων, όπου

αυτό είναι δυνατό και χρήσιμο. Για παράδειγμα, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να δίνουν ευκαιρίες στους μαθητές να δηλώσουν τις θέσεις τους τόσο για θέματα της τάξης όσο και για θέματα που συνδέονται με τη διδασκαλία και τη λειτουργία του σχολείου. Όταν γίνει κατανοητή με αυτό τον τρόπο η EDC/HRE, παρέχει περισσότερο έναν παιδαγωγικό οδηγό παρά ένα αναλυτικό πρόγραμμα, και περιλαμβάνει όλο το σχολείο και όχι μόνο τους ειδικά επιμορφωμένους στην EDC/HRE εκπαιδευτικούς. Αξίες όπως η ανεκτικότητα και η υπευθυνότητα μαθαίνονται μέσα από την εμπειρία και πολλά εξαρτώνται από τους εκπαιδευτικούς – όλους τους εκπαιδευτικούς, όλων των αντικειμένων – αναφορικά με την προώθηση πειστικών προτύπων. Από την άλλη, οι δημοκρατικές αξίες ως μη λεκτική μορφή συμπεριφοράς, δεν είναι αρκετές. Η σχολική εμπειρία πρέπει να συνδέεται με συστηματικούς τρόπους κατανόησης (μάθηση «περί»). Η EDC/HRE εξαρτάται και από τις δύο διαστάσεις, και η συζήτηση εάν η EDC/HRE ή αντικείμενα όπως η Αγωγή του Πολίτη θα μπορούσαν να υποκατασταθούν στο αναλυτικό πρόγραμμα από την EDC/HRE σαν μια γενικευμένη παιδαγωγική αρχή, είναι παραπλανητική.

Μάθηση «για»

Η διδακτική προοπτική αναφέρεται στις συνδέσεις ανάμεσα στη σχολική εμπειρία και τη μετέπειτα ζωή. Η EDC/HRE θεωρεί ότι η σχολική εμπειρία έχει σημασία για τη γενική και πολιτική κοινωνικοποίηση. Είναι αλήθεια ότι η εκπαίδευση, περιλαμβανόμενης και της σχολικής ζωής, είναι ένα υποσύστημα το οποίο καθορίζεται από συγκεκριμένες ανάγκες και κανόνες, και οι εμπειρίες από αυτό το υποσύστημα δεν είναι άμεσα μεταβιβάσιμες. Αλλά, από την άλλη, η σχολική ζωή είναι ένα μέρος της πραγματικής ζωής. Πολλές από τις εμπειρίες που βιώνουν οι μαθητές στο σχολείο επαναλαμβάνονται στην ενήλικη ζωή, όπως για παράδειγμα θέματα που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων, την ενσωμάτωση στην κοινωνία ατόμων που προέρχονται από διαφορετικά εθνοτικά ή κοινωνικά περιβάλλοντα, την αντιμετώπιση της βίας, την ανάληψη ευθύνης, την άνιση κατανομή εξουσίας και την έλλειψη βασικών πόρων (όπως το χρήμα και ο χρόνος), την υπακοή σε κανόνες και νόμους και την αποδοχή του συμβιβασμού. Η μάθηση «για» αναφέρεται στη σπουδαιότητα της εκπαίδευσης για το μέλλον. Αποτελεί υποχρέωση των εκπαιδευτικών όλων των αντικειμένων να διδάξουν στους μαθητές δεξιότητες ενεργούς συμμετοχής, όπως για παράδειγμα, την ικανότητα να μπορεί κάποιος να εκφράσει με συντομία και σαφήνεια την άποψή του δημόσια.

Η EDC αντιλαμβάνεται το σχολείο ως ένα χώρο όπου οι μαθητές μπορούν να μάθουν από την εμπειρία της αληθινής ζωής. Το σχολείο είναι περισσότερο ζωή παρά ένας χώρος ξερής ακαδημαϊκής γνώσης χρήσιμης για τη μετέπειτα ζωή. Το σχολείο είναι μια μικρο-κοινότητα, μια μικρογραφία της κοινωνίας.[3] Σε κάποιο βαθμό, το σχολείο θα μπορούσε να αποτελεί μοντέλο μιας ακόμα καλύτερης ή πιο δημοκρατικής κοινωνίας, αφού τα μέλη της σχολικής κοινότητας μπορούν να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων σε μεγαλύτερο βαθμό μέσα στο σχολικό περιβάλλον πολύ περισσότερο απ' ότι έξω από αυτό. Η μάθηση «για» τη δημοκρατικότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα σημαίνει ότι το άτομο μαθαίνει πώς να συμμετέχει σε μια κοινότητα, ενώ η μάθηση «μέσω» της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σημαίνει ότι αυτή η κοινότητα διοικείται με δημοκρατικές αρχές, όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα των παιδιών εκλαμβάνονται ως παιδαγωγικές κατευθύνσεις. Η δημοκρατία στηρίζεται σε μια πολιτική κουλτούρα την οποία οι μαθητές πρέπει να μάθουν μέσα από τη σχολική τους εμπειρία και να τη μεταβιβάσουν (μάθηση «περί»).

Η EDC/HRE δημιουργεί συνθήκες για εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που απευθύνονται σε όλο το σχολείο, περιλαμβάνοντας τους εκπαιδευτικούς, τους διευθυντές, τη διοίκηση και τους επόπτες. Στο επίκεντρο του παρόντος εγχειριδίου βρίσκονται η εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η μεταρρύθμιση αποτελείται από πολλά μικρά βήματα και η διαδικασία καθώς και το αποτέλεσμα μπορεί να διαφοροποιείται ανάλογα με τη χώρα και το πλαίσιο. Τα πρώτα βήματα πρέπει να γίνονται μέσα στην τάξη, όπου οι εκπαιδευτικοί είναι αυτοί που αποφασίζουν τι επιθυμούν να αλλάξουν. Από αυτή την άποψη, είναι πολύ σημαντικό το θέμα των μεθόδων και του περιεχομένου.

Πώς συνδέονται το περιεχόμενο και η μέθοδος στην EDC/HRE;

Σε γενικές γραμμές, η μάθηση είναι μια δραστηριότητα που επιτελείται από τον μαθητή. Η μάθηση είναι μια ενεργή διαδικασία η οποία διαφέρει από άτομο σε άτομο (κονστρουκτιβιστική έννοια της μάθησης).

3. Αυτή η έννοια είναι εμπνευσμένη από μελετητές όπως ο Dewey («στο σχολείο ως εμβρυϊκή κοινωνία») και ο von Henting («το σχολείο ως πολιτεία»).

Συνοψίζοντας, σχετικά με το παράδειγμα που δόθηκε παραπάνω, ο μόνος τρόπος για να μάθουν οι μαθητές να απολαμβάνουν την ελευθερία της έκφρασης είναι μέσα από συχνή εξάσκηση – «προσέχεις για να έχεις». Οι εκπαιδευτικοί – όχι μόνο της EDC/HRE, αλλά και των άλλων αντικειμένων- έχουν καθήκον να παρέχουν στους μαθητές μαθησιακές ευκαιρίες και εργασίες που υποστηρίζουν αυτή την διαδικασία μάθησης, όπως για παράδειγμα παρουσιάσεις, συζητήσεις, δοκίμια, αφίσες, έργα τέχνης ή βίντεο κλιπ.

Ως εκ τούτου, η EDC/HRE δίνει έμφαση σε μεθόδους οι οποίες υποστηρίζουν τη διαδραστική και συνεργατική μάθηση και βασίζεται σε εργασίες. Ανακαλύπτοντας τα προβλήματα που συνδέονται με ένα συγκεκριμένο θέμα και βρίσκοντας μόνοι τους λύσεις, οι μαθητές μαθαίνουν περισσότερα από ότι θα μάθαιναν από μια μετωπική διδασκαλία και υπάρχει μεγαλύτερη ευελιξία στο να αντιληφθούν τις ατομικές μαθησιακές ανάγκες τους. Οι ενότητες αυτού του βιβλίου καταδεικνύουν πώς η μάθηση που βασίζεται σε εργασίες μπορεί να συνδεθεί με συγκεκριμένα θέματα και αντικείμενα συμπεριλαμβάνοντας μάθηση μέσα από projects, κριτική σκέψη, συζήτηση, αναστοχασμό και ανατροφοδότηση. Επιπλέον, η μετωπική διδασκαλία σε σχέση με τη διαδραστική αποτελεί μια λανθασμένη εναλλακτική. Η καλή διδασκαλία είναι πάντα ένας συνδυασμός και των δύο, όπως φαίνεται και από τις περιγραφές μαθημάτων αυτού του εγχειριδίου.

Βασικός στόχος της EDC/HRE: Συμμετοχή στη δημοκρατία			
Μάθηση	**Διδασκαλία**	**Μέθοδοι**	**Σχολείο**
Γνώση και κατανόηση Δεξιότητες Στάσεις και αξίες	Διδασκαλία – περί – μέσω – για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα	– Εργασίες, – διαδραστική, – συνεργατική μάθηση σε συνδυασμό με – διδασκαλία – καθοδήγηση – εξάσκηση – επίδειξη από τον/την εκπαιδευτικό	“Το σχολείο ως μικροκοινωνία” Η εμπειρία της πραγματικής ζωής μέσα στο σχολείο

Η μάθηση που βασίζεται σε εργασίες επηρεάζει τον προγραμματισμό του χρόνου μέσα στην τάξη. Σε γενικές γραμμές, αν οι εκπαιδευτικοί επιθυμούν να κάνουν οι μαθητές τους περισσότερα πράγματα, πρέπει εκείνοι να μιλούν λιγότερο και να αφήνουν περισσότερο χρόνο για τους μαθητές. Παράλληλα, οφείλουν να είναι πιο ευέλικτοι για να μπορούν να ανταποκριθούν στις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών τους. Η μάθηση που βασίζεται σε εργασίες και αλληλεπίδραση απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό και προετοιμασία και γενικά χρειάζεται περισσότερο χρόνο από τη μετωπική διδασκαλία. Ίσως γι’ αυτό τον λόγο η τελευταία υπερισχύει, αν και είναι ευρέως γνωστό ότι μια μετατόπιση προς την διαδραστική μάθηση είναι απαραίτητη.

Ως εκ τούτου, ίσως είναι παράδοξο να δημιουργείται ένα βιβλίο για εκπαιδευτικούς αντί για μαθητές. Ωστόσο, ακριβώς επειδή η διδασκαλία, η βασισμένη σε εργασίες και σε αλληλεπίδραση, είναι πιο δύσκολη για τους εκπαιδευτικούς, απαιτώντας από αυτούς να εκτελούν ένα ευρύ φάσμα ρόλων και να ανταποκρίνονται με ευελιξία στις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών τους, αυτό το βιβλίο στοχεύει στην υποστήριξη τους, καθώς αποτελούν τους βασικούς παράγοντες, δηλαδή είναι αυτοί που δίνουν τις δυνατότητες, τα καθήκοντα και τα μέσα στους μαθητές για να γίνουν πιο ενεργοί.

Ποιος είναι ο βασικός στόχος της EDC/HRE;

Τα δημοκρατικά συστήματα βασίζονται σε ενεργούς δημοκρατικούς πολίτες. Το πώς μπορεί να συμμετέχει κάποιος στην δημοκρατία είναι κάτι που μπορεί και πρέπει να διδάσκεται. Η πολυπλοκότητα του θεσμικού πλαισίου και των υπό συζήτηση θεμάτων απαιτούν ένα ελάχιστο επίπεδο γνώσης και κατανόησης. Η συμμετοχή σε δημόσια συζήτηση απαιτεί την ύπαρξη δεξιοτήτων, όπως η ικανότητα ομιλίας σε κοινό και η διαπραγμάτευση. Η κατανόηση και η εκτίμηση του άγραφου κοινωνικού συμβολαίου που διέπει την πολιτική κουλτούρα των δημοκρατικών κοινωνιών εξαρτάται από τις αξίες και τις στάσεις που έχει υιοθετήσει το νεαρό άτομο. Βασικός στόχος της EDC/HRE είναι να διατηρήσει τη δημοκρατία ζωντανή, υποστηρίζοντας τα άτομα της νέας γενιάς ώστε να γίνουν ενεργοί πολίτες. Η δημοκρατία δεν μπορεί να λειτουργήσει αν δεν υπάρχει ένα θεσμικό πλαίσιο προστατευμένο από το σύνταγμα. Αλλά αυτό δεν είναι αρκετό. Πρέπει να είναι ριζωμένη στην κοινωνία. Αυτή την πολιτισμική διάσταση της δημοκρατίας προσπαθεί η EDC/HRE να ενδυναμώσει και να υποστηρίξει. Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο, το Συμβούλιο της Ευρώπης επικεντρώθηκε στην ενδοϋπηρεσιακή εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στην EDC/HRE με σκοπό να υποστηρίξει την ειρηνευτική διαδικασία στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη.

Αυτό το εγχειρίδιο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς της Β΄ και Γ΄ τάξης του γυμνασίου. Η μάθηση εξαρτάται από αυτά που οι μαθητές ήδη γνωρίζουν και από την εμπειρία τους. Γι΄αυτό, οι ενότητες αυτού του βιβλίου δίνουν έμφαση στην πολιτισμική διάσταση της δημοκρατίας, ενώ το εγχειρίδιο για το λύκειο (EDC/HRE, Βιβλίο IV) μετατοπίζει το επίκεντρο στις πολιτικές και θεσμικές διαστάσεις της δημοκρατίας και στην διαδικασία λήψης πολιτικών αποφάσεων.[4]

Η "Ευρωπαϊκή προσέγγιση" της EDC/HRE

Αυτό το εγχειρίδιο αποτυπώνει την ευρωπαϊκή προσέγγιση για την EDC/HRE, η οποία διαμορφώνεται μέσα από την αλληλεπίδραση πολύ διαφορετικών απόψεων. Συλλάβαμε την ιδέα της πρώτης έκδοσης αυτού του βιβλίου στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, όπου πολλοί παιδαγωγοί και εκπαιδευτικοί συμμετείχαν στην εξέταση και συζήτηση των θεμάτων. Οι συγγραφείς και επιμελητές αυτού του εγχειριδίου εκπροσωπούν τις διδακτικές προσεγγίσεις και παραδόσεις που επικρατούν στο Ηνωμένο Βασίλειο, στο Βέλγιο, στην Ελβετία και στη Γερμανία. Κατά την προετοιμασία της ανανεωμένης έκδοσης παρείχαν την υποστήριξή τους η Olöf Olafsdottir και η Sarah Keating-Chetwynd από το Συμβούλιο της Ευρώπης, και η Sabrina Marruncheddu και Δρ. Wiltrud Weidinger (International Projects in Education (IPE), Zurich). Η Angela Doul, από το Συμβούλιο της Ευρώπης, μελέτησε τα τελικά σχέδια. Η εικονογράφηση του Peti Wiskemann έδωσε στα κείμενα νόημα που δεν θα μπορούσε να αποδοθεί με λόγια. Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους συγγραφείς, τον εικονογράφο, τους σχολιαστές και τον επιμελητή για τη συμβολή και την υποστήριξή τους. Είμαστε ιδιαίτερα ευγνώμονες στον Emir Adzovic, συντονιστή του Συμβουλίου της Ευρώπης στο Σαράγεβο, ο οποίος φρόντισε για μας όσο διήρκησαν τα project της EDC/HRE. Αυτό το βιβλίο δεν θα είχε γραφτεί ποτέ χωρίς την δική του υποστήριξη από την πρώτη στιγμή. Ευχαριστούμε, επίσης, την Heather Courant για την υπομονή της, όταν κανόνιζε τα ταξίδια, μεριμνούσε για την απόκτηση βίζας και συντόνιζε τις συναντήσεις. Είμαστε ευγνώμονες σε όλους τους συνεργάτες μας σε αυτό το πραγματικά ευρωπαϊκό project.

Στρασβούργο, Απρίλιος 2008

Rolf Gollob (Zurich, Ελβετία)

Peter Krapf (Weingarten, Γερμανία)

4. Η EDC/HRE μπορεί να διδαχθεί σε κάθε ηλικία, δεδομένου ότι λαμβάνεται υπόψη η γνώση και η εμπειρία του μαθητή. Το εγχειρίδιο για την εκπαίδευση στα δικαιώματα του παιδιού (EDC/HRE, Βιβλίο V) δείχνει το εύρος των διδακτικών προσεγγίσεων από το νηπιαγωγείο ως την δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Το εννοιολογικό πλαίσιο του εγχειριδίου: βασικές έννοιες

Βασικές έννοιες της EDC/HRE – εργαλεία για τον ενεργό πολίτη

Αυτό το βιβλίο, εστιάζοντας στις έννοιες, ακολουθεί την κλασική διδακτική προσέγγιση της πολιτικής αγωγής και άλλων εκπαιδευτικών τομέων. Οι έννοιες πηγάζουν από τη θεωρία, χωρίς να δημιουργούν ένα συστηματικό θεωρητικό πλαίσιο διδασκαλίας και μάθησης. Μάλλον, έχει γίνει μια επιλογή χρήσιμων εργαλείων που διευκολύνουν τη μάθηση.

Οι έννοιες προσφέρουν τις γνωστικές δομές που επιτρέπουν στον μαθητή να ενσωματώσει τις νέες πληροφορίες σε ένα νοηματικό πλαίσιο και να τις θυμάται ευκολότερα (κονστρουκτιβιστική μάθηση). Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για γεγονότα και στοιχεία που πρέπει να μαθαίνονται με απομνημόνευση. Οι έννοιες βοηθούν, επίσης, κατά την ανάγνωση μιας εφημερίδας ή την ακρόαση των νέων, καθώς τα θέματα αποκτούν νόημα κατά τη σύνδεσή τους με έννοιες όπως δημοκρατία, εξουσία, σύγκρουση ή υπευθυνότητα. Επομένως, οι έννοιες είναι βασικές στην εκπαίδευση του ενημερωμένου πολίτη. Όμως, δεν δομούν απλώς τη γνωστική μάθηση, αλλά έχουν και επιπτώσεις στην διαμόρφωση των αξιών και των δεξιοτήτων. Αυτή η διασύνδεση είναι εμφανής σε όλες τις ενότητες αυτού του βιβλίου.

Οι μαθητές που έχουν μάθει να θέτουν ερωτήματα καθοδηγούμενοι από βασικές έννοιες της EDC/HRE θα είναι καλύτερα εξοπλισμένοι για να επεξεργαστούν νέες πληροφορίες και νέα προβλήματα στο μέλλον (συνεχιζόμενη εκπαίδευση). Επιπλέον, η νοηματική μάθηση προετοιμάζει τον μαθητή για πιο προηγμένες ακαδημαϊκές σπουδές.

Πώς οι μαθητές κατανοούν και χρησιμοποιούν τις βασικές έννοιες;

Η σκέψη και η μάθηση σχετίζονται άμεσα με τη σύνδεση του συγκεκριμένου με το αφηρημένο. Οι έννοιες είναι αφηρημένες, γενικευμένα προϊόντα ανάλυσης και λογικής. Οι μαθητές μπορούν να αντιληφθούν τις έννοιες με δύο τρόπους, τον απαγωγικό και τον επαγωγικό. Η απαγωγική προσέγγιση αρχίζει με την έννοια, όπως παρουσιάζεται σε μια διάλεξη ή ένα κείμενο, και στη συνέχεια εφαρμόζεται σε κάτι συγκεκριμένο, όπως για παράδειγμα, μια κατάσταση ή μια εμπειρία. Η επαγωγική προσέγγιση λειτουργεί αντίστροφα ξεκινώντας από το συγκεκριμένο και πηγαίνοντας προς το αφηρημένο. Ο αναγνώστης θα ανακαλύψει ότι οι ενότητες ατού του βιβλίου ακολουθούν κυρίως τον επαγωγικό τρόπο.

Οι βασικές έννοιες σ' αυτό το βιβλίο αναπτύσσονται μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα – ιστορίες ή αναφορές περιστατικών. Όταν οι μαθητές συζητούν το νόημα ενός παραδείγματος, αναζητούν μια έννοια για να συνοψίσουν όλες τις πτυχές του. Ο/η εκπαιδευτικός αποφασίζει πότε και πώς θα εισαγάγει την έννοια.

Οι έννοιες είναι εργαλεία κατανόησης που οι μαθητές μπορούν να εφαρμόσουν σε νέες θεματικές. Όσο πιο συχνά χρησιμοποιείται μια έννοια, τόσο πιο κατανοητή γίνεται, και τόσο ευκολότερα συνδέεται με άλλες (γνωστικές δομές). Αντί να μαθαίνουν αποκομμένα γεγονότα με απομνημόνευση, οι μαθητές συνδέουν τις νέες πληροφορίες στις προϋπάρχουσες γνωστικές δομές τους.

Πώς μπορεί να γίνει προσαρμογή αυτού του εγχειριδίου;

Οι ενότητες περιγράφουν το πρώτο από δύο σημαντικά μαθησιακά βήματα, πηγαίνοντας από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο. Οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές αποφασίζουν πώς θα χρησιμοποιήσουν τα εργαλεία. Αυτό είναι το δεύτερο βήμα από το αφηρημένο πίσω προς το συγκεκριμένο. Όχι μόνο οι ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, αλλά επίσης τα θέματα, οι υποδομές, το θεσμικό πλαίσιο και οι εκπαιδευτικές παραδόσεις διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Αυτό αποτελεί και το σημείο εκκίνησης για την προσαρμογή αυτού του εγχειριδίου.

Οι ενότητες αυτού του βιβλίου προσφέρουν εργαλεία τα οποία υποστηρίζουν την πολιτική παιδεία, την εξάσκηση δεξιοτήτων και την ανάπτυξη στάσεων. Δεν αναφέρονται σε θέματα μιας συγκεκριμένης χώρας σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή, αλλά ο αναγνώστης θα βρει συχνά προτάσεις προς τον/την εκπαιδευτικό ή τους μαθητές για τη συλλογή υλικού που συνδέει το περιεχόμενο των ενοτήτων με τις διάφορες χώρες. Οι εκδότες, οι μεταφραστές και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γνωρίζουν αυτό το κενό, το οποίο έχει δημιουργηθεί σκόπιμα. Ακριβώς όπως κάθε χώρα αναπτύσσει την δική της δημοκρατική παράδοση, η οποία πηγάζει από την πολιτισμική παράδοση και την κοινωνική ανάπτυξη, έτσι πρέπει επίσης να αναπτύξει την αντίστοιχη έκδοση EDC/HRE, με αναφορές στο εκπαιδευτικό και σχολικό της σύστημα, το θεσμικό της πλαίσιο, την πολιτική της και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Ποιες βασικές έννοιες περιλαμβάνονται σε αυτό το εγχειρίδιο;

Ο εννοιολογικός χάρτης που ακολουθεί, σχεδιασμένος σε ομόκεντρους κύκλους δείχνει ποιες βασικές έννοιες περιλαμβάνονται στις ενότητες αυτού του εγχειριδίου.

Η δημοκρατία βρίσκεται στο κέντρο δείχνοντας ότι η έννοια είναι παρούσα σε κάθε κείμενο της EDC/HRE. Η συμμετοχή ενεργών πολιτών στη δημοκρατική κοινότητα είναι βασικός στόχος της EDC/HRE, και αυτό φαίνεται από την κεντρική της θέση στο σχήμα.

Στον επόμενο κύκλο, αναφέρονται τρεις βασικές έννοιες της δημοκρατίας: δικαιώματα, ευθύνες και δικαιοσύνη, δηλαδή τρεις αλληλεξαρτώμενες και σημαντικές συνθήκες οι οποίες είναι απαραίτητες για μια επιτυχημένη δημοκρατία.

Οι πολίτες πρέπει να κάνουν χρήση των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων συμμετέχοντας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων – όπως το δικαίωμα ψήφου, την ελευθερία έκφρασης, την ελευθερία του τύπου, την ισότητα απέναντι στον νόμο, και το δικαίωμα της πλειοψηφίας. Η δημοκρατία είναι ανταγωνιστική – υπάρχει ανταγωνισμός στα συμφέροντα, τις ιδέες και τις αξίες, στα πολύτιμα αγαθά. Στις ανταγωνιστικές οικονομίες οι ευκαιρίες για επιρροή στη λήψη αποφάσεων είναι άνισα κατανεμημένες, όπως και στην κοινωνία υπάρχει άνιση κατανομή πλούτου και ευκαιριών. Το αν και σε ποιο βαθμό πρέπει να διορθωθούν τα αποτελέσματα της οικονομικής και κοινωνικής κατανομής (κοινωνική δικαιοσύνη) είναι πολιτικό θέμα. Οι πολίτες μπορούν και πρέπει να χρησιμοποιούν τα δικαιώματά τους για προστασία των συμφερόντων τους, αλλά μια κοινότητα δεν μπορεί να επιζήσει αν τα μέλη της δεν φροντίζουν το ένα το άλλο, καθώς και τα κοινά τους συμφέροντα (υπευθυνότητα). Αυτό το σχήμα δείχνει ότι οι έννοιες δεν βρίσκονται μόνες τους, αλλά συνδέονται μεταξύ τους διατηρώντας μια ισορροπία.

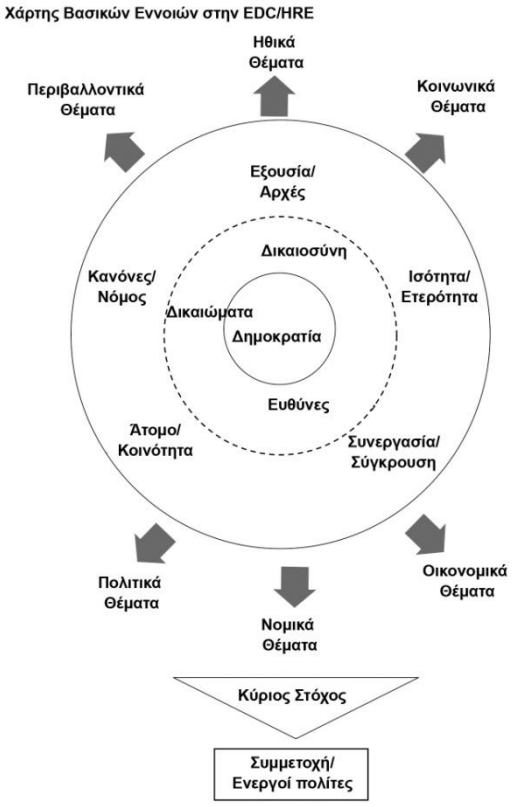

Οι υπόλοιπες έννοιες, στον εξωτερικό κύκλο, συνδέονται με τις βασικές έννοιες και με τις άλλες με διάφορους τρόπους.

Τα βέλη δείχνουν ότι αυτές οι έννοιες μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά την ενασχόληση με ποικίλα θέματα– ηθικά, κοινωνικά, οικονομικά, νομικά, πολιτικά ή περιβαλλοντικά.

Βασικές έννοιες και μαθησιακές διαστάσεις της EDC/HRE

Οι βασικές έννοιες συνδέονται με το περιεχόμενο των ενοτήτων και τις τρεις μαθησιακές διαστάσεις της EDC/HRE που αναφέρθηκαν στην εισαγωγή. Ο παρακάτω πίνακας δείχνει ότι οι ενότητες συμβάλλουν στην διδασκαλία περί, μέσω και για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Δείχνει επίσης πώς και γιατί οι ενότητες έχουν κατηγοριοποιηθεί σε τέσσερις κατηγορίες οι οποίες αναφέρονται σε σημαντικές όψεις της EDC/HRE:

1. Άτομο και κοινότητα
2. Ανάληψη ευθύνης
3. Συμμετοχή
4. Δύναμη και εξουσία.

Ενταγμένες στις παραπάνω κατηγορίες, οι ενότητες σχηματίζουν ένα μάθημα. Το 1^{ο} Μέρος ξεκινά με το άτομο και στη συνέχεια εστιάζει στην κοινωνία – κοινωνική αλληλεπίδραση, στερεότυπα, ετερότητα και πλουραλισμός, πλουραλισμός και σύγκρουση. Το 2^{ο} Μέρος αναδεικνύει το θέμα της ανάληψης ευθύνης στην κοινότητα. Το 3^{ο} Μέρος, Ενότητα 5 (παραγωγή εφημερίδας) είναι συνδεδεμένο με την δράση στην κοινότητα – σ' αυτή την περίπτωση, τη σχολική κοινότητα. Τέλος, το 4^{ο} Μέρος, πραγματεύεται τον νόμο, τη νομοθεσία και την πολιτική τόσο σε γενικό επίπεδο όσο και στο σχολικό πλαίσιο.

Αρ. Ενότ.	**Τίτλος**	**Βασ. έννοιες της EDC/HRE**	**Διδασκαλία περί–μέσω–για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα**		
			"περί"	*"μέσω"*	*"για"*
Μέρος 1: Άτομο και κοινότητα					
1	Στερεότυπα και προκαταλήψεις. Τι είναι η ταυτότητα; Πώς αντιλαμβάνομαι τους άλλους, κι εκείνοι εμένα;	Ταυτότητα Άτομο και κοινότητα	Αμοιβαία αντίληψη Στερεότυπα Προκατάληψη Ατομική και ομαδική ταυτότητα	Εναλλακτικές προοπτικές	Αναγνώριση και ερωτήσεις για τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις
2	Ισότητα. Βιώνεις την ισότητα περισσότερο από εμένα;	Ισότητα Διάκριση Κοινωνική δικαιοσύνη	Διάκριση στην κοινωνία Η ισότητα ως θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα	Εκτίμηση διαφοράς και ομοιότητας Το θέμα των θυμάτων διακρίσεων	Δύσκολες καταστάσεις διακρίσεων. Ηθική συλλογιστική
3	Ετερότητα και πλουραλισμός. Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί ειρηνικά;	Ετερότητα Πλουραλισμός Δημοκρατία	Ο πλουραλισμός και τα όριά του Ίσα δικαιώματα και εκπαίδευση Προστασία ευάλωτων ατόμων ή ομάδων από τα επίσημα κείμενα ανθρωπίνων δικαιωμάτων	Ανοχή Εστίαση σε ζητήματα και όχι σε ανθρώπους	Δημοκρατική συζήτηση Διερευνητική συζήτηση Διαπραγμάτευση

4	Σύγκρουση. Τι κάνουμε όταν διαφωνούμε;	Σύγκρουση Ειρήνη	Η περίπτωση κερδίζω-κερδίζω. Επιθυμίες, ανάγκες, συμβιβασμός	Η μη βία	Μοντέλο έξι βημάτων για την επίλυση συγκρούσεων
Μέρος 2: Αναλαμβάνουμε ευθύνες					
5	Δικαιώματα, ελευθερίες και υποχρεώσεις. Ποια είναι τα δικαιώματά μας και πώς προστατεύονται;	Δικαιώματα Ελευθερίες Ευθύνες	Βασικές ανάγκες Επιθυμίες Ανθρώπινη αξιοπρέπεια Ευθύνες και προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων	Η συνειδητοποίηση της προσωπικής ευθύνης	Εντοπισμός και αντιμετώπιση της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
6	Υποχρεώσεις. Τι είδους ευθύνες έχουν οι άνθρωποι;	Ευθύνη	Νομικές, κοινωνικές, ηθικές υποχρεώσεις Ο ρόλος των ΜΚΟ στην κοινωνία των πολιτών	Ηθική συλλογιστική Επίλυση διλημμάτων (συγκρούσεις ευθυνών)	Ανάληψη προσωπικής ευθύνης
Μέρος 3: Συμμετοχή					
7	Μια σχολική εφημερίδα. Κατανοούμε τα μέσα επικοινωνίας παράγοντας μέσα επικοινωνίας	Δημοκρατία Δημόσια γνώμη	Είδη έντυπων μέσων ενημέρωσης Σκοπός των ειδήσεων	Ελευθερία πληροφορίας και έκφρασης Σχεδιασμός κοινής λήψης αποφάσεων	Ανάληψη προσωπικής ευθύνης για ένα project
Μέρος 4: Δύναμη και εξουσία					
8	Κανόνες και νόμος. Τι είδους κανόνες χρειάζεται μια κοινωνία;	Κανόνες και νόμος. Κράτος δικαίου	Σκοπός του νόμου Αστικό δίκαιο, ποινικό δίκαιο Νόμοι για νέους ανθρώπους Κριτήρια για έναν καλό νόμο	Εντοπισμός δίκαιων νόμων	Σεβασμός προς τον νόμο
9	Κυβέρνηση και πολιτική. Πώς πρέπει να κυβερνάται η κοινωνία;	Δύναμη και εξουσία Δημοκρατία Πολιτική	Είδη διακυβέρνησης (δημοκρατία , μοναρχία, δικτατορία, θεοκρατία, αναρχία). Υποχρεώσεις μιας κυβέρνησης	Ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης Κριτική σκέψη	Συζητάμε

Η ομαδοποίηση βασικών πτυχών των ενοτήτων δίνει στον/στην εκπαιδευτικό μεγαλύτερη ευελιξία κατά τον σχεδιασμό του μαθήματος. Ερωτήματα των μαθητών σε μια ενότητα μπορούν συχνά να απαντηθούν μέσα από μια άλλη ενότητα, γεγονός που επιτρέπει στον/στην εκπαιδευτικό να ανταποκριθεί καλύτερα στις ανάγκες των μαθητών του.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, όλες οι ενότητες αυτού του εγχειριδίου ακολουθούν την επαγωγική προσέγγιση. Ο πίνακας δείχνει κατηγορίες που συνδέονται με βασικές έννοιες μέσα στις ενότητες (μάθηση για την δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα). Η δεύτερη μαθησιακή διάσταση της EDC/HRE, ανάπτυξη δημοκρατικών στάσεων και αξιών, παρουσιάζεται στο Μέρος 2, "Ανάληψη ευθύνης." Υπάρχει επίσης, μια διάσταση αξιών σε κάθε ενότητα όπως φαίνεται στη στήλη “Διδασκαλία *περί – μέσω – για τη* δημοκρατία και ανθρώπινα δικαιώματα”. Η τρίτη μαθησιακή διάσταση της EDC/HRE, μαθαίνοντας τη συμμετοχή στην κοινότητα (μάθηση για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα), εμφανίζεται επίσης σε κάθε ενότητα, ενώ η Ενότητα 5 εστιάζει εντονότερα σε αυτή την διάσταση.

Το μάθημα περιλαμβάνει στοιχεία νοηματικής μάθησης. Εδώ, όχι απλά εξηγούνται οι βασικές έννοιες, αλλά περιλαμβάνονται επίσης και άλλες έννοιες οι οποίες θεωρούνται σημαντικές για το περιεχόμενο του μαθήματος.

Το εννοιολογικό παζλ – ένα μοντέλο κονστρουκτιβιστικής μάθησης

Το εννοιολογικό παζλ υπάρχει μέσα στο βιβλίο σαν κύριο θέμα. Επανεμφανίζεται στη σελίδα τίτλου κάθε ενότητας, φέρνοντας στο προσκήνιο το κομμάτι που συνδέεται με τη βασική έννοια κάθε ενότητας. Εδώ τα εννέα κομμάτια εμφανίζονται μαζί, σχηματίζοντας το ολοκληρωμένο παζλ. Αυτή η εικόνα μπορεί να μελετηθεί με διάφορους τρόπους.

Πρώτα από όλα, το κείμενο κάθε εικόνας κάνει σαφές ποια έννοια της EDC/HRE είχε στο μυαλό του ο καλλιτέχνης, Peti Wiskemann. Κατόπιν, συνδέοντας τις εννέα εικόνες, το παζλ δείχνει ότι οι εννέα έννοες συνδέονται με πολλούς τρόπους και σχηματίζουν ένα νοηματικό σύνολο.

Το παζλ δίνει την εντύπωση ότι το σύνολο των βασικών εννοιών αυτού του βιβλίου είναι ολοκληρωμένο, χωρίς να παραλείπεται κανένα στοιχείο ή να μπορεί να προστεθεί άλλο. Από αυτή την άποψη, το παζλ δίνει ενδεχομένως ένα παραπλανητικό μήνυμα, αν θεωρηθεί ότι δεν έγινε καμιά διδακτική επιλογή στο θεωρητικό πλαίσιο αυτού του εγχειριδίου.

Βέβαια αυτές οι εννέα έννοιες δεν διαμορφώνουν ένα θεωρητικό σύστημα. Αντίθετα, επιλέχθηκαν διότι θεωρήθηκαν ιδιαίτερα σημαντικές και χρήσιμες. Οπωσδήποτε υπήρχαν και άλλες ενδιαφέρουσες, όπως για παράδειγμα το χρήμα, η δύναμη ή η ιδεολογία. Αυτό το εγχειρίδιο προσφέρει ένα εργαλείο και όχι μια θεωρία, και γι' αυτό είναι ανοιχτό σε προσαρμογές και προσθήκες.

Επιπλέον, η προσπάθεια κατανόησης είναι αναζήτηση νοήματος, και ο κονστρουκτιβισμός θεωρεί τη μάθηση ως προσπάθεια δημιουργίας νοήματος. Οι μαθητές συνδέουν τις νέες πληροφορίες με ό,τι ήδη γνωρίζουν και κατανοούν. Με αυτή την έννοια, το παζλ μπορεί να συμβολίσει τον τρόπο με τον οποίο ο μαθητής δημιουργεί νόημα. Οι μαθητές προσπαθούν να συνδέσουν τις βασικές έννοιες της EDC/HRE μεταξύ τους. Κατά συνέπεια, θα δημιουργήσουν το δικό τους παζλ μέσα στο μυαλό τους, με διαφορετικές συνδέσεις και διευθετώντας ατομικά τα διάφορα στοιχεία. Ενδεχομένως θα ανακαλύψουν κενά και θα θέσουν ερωτήσεις που θα προχωρήσουν πέρα από τον σκοπό των βασικών εννοιών αυτού του βιβλίου. Τα αποτελέσματα θα διαφέρουν και αυτό θα είναι εμφανές γιατί το παζλ θα διαμορφωθεί με διαφορετική διάταξη από την παραπάνω. Οι μαθητές πιθανόν να κάνουν λάθη κατά τη δημιουργία του δικού τους παζλ, και θα συζητήσουν τα αποτελέσματα μεταξύ τους στην τάξη. Αν είναι απαραίτητο, ένας μαθητής ή ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να τα διορθώσει (αποδόμηση).

Όταν ο/η εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί αυτό το εγχειρίδιο για προετοιμασία μαθημάτων, πρέπει να λαμβάνει υπόψη το πώς συνδέονται οι έννοιες και το πώς μπορεί ή πρέπει να γίνουν κατανοητές από τους μαθητές.

Όπως λέει η παροιμία, μια εικόνα λέει περισσότερα από χίλιες λέξεις. Μπορεί να πει πολλά για τις βασικές έννοιες αυτού του βιβλίου, τις επιπτώσεις του στις διδακτικές επιλογές και την κονστρουκτιβιστική μάθηση.

Οι εικόνες διευκολύνουν τον ενεργό αναγνώστη (μεταλογισμός)

Αυτό το κεφάλαιο ασχολήθηκε με μια αφηρημένη ιδέα – τις έννοιες. Το δύσκολο έργο για το συγγραφέα είναι να κάνει το μήνυμά του σαφές, και για τον αναγνώστη να το κατανοήσει. Αυτή η εμπειρία που μοιράζεται ο συγγραφέας με τον αναγνώστη έχει πολλά κοινά με την αλληλεπίδραση ανάμεσα στον/στην εκπαιδευτικό και το μαθητή. Επομένως, σ' αυτό το κεφάλαιο, αξίζει να σκεφτούμε για την επικοινωνία ανάμεσα στον συγγραφέα και τον αναγνώστη. Χρησιμοποιούμε και πάλι την επαγωγική προσέγγιση, ξεκινώντας από μια συγκεκριμένη, κοινή εμπειρία με σκοπό να αποκτήσουμε γενική γνώση η οποία μπορεί να εφαρμοστεί και σε άλλους τομείς, ιδιαίτερα στη διδασκαλία και τη μάθηση.

Έρευνες έχουν δείξει ότι πολλοί αναγνώστες κοιτούν τις εικόνες και τα διαγράμματα πριν διαβάσουν ένα κείμενο. Η δύναμη των εικόνων βρίσκεται στο πώς επιδρά η αισθητική τους στη φαντασία και στις πληροφορίες που δίνουν. Η αδυναμία τους είναι ότι η πληροφορία μεταδίδεται μη λεκτικά. Έτσι, ο αναγνώστης μπορεί να διαμορφώσει μια ιδέα που έρχεται σε αντίθεση με τις προθέσεις του συγγραφέα.

Συγγραφέας, αναγνώστης, μήνυμα σχηματίζουν μια τριγωνική σχέση. Σύμφωνα με αυτή, το ένα στοιχείο πάντα απουσιάζει από τη σχέση των άλλων. Έτσι ο συγγραφέας δεν έχει απόλυτο έλεγχο του πώς κατανοεί ο αναγνώστης το μήνυμα, ακριβώς όπως ο/η εκπαιδευτικός δεν μπορεί να αποφασίσει τι θα θυμάται ο μαθητής και τι όχι. Ωστόσο, αν ο αναγνώστης ενδιαφέρεται και είναι πρόθυμος να διαπιστώσει κατά πόσο έχει κατανοήσει την εικόνα – αν ανταποκρίνεται στις προθέσεις του συγγραφέα – τότε ο συγγραφέας θα πρέπει να παρέχει ένα κείμενο που σχολιάζει ή εξηγεί την εικόνα.

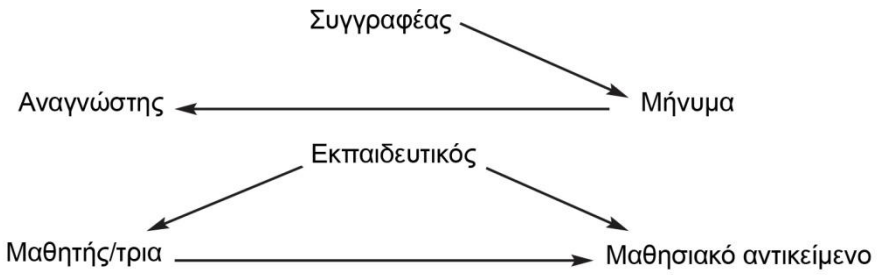

Είναι ενδιαφέρον να συγκριθεί η δομή της επικοινωνίας μεταξύ συγγραφέα και αναγνώστη με αυτή του εκπαιδευτικού και του μαθητή στο τριγωνικό διδακτικό μοντέλο. Υπάρχουν δομικές αναλογίες, καθώς και σημαντικές διαφορές.

Και στις δύο περιπτώσεις, υπάρχει μια τριγωνική δομή, χωρίς κανένα στοιχείο να κυριαρχεί επί του συνόλου. Οι συγγραφείς επικοινωνούν με τους αναγνώστες μέσω ενός εγχειριδίου. Είναι συνήθως μια μονόδρομη επικοινωνία. Συγγραφέας και αναγνώστης δε συναντιούνται, και ο συγγραφέας δεν λαμβάνει τακτική ανατροφοδότηση. Ο συγγραφέας δεν έχει τον έλεγχο του μηνύματος που λαμβάνει ο αναγνώστης.

Στην τάξη, ο/η εκπαιδευτικός δεν έχει απόλυτο έλεγχο στις μαθησιακές διαδικασίες του μαθητή. Όμως, η προσωπική σχέση ανάμεσα στους μαθητές και τον/την εκπαιδευτικό προσφέρει μόνιμη ανατροφοδότηση, και η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού αποτελεί το πιο ισχυρό μέσο για την διδακτική διαδικασία.

Κοιτώντας την εικόνα, ο αναγνώστης διαμορφώνει στο μυαλό του ένα μήνυμα και προβλέπει τι πρόκειται να διαβάσει στο κείμενο που ακολουθεί. Ίσως ο αναγνώστης διαπιστώσει ότι η κατανόησή του για την εικόνα επιβεβαιώνεται, ή ίσως χρειαστεί να αναδιαμορφώσει κάποια στοιχεία. Οι εικόνες βοηθούν τον αναγνώστη να κάνει ένα νοητικό διάλογο με τον συγγραφέα. Ο συνδυασμός εικόνας και κειμένου διευκολύνει τον ενεργό αναγνώστη – και στοχαστή.

Η ανάγνωση εικόνων αποτελεί βασική δεξιότητα στη λεγόμενη κοινωνία της πληροφορίας, και οι μαθητές θα πρέπει να εκπαιδεύονται σε αυτή την ικανότητα. Ως εκ τούτου, προτείνουμε ο/η εκπαιδευτικός να μοιράζεται αυτό το παζλ με τους μαθητές. Η ερμηνεία της εικόνας είναι έργο είτε του/της εκπαιδευτικού είτε των μαθητών. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να τη χρησιμοποιήσει για να εισαγάγει τους μαθητές στο πρόγραμμα σπουδών που παρέχει το παρόν εγχειρίδιο, ή ίσως για μια περίληψη στο τέλος του σχολικού έτους. Οι μαθητές θα μπορούσαν να κόψουν το παζλ σε εννέα κομμάτια και να το ανασυνθέσουν σύμφωνα με την πραγματική δομή που έχει προκύψει μέσα στο μυαλό τους. Μοιραζόμενοι τους προσωπικούς τους συνδυασμούς και τις συνδέσεις του παζλ με τις έννοιες που αντιπροσωπεύουν, οι μαθητές θα γνωρίσουν τους δικούς τους τρόπους μάθησης και κατανόησης. Μεταβιβάζοντας την εμπειρία αυτή στο επίπεδο της νοηματικής μάθησης, μπορούν να καταλάβουν ότι η ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης δεν είναι μόνο όροι της δημοκρατικής λήψης αποφάσεων, αλλά επίσης της ανάγνωσης και της μάθησης.

Μέρος 1
Το άτομο και η κοινότητα

Ενότητα 1

Στερεότυπα και προκαταλήψεις. Τι είναι η ταυτότητα;

Πώς αντιλαμβάνομαι τους άλλους, κι εκείνοι εμένα;

Ενότητα 2

Ισότητα. Ζεις με περισσότερη ισότητα από εμένα;

Ενότητα 3

Ετερότητα και πλουραλισμός. Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί ειρηνικά;

Ενότητα 4

Σύγκρουση. Τι κάνουμε όταν διαφωνούμε;

ΕΝΟΤΗΤΑ 1
Στερεότυπα και προκαταλήψεις

Τι είναι η ταυτότητα;
Πώς αντιλαμβάνομαι τους άλλους,
κι εκείνοι εμένα;

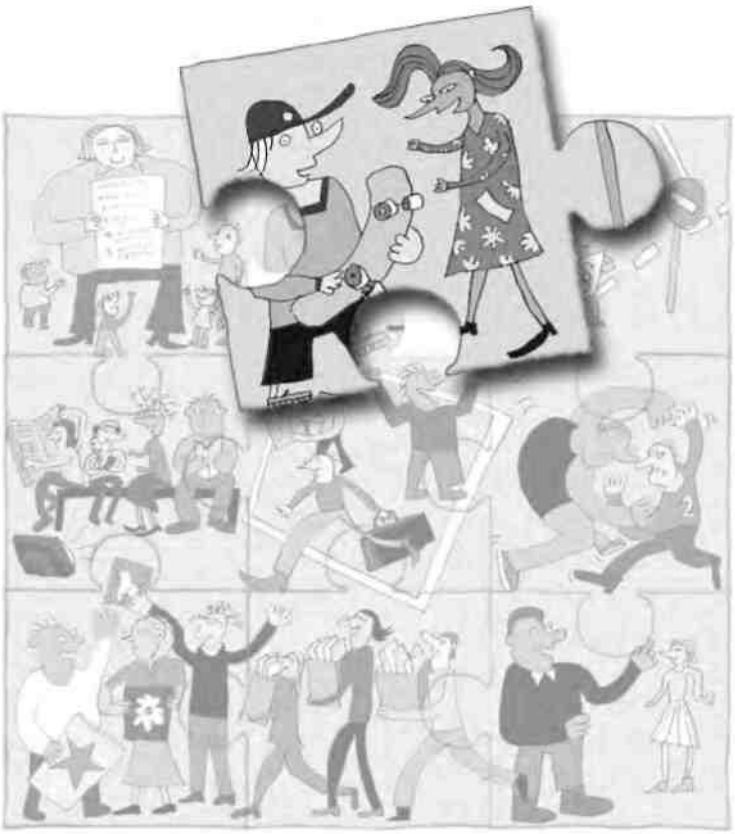

1.1 Πώς βλέπουν οι άλλοι ένα άτομο

Ένα άτομο είναι περισσότερα από αυτά που μπορεί κανείς να δει

1.2. Πόσο διαφορετικά μπορεί να περιγραφεί ένα άτομο

Πώς σχηματίζω μια καλύτερη εικόνα για κάποιον

1.3. Στερεότυπα και προκαταλήψεις

Οι απόψεις μας για άλλους ανθρώπους, ομάδες ή χώρες

1.4. Στερεότυπα για μένα!

Πώς βλέπω τον εαυτό μου – πώς με βλέπουν οι άλλοι;

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Στερεότυπα και προκαταλήψεις

Τι είναι η ταυτότητα; Πώς αντιλαμβάνομαι τους άλλους κι εκείνοι εμένα;

Ποιος/α είμαι πραγματικά; Καθημερινά, οι μαθητές βιώνουν διαφορετικές αξίες και τρόπους ζωής. Για να καθορίσουν την δική τους στάση, πρέπει να μπορούν να κάνουν επιλογές. Τι μπορώ να κάνω, τι δεν πρέπει να κάνω; Τι είναι σωστό και τι λάθος; Τα παιδιά και οι έφηβοι γρήγορα διαπιστώνουν ότι αυτές οι ερωτήσεις είναι δύσκολες. Κάτι που είναι σωστό σε μια περίσταση ίσως είναι λάθος για κάποια άλλη. Πώς αποφασίζω; Τι κατευθυντήριες γραμμές έχω;

Δύο σημαντικά εργαλεία για την προσωπική καθοδήγηση είναι το σύνταγμα της χώρας και η προσέγγισή της για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτά τα δύο στοιχεία καθορίζουν τον πλουραλισμό των αξιών σε μια κοινωνία. Η πιο σημαντική αρχή είναι η ατομική ελευθερία, η οποία επιτρέπει σε κάθε άτομο να αναπτύξει την προσωπικότητά του, μέσα σε ένα πλαίσιο αμοιβαίας ανοχής και ευθύνης, αποφέροντας, έτσι, οφέλη τόσο στην κοινότητα που ζει το άτομο όσο και στην ανθρωπότητα. Οι απόψεις και τα ενδιαφέροντά μας μπορούν να είναι πολύ διαφορετικά, με την προϋπόθεση ότι έχουν τεθεί κανόνες για να συζητάμε για τις διαφωνίες μας ειρηνικά.

Τα παιδιά και οι έφηβοι πρέπει να γνωρίζουν ότι και οι ενήλικες παλεύουν με τις προκλήσεις και τις απαιτήσεις που αντιμετωπίζουν. Πρέπει επίσης να συνειδητοποιήσουν ότι οι εκπαιδευτικοί δεν διαθέτουν το κλειδί της απόλυτης αλήθειας, αλλά και αυτοί κάνουν λάθη και προσπαθούν να μάθουν.

Αυτή η διδακτική ενότητα ασχολείται με θέματα γύρω από την ανάπτυξη της προσωπικής ταυτότητας και πώς άτομα και ομάδες αντιλαμβάνονται τους εαυτούς και τους άλλους. Οι μαθητές πρέπει να κατανοήσουν ότι η ταυτότητά τους καθορίζεται τόσο από τον εαυτό τους όσο και από την αλληλεπίδρασή τους με τους άλλους. Η ταυτότητα καθορίζεται τόσο από τις διαφορές ανάμεσα στα άτομα όσο και από την ανάγκη του ατόμου να ανήκει και να προστατεύεται από την οικογένεια ή την ομάδα συνομηλίκων. Τα νέα άτομα κατανοούν καλύτερα τον εαυτό τους όταν εξερευνούν τα προσωπικά τους αισθήματα και ανάγκες, την προσωπική τους ανάπτυξη και τις επιθυμίες τους για το μέλλον. Χρειάζεται να πειραματιστούν με διαφορετικές μορφές συμπεριφοράς, ώστε να επεκτείνουν το ρεπερτόριο αλληλεπίδρασής τους με τους άλλους. Αυτό θα το μάθουν συμβάλλοντας εποικοδομητικά σε καταστάσεις κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

Η κοινωνική και πολιτική ζωή της χώρας ασκεί μεγάλη επίδραση στη ζωή του ατόμου. Οι μαθητές μπορούν να κατανοήσουν αυτή την επίδραση συλλέγοντας συστηματικά πληροφορίες για σύγχρονα θέματα και συζητώντας τα, διαμορφώνοντας με αυτό τον τρόπο τις προσωπικές τους απόψεις και ακούγοντας τις απόψεις των άλλων. Πρέπει να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στις θέσεις, τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που αποτελούν μέρος της κοινής γνώμης. Το άτομο πρέπει να συνειδητοποιεί αυτά τα είδη επίδρασης ώστε να μπορεί να αντιδρά, και να είναι ικανό να σκέφτεται κριτικά για τις επιλογές του και να τις μεταβάλλει αν αυτό είναι απαραίτητο.

Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Μέσα από αυτή τη σειρά μαθημάτων οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία:

- να γνωρίσουν την έννοια των στερεοτύπων και τον τρόπο που δημιουργούνται οι προκαταλήψεις·
- να συνειδητοποιήσουν ότι όλοι αποδίδουμε κάποιες ιδιότητες σε άτομα ή ομάδες·
- να κατανοήσουν ότι τέτοιου είδους αποδόσεις μας βοηθούν να αντιμετωπίσουμε την καθημερινή ζωή·
- να ενημερωθούν ότι τέτοιες αποδόσεις μπορεί να είναι επιβλαβείς και άδικες·
- να μάθουν ότι τέτοιες αποδόσεις συμβάλλουν στη δημιουργία ατομικών και ομαδικών ταυτοτήτων·
- να μάθουν ότι η ταυτότητα είναι κάτι περίπλοκο, και κατά συνέπεια κάθε άτομο μπορεί και πρέπει να κατανοείται και να περιγράφεται διαφορετικά.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Στερεότυπα και προκαταλήψεις

Τι είναι η ταυτότητα; Πώς αντιλαμβάνομαι τους άλλους κι εκείνοι εμένα;

Τίτλος μαθ/τος	**Μαθησιακοί στόχοι**	**Εργασίες μαθητών**	**Υλικά**	**Μέθοδοι**
Μάθημα 1: Πώς βλέπουν οι άλλοι ένα άτομο	Οι μαθητές βιώνουν την πολυπλοκότητα των απόψεων και κάνουν τις επιλογές τους.	Οι μαθητές έχουν αναλάβει συγκεκριμένους ρόλους και διαμορφώνουν απόψεις. Μαθαίνουν να αλλάζουν άποψη.	Περιγραφή ρόλου, φυλλάδιο μαθητή 1.1 (ομάδες 1-3), μεγάλα φύλλα χαρτιού, μαρκαδόροι.	Ομαδική εργασία
Μάθημα 2: Πόσο διαφορετικά μπορεί να περιγραφεί ένα άτομο	Οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι διαφορετικές περιγραφές μπορεί να αναφέρονται σε ένα άτομο και στην ίδια ταυτότητα.	Οι μαθητές κάνουν πρόβες, παίζουν σκηνές και παρουσιάζουν τη γραπτή τους εργασία. Συζητούν τις σκηνές που παρακολούθησαν.	Τα αποτελέσματα του πρώτου μαθήματος αποτελούν το βασικό υλικό του δεύτερου. Οι μαθητές κατανοούν ότι χωρίς τη συμμετοχή και τη συνεισφορά τους, δεν συνεχίζεται η ενότητα.	Παιχνίδι ρόλων, παρουσιά-σεις και καθοδηγού-μενη συζήτηση σε ολομέλεια.
Μάθημα 3: Στερεότυπα και προκατα-λήψεις	Οι μαθητές κατανοούν πώς τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις συνδέονται και πώς μπορούν να οδηγήσουν σε απλοποιημένες αλλά επίσης και σε άδικες κρίσεις για άτομα, ομάδες ατόμων και ολόκληρες χώρες.	Οι μαθητές στοχάζονται τις απόψεις τους για τους άλλους και τις συζητούν σε ομάδες.	Λευκά χαρτιά και μαρκαδόροι.	Ομαδική εργασία, συζήτηση σε ολομέλεια.
Μάθημα 4: Στερεότυπα για εμένα!	Οι μαθητές συνειδητοποιούν πώς τους βλέπουν οι άλλοι και μαθαίνουν να το αποδέχονται. Κατανοούν καλύτερα πώς οι άλλοι αντιλαμβάνονται την ταυτότητά τους και αντιδρούν σε αυτό.	Οι μαθητές περιγράφουν τον εαυτό τους και ο ένας τον άλλο και συγκρίνουν τα αποτελέσματα.	Φυλλάδιο μαθητή 1.2.	Εργασία σε ζευγάρια, συζήτηση σε ολομέλεια.

Μάθημα 1
Πώς βλέπουν οι άλλοι ένα άτομο
Ένα άτομο είναι περισσότερο από αυτά που μπορεί κανείς να δει

Μαθησιακός στόχος	Οι μαθητές βιώνουν την πολυπλοκότητα των απόψεων και κάνουν τις επιλογές τους.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές έχουν αναλάβει συγκεκριμένους ρόλους και διαμορφώνουν απόψεις. Μαθαίνουν πώς να αλλάζουν άποψη.
Υλικά	Περιγραφή ρόλου, φυλλάδιο μαθητή 1.1 (ομάδες 1-3), μεγάλα φύλλα χαρτιού, μαρκαδόροι.
Μέθοδοι	Ομαδική εργασία.

Το μάθημα

Οι μαθητές σχηματίζουν τρεις ομάδες και παίρνουν το φυλλάδιο 1.1 (τρεις διαφορετικές εκδοχές, μία για κάθε ομάδα), ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού και ένα μαρκαδόρο. (Σε μεγάλες τάξεις μπορούν να γίνουν περισσότερες ομάδες και ο/η εκπαιδευτικός δίνει περισσότερες σκηνές να παιχτούν, ή η ίδια εργασία δίνεται σε διαφορετικές ομάδες. Το τελευταίο είναι ένα ενδιαφέρον σενάριο, καθώς θα δείξει πόσο διαφορετικές περιγραφές και αντιλήψεις μπορούν να υπάρξουν). Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός λέει την ιστορία ενός αγοριού που άλλαξε σπίτι και εξερευνά τη νέα περιοχή. Αναφέρεται στο ημερολόγιο του παιδιού αλλά δεν το διαβάζει, καθώς κάθε ομάδα έχει πάρει ένα διαφορετικό απόσπασμα του ημερολογίου.

Γενικές πληροφορίες για εκπαιδευτικούς

Ολόκληρο το κείμενο έχει ως εξής:

“Είναι η πρώτη μέρα στην καινούρια μου τάξη. Η οικογένειά μου μετακόμισε εδώ από άλλη περιοχή και ακόμη νιώθω ξένος. Αγαπητό ημερολόγιο, μου έχουν συμβεί πολλά τις τελευταίες ημέρες. Θα σου πω μερικά από αυτά.

Τώρα ζούμε σε ένα διαμέρισμα κοντά στο ποτάμι. Ένας από τους συμμαθητές μου μένει πολύ κοντά. Ήρθε την τρίτη ημέρα και μου πρότεινε να πάμε για ψάρεμα. Είπα όχι γιατί το καλάμι μου είναι ακόμη μέσα στις κούτες.

Υπάρχει ένα μεγάλο γήπεδο ποδοσφαίρου μπροστά από το σχολείο μας. Χάρηκα για αυτό γιατί μου αρέσει το ποδόσφαιρο. Έτσι πήρα τη μπάλα μου και άρχισα να προπονούμαι. Είχα μόλις αρχίσει να παίζω όταν με σταμάτησε ο σχολικός φύλακας. Ήταν θυμωμένος και με ρώτησε αν ήξερα να διαβάζω. Δεν είχα δει την πινακίδα που έγραφε ότι το γήπεδο ήταν κλειστό μετά τη βροχή. Ήμουν τόσο σοκαρισμένος που πήγα σπίτι χωρίς να πω ούτε μια λέξη.

Ένας ηλικιωμένος άντρας ζει μόνος στο διαμέρισμα πάνω από εμάς. Όταν γύρισα σπίτι χθες, τον συνάντησα στην εξώπορτα με τα ψώνια του. Κουβαλούσε μια τσάντα με τρόφιμα και βαριανάσαινε. Τον λυπήθηκα. Τον ρώτησα αν μπορούσα να τον βοηθήσω, και του μετέφερα την τσάντα μέχρι την πόρτα του”.

Οι τρεις εκδοχές των φυλλαδίων για τις ομάδες περιλαμβάνουν διαφορετικά μέρη του ημερολογίου. Η αντίληψη των ομάδων θα διαφοροποιηθεί ανάλογα με τις πληροφορίες που θα λάβουν. Ως εκ τούτου, κάθε ομάδα βλέπει μόνο ένα μέρος της ταυτότητας του παιδιού, την οποία θα παρουσιάσει στο παιχνίδι ρόλων. Σύμφωνα με τις απαιτούμενες εργασίες, οι ομάδες παρουσιάζουν πρώτα σύνολα επιθέτων. Ένα μέλος κάθε ομάδας συγκεντρώνει σε ένα μεγάλο χαρτί τα αποτελέσματα από τη συζήτηση της ομάδας για να παρουσιαστούν στο επόμενο μάθημα.

Μετά κάθε ομάδα αποφασίζει να παίξει ένα σύντομο παιχνίδι ρόλων που θα αποδώσει τις ερμηνείες της. Αυτοί οι ρόλοι αρχικά εξηγούνται και συζητούνται στην τάξη, και κατόπιν κάνουν πρόβα. Αυτό μπορεί να γίνει σε διαφορετικές γωνίες της τάξης, ή ίσως σε αίθουσες συνεδριάσεων του σχολείου, σε εξωτερικά κτίρια ή, αν ο καιρός το επιτρέπει, στη σχολική αυλή. Ακόμη κι αν το παιχνίδι ρόλων παίρνει κάποιο χρόνο στην αρχή, η προσπάθεια αξίζει. Για πολλούς μαθητές, αυτό που συχνά είναι δύσκολο να το εκφράσουν με λόγια, μπορεί τώρα να δηλωθεί απλά και με σαφήνεια.

Ο στόχος για τους μαθητές σε αυτό το μάθημα είναι να έχουν γραφεί οι κατάλογοι των επιθέτων στις αφίσες και να γίνουν πρόβες στη σκηνή.

Στο τέλος του μαθήματος ο/η εκπαιδευτικός μαζεύει τις αφίσες (θα τις μοιράσει στην αρχή του επόμενου μαθήματος) και κάνει ένα σύντομο απολογισμό. Δίνει θετική ανατροφοδότηση και εξετάζει το θέμα του επόμενου μαθήματος.

Μάθημα 2
Πόσο διαφορετικά μπορεί να καταγραφεί ένα άτομο...
Πώς σχηματίζω μια καλύτερη εικόνα για κάποιον

Μαθησιακός στόχος	Οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι διαφορετικές περιγραφές μπορεί να αναφέρονται σε ένα και μόνο άτομο.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές κάνουν πρόβες, παίζουν σκηνές και παρουσιάζουν τη γραπτή τους εργασία. Συζητούν τις σκηνές που παρακολούθησαν.
Υλικά	Τα αποτελέσματα του πρώτου μαθήματος (παιχνίδια ρόλων και κατάλογοι αντικειμένων) αποτελούν το βασικό υλικό του δεύτερου. Οι μαθητές κατανοούν ότι χωρίς τη συμμετοχή και τη συνεισφορά τους, δεν μπορεί να συνεχιστεί η ενότητα.
Μέθοδοι	Παιχνίδι ρόλων, παρουσιάσεις και καθοδηγούμενη συζήτηση σε ολομέλεια.

Το μάθημα

Μέρος 1

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί την πορεία του μαθήματος. Δίνει πέντε λεπτά για τις πρόβες των ομάδων.Έπειτα παρουσιάζονται οι σκηνές.

Αρχικά, ένα μέλος της ομάδας διαβάζει την εισαγωγή από το ημερολόγιο στην τάξη χρησιμοποιώντας την αφίσα από το πρώτο μάθημα. Έπειτα η ομάδα δραματοποιεί τη σκηνή. Συστήνεται οι σκηνές να παιχτούν χωρίς διακοπή. Αν περισσότερες από μία ομάδες έχουν πάρει το ίδιο απόσπασμα του ημερολογίου, θα παίξουν τις σκηνές, τη μια μετά την άλλη, με μικρές διαφοροποιήσεις.

Κατόπιν, ο/η εκπαιδευτικός θα δώσει θετική ανατροφοδότηση και θα αναφερθεί πάλι στον στόχο αυτής της δραστηριότητας. Αν γίνει αυτό, οι μαθητές θα προχωρήσουν στο επόμενο βήμα. Αν όχι, θα πρέπει οι μαθητές να συνοψίσουν και να αναστοχαστούν την αλληλουχία των σκηνών, εξετάζοντας πτυχές του περιεχομένου και της μορφής.

Ακολουθούν παραδείγματα με τα οποία ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προκαλέσει προβληματισμό:

- Ποια εμπειρία είχαμε ως ομάδα;
- Ανακάλυψα κάτι καινούριο για τον εαυτό μου;
- Πώς καταφέραμε να παρουσιάσουμε τους χαρακτήρες όπως ήταν;

Μέρος 2

Στο δεύτερο μέρος του μαθήματος, οι μαθητές κάθονται σε δύο ημικύκλια γύρω από τον πίνακα. Ο/η εκπαιδευτικός τοποθετεί τις αφίσες στον πίνακα. Οι μαθητές παρακολουθούν την εξέλιξη της παρουσίασης:

Πώς τον βλέπουν οι άλλοι:

Οι συμμαθητές	Οι δάσκαλοι	Οι γείτονες

Στην διάρκεια της συζήτησης, οι μαθητές κατανοούν ότι είναι φυσικό ένα άτομο να αντιμετωπίζεται διαφορετικά από διαφορετικούς ανθρώπους. Πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι δεν χρησιμοποιούνται κατηγοριοποιήσεις όπως “αλήθεια” και “ψέμα” για να περιγραφούν οι διάφορες απόψεις. Στην πραγματικότητα, θα είναι άδικο για το αγόρι να παρουσιαστεί μόνο μια άποψη που το περιγράφει.

Πιθανές νύξεις με τις οποίες μπορεί να προωθηθεί η κριτική σκέψη:

– Οι διαφορετικές περιγραφές μου προκαλούν σύγχυση.

– Επομένως ποια είναι η αλήθεια;

– Ποιος είναι πραγματικά ο Μαξ;

Ο/η εκπαιδευτικός περιμένει να σηκώσουν αρκετοί μαθητές το χέρι τους και μετά τους αφήνει να δώσουν διαφορετικές απαντήσεις. Σημειώνει αυτές τις απαντήσεις στον πίνακα, ή καλύτερα, σε ένα πίνακα σεμιναρίου:

Τι μπορούμε να πούμε για το αγόρι;

– Πώς μπορούμε να το χαρακτηρίσουμε σωστά;

– Δήλωση 1

– Δήλωση 2

– Δήλωση 3

– Δήλωση 4

– Δήλωση 5

Στο τέλος του μαθήματος, ο/η εκπαιδευτικός συνοψίζει τις ιδέες των μαθητών από τα πρώτα δύο μαθήματα. Είναι καλύτερα να υπάρχει πίνακας σεμιναρίου όπου θα καταγραφούν αυτές οι ιδέες έτσι

ώστε να μπορούν να παρουσιαστούν σε επόμενα μαθήματα. Τα ακόλουθα σημεία μπορεί να είναι χρήσιμα:

Ταυτότητα

- Υπάρχουν πολλές πλευρές στην ταυτότητα ενός ατόμου.
- Συχνά διαφορετικοί άνθρωποι (γείτονες, φίλοι, δάσκαλοι, ξένοι) έχουν πολύ διαφορετική άποψη για το ίδιο άτομο.
- Πρέπει να ακούσουμε τις διαφορετικές απόψεις αν θέλουμε να γνωρίσουμε ένα άτομο.
- ...
- ...

Στο τέλος του μαθήματος, ο/η εκπαιδευτικός θέτει ερωτήσεις στους μαθητές, προσέχοντας να μη σχολιάσει τις παρατηρήσεις τους.

Αυτό μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους. Ερωτήσεις προς όλη την τάξη δεν είναι πάντα η καλύτερη λύση, αφού συνήθως, απαντούν οι ίδιοι μαθητές και η ανατροφοδότηση είναι αόριστη. Γι' αυτό τον λόγο, συστήνεται εδώ το μοντέλο με τα βελάκια. Είναι μια μέθοδος γρήγορης ανατροφοδότησης που επιτρέπει σε κάθε μαθητή να καθορίσει την απάντησή του. Στο παράρτημα υπάρχει αναλυτική περιγραφή αυτής της μορφής ανατροφοδότησης.

Κατόπιν ο/η εκπαιδευτικός κάνει μια προεπισκόπηση των επόμενων δύο μαθημάτων, στα οποία η τάξη δεν θα ασχοληθεί με μεμονωμένα άτομα, αλλά με ομάδες ατόμων μέσα στην κοινωνία και με ολόκληρες χώρες.

Μάθημα 3
Στερεότυπα και προκαταλήψεις
Οι απόψεις μας για άλλους ανθρώπους, ομάδες ή χώρες

Μαθησιακός στόχος	Οι μαθητές κατανοούν το πώς τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις συνδέονται και το πώς μπορούν να οδηγήσουν σε απλοποιημένες, αλλά επίσης και σε άδικες κρίσεις για άτομα, ομάδες ατόμων και ολόκληρες χώρες.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές στοχάζονται τις απόψεις τους για τους άλλους και τις συζητούν σε ομάδες.
Υλικά	Λευκά χαρτιά και μαρκαδόροι.
Μέθοδοι	Ομαδική εργασία, συζήτηση σε ολομέλεια.

Βασικοί όροι

Στερεότυπα: Απόψεις που έχουν κάποιες ομάδες για τους εαυτούς τους ή για άλλες ομάδες.

Προκαταλήψεις: Συναισθηματικά φορτισμένες απόψεις για κάποιες ομάδες (συνήθως μειονότητες) ή ορισμένους ανθρώπους (συνήθως από μειονοτικές ομάδες).

Το μάθημα

Ο στόχος αυτού του μαθήματος είναι να μπορέσουν οι μαθητές να κατανοήσουν πώς αντιμετωπίζονται οι άλλοι όχι σε ατομικό επίπεδο, αλλά σε ένα γενικότερο επίπεδο, δηλαδή, πώς κρίνονται μεγαλύτερες ομάδες, θρησκευτικές κοινότητες, εθνότητες ή χώρες.

Ο/η εκπαιδευτικός ετοιμάζει μια σύντομη, με σαφή διάρθρωση διάλεξη για την διαφορά ανάμεσα στα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις, η οποία δίνεται στην αρχή του μαθήματος.

Συνοψίζοντας τις γνώσεις και τις εμπειρίες από τα δύο προηγούμενα μαθήματα, ο/η εκπαιδευτικός βοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν τη διαφορά ανάμεσα στα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις. Ο/η εκπαιδευτικός εισάγει τις δύο έννοιες κάνοντας αναφορά στις διαφορετικές απόψεις που υπήρχαν για το αγόρι με το οποίο ασχολήθηκαν στα δύο προηγούμενα μαθήματα. Επιχειρεί να παρουσιάσει αυτές τις απόψεις ως στερεότυπα και προκαταλήψεις (βλ. γενικές πληροφορίες για εκπαιδευτικούς στο τέλος αυτού του μαθήματος, όπου υπάρχει ένα μοντέλο για τη σύντομη αυτή ομιλία). Στο επόμενο στάδιο, οι μαθητές σχηματίζουν μικρές ομάδες. Ασχολούνται με περιγραφές κοινωνικών ομάδων, όπως για παράδειγμα:

– αγόρια και κορίτσια·

– επαγγέλματα·

– εθνοτικές ομάδες·

– χώρες·

– ήπειροι.

Είναι σημαντικό να μη ζητηθεί από τους μαθητές να καταθέσουν τις προσωπικές τους απόψεις. Είναι προτιμότερο να προσπαθήσουν να φανταστούν τι μπορεί να λένε ή να σκέφτονται για τις ομάδες που τους έχουν ανατεθεί στην εργασία, η κοινωνία, οι γείτονες ή τα μέσα επικοινωνίας.

Οι μαθητές θα προσπαθήσουν να διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις, εφαρμόζοντας έτσι αυτά που έχουν ακούσει από τον/την εκπαιδευτικό στην αρχή του μαθήματος.

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει κάποιες συμβουλές και οι μαθητές ετοιμάζουν τις παρουσιάσεις των αποτελεσμάτων σε μορφή καταλόγου. Η εμπειρία δείχνει ότι ένας κατάλογος έτοιμος εκ των προτέρων (βλ. παράδειγμα παρακάτω) βοηθά τους μαθητές να σημειώσουν ιδέες που θα χρησιμοποιήσουν κατόπιν στη συζήτηση.

Μετά την αρχική ομιλία του/της εκπαιδευτικού για τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις, οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες των τριών ή τεσσάρων ατόμων για περίπου15 λεπτά. Ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να εξετάσει προσεκτικά με ποιο από τα παραπάνω θέματα θα ασχοληθούν. Ανάλογα με την πολιτική κατάσταση της χώρας, μπορεί να επιλέξει παραδείγματα σχετικά με τις εμπειρίες των μαθητών. Από την άλλη πλευρά, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αναφερθεί σε εθνοτικές ομάδες που ζουν στη χώρα ή στην κοινότητα μόνο αν αυτή η επιλογή δεν θίγει κανέναν και αν δεν προκαλεί συζητήσεις που μπορεί να πυροδοτήσουν διαφωνίες.

Οι συζητήσεις και τα αποτελέσματα της ομάδας παρουσιάζονται σε συζήτηση σε ολομέλεια. Κάθε ομάδα επιλέγει έναν ομιλητή, ο οποίος θα παρουσιάσει τα αποτελέσματα ακολουθώντας τα παρακάτω κριτήρια:

– η χώρα μας, η ομάδα μας, η εθνική μας οντότητα, το επάγγελμά μας˙

– στερεότυπα που εκφράζονται από την ομάδα˙

– προκαταλήψεις που εκφράζονται από την ομάδα˙

– οι εκτιμήσεις μας για τις απόψεις των ομάδων˙

– οι απόψεις μας, συμπεριλαμβανομένων των πιθανών διαφορών απόψεων.

Ο/η εκπαιδευτικός θα βοηθήσει τους μαθητές καταγράφοντας τις απόψεις των ομάδων (σε μορφή σημειώσεων) στον πίνακα σεμιναρίου.

Παράδειγμα καταγραφής αποτελεσμάτων για υποστήριξη των μαθητών:

Ομάδα	**Χώρα/επάγγελμα/ομάδα**	**Στερεότυπα**	**Προκαταλήψεις**	**Σχόλια**
1				
2				
3				
4				
5				

Στο τέλος, ο/η εκπαιδευτικός συνοψίζει το μάθημα, κάνοντας αναφορά και στην διαδικασία και στα αποτελέσματα, και ενημερώνει τους μαθητές για τα επόμενα βήματα.

Μάθημα 4
Ταυτότητα: Στερεότυπα για μένα
Πώς βλέπω τον εαυτό μου - πώς με βλέπουν οι άλλοι;

Μαθησιακοί στόχοι	Κατανοούν καλύτερα πώς οι άλλοι αντιλαμβάνονται την ταυτότητά τους και αντιδρούν σε αυτό. Κατανοούν καλύτερα πώς οι άλλοι αντιλαμβάνονται την ταυτότητά τους και πώςαντιδρούν σε αυτό. Εξερευνούν την επίδραση της ταυτότητάς τους στους άλλους.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές περιγράφουν τους εαυτούς τους και τους άλλους και συγκρίνουν τα αποτελέσματά τους.
Υλικά	Φυλλάδιο μαθητής 1.2.
Μέθοδοι	Εργασία σε ζευγάρια. Συζήτηση σε ολομέλεια.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός ξεκινά το μάθημα συνοψίζοντας τα αποτελέσματα των δύο προηγούμενων μαθημάτων και εξηγώντας το χρονοδιάγραμμα του σημερινού μαθήματος.

Ο/η εκπαιδευτικός υπενθυμίζει στην τάξη ότι είχαν αρχικά εξετάσει το άτομο (την ατομική περίπτωση ενός αγοριού) και μετά στράφηκαν προς τη μελέτη μεγαλύτερων ομάδων, όπως επαγγελματιών, εθνοτικών ομάδων και ολόκληρων χωρών. Τώρα θα επικεντρωθούν πάλι στο άτομο, αλλά αυτή τη φορά οι ίδιοι – ο καθένας μέσα στην τάξη – θα είναι το επίκεντρο. Θα επικεντρωθούν στο ερώτημα:

Ποιος είμαι;	
Πώς θα περιέγραφα τον εαυτό μου;	**αυτοαντίληψη**
Πώς θα με περιέγραφε κάποιος άλλος;	**αντίληψη των άλλων**

Ο/η εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί τον παραπάνω πίνακα, τον οποίο θα σχεδιάσει στον πίνακα ή τον πίνακα σεμιναρίου, για να ισχυροποιήσει την εισαγωγή στο μάθημα. Μπορεί επίσης να ζητήσει από τους μαθητές να επαναλάβουν ότι έχουν μάθει στα δύο προηγούμενα μαθήματα για την διαφορά ανάμεσα στην αυτοαντίληψη και την αντίληψη που διαμορφώνει το άτομο για τον εαυτό του μέσω των άλλων. Επιπλέον, ή εναλλακτικά, μπορεί να επαναλάβει τις βασικές έννοιες για τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις.

Μετά ο/η εκπαιδευτικός παίρνει τα φυλλάδια των μαθητών με τις περιγραφές για τον Μαξ. Αυτά θα βοηθήσουν τους μαθητές να σκεφτούν για πολλές ιδιότητες και χαρακτηριστικά των ανθρώπων. Οι μαθητές θα πρέπει, ως εργασία, να ονομάσουν όσο το δυνατόν περισσότερα επίθετα που χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν ένα άτομο. Ο/η εκπαιδευτικός, σε αυτό το σημείο, μπορεί να δώσει κάποιες ιδέες ή να κάνει κάποιες προτάσεις. Για παράδειγμα, οι μαθητές μπορούν να καθοδηγηθούν στην κατηγοριοποίηση περιγραφικών επιθέτων ανάλογα με το νόημα. Τέτοιες κατηγορίες μπορεί να είναι οι παρακάτω:

Πώς θα περιγράφαμε ένα άτομο:

– όταν έχει καλή διάθεση;

– όταν έχει κακή διάθεση ή είναι σε έξαλλη κατάσταση;

– αν είναι φίλος μας;

– αν θέλαμε να περιγράψουμε πώς είναι εξωτερικά;

– αν θέλαμε να το περιγράψουμε ως μαθητή;

Είναι προτιμότερο να συμμετέχει όλη η τάξη, και όχι να ρωτηθούν μόνο κάποιοι μαθητές στο πλαίσιο μιας μετωπικής διδασκαλίας. Αυτό μπορεί να γίνει με την παρακάτω άσκηση,[55] στην οποία οι μαθητές εργάζονται μόνοι για να παράγουν μια ποικιλία ιδεών. Στις γωνίες της αίθουσας, ή πάνω σε θρανία, υπάρχουν μεγάλα φύλλα χαρτιού. Σε αυτά τα φύλλα, έχουν δοθεί ως επικεφαλίδες κάποιες λέξεις ή κατηγορίες. Οι μαθητές μετακινούνται σιωπηλοί μέσα στην αίθουσα και καταγράφουν τις ιδέες τους στις αφίσες (ιδανικά με διαφορετικό μαρκαδόρο για κάθε αφίσα). Καθώς κάθε μαθητής βλέπει τι έχουν γράψει οι άλλοι, δεν θα υπάρχουν επαναλήψεις, αλλά μπορεί να υπάρχουν σχετικά σχόλια ή νέες ιδέες.

Το αποτέλεσμα μια τέτοιας άσκησης θα είναι κάπως έτσι:

Πώς είναι ένα άτομο όταν έχει καλή διάθεση;

– χαρούμενο

– αστείο

– χαλαρό

– επικοινωνιακό

– γοητευτικό

– ...

– ...

Δεν είναι απαραίτητο να ακολουθήσει συζήτηση σε ολομέλεια, καθώς στόχος αυτής της άσκησης είναι να δώσει στους μαθητές ιδέες για να προχωρήσουν στο επόμενο βήμα. Ο/η εκπαιδευτικός, σε αυτό το στάδιο, γνωρίζει ήδη ποιοι μαθητές μπορούν να εργαστούν μαζί σε ζευγάρια. Αυτό είναι σημαντικό, διότι το θέμα με το οποίο θα ασχοληθούν οι μαθητές είναι ευαίσθητο. Γι' αυτό, ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να αποφύγει να βάλει μαζί μαθητές που αντιπαθούν ο ένας τον άλλο, και να διασφαλίσει ότι κανένας μαθητής δεν θα αισθανθεί άσχημα.

Οι ομάδες θα κάνουν την ακόλουθη εργασία:

Τώρα θα διερευνήσουμε πώς αντιλαμβάνεστε τον εαυτό σας και τον άλλο. Αυτό θα γίνει με τον παρακάτω τρόπο:

– Αρχικά, εργαστείτε με τον εαυτό σας.

– Κοιτάξτε τις περιγραφές στις αφίσες και διαλέξτε λέξεις που, κατά τη γνώμη σας, σας περιγράφουν καλά. Γράψτε τις στο φυλλάδιο.

– Προσθέστε χαρακτηριστικά και περιγραφές του εαυτού σας σε διάφορες καταστάσεις που δεν υπάρχουν στις αφίσες. Γράψτε τις στο φυλλάδιο.

– Στη συνέχεια, περιγράψτε τον σύντροφό σας με τον ίδιο τρόπο.

5. Η άσκηση που προτείνεται εδώ είναι μια παραλλαγή της άσκησης "Ο Τοίχος της Σιωπής" (βλ. EDC/HRE Τόμος VI, σ.σ. 66).

- Όταν θα έχετε και οι δυο τελειώσει, δείτε τα αποτελέσματά σας. Θα έχει ενδιαφέρον να δείτε ποιες περιγραφές και κρίσεις ταιριάζουν, και ποιες διαφέρουν ή βρίσκονται σε αντίθεση. Εκφράστε τις σκέψεις και τα συναισθήματά σας:

- Τι με εκπλήσσει;

- Τι μου δίνει χαρά;

- Τι με ενοχλεί;

- Τι με πληγώνει;

- Μπορείτε να ενισχύσετε τις κρίσεις σας με μερικά παραδείγματα;

- Ποιες περιγραφές είναι (θετικά ή αρνητικά) στερεότυπα;

Ο/η εκπαιδευτικός θα αποφασίσει αν θα κάνει τελικό απολογισμό στο τέλος αυτού του μαθήματος (που είναι επίσης και τέλος της ενότητας, αν και είναι δυνατό να υπάρχει συνέχεια) ή αν θα συνοψίσει τη μαθησιακή διαδικασία των τεσσάρων τελευταίων μαθημάτων. Όποια μέθοδο κι αν επιλέξει, ο/η εκπαιδευτικός θα παρατηρήσει ότι η ατμόσφαιρα μέσα στην τάξη έχει βελτιωθεί κατά την διάρκεια αυτής της ενότητας. Οι μαθητές θα έχουν αναπτύξει στενότερες σχέσεις μεταξύ τους και θα έχουν ανακαλύψει ενδιαφέροντα πράγματα για τους άλλους. Τώρα είναι σε θέση να διακρίνουν ανάμεσα σε:

- στερεότυπα και προκαταλήψεις·

- αυτοαντίληψη και αντιλήψεις των άλλων.

Οι μαθητές έχουν κάνει πρόοδο στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων που θα τους ωφελήσουν στην καθημερινή τους ζωή, τόσο στην τάξη όσο και στο σχολείο ως σύνολο, και θα επανέρχονται συχνά στα θέματα που τέθηκαν σε αυτά τα τέσσερα μαθήματα, ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο ό,τι έμαθαν.

Φυλλάδιο μαθητή 1.1
(Ομάδα 1)
Παιχνίδι ρόλων

Συμφωνείστε ποιος θα είναι ο εκπρόσωπος της ομάδας σας που θα διαβάσει δυνατά το σύντομο απόσπασμα από το ημερολόγιο και την εργασία της ομάδας.

Ορίστε ένα άλλο μέλος της ομάδας που θα κρατά σημειώσεις και θα κάνει τις παρουσιάσεις στην τάξη.

Απόσπασμα από το ημερολόγιο του Μαξ:

«Είναι η πρώτη μέρα στην καινούρια μου τάξη. Η οικογένειά μου μετακόμισε εδώ από άλλη περιοχή και ακόμη νιώθω ξένος. Αγαπητό ημερολόγιο, μου έχουν συμβεί πολλά τις τελευταίες ημέρες. Θα σου πω μερικά από αυτά.

Τώρα ζούμε σε ένα διαμέρισμα κοντά στο ποτάμι. Ένας από τους συμμαθητές μου μένει πολύ κοντά. Ήρθε την τρίτη ημέρα και μου πρότεινε να πάμε για ψάρεμα. Είπα όχι γιατί το καλάμι μου είναι ακόμη μέσα στις κούτες».

Εργασίες:

1) Συγκεντρώστε έναν κατάλογο επιθέτων που πιστεύετε ότι θα χρησιμοποιούσαν οι συμμαθητές του Μαξ για να τον περιγράψουν (καταιγισμός ιδεών στην ομάδα).

2) Τι νομίζετε ότι θα έλεγε ένας από τους συμμαθητές του Μαξ για αυτόν στους υπόλοιπους μαθητές; Προετοιμάστε μια σύντομη σκηνή που μπορείτε να δραματοποιήσετε στην τάξη.

Φυλλάδιο μαθητή 1.1
(Ομάδα 2)
Παιχνίδι ρόλων

Συμφωνείστε ποιος θα είναι ο εκπρόσωπος της ομάδας σας, που θα διαβάσει δυνατά το σύντομο απόσπασμα από το ημερολόγιο και την εργασία της ομάδας.

Αναθέστε σε ένα μέλος της ομάδας να κρατά σημειώσεις και να τις παρουσιάσει στην τάξη.

Απόσπασμα από το ημερολόγιο του Μαξ:

«Υπάρχει ένα μεγάλο γήπεδο ποδοσφαίρου μπροστά από το σχολείο μας. Χάρηκα για αυτό γιατί μου αρέσει το ποδόσφαιρο. Έτσι πήρα τη μπάλα μου και άρχισα να προπονούμαι. Είχα μόλις αρχίσει να παίζω όταν με σταμάτησε ο σχολικός φύλακας. Ήταν θυμωμένος και με ρώτησε αν ήξερα να διαβάζω. Δεν είχα δει την πινακίδα που έγραφε ότι το γήπεδο ήταν κλειστό μετά τη βροχή. Ήμουν τόσο σοκαρισμένος που πήγα σπίτι χωρίς να πω ούτε μια λέξη».

Εργασίες:

1) Συγκεντρώστε έναν κατάλογο επιθέτων που πιστεύετε ότι θα χρησιμοποιούσαν οι συμμαθητές του Μαξ για να τον περιγράψουν (καταιγισμός ιδεών στην ομάδα).

2) Τι νομίζετε ότι θα έλεγε ένας από τους συμμαθητές του Μαξ για αυτόν στους υπόλοιπους μαθητές; Προετοιμάστε μια σύντομη σκηνή που μπορείτε να δραματοποιήσετε στην τάξη.

Φυλλάδιο μαθητή 1.1
(Ομάδα 3)
Παιχνίδι ρόλων

Συμφωνείστε ποιος θα είναι ο εκπρόσωπος της ομάδας σας που θα διαβάσει δυνατά το σύντομο απόσπασμα από το ημερολόγιο και την εργασία της ομάδας.

Ορίστε ένα άλλο μέλος της ομάδας που θα κρατά σημειώσεις και θα τις παρουσιάσει στην τάξη.

Απόσπασμα από το ημερολόγιο του Μαξ:

«Είναι η πρώτη μέρα στην καινούρια μου τάξη. Η οικογένειά μου μετακόμισε εδώ από άλλη περιοχή και ακόμη νιώθω ξένος. Αγαπητό ημερολόγιο, μου έχουν συμβεί πολλά τις τελευταίες ημέρες. Θα σου πω μερικά από αυτά.

Ένας ηλικιωμένος άντρας ζει μόνος στο διαμέρισμα πάνω από εμάς. Όταν γύρισα σπίτι χθες, τον συνάντησα στην εξώπορτα με τα ψώνια του. Κουβαλούσε μια τσάντα με τρόφιμα και βαριανάσαινε. Τον λυπήθηκα. Τον ρώτησα αν μπορούσα να τον βοηθήσω, και του μετέφερα την τσάντα μέχρι την πόρτα του».

Εργασίες:

1) Συγκεντρώστε έναν κατάλογο επιθέτων που πιστεύετε ότι θα χρησιμοποιούσαν οι συμμαθητές του Μαξ για να τον περιγράψουν (καταιγισμός ιδεών στην ομάδα).

2) Τι νομίζετε ότι θα έλεγε ένας από τους συμμαθητές του Μαξ για αυτόν στους υπόλοιπους μαθητές; Προετοιμάστε μια σύντομη σκηνή που μπορείτε να δραματοποιήσετε στην τάξη.

Γενικές πληροφορίες για εκπαιδευτικούς
Στερεότυπα και προκαταλήψεις

Τι είναι το στερεότυπο;

Οι άνθρωποι ορίζονται συχνά με βάση την ένταξή τους σε ομάδες, ανάλογα με τον πολιτισμό τους, τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, την προέλευσή τους ή εξωτερικά χαρακτηριστικά όπως το χρώμα του δέρματος, το ύψος τους, το χτένισμα ή τον τρόπο ντυσίματος.

Συχνά αυτός ο καθορισμός των ομάδων συνοδεύεται από συγκεκριμένες ιδιότητες που αποδίδονται στα άτομο, με αποτέλεσμα συγκεκριμένες εικόνες να συνδέονται με ορισμένες ομάδες. Αν αυτές οι εικόνες γίνονται υπερβολικές σε βαθμό που να μην ανταποκρίνονται πλέον στην πραγματικότητα, τις ονομάζουμε στερεότυπα.

Στερεότυπα μπορούμε να βρούμε και σε βιβλία (ακόμα και σχολικά εγχειρίδια), κόμικς, διαφημίσεις ή ταινίες. Σίγουρα όλοι έχουμε συναντήσει τέτοια στερεότυπα. Σκεφτείτε, για παράδειγμα, την εικόνα γυναικών από την Αφρική φορώντας φούστες από φύλλα φοίνικα, με παχιά χείλη και μικρά οστά κολλημένα στις μύτες τους.

Από το στερεότυπο στην προκατάληψη

Αν ένα άτομο ή μια ομάδα κρίνεται μόνο με βάση τα σχετικά στερεότυπα, τότε μιλάμε για προκατάληψη. Διαμορφώνεται μια άποψη για ένα άτομο ή μια ομάδα χωρίς να το γνωρίζουμε πραγματικά. Τέτοιες απόψεις ή ιδέες συχνά δεν έχουν καμία σχέση με την πραγματικότητα, ενώ μπορεί επίσης να είναι δυσμενείς ή εχθρικές.

“Θετικά” στερεότυπα

Όμως, υπάρχουν επίσης και τα θετικά στερεότυπα. Για παράδειγμα, αν κάποιος υποστηρίζει ότι οι μαύροι είναι γρήγοροι δρομείς, μπορούμε να πούμε ότι αυτό είναι ένα θετικό στερεότυπο. “Τότε, τι κακό υπάρχει σ’ αυτό;” θα σκεφτείτε. Σε αυτή την περίπτωση γίνεται λανθασμένη γενίκευση. Απλά σκεφτείτε: Είναι πράγματι αλήθεια ότι όλοι οι μαύροι άνθρωποι είναι γρήγοροι δρομείς;

Για ποιο πράγμα είναι καλά τα στερεότυπα;

Οι προκαταλήψεις φαίνεται να κάνουν τον κόσμο απλούστερο. Αν οι άνθρωποι συναντούν άλλους ανθρώπους που μοιάζουν παράξενοι, δημιουργείται μια αίσθηση ανησυχίας. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι προκαταλήψεις επιτρέπουν στους ανθρώπους να αποκρύψουν την ανησυχία τους – μπορώ να υποκριθώ ότι γνωρίζω τα πάντα για τον/ους άλλο/ους και ότι δεν χρειάζεται να κάνω ερωτήσεις. Αλλά το αποτέλεσμα είναι, εξαρχής, ότι είναι αδύνατη η ουσιαστική επαφή και η πραγματική κατανόηση.

Ποιο είναι το αποτέλεσμα των προκαταλήψεων;

Οι προκαταλήψεις είναι επιθετικές. Αρχικά, χρησιμοποιούνται για άδικη αντιμετώπιση. Οι προκαταλήψεις στερούν από τους ανθρώπους την ευκαιρία να δείξουν ποιοι είναι και τι μπορούν να πετύχουν. Για παράδειγμα, ένας εργοδότης μπορεί να μην δώσει σε έναν τούρκο υποψήφιο μια δουλειά γιατί έχει ακούσει ότι “αυτοί“ πάνε πάντα στην δουλειά αργοπορημένοι. Μερικοί άνθρωποι μπορεί να προσκολληθούν σε προκαταλήψεις και λαϊκιστικές ιδέες αν και δεν γνωρίζουν κάποιον που τις επιβεβαιώνει.

Τι μπορούμε να κάνουμε κατά των προκαταλήψεων;

Οι προκαταλήψεις είναι πολύ ανθεκτικές. Αλλά η ελπίδα δε χάνεται: κανείς δεν γεννιέται με προκαταλήψεις. Μαθαίνονται και απομαθαίνονται. Πριν κρίνετε κάποιον, ζητείστε του να εξηγήσει γιατί έκανε αυτό για το οποίο κρίνεται. Να θυμάστε ότι σίγουρα δεν θα θέλατε να κριθείτε χωρίς να σας ακούσουν.

Φυλλάδιο μαθητή 1.2
Αυτοαντίληψη - αντιλήψεις των άλλων

Εργασία σε ζευγάρια

Σχόλια μετά τη συζήτηση – Πού συγκλίνουν οι απόψεις μας – Πού διαφέρουν οι απόψεις μας – Παρατηρήσεις	Πώς περιγράφω τον εαυτό μου (η αυτό-αντίληψή μου)	Πώς περιγράφω το συμμαθητή μου (Η αντίληψή μου για κάποιον άλλο, γραμμένο από εμένα)	Σχόλια μετά τη συζήτηση – Πού συγκλίνουν οι απόψεις μας – Πού διαφέρουν οι απόψεις μας – Παρατηρήσεις

ΕΝΟΤΗΤΑ 2
Ισότητα

Βιώνεις την ισότητα περισσότερο από εμένα;

2.1 Διαφορές και ομοιότητες

Είμαστε ίσοι; Είμαι διαφορετικός;

2.2. Η ιστορία της Βέσνα

Πώς θα αντιδρούσαμε αν αυτό συνέβαινε σε εμάς;

2.3 Ισότητα ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες;

Ποια πρέπει να είναι η μεταχείριση αντρών και γυναικών;

2.4. Κοινωνική δικαιοσύνη

Πώς θα έπρεπε να αντιμετωπίζουμε τις ανισότητες;

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Ισότητα

Βιώνεις την ισότητα περισσότερο από εμένα;

Η ισότητα ως έννοια αναγνωρίζει ότι όλοι, ανεξάρτητα από ηλικία, φύλο, γένος, θρησκεία, εθνικότητα, κ.λπ., έχουν τα ίδια δικαιώματα.

Το προοίμιο της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αρχίζει με τις λέξεις "η αναγνώριση της έμφυτης αξιοπρέπειας και των ίσων και αναφαίρετων δικαιωμάτων όλων των μελών της ανθρώπινης οικογένειας είναι η βάση της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο". Η έννοια της ιδιότητας του πολίτη δεν μπορεί να διαχωριστεί από τα θέματα της ισότητας. Η ύπαρξη ανισοτήτων μέσα ή ανάμεσα στις κοινωνίες εμποδίζει την αποτελεσματική ιδιότητα του πολίτη. Γι' αυτό η έννοια της ισότητας βρίσκεται στο επίκεντρο της εκπαίδευσης για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη. Επομένως, πρέπει να ασχολείται με την έννοια της ισότητας και να ενδυναμώνει τα άτομα να αντιδρούν σε κάθε μορφή διάκρισης.[6]

Η ετερότητα συνεπάγεται την υπέρβαση της ιδέας της ανοχής προς την κατεύθυνση του πραγματικού σεβασμού και της εκτίμησης της διαφορετικότητας. Είναι κεντρική στην έννοια του πλουραλισμού και της πολυπολιτισμικότητας, και ως τέτοια, αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της EDC. Γι' αυτό η EDC πρέπει να δίνει ευκαιρίες για εξέταση των αντιλήψεων και αμφισβήτηση των προκαταλήψεων των στερεοτύπων. Πρέπει επίσης να διασφαλίζει ότι η διαφορετικότητα γίνεται με χαρά αποδεκτή σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο κοινοτήτων.[7]

Η αλληλεγγύη μπορεί να θεωρηθεί ως ικανότητα του ατόμου να μετακινηθεί πέρα από το δικό του χώρο και να αναγνωρίσει και να είναι έτοιμο να δράσει για την υπεράσπιση και προώθηση των δικαιωμάτων των άλλων. Είναι επίσης βασική έννοια της EDC προσπαθώντας να εφοδιάσει τα άτομα με τη γνώση, τις δεξιότητες και τις αξίες που απαιτούνται για να ζουν εντός των κοινοτήτων τους. Όπως ήδη αναφέρθηκε, οι πράξεις αλληλεγγύης είναι στενά συνδεδεμένες με την ιδέα της δράσης. Όμως, είναι τόσο θέμα νοοτροπίας όσο και θέμα συμπεριφοράς.[8]

Η προκατάληψη είναι μια κρίση που κάνουμε για κάποιον ή κάποιους χωρίς πραγματικά να τους γνωρίζουμε. Οι προκαταλήψεις μπορεί να είναι αρνητικές ή θετικές. Αποτελούν μέρος της διαδικασίας κοινωνικοποίησης και είναι δύσκολο να τροποποιηθούν ή να απαλειφθούν. Είναι επομένως απαραίτητο να έχουμε επίγνωση της ύπαρξής τους.

Η διάκριση μπορεί να γίνεται άμεσα ή έμμεσα. Η άμεση διάκριση χαρακτηρίζεται από τις προθέσεις προς ένα άτομο ή μια ομάδα, όπως ένας εργοδότης που απορρίπτει τις αιτήσεις για εργασία ατόμων που είναι Ρομά ή μια εταιρία που δε νοικιάζει διαμερίσματα σε μετανάστες. Η έμμεση διάκριση επικεντρώνεται σε μια πολιτική ή ένα μέτρο. Συμβαίνει όταν μια φαινομενικά ουδέτερη κατάσταση, κριτήριο ή πρακτική τοποθετεί ένα άτομο ή μια συγκεκριμένη μειονότητα σε μια εκ προοιμίου μειονεκτική θέση. Τα παραδείγματα μπορούν να κυμανθούν από το απαιτούμενο ύψος για να γίνει κάποιος πυροσβέστης (οπότε αποκλείονται περισσότερες γυναίκες από άντρες), το πολυκατάστημα που δεν προσλαμβάνει γυναίκες που φοράνε μακριές φούστες, μέχρι την υπηρεσία ή το σχολείο που δεν επιτρέπει την είσοδο ή την παρακολούθηση σε γυναίκες με μαντήλα. Αυτοί οι κανόνες, θεωρητικά ουδέτεροι όσο αφορά στην εθνικότητα ή τη θρησκεία, μπορεί να βάλουν σε μειονεκτική θέση άτομα μιας μειονότητας ή θρησκείας που φορούν μακριές φούστες ή μαντήλα.[9]

Ο όρος "γένος" αναφέρεται στους κοινωνικούς ρόλους ανδρών και γυναικών που αποδίδεται με βάση το φύλο. Οι ρόλοι των φύλων εξαρτώνται από το κοινωνικοοικονομικό, πολιτικό και πολιτισμικό πλαίσιο και επηρεάζονται από παράγοντες όπως η φυλή, η εθνικότητα, η τάξη, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και

6. Από "Ένα γλωσσάρι όρων της εκπαίδευσης για δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη", Karen O'Shea, Συμβούλιο της Ευρώπης, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.
7. *Ομοίως*.
8. *Ομοίως*.
9. *Ομοίως*.

η ηλικία. Οι ρόλοι των φύλων μαθαίνονται, και παρουσιάζουν διαφορές ανάμεσα στους πολιτισμούς. Αντίθετα με το βιολογικό φύλο του ατόμου, οι ρόλοι των φύλων αλλάζουν.[10]

Τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα σχετίζονται με τις απαιτούμενες συνθήκες για την ανάπτυξη του ατόμου και την παροχή ενός ικανοποιητικού επιπέδου ζωής. Συχνά καλούμενα ως ανθρώπινα δικαιώματα "δεύτερης γενιάς", αυτά τα δικαιώματα είναι δύσκολο να ενισχυθούν, καθώς θεωρούνται συνδεδεμένα με τους διαθέσιμους πόρους. Περιλαμβάνουν δικαιώματα όπως στην εργασίας, το δικαίωμα στην εκπαίδευση, στην ξεκούραση και το δικαίωμα σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης. Αυτά τα δικαιώματα περιγράφονται διεθνώς στο Σύμφωνο Οικονομικών και Κοινωνικών Δικαιωμάτων, το οποίο υιοθετήθηκε από τη Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1966.[11]

Διαφορετικοί άνθρωποι έχουν πολύ διαφορετικές απόψεις και στάσεις για το πώς πρέπει η κοινωνία να εφαρμόζει την κοινωνική δικαιοσύνη. Αυτές οι απόψεις και στάσεις μπορούν να διακριθούν σε τρεις κατηγορίες:

- Δαρβινιστές, θεωρούν ότι τα άτομα είναι απολύτως υπεύθυνα για τα προβλήματά τους και πρέπει να τα αντιμετωπίζει ο καθένας μόνος του. Εκτιμούν ότι οι άνθρωποι χρειάζονται κίνητρα για να προσπαθούν περισσότερο. Οι δαρβινιστές τείνουν να μένουν εκτός της αρένας της κοινωνικής πολιτικής.

- Συμπαθούντες, αισθάνονται συμπόνια για αυτούς που υποφέρουν και επιθυμούν να κάνουν κάτι για να απαλύνουν τον πόνο τους. Θεωρούν τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα περισσότερο επιθυμητούς πολιτικούς στόχους παρά ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό συχνά καταλήγει σε μια συγκαταβατική προσέγγιση προς τους ανθρώπους που αντιμετωπίζουν δύσκολες κοινωνικές καταστάσεις.

- Αιτούντες δικαιοσύνη, ανησυχούν ότι οι άνθρωποι αντιμετωπίζονται με αδικία, κυρίως ως αποτέλεσμα κυβερνητικών αποφάσεων. Πιστεύουν ότι πρέπει να αλλάξουν τα πολιτικά και οικονομικά συστήματα για να μην υπάρχει φτώχεια.[12]

10. *Ομοίως*.
11. Από το "A glossary of terms for education for democratic citizenship', Karen O'Shea, Council of Europe, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.
12. Από το "Duties sans Frontières. Human rights and global social justice", International Council of Human Rights Policy.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Ισότητα

Βιώνεις την ισότητα περισσότερο από εμένα;

Τίτλος μαθ/τος	Μαθησιακοί στόχοι	Εργασίες μαθητών	Υλικά	Μέθοδοι
Μάθημα 1: Διαφορές και ομοιότητες	Οι μαθητές εξηγούν τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους. Εκτιμούν την ισότητα και τη διαφορά.	Οι μαθητές ανακαλύπτουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους. Συζητούν τις συνέπειες της διαφορετικότητας.	Τετράδια ή φύλλα χαρτιού και μολύβια για ατομική εργασία. Αν αποφασιστεί να γίνει επέκταση της δραστηριότητας, οι ομάδες θα χρειαστούν μεγάλα φύλλα χαρτιού και μαρκαδόρους.	Ατομική εργασία και εργασία σε μικρές ομάδες.
Μάθημα 2: Η ιστορία της Βέσνα	Οι μαθητές συνειδητοποιούν την ύπαρξη προκατάληψης και διάκρισης στην κοινωνία. Είναι ικανοί να κατανοήσουν την άποψη των θυμάτων διάκρισης.	Οι μαθητές συζητούν την περίπτωση μιας διάκρισης και την συγκρίνουν με την κατάσταση στη χώρα τους.	Προαιρετικά, αντίγραφο από το φυλλάδιο μαθητή 2.1.	Ομαδική εργασία με βάση το κείμενο.
Μάθημα 3: Ισότητα ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες	Οι μαθητές είναι σε θέση να αντιδράσουν σε καταστάσεις διάκρισης.	Οι μαθητές μελετούν πώς οι ίδιοι, και γενικά η κοινωνία, αντιμετωπίζει τις γυναίκες.	Αντίγραφο μιας ιστορίας από το φυλλάδιο μαθητή 2.2 για κάθε ομάδα τεσσάρων ή πέντε μαθητών.	Ομαδική εργασία μικρών ομάδων.
Μάθημα 4: Κοινωνική δικαιοσύνη	Οι μαθητές συνειδητοποιούν τις σχετικές με το φύλο διακρίσεις που υπάρχουν στην κοινωνία.	Οι μαθητές συζητούν περιπτώσεις απονομής δικαιοσύνης. Ξανασκέφτονται ολόκληρη την ενότητα.	Αντίγραφα του φυλλαδίου μαθητή 2.3, χωρισμένα σε τμήματα για κάθε ζευγάρι μαθητών (προαιρετικό).	Εργασία κριτικής σκέψης ανά ζεύγη.

Μάθημα 1
Διαφορές και ομοιότητες
Είμαστε ίσοι; Είμαι διαφορετικός;

Μαθησιακοί στόχοι	Οι μαθητές εξηγούν τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους.Εκτιμούν την ισότητα και την διαφορά.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές ανακαλύπτουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους. Συζητούν τις συνέπειες της διαφορετικότητας.
Υλικά	Τετράδια ή φύλλα χαρτιού και μολύβια για ατομική εργασία. Αν αποφασιστεί να γίνει επέκταση της δραστηριότητας, οι ομάδες θα χρειαστούν μεγάλα φύλλα χαρτιού και μαρκαδόρους.
Μέθοδοι	Ατομική εργασία και εργασία σε μικρές ομάδες. Συζήτηση στην ολομέλεια.

Το μάθημα

Οι μαθητές σχηματίζουν ομάδες των τεσσάρων ή πέντε. Κάθε ομάδα χρειάζεται χαρτί και μολύβι.

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι πρόκειται να θέσει ερωτήσεις που πρέπει να απαντηθούν με ναι ή όχι. Ζητιέται από τους μαθητές να γράψουν τα γράμματα από το Α ως το Ρ οριζόντια, με αλφαβητική σειρά, αφήνοντας χώρο από κάτω. Το ίδιο μπορεί να κάνει ο/η εκπαιδευτικός στον πίνακα.

Παράδειγμα

Ερωτήσεις: Α Β Γ Δ Ε ΣΤ …….

Απαντήσεις: 1 0 1 0 1 ……

Ο/η εκπαιδευτικός θέτει μια σειρά ερωτήσεων (από το Α ως το Ρ) από τη Λίστα Α, και οι μαθητές σημειώνουν ατομικά τις απαντήσεις τους με 1 (“ναι”) ή 0 (“όχι”). Ο/η εκπαιδευτικός λέει στους μαθητές ότι ακόμα και αν έχουν αμφιβολίες για κάποιες από τις απαντήσεις τους, πρέπει να γράψουν την απάντηση που θεωρούν πιο σωστή.

Λίστα Α	Λίστα Β
1) Είσαι γυναίκα; 2) Έχεις επισκεφτεί περισσότερες από μία ξένες χώρες; 3) Σου αρέσει να κάνεις κάποια αθλήματα; 4) Παίζεις κάποιο μουσικό όργανο; 5) Έχεις καστανά μάτια; 6) Ζουν και οι δυο γιαγιάδες σου; 7) Φοράς γυαλιά; 8) Σου αρέσει να βρίσκεσαι στην εξοχή; 9) Είσαι ήρεμο άτομο; 10) Είσαι μάλλον ψηλός/ή (πάνω από το μέσο όρο); 11) Είσαι μάλλον μελαγχολικό άτομο (πάνω από το μέσο όρο); 12) Αρρωσταίνεις εύκολα; 13) Σου αρέσει να ταξιδεύεις; 14) Σου αρέσει να πηγαίνεις στο κομμωτήριο; 15) Σου αρέσει να ασχολείσαι με τον Η/Υ; 16) Φοβάσαι τα ύψη; 17) Σου αρέσει περισσότερο το καφέ από το μπλε; 18) Σου αρέσει το σχέδιο/η ζωγραφική;	1) Αισθάνεσαι πάντα χαρούμενος/η; 2) Έχεις νύχια; 3) Είσαι σε θέση να σκεφτείς λίγο; 4) Γεννήθηκες από μια μητέρα; 5) Μπορείς να πετάξεις χωρίς εξοπλισμό (όπως ένα πουλί); 6) Μπορείς να ζήσεις χωρίς να πίνεις τίποτα; 7) Αναπνέεις; 8) Ζεις μέσα στο νερό; 9) Έχεις αισθήματα; 10) Είναι το αίμα σου πράσινο; 11) Έχεις πέσει κάτω ποτέ; 12) Μπορείς να δεις μέσα από τους τοίχους; 13) Μπορείς να επικοινωνείς με τους άλλους; 14) Σου αρέσει ο καλός καιρός; 15) Θα προτιμούσες να μη συναντάς ανθρώπους; 16) Έχεις γλώσσα; 17) Μπορείς να περπατήσεις στο νερό (όπως κάποια έντομα); 18) Αισθάνεσαι κούραση μερικές φορές;

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τον εκπρόσωπο κάθε ομάδας να γράψει της απαντήσεις της Λίστας Α στον πίνακα. Κατόπιν ζητά από τους μαθητές να συγκρίνουν τις απαντήσεις που έχουν δοθεί με τις δικές τους. Υπάρχουν διαφορές; Μπορούν να συνοψίσουν αυτές τις διαφορές;

Μετά ο/η εκπαιδευτικός ζητά να απαντήσουν στη δεύτερη σειρά ερωτήσεων, από τη Λίστα Β. Πάλι, ο εκπρόσωπος κάθε ομάδας γράφει τις απαντήσεις στον πίνακα, κάτω από τα γράμματα της αλφαβήτου.

Γιατί δεν υπάρχει σχεδόν καμιά διαφορά μεταξύ των ομάδων αυτή τη φορά; Ο/η εκπαιδευτικός ρωτά αν θα μπορούσαν να προσθέσουν και άλλα πράγματα κοινά μεταξύ των ομάδων.

Για επέκταση της δραστηριότητας, ο/η εκπαιδευτικός δίνει στους μαθητές ένα μεγάλο φύλο χαρτιού και ένα μαρκαδόρο. Η εργασία είναι η ακόλουθη:

1. Βρείτε τρία παραδείγματα περιπτώσεων που είναι ευχάριστο να είσαι ίδιος με άλλους ανθρώπους. Εξηγείστε γιατί είναι ευχάριστο να είσαι ίδιος.
2. Βρείτε τρία παραδείγματα περιπτώσεων που είναι ευχάριστο να είσαι διαφορετικός από τους άλλους ανθρώπους. Εξηγείστε γιατί είναι ευχάριστο να είσαι διαφορετικός.

Αν είναι απαραίτητο, ο/η εκπαιδευτικός δείχνει το πλαίσιο σκέψης που θα βοηθήσει τους μαθητές να δομήσουν τα αποτελέσματα τους.

Περιπτώσεις στις οποίες είναι ευχάριστο να μην διαφέρεις	**Γιατί;**
α)	α)
β)	β)
γ)	γ)

Περιπτώσεις που είναι ευχάριστο να είσαι διαφορετικός	**Γιατί;**
α)	α)
β)	β)
γ)	γ)

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να βρουν τρία παραδείγματα περιπτώσεων που είναι δυσάρεστο να είσαι διαφορετικός από τους άλλους. Και πάλι, θα πρέπει να εξηγήσουν το λόγο. Τι είδους συναισθήματα προκαλεί αυτό;

Περιπτώσεις που είναι δυσάρεστο να είσαι διαφορετικός	**Γιατί;**
α)	α)
β)	β)
γ)	γ)

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός ρωτά τους μαθητές ποιες ομάδες “διαφορετικών” έχουν μερικές φορές κακή αντιμετώπιση, και από ποιους.

Ομάδες ανθρώπων που συχνά αντιμετωπίζουν κακή συμπεριφορά	**Από ποιους;**
α)	α)
β)	β)
γ)	γ)

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από κάθε ομάδα να παρουσιάσει τις απαντήσεις της. Στη συνέχεια θα διερευνηθεί ποια δικαιώματα καταπατώνται στις περιπτώσεις που παρουσιάστηκαν. Για αυτό τον λόγο, δίνεται στις ομάδες το φυλλάδιο 5.2: Λίστα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Μάθημα 2
Η ιστορία της Βέσνα
Πώς θα αντιδρούσαμε αν αυτό συνέβαινε σε εμάς;

Μαθησιακοί στόχοι	Οι μαθητές συνειδητοποιούν την ύπαρξη προκαταλήψεων και διακρίσεων στην κοινωνία. Είναι σε θέση να κατανοούν την άποψη των θυμάτων διάκρισης, και να αντιδρούν σε περιπτώσεις διάκρισης.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές συζητούν την περίπτωση μιας διάκρισης και τη συγκρίνουν με την κατάσταση στη χώρα τους.
Υλικά	Αντίγραφο από το φυλλάδιο μαθητή 2.1. (με ερωτήσεις) για κάθε μαθητή.
Μέθοδοι	Ομαδική εργασία με βάση το κείμενο.

Εννοιολογική μάθηση

Η διάκριση είναι μια διαδεδομένη μορφή συμπεριφοράς στην κοινωνία. Όχι μόνο οι αρχές, αλλά και πολλοί οργανισμοί και μεμονωμένα άτομα εμπλέκονται σε αυτό. Ξεκινώντας με μια πραγματική ιστορία διάκρισης, το μάθημα δίνει στους μαθητές την ευκαιρία να σκεφτούν για την δική τους συμπεριφορά.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει δυνατά το φυλλάδιο 2.1 ή δίνει στους μαθητές αντίγραφο για να το διαβάσουν μόνοι τους.

Η ιστορία της Βέσνα

Η Βέσνα, μία Ρομά, περιγράφει το περιστατικό που της συνέβη:

“Είδα μια αγγελία για πωλήτρια στη βιτρίνα ενός καταστήματος ρούχων. Ζητούσαν άτομο μεταξύ 18 και 23. Είμαι 19, έτσι πήγα και ρώτησα την υπεύθυνη για την δουλειά. Μου είπε να ξαναπάω σε δυο μέρες γιατί δεν υπήρχαν ακόμα πολλές αιτήσεις για την δουλειά.

Ξαναπήγα δύο φορές και μου είπε πάλι το ίδιο. Περίπου μια βδομάδα αργότερα ξαναπήγα στο κατάστημα. Η αγγελία για τη δουλειά ήταν ακόμα στη βιτρίνα. Η υπεύθυνη ήταν πολύ απασχολημένη για να με δει, αλλά μου είπαν ότι το κενό είχε καλυφθεί.

Όταν έφυγα από το μαγαζί, ήμουν τόσο συγχυσμένη που ζήτησα από μια φίλη μου, όχι Ρομά, να πάει και να ρωτήσει για την δουλειά. Όταν γύρισε μου είπε πως της είχαν πει να πάει για συνέντευξη την Δευτέρα."

Όταν οι μαθητές θα έχουν ακούσει ή διαβάσει την ιστορία, ο/η εκπαιδευτικός θα τους χωρίσει σε ομάδες των τεσσάρων ή πέντε ατόμων και θα συζητήσουν τις παρακάτω ερωτήσεις (οι ερωτήσεις περιλαμβάνονται στο φυλλάδιο˙ αν η ιστορία έχει διαβαστεί από τον/την εκπαιδευτικό, τότε οι ερωτήσεις θα γραφτούν στον πίνακα):

1. Πώς θα αισθανόσασταν αν αυτό που συνέβη στη Βέσνα συνέβαινε σε εσάς; Πώς θα αντιδρούσατε αν

η φίλη σας σας έλεγε ότι την κάλεσαν για συνέντευξη;

2. Γιατί πιστεύετε ότι η υπεύθυνη του καταστήματος φέρθηκε έτσι; Το θεωρείτε αυτό μια μορφή διάκρισης; Γιατί (ή γιατί όχι);

3. Τι θα μπορούσε να κάνει η Βέσνα για αυτό; Νομίζετε ότι θα μπορούσε να αλλάξει την κατάσταση; Τι θα μπορούσαν άλλοι άνθρωποι να κάνουν για αυτήν;

4. Περιμένετε να γίνει κάτι για αυτή την κατάσταση από τη νομοθεσία; Τι έπρεπε να λέει ο νόμος;

5. Αυτό θα μπορούσε να συμβεί στην δική σας χώρα; Αν ναι, ποιες ομάδες θα επηρεάζονταν;

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τις ομάδες τις αρχικές τους απαντήσεις. Αυτό μπορεί να γίνει θέτοντας σε κάθε ομάδα μια ερώτηση ή ζητώντας από τις ομάδες να δώσουν σύντομες απαντήσεις στις ερωτήσεις.
Ο/η εκπαιδευτικός λέει στους μαθητές ότι η ιστορία της Βέσνα είναι πραγματική, συνέβη πριν από μια δεκαετία περίπου, και αργότερα, όταν ρωτήθηκε για τη συμπεριφορά της, η υπεύθυνη του μαγαζιού είπε:

Η απάντηση της υπεύθυνης

“Αισθάνθηκα ότι θα ήταν δύσκολο για τη Βέσνα να εργαστεί εδώ εξαιτίας της απόστασης που θα έπρεπε να διανύει κάθε μέρα για να έρθει στην δουλειά. Θα ήταν ένα ταξίδι οχτώ μιλίων με δυο λεωφορεία. Είναι δύσκολο να λειτουργήσει το μαγαζί αν το προσωπικό αργοπορεί. Θα προτιμούσα ένα άτομο από την περιοχή. Το πρόσωπο στο οποίο έδωσα την δουλειά φαινόταν κατάλληλο."

Ο/η εκπαιδευτικός λέει στους μαθητές ότι κατά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) (Άρθρο 14): “Η απόλαυση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που κατοχυρώνονται με την παρούσα Σύμβαση διασφαλίζεται χωρίς διακρίσεις για λόγους όπως το φύλο, η φυλή, το χρώμα, η γλώσσα, η θρησκεία, η πολιτική ή άλλη πεποίθηση, η εθνική ή κοινωνική καταγωγή, η σχέση με εθνική μειονότητα, η ιδιοκτησία, η γέννηση ή άλλη κατάσταση”˙ και το Άρθρο 2 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ορίζει ότι: “Κάθε άνθρωπος δικαιούται να επικαλείται όλα τα δικαιώματα και όλες τις ελευθερίες που προκηρύσσει η παρούσα Διακήρυξη, χωρίς καμία απολύτως διάκριση, ειδικότερα ως προς τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τις θρησκείες, τις πολιτικές ή οποιεσδήποτε άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την περιουσία, τη γέννηση ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση."

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός ρωτά πώς σχετίζονται αυτά τα κείμενα με την περίπτωση της Βέσνα. Κλείνοντας το μάθημα, ο/η εκπαιδευτικός λέει πώς τέλειωσε στην πραγματικότητα η ιστορία της Βέσνα.

Η κατάληξη της ιστορίας της Βέσνα

“Η Βέσνα πήγε την υπόθεσή της σε ένα ειδικό Ευρωπαϊκό δικαστήριο, που εφαρμόζει τον νόμο σχετικά με τις διακρίσεις. Το δικαστήριο συμφώνησε ότι είχε υποστεί διάκριση. Μερικοί από τους ανθρώπους που είχαν κληθεί για συνέντευξη κατοικούσαν μακριά από το κατάστημα. Η κοπέλα που πήρε τη δουλειά ήταν μόνο 16 ετών, λευκή, και η απόσταση κατοικίας της από το κατάστημα ήταν όση και της Βέσνα. Το κατάστημα έπρεπε να αποζημιώσει τη Βέσνα για ηθική βλάβη."

Ως συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να γράψουν μια επιστολή στον διευθυντή του καταστήματος ή τον δήμαρχο της πόλης. Ο/η εκπαιδευτικός θα βοηθήσει ώστε οι επιστολές να αντικατοπτρίζουν τόσο την άποψη των μαθητών, όσο και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Είναι σημαντικό όλοι οι μαθητές να δουν αυτά τα γράμματα, έτσι ώστε να γίνει συζήτηση και πέραν του σχολικού ωραρίου.

Μάθημα 3
Ισότητα ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες
Ποια πρέπει να είναι η μεταχείριση αντρών και γυναικών;

Μαθησιακοί στόχοι	Οι μαθητές συνειδητοποιούν την ύπαρξη διακρίσεων λόγω φύλου στην κοινωνία. Είναι σε θέση να κατανοούν την άποψη των θυμάτων διάκρισης με βάση το φύλο, και να αντιδρούν σε περιπτώσεις διάκρισης.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές μελετούν πώς οι ίδιοι, και γενικά η κοινωνία, αντιμετωπίζει τις γυναίκες.
Υλικά	Αντίγραφο μιας ιστορίας από το φυλλάδιο μαθητή 2.2 για κάθε ομάδα τεσσάρων ή πέντε μαθητών. Ένα μεγάλο χαρτί και μαρκαδόρος για κάθε ομάδα.
Μέθοδοι	Συζήτηση και παρουσιάσεις σε μικρές ομάδες.

Γενικές πληροφορίες

Υπάρχει ακόμη πολύς δρόμος να διανυθεί μέχρι οι άντρες και οι γυναίκες να αντιμετωπίζονται ως ισότιμα ανθρώπινα όντα μπροστά στο νόμο αλλά και στην καθημερινή ζωή. Διαφορετικές καταστάσεις στην οικογένεια, στο σχολείο και στην προσφορά ευκαιριών εργασίας συμβάλλουν στην αύξηση της ενσυναίσθησης και της διορατικότητας του ατόμου για να ασχοληθεί με τα θέματα αυτά. Αυτό το μάθημα είναι επίσης μια πρόσκληση για να αλλάξουν κάποιες πρακτικές στην τάξη ή στο σχολείο.

Το μάθημα

Δημιουργούνται ομάδες των τεσσάρων ή πέντε μαθητών. Σε κάθε ομάδα δίνεται μία από τις τρεις ιστορίες του φυλλαδίου 2.2. Αφού οι μαθητές θα τις έχουν διαβάσει καλούνται να συζητήσουν τις ερωτήσεις που συνοδεύουν κάθε ιστορία.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός καθοδηγεί μια συζήτηση για κάθε ιστορία, και ο εκπρόσωπος κάθε ομάδας κάνει μια περίληψη της ιστορίας και παρουσιάζει τα αποτελέσματα της συζήτησης της ομάδας.

Μόλις γίνει αυτό, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να διαβάσουν προσεκτικά τον πίνακα και τα κείμενα και να δώσουν δύο παραδείγματα διαφορών φύλου, και δύο διαφορών γένους, για να είναι βέβαιο ότι όλοι οι μαθητές έχουν κατανοήσει τους ορισμούς.

Βιολογικό Φύλο	**Κοινωνικό φύλο**
Βιολογικά καθορισμένο	Κοινωνικά καθορισμένο
Στατικό, δεν αλλάζει	Δυναμικό, δυνατότητα αλλαγής
“Το φύλο αναφέρεται σε φυσικά διακρινόμενες μεταβλητές με βάση τα βιολογικά χαρακτηριστικά γυναικών και ανδρών.”	*“Το γένος είναι έννοια που αναφέρεται σε κοινωνικές διαφορές που αντίθετα με τις βιολογικές, μαθαίνονται, είναι μεταβλητές στο χρόνο και διαφοροποιούνται ανάλογα με ιστορικούς, πολιτισμικούς, γεωγραφικούς, θρησκευτικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες.”*

Δίνεται στους μαθητές ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού και ένας μαρκαδόρος. Γίνεται συζήτηση για το αν το σχολείο προωθεί την ισότητα των φύλων. Αν θεωρηθεί ότι την προωθεί, οι ομάδες πρέπει να παρουσιάσουν πέντε παραδείγματα που να ενισχύουν την άποψή τους. Αν η απάντηση είναι “όχι”, θα αναφερθούν πέντε πράγματα που μπορούν να γίνουν για να προωθηθεί η ισότητα των φύλων.

Κάθε ομάδα παρουσιάζει τα ευρήματά της.

Αν ο/η εκπαιδευτικός θέλει να επεκτείνει την δραστηριότητα ως project, λέει στους μαθητές να επιλέξουν μια ή δυο ιδέες για να τις εφαρμόσουν στο σχολείο. Το σχέδιο θα πρέπει να περιλαμβάνει τον τελικό στόχο, τα διάφορα μέτρα που πρέπει να ληφθούν, τα άτομα που είναι υπεύθυνα και ένα χρονοδιάγραμμα.

Παράδειγμα ενός σχεδίου

Τελικός στόχος:		
Τι πρέπει να γίνει;	**Ποιος θα το κάνει;**	**Πότε πρέπει να είναι έτοιμο;**

Μάθημα 4
Κοινωνική δικαιοσύνη
Πώς θα έπρεπε να αντιμετωπίζουμε τις ανισότητες;

Μαθησιακοί στόχοι	Οι μαθητές συνειδητοποιούν τις σχετικές με το φύλο διακρίσεις που υπάρχουν στην κοινωνία.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές συζητούν περιπτώσεις απονομής δικαιοσύνης. Ξανασκέφτονται ολόκληρη την ενότητα.
Υλικά	(προαιρετικό) Αντίγραφα του φυλλαδίου μαθητή 2.3 και οι ερωτήσεις.
Μέθοδοι	Συζήτηση με βάση το κείμενο, εργασία ανά ζεύγη, κριτική σκέψη.

Γενικές πληροφορίες

Στην κοινωνία μας δεν υπάρχει συναίνεση σχετικά με το τι σημαίνει κοινωνική δικαιοσύνη πραγματικά. Η ιστορία που χρησιμοποιείται σε αυτό το μάθημα έχει ως στόχο να βοηθήσει τους μαθητές να προβληματιστούν σχετικά με τις βασικές αρχές στις οποίες πρέπει να βασίζεται η κοινωνική δικαιοσύνη, ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύει την πολυπλοκότητα του θέματος.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι θα τους δώσει μια ιστορία χωρισμένη σε τέσσερα μέρη και αφού τη διαβάσουν θα ακολουθήσει συζήτηση. Διαφορετικά, μπορεί η ιστορία να διαβαστεί από τον/την εκπαιδευτικό δυνατά.

Κατόπιν ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει την τάξη σε ζευγάρια και δίνει σε κάθε ζευγάρι το φυλλάδιο μαθητή 2.3. Αυτό μπορεί να διαβαστεί δυνατά από τον/την εκπαιδευτικό, να το διαβάσει ένας μαθητής, ή να το διαβάσει ο καθένας μόνος του.

Αντίγραφο εκπαιδευτικού: πρώτο μέρος

"Περισσότερο από μια ώρα πέρασε μεταξύ του πρώτου συναγερμού και του βυθίσματος του κρουαζιερόπλοιου 'The Queen Maddy'. Έτσι οι επιβάτες είχαν χρόνο να οργανωθούν πριν μπουν στις σωσίβιες λέμβους. Μια ισχυρή καταιγίδα προκάλεσε τη συντριβή του πλοίου πάνω σε ένα πετρελαιοφόρο, με αποτέλεσμα το ναυάγιο.

Μετά από δώδεκα ώρες, μερικές από τις σωσίβιες λέμβους έφτασαν σε ένα βραχώδες νησί. Ήταν ωοειδούς σχήματος, με περίπου 1.5 χμ μήκος και το μισό πλάτος, και ένα μέρος του ήταν καλυμμένο από πλούσια βλάστηση. Δεν υπήρχε άλλο νησί σε κοντινή απόσταση. Αυτό το μάλλον ηλιόλουστο νησί ήταν ακατοίκητο, εκτός από την οικογένεια Richalone, που κατοικούσε σε μια πολυτελή βίλλα στην κορυφή του λόφου και είχε στην ιδιοκτησία της το νησί.

Πριν από χρόνια, αυτή η οικογένεια εγκαταστάθηκε στο νησί, χωρίς επαφή με τον έξω κόσμο, απλά παραλαμβάνοντας κάθε μήνα φρέσκα τρόφιμα, πετρέλαιο και άλλα προϊόντα που χρειάζονταν. Η ζωή τους ήταν καλά οργανωμένη: παρήγαγαν το δικό τους ηλεκτρικό ρεύμα, μπορούσαν να αγοράσουν αρκετό φαγητό, και διέθεταν όλες τις σύγχρονες ανέσεις. Στο παρελθόν, ο ιδιοκτήτης ήταν ένας πετυχημένος επιχειρηματίας. Μετά από μια σύγκρουση με τις αρχές για φορολογικά θέματα, απογοητεύτηκε από τη ζωή και αποφάσισε να διακόψει την επαφή με τον κόσμο.

Ο ιδιοκτήτης του νησιού είχε παρακολουθήσει τις σωσίβιες λέμβους να φτάνουν στο όμορφο νησί του και πήγε να συναντήσει τους ναυαγούς."

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι το πρώτο θέμα που πρέπει να εξετάσουν είναι αν, κατά τη γνώμη τους, ο ιδιοκτήτης του νησιού είναι ηθικά υποχρεωμένος να αφήσει αυτούς τους ανθρώπους να μείνουν στο νησί. Για να βοηθήσει τους μαθητές να καταλήξουν σε ένα συμπέρασμα, θα διαβάσει μια σειρά από δηλώσεις (που αναφέρονται παρακάτω) και κάθε ζευγάρι θα αποφασίσει με ποια δήλωση ή δηλώσεις συμφωνεί και γιατί. Οι μαθητές συζητούν ανά ζεύγη και καταγράφουν τις απαντήσεις τους.

Α. Ο ιδιοκτήτης μπορεί να αρνηθεί στους ναυαγούς να μείνουν στο νησί του.

Β. Ο ιδιοκτήτης μπορεί να αρνηθεί στους ναυαγούς να μείνουν στο νησί του αλλά να τους προμηθεύσει με την απαραίτητη τροφή και νερό.

Γ. Ο ιδιοκτήτης μπορεί να αρνηθεί σε όσους δεν μπορούν να πληρώσουν (με χρήματα, κοσμήματα ή εργασία) να μείνουν στο νησί του.

Δ. Ο ιδιοκτήτης πρέπει να τους επιτρέψει να μείνουν στο νησί όσο είναι απαραίτητο. Οι ναυαγοί έχουν την ηθική υποχρέωση να σεβαστούν την ιδιωτική ζωή και την περιουσία του ιδιοκτήτη.

Ε. Ο ιδιοκτήτης πρέπει να επιτρέψει στους ναυαγούς πρόσβαση άνευ όρων και να τους θεωρήσει συνιδιοκτήτες τους νησιού.

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να θέσει ερωτήσεις όπως, "Πόσοι έχουν επιλέξει την δήλωση Α;" " Πόσοι έχουν επιλέξει την δήλωση Β;" «Γιατί;»

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει το δεύτερο μέρος της ιστορίας.

Αντίγραφο εκπαιδευτικού: δεύτερο μέρος

"Ο ιδιοκτήτης του νησιού αποφάσισε να αφήσει τους ναυαγούς να παραμείνουν στο νησί για κάποιο διάστημα, αναμένοντας ότι θα πλήρωναν για τις υπηρεσίες και τα τρόφιμα. Όσο υπήρχαν τρόφιμα από το πλοίο, αρνήθηκε να τους πουλήσει οτιδήποτε.

Οι ναυαγοί ήταν δεκατρείς. Ήταν ο Victor, η έγκυος γυναίκα του Josepha, και τα δύο τους παιδιά (3 και 7 ετών). Ο Abramovitch, 64, ένας πλούσιος έμπορος κοσμημάτων, ηταν το μεγαλύτερο σε ηλικία μέλος της ομάδας και δεν είχε συγγενείς ή φίλους. Είχε μαζί του μια συλλογή χρυσών δαχτυλιδιών, διαμάντια και άλλα πολύτιμα κοσμήματα. Ο John, η Kate, ο Leo και oAlfred ήταν τέσσερις νεαροί φίλοι, που ήταν δυνατοί, υγιείς και ικανοί. Είχαν ζήσει μαζί σε μια εναλλακτική κοινότητα και είχαν ανακαινίσει το σπίτι που έμεναν μόνοι τους.

Η Maria, δικηγόρος με μερική απασχόληση στο πανεπιστήμιο, η οποία μπορούσε να περπατήσει αργά εξαιτίας προβλημάτων στο αριστερό πόδι και το ισχίο της (αποτέλεσμα ατυχήματος). Συνοδευόταν από τον Max, το βοηθό της στο πανεπιστήμιο, και ταξίδευαν προς τις ΗΠΑ για να δώσουν μια διάλεξη σε ένα συνέδριο και να συζητήσουν για την έκδοση ενός βιβλίου με έναν εκδότη. Και οι δύο ήταν ειδικευμένοι στο ποινικό δίκαιο, αλλά δεν τα χέρια τους δεν "πιάνανε". Τέλος, αλλά όχι λιγότερο σημαντικοί, ήταν ο Marko και η φίλη του η Vicky, οι οποίοι ήταν μέλη του πληρώματος, και την τελευταία στιγμή, είχαν πάρει ότι μπορούσαν από την αποθήκη του πλοίου: κονσέρβες φαγητού, μπισκότα, λάδι και τηγάνια. Όλοι οι ναυαγοί είχαν κάποια χρήματα μαζί τους, αλλά ο λοστρόμος Marko είχε ένα μεγάλο χρηματικό ποσό, το οποίο είχε κλέψει από ένα διαμέρισμα στο τελευταίο λιμάνι που είχαν πάει.

Στο νησί υπήρχε ένα μικρό, παλιό υπόστεγο στην πλαγιά του λόφου πολύ κοντά στη θάλασσα. Είχε μόνο ένα δωμάτιο και μπορούσε να χρησιμεύσει ως πρωτόγονο καταφύγιο για δύο ή τρία άτομα."

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι κάθε ζευγάρι πρέπει να αποφασίσει, σε ποιον, κατά τη γνώμη του, θα επιτραπεί η χρήση του καταφυγίου. Στη συνέχεια, διαβάζει τις παρακάτω δηλώσεις και ζητά από τους μαθητές να συζητήσουν σε ζευγάρια με ποια δήλωση ή δηλώσεις συμφωνούν, γιατί και αν έχουν κάποια άλλη λύση:

Α. Η έγκυος γυναίκα και τα παιδιά.

Β. Οι τέσσερις νεαροί φίλοι, που είναι οι μόνοι ικανοί να το ανακαινίσουν.

Γ. Ο έμπορος κοσμημάτων, που πληρώνει (έτσι θα μπορούν οι υπόλοιποι να αγοράσουν τρόφιμα).

Δ. Ο λοστρόμος και η φίλη του, με την προϋπόθεση ότι θα μοιραστούν τα τρόφιμα που έχουν με τους υπόλοιπους.

Ε. Η δικηγόρος, που μπορεί να μεσολαβήσει στις φιλονικίες ανάμεσα στους άλλους ναυαγούς.

Μετά από αυτή την δραστηριότητα, δίνεται το επόμενο μέρος της ιστορίας.

Αντίγραφο εκπαιδευτικού: τρίτο μέρος

"Οι ναυαγοί έπρεπε επίσης να αποφασίσουν τι θα γινόταν με τα τρόφιμα που είχε μαζί του ο λοστρόμος, και που δεν είχε πρόθεση να μοιραστεί. Στην πραγματικότητα, μοιράζοντάς τα θα περιορίζονταν οι δυνατότητες επιβίωσης για τον ίδιο και τη φίλη του."

Τώρα τα ζευγάρια καλούνται να εξετάσουν ποιος θα λάβει φαγητό από τις προμήθειες του πλοίου. Ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει πάλι τις παρακάτω δηλώσεις και ζητά από τους μαθητές να συζητήσουν σε ζευγάρια με ποια δήλωση ή δηλώσεις συμφωνούν, γιατί και αν έχουν κάποια άλλη λύση.

Α. Πρέπει να επιτραπεί στον λοστρόμο να κρατήσει τα τρόφιμα για τον εαυτό του και τη φίλη του.

Β. Τα διαθέσιμα τρόφιμα πρέπει να μοιραστούν ισόποσα σε όλους τους ναυαγούς.

Γ. Τα διαθέσιμα τρόφιμα μπορούν να αγοραστούν από τον καλύτερο πλειοδότη (είτε με χρήματα, αγαθά ή υπηρεσίες).

Κατόπιν, ακολουθεί το τελευταίο μέρος της ιστορίας.

Αντίγραφο εκπαιδευτικού: τέταρτο μέρος

Σε ζευγάρια, οι μαθητές συζητούν ποιος θα μπορούσε να ζητήσει από τον ιδιοκτήτη τρόφιμα και με ποιο τρόπο.

"Οι ναυαγοί αποφάσισαν ότι τα τρόφιμα έπρεπε να μοιραστούν, χωρίς καμία αποζημίωση. Ανάγκασαν το Μάρκο να παραδώσει τις προμήθειές του επικαλούμενοι την αίσθηση της ηθικής υποχρέωσης. Μετά από μια εβδομάδα τα τρόφιμα τέλειωσαν και η μοναδική λύση ήταν να προμηθευτούν τροφή από τον ιδιοκτήτη της έπαυλης."

Ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει τις παρακάτω δηλώσεις και ρωτά τους μαθητές με ποια ή ποιες συμφωνούν, γιατί και αν θεωρούν ότι υπάρχει άλλη λύση.

Α. Ο κάθε ένας χωριστά θα πρέπει να διαπραγματευτεί τους όρους συναλλαγής (πληρωμή με χρήματα, κοσμήματα ή εργασία). Σε αυτή την περίπτωση, η οικογένεια με τα παιδιά και η δικηγόρος με τον βοηθό της θα έχουν ιδιαίτερο πρόβλημα.

Β. Όλοι οι διαθέσιμοι πόροι (κοσμήματα, χρήματα) θα έπρεπε να μοιραστούν σε όλους, ανεξάρτητα από τον αρχικό τους ιδιοκτήτη. Το φαγητό που θα αγοραζόταν με αυτόν τον τρόπο θα ήταν για όλους. Επιπλέον, τροφή θα μπορούσε να αγοραστεί σε ατομικό επίπεδο, σε ανταλλαγή με εργασία.

Γ. Το ίδιο με την περίπτωση Β, με την διαφορά ότι ο καθένας θα έπρεπε να εργαστεί στον βαθμό που μπορούσε, και τα τρόφιμα που θα αποκτούνταν με αυτό τον τρόπο θα μοιράζονταν ισόποσα.

Δ. Ο έμπορος κοσμημάτων μπορεί να αγοράσει ό,τι θέλει να πουλήσει ο ιδιοκτήτης, και να "βοηθήσει" τους υπόλοιπους δίνοντας τρόφιμα.

Κατόπιν, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να καθοδηγήσει τη συζήτηση με τέτοιο τρόπο ώστε να βοηθήσει τους μαθητές να μεταφέρουν την ιστορία στην πραγματική ζωή:

Γνωρίζετε παρόμοιες καταστάσεις στην κοινωνία μας;

Α. ... στη γειτονιά σας ή την οικογένειά σας;

Β. ... στη χώρα σας;

Γ. ... σε παγκόσμια κλίμακα;

Ποιες πραγματικές καταστάσεις γνωρίζετε όπου παρουσιάζεται αδικία στον τρόπο κατανομής τροφής, νερού, στέγασης, κ.λπ.;

Α. ... στην γειτονιά σας ή την οικογένειά σας;

Β. ... στην χώρα σας;

Γ. ... σε παγκόσμια κλίμακα;

Γιατί;

Στο τέλος αυτού του μαθήματος πρέπει να γίνει μια συζήτηση για την κεντρική έννοια της ενότητας. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αποφασίσει να προσθέσει ένα επιπλέον μάθημα. Αρχικά, ο/η εκπαιδευτικός κάνει μια εισήγηση για τις έννοιες της ισότητας και της ετερότητας σε αυτή την ενότητα. Μπορεί επίσης να ετοιμάσει ένα φυλλάδιο με διάφορους ορισμούς. Οι μαθητές, σε μικρές ομάδες, θα πρέπει να σκεφτούν τα τέσσερα μαθήματα που προηγήθηκαν: Τι συζήτησαν; Τι έμαθαν; Ποια νέα ζητήματα αντιλήφθηκαν; Καταλήγουν σε προτάσεις για τους τρόπους αντίδρασης στην άνιση μεταχείριση στη ζωή τους.

Φυλλάδιο μαθητή 2.1
Η ιστορία της Βέσνα

Η Βέσνα, μία Ρομά, περιγράφει το περιστατικό που της συνέβη:

"Είδα μια αγγελία για πωλήτρια στη βιτρίνα ενός καταστήματος ρούχων. Ζητούσαν άτομο μεταξύ 18 και 23. Είμαι 19, έτσι πήγα και ρώτησα την υπεύθυνη για την δουλειά. Μου είπε να ξαναπάω σε δυο μέρες γιατί δεν υπήρχαν πολλές αιτήσεις για την δουλειά.

Ξαναπήγα δύο φορές και μου είπε πάλι το ίδιο. Περίπου μια βδομάδα αργότερα ξαναπήγα στο κατάστημα. Η αγγελία για την δουλειά ήταν ακόμα στη βιτρίνα. Η υπεύθυνη ήταν πολύ απασχολημένη για να με δει, αλλά μου είπαν ότι το κενό είχε καλυφθεί.

Όταν έφυγα από το μαγαζί, ήμουν τόσο συγχυσμένη που ζήτησα από μια φίλη μου, όχι Ρομά, να πάει και να ρωτήσει για την δουλειά. Όταν γύρισε μου είπε πως της είχαν πει να πάει για συνέντευξη την Δευτέρα."

Ερωτήσεις

1. Πώς θα νιώθατε αν αυτό που συνέβη στη Βέσνα συνέβαινε σε εσάς; Πώς θα αντιδρούσατε αν η φίλη σας σας έλεγε ότι κλήθηκε για συνέντευξη;
2. Γιατί, νομίζετε, ότι η διεύθυνση του καταστήματος συμπεριφέρθηκε με αυτό τον τρόπο; Θεωρείτε ότι αυτό είναι μια μορφή διάκρισης; Γιατί (ή γιατί όχι)?
3. Τι θα μπορούσε να κάνει η Βέσνα; Πιστεύετε ότι θα μπορούσε να αλλάξει την κατάσταση; Τι θα μπορούσαν άλλοι άνθρωποι να έχουν κάνει για λογαριασμό της;
4. Περιμένετε ο νόμος να κάνει κάτι για μια τέτοια κατάσταση; Τι θα έπρεπε να λέει ο νόμος;
5. Θα μπορούσε το ίδιο να συμβεί στη χώρα σας; Αν ναι, ποιες ομάδες θα επηρέαζε;

Φυλλάδιο μαθητή 2.2
Άντρες και γυναίκες: η ιστορία

Ιστορία 1

"Μου έχει συμβεί πολλές φορές. Μετά το δείπνο, η μητέρα μου περιμένει από τα παιδιά της να πάρουν όλα τα πιάτα και τις κατσαρόλες στην κουζίνα, να καθαρίσουν το τραπέζι, να πλύνουν τα πιάτα, να βάλουν τα πάντα μέσα στα ντουλάπια και όλη η κουζίνα να είναι τακτοποιημένη και καθαρή. Για άλλη μια φορά οι δυο αδερφοί μου, αν και είναι μεγαλύτεροι από εμένα, μου είπαν ότι αυτή η δουλειά δεν είναι για αυτούς, και ότι έπρεπε να την κάνω εγώ, απλά επειδή είμαι κορίτσι. Δε διαμαρτυρήθηκα αυτή τη φορά, γιατί ήμουν αναστατωμένη. Παραπονέθηκα στον πατέρα μου, αλλά μου είπε ότι ήταν καλό να εξασκούμαι, και ότι ήταν μια καλή προετοιμασία για να γίνω νοικοκυρά."

Ερωτήσεις

1. Μπορείτε να φανταστείτε να συμβαίνει αυτό στην οικογένειά σας;
2. Φανταστείτε ότι είστε αυτό το κορίτσι: τι θα θέλατε να πείτε στα αδέρφια σας; Και στον πατέρα σας;
3. Συμφωνείτε με το Άρθρο 1 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου; Πώς εφαρμόζεται στην παραπάνω ιστορία;

" Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα ".

Ιστορία 2

"Έξι αγόρια βρίσκονταν κοντά μου στην αυλή του σχολείου. Με κοιτούσαν και με «πείραζαν». Είπαν: 'Παιδιά, είστε σίγουροι ότι αυτό είναι κορίτσι; Να το ψάξουμε;'. Ένας από αυτούς με πλησίασε, σκοπεύοντας να με αγγίξει. Αλλά την τελευταία στιγμή εμφανίστηκε στην αυλή ο διευθυντή, και τα αγόρια έφυγαν."

Ερωτήσεις

1. Μπορείτε να φανταστείτε αυτό να συμβαίνει στο σχολείο σας; Δώστε παραδείγματα.
2. Φανταστείτε πως είστε αυτό το κορίτσι – τι θα θέλατε να πείτε σε εκείνα τα αγόρια;
3. Φανταστείτε ότι ένα άλλο αγόρι είδε το επεισόδιο από απόσταση. Θα μπορούσε να επέμβει; Γιατί/γιατί όχι; Πώς θα μπορούσε να το κάνει;
4. Θεωρείτε ότι αυτό το περιστατικό είναι "σεξουαλική παρενόχληση" σύμφωνα με τον παρακάτω ορισμό;

"Η σεξουαλική παρενόχληση είναι οποιαδήποτε συμπεριφορά που λεκτικά, πρακτικά ή ψυχολογικά επιδρά στη σεξουαλική φύση του ατόμου ή θίγει την αξιοπρέπειά του ή προκαλεί εκφοβισμό, εχθρότητα, ή ταπεινωτικές, απειλητικές ή παρόμοιες καταστάσεις και η οποία ενεργοποιείται από άτομα διαφορετικού φύλου ή διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού, και η οποία για το θύμα αντιπροσωπεύει ακατάλληλη σωματική, λεκτική, υπαινικτική ή άλλη συμπεριφορά."

Ιστορία 3

"Ως νεαρή μηχανικός, έκανα αίτηση για τη θέση του διευθυντή τεχνικής συντήρησης σε ένα εργοστάσιο οικοδομικών υλικών. Έλαβα μέρος σε γενικές, τεχνικές, και ψυχολογικές εξετάσεις, μαζί με άλλα 24 άτομα, που εκτός από εμένα ήταν όλοι άντρες. Μετά από αυτή τη φάση, επιλέχθηκαν πέντε άτομα για συνέντευξη με τον γενικό διευθυντή. Αν και στις εξετάσεις ήμουν ανάμεσα στα τρία πρώτα άτομα, δεν κλήθηκα για συνέντευξη (οι πληροφορίες είναι εμπιστευτικές από φιλικό άτομο που εργάζεται στο γραφείο προσωπικού). Χωρίς να αναφερθώ στις πληροφορίες, προσπάθησα να μιλήσω με τον γενικό διευθυντή.

Όταν κατάφερα να μιλήσω μαζί του, ρώτησα αν έπαιξε ρόλο το γεγονός ότι ήμουν γυναίκα. Το αρνήθηκε, αλλά παραδέχθηκε ότι οι γυναίκες μπορεί να μείνουν έγκυος μετά από μερικά χρόνια, και αυτό σε μερικά επαγγέλματα προκαλεί προβλήματα συνέχειας. Είπε επίσης ότι ειδικά αυτό το επάγγελμα θα ήταν δύσκολο για μια γυναίκα, καθώς όλοι οι εργαζόμενοι στην τεχνική ομάδα ήταν άντρες, και συμπεριφέρονταν μάλλον πρωτόγονα. Θα έπρεπε να θεωρήσω τον εαυτό μου τυχερό που δεν επιλέχθηκα".

Ερωτήσεις

1. Μπορείτε να σκεφτείτε να συμβαίνει αυτό σε μια εταιρεία στην περιοχή σας;

2. Φανταστείτε πως είστε αυτή η γυναίκα: τι θα θέλατε να πείτε στον γενικό διευθυντή;

3. Πιστεύετε ότι ο γενικός διευθυντής σε αυτή την περίπτωση ενεργεί ενάντια στους νόμους της χώρας σας; Αν ναι, πώς θα το αποδείξετε;

"Όλες οι μορφές διακρίσεων με βάση το φύλο στην διαδικασία απασχόλησης, στην διαφήμιση κενών θέσεων, στην διαδικασία επιλογής, την απασχόληση και την απόλυση είναι αντίθετες προς τις διατάξεις του νόμου."

Φυλλάδιο μαθητή 2.3
Το ναυάγιο

Πρώτο μέρος

“Περισσότερο από μια ώρα πέρασε μεταξύ του πρώτου συναγερμού και το ναυάγιο του κρουαζιερόπλοιου ‘The Queen Maddy’. Έτσι οι επιβάτες είχαν χρόνο να οργανωθούν πριν μπουν στις σωσίβιες λέμβους. Μια ισχυρή καταιγίδα προκάλεσε τη συντριβή του πλοίου πάνω σε ένα πετρελαιοφόρο, με αποτέλεσμα το ναυάγιο.

Μετά από δώδεκα ώρες, μερικές από τις σωσίβιες λέμβους έφτασαν σε ένα βραχώδες νησί. Ήταν ωοειδούς σχήματος, με περίπου 1.5 χμ μήκος και το μισό πλάτος, και ένα μέρος ήταν καλυμμένο από πλούσια βλάστηση. Δεν υπήρχε άλλο νησί σε κοντινή απόσταση. Αυτό το μάλλον ηλιόλουστο νησί ήταν ακατοίκητο, εκτός από την οικογένεια Richalone, που κατοικούσε σε μια πολυτελή βίλλα στην κορυφή του λόφου και είχε στην ιδιοκτησία της το νησί.

Πριν από χρόνια, αυτή η οικογένεια εγκαταστάθηκε στο νησί, χωρίς επαφή με τον έξω κόσμο; απλά παραλαμβάνοντας κάθε μήνα φρέσκα τρόφιμα, πετρέλαιο και άλλα προϊόντα που χρειάζονταν. Η ζωή τους ήταν καλά οργανωμένη: παρήγαγαν το δικό τους ηλεκτρικό ρεύμα, μπορούσαν να αγοράσουν αρκετό φαγητό, και διέθεταν όλες τις σύγχρονες ανέσεις. Στο παρελθόν, ο ιδιοκτήτης ήταν ένας πετυχημένος επιχειρηματίας. Μετά από μια σύγκρουση με τις αρχές για φορολογικά θέματα, απογοητεύτηκε από τη ζωή και αποφάσισε να διακόψει την επαφή με τον κόσμο.

Ο ιδιοκτήτης του νησιού είχε παρακολουθήσει τις σωσίβιες λέμβους να φτάνουν στο όμορφο νησί του και πήγε να συναντήσει τους ναυαγούς.”

Δεύτερο μέρος

“Ο ιδιοκτήτης του νησιού αποφάσισε να αφήσει τους ναυαγούς να παραμείνουν στο νησί για κάποιο διάστημα, αναμένοντας ότι θα πλήρωναν για τις υπηρεσίες και τα τρόφιμα. Όσο υπήρχαν τρόφιμα από το πλοίο, αρνήθηκε να τους πουλήσει οτιδήποτε.

Οι ναυαγοί ήταν δεκατρείς. Ήταν ο Victor, η έγκυος γυναίκα του Josepha, και τα δύο τους παιδιά (3 και 7 ετών). Ο Abramovitch, 64, ένας πλούσιος έμπορος κοσμημάτων, ηταν το μεγαλύτερο σε ηλικία μέλος της ομάδας και δεν είχε συγγενείς ή φίλους. Είχε μαζί του μια συλλογή χρυσών δαχτυλιδιών, διαμάντια και άλλα πολύτιμα κοσμήματα. Ο John, η Kate, ο Leo και οAlfred ήταν τέσσερις νεαροί φίλοι, που ήταν δυνατοί, υγιείς και ικανοί. Είχαν ζήσει μαζί σε μια εναλλακτική κοινότητα και είχαν ανακαινίσει το σπίτι που έμεναν μόνοι τους.

Η Maria, δικηγόρος με μερική απασχόληση στο πανεπιστήμιο, η οποία μπορούσε να περπατήσει αργά εξαιτίας προβλημάτων στο αριστερό πόδι και το ισχίο της (αποτέλεσμα ατυχήματος). Συνοδευόταν από τον Max, το βοηθό της στο πανεπιστήμιο, και ταξίδευαν προς τις ΗΠΑ για να δώσουν μια διάλεξη σε ένα συνέδριο και να συζητήσουν για την έκδοση ενός βιβλίου με έναν εκδότη. Και οι δύο ήταν ειδικευμένοι στο ποινικό δίκαιο, αλλά δεν τα χέρια τους δεν “πιάνανε”. Τέλος, αλλά όχι λιγότερο σημαντικοί, ήταν ο Marko και η φίλη του η Vicky, οι οποίοι ήταν μέλη του πληρώματος, και την τελευταία στιγμή, είχαν πάρει ότι μπορούσαν από την αποθήκη του πλοίου: κονσέρβες φαγητού, μπισκότα, λάδι και τηγάνια. Όλοι οι ναυαγοί είχαν κάποια χρήματα μαζί τους, αλλά ο λοστρόμος Marko είχε ένα μεγάλο χρηματικό ποσό, το οποίο είχε κλέψει από ένα διαμέρισμα στο τελευταίο λιμάνι που είχαν πάει.

Στο νησί υπήρχε ένα μικρό, παλιό υπόστεγο στην πλαγιά του λόφου πολύ κοντά στη θάλασσα. Είχε μόνο ένα δωμάτιο και μπορούσε να χρησιμεύσει ως πρωτόγονο καταφύγιο για δύο ή τρία άτομα.”

Τρίτο μέρος

“Οι ναυαγοί έπρεπε επίσης να αποφασίσουν τι θα γινόταν με τα τρόφιμα που είχε μαζί του ο λοστρόμος, και που δεν είχε πρόθεση να μοιραστεί. Στην πραγματικότητα, μοιράζοντάς τα θα περιορίζονταν οι δυνατότητες επιβίωσης για τον ίδιο και τη φίλη του.”

Τέταρτο μέρος

“Οι ναυαγοί αποφάσισαν ότι τα τρόφιμα έπρεπε να μοιραστούν, χωρίς καμία αποζημίωση. Ανάγκασαν τον Μάρκο να παραδώσει τις προμήθειές του επικαλούμενοι την αίσθηση της ηθικής υποχρέωσης. Μετά από μια εβδομάδα τα τρόφιμα τέλειωσαν και η μοναδική λύση ήταν να προμηθευτούν τροφή από τον ιδιοκτήτη της έπαυλης.”

ΕΝΟΤΗΤΑ 3
Ετερότητα και πλουραλισμός

Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί ειρηνικά;

3.1 Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί;

Πώς μπορεί η εκπαίδευση να βοηθήσει στην ανάπτυξη της ανεκτικότητας και της κατανόησης;

3.2 Γιατί οι άνθρωποι διαφωνούν;

Πού οφείλονται οι διαφορές;

3.3 Με ποιους τρόπους είναι διαφορετικοί οι άνθρωποι;

Πόσο διαφορετικές είναι οι ανάγκες τους;

3.4 Γιατί είναι σημαντικά τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Γιατί χρειαζόμαστε τη νομοθεσία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την προστασία των αδύναμων ατόμων;

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Ετερότητα και πλουραλισμός

Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί ειρηνικά;

Αυτή η ενότητα εστιάζει σε τρεις βασικές έννοιες: διαφορετικότητα, πλουραλισμός και δημοκρατία. Εξετάζει τις σχέσεις ανάμεσά τους με στόχο να βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν τις στάσεις και δεξιότητες που απαιτούνται ώστε να συμμετέχουν σε μια πλουραλιστική, δημοκρατική κοινωνία.

Ο πλουραλισμός/η πολυφωνία αναφέρεται σε ένα βασικό στοιχείο των σύγχρονων κοινωνιών, όπου υπάρχει ένα εύρος (αλλά δεν τις περιλαμβάνει όλες) θρησκευτικών και πολιτικών πεποιθήσεων – η διαφορετικότητα – γίνεται αποδεκτή, σε ιδανικές κοινωνίες, από διαφορετικά πολιτικά κόμματα που μπορεί να είναι αντίθετα μεταξύ τους. Για παράδειγμα, άτομα που ανήκουν σε ριζοσπαστικά σοσιαλιστικά πολιτικά κόμματα προσπαθούν για μια κοινωνία τελείως ξένη προς τους πολίτες που ανήκουν στην δεξιά, καπιταλιστική παράταξη. Στις πλουραλιστικές κοινωνίες, η επίδραση πολλών παραδόσεων και αξιών, συμπεριλαμβανομένων των θρησκευτικών πεποιθήσεων, έχει ατονήσει. Τα άτομα μπορούν, και πρέπει, να αποφασίσουν ποιες αξίες θέλουν να διατηρήσουν και πώς θέλουν να ζήσουν τη ζωή τους. Ως εκ τούτου, στις πλουραλιστικές κοινωνίες υπάρχει μια πρόκληση: τα άτομα απολαμβάνουν υψηλό βαθμό προσωπικής ελευθερίας, αλλά, πρέπει να αγωνιστούν για την διαπραγμάτευση συμφωνίας και συμβιβασμού, στοιχεία απαραίτητα για την επιβίωση της κοινωνίας. Έτσι προκύπτει το ερώτημα ποιο πολιτικό σύστημα μπορεί να προσφέρει το καλύτερο πλαίσιο για την οργάνωση λήψης αποφάσεων σε μια ανοιχτή, πλουραλιστική κοινωνία.

Σε ένα αυταρχικό σύστημα – μονοκομματικό, θεοκρατικό ή δικτατορικό – αυτό το πρόβλημα λύνεται παρέχοντας σε έναν παίκτη (κόμμα ή ηγέτη) την εξουσία να αποφασίζει για όλα τα θέματα κοινού συμφέροντος. Με αυτή τη λύση αποφεύγεται η πρόκληση του πλουραλισμού – θυσιάζοντας την ελευθερία των ατόμων. Η δυναμική των συγκρούσεων των πλουραλιστικών κοινωνιών καταστέλλεται, αλλά το τίμημα είναι μεγάλο: πολλά προβλήματα δε λύνονται σωστά και δίκαια, καθώς δεν διατυπώνονται με σαφήνεια.

Σε ένα δημοκρατικό σύστημα, οι πολίτες βασικά συμφωνούν σε ένα σύνολο αρχών, σε διαδικασίες και δικαιώματα που τους επιτρέπουν να διαφωνούν για διάφορα θέματα, αλλά παράλληλα τους παρέχουν τα μέσα για να καταλήξουν σε συμφωνία χωρίς τη χρήση βίας. Με αυτή την έννοια, η δημοκρατία προωθεί την ειρήνη στις πλουραλιστικές κοινωνίες μάλλον εκπολιτίζοντας τις συγκρούσεις παρά καταστέλλοντάς τες. Το κοινό συμφέρον επιδιώκεται από κοινού, παρά καθορίζεται από ένα μόνο κόμμα. Η διαφωνία και η σύγκρουση είναι φυσιολογικές και όχι επιβλαβείς στον βαθμό που το καταστροφικό δυναμικό τους παραμένει υπό έλεγχο. Επομένως, στο δημοκρατικό πολίτευμα, παρέχονται στους πολίτες βασικά δικαιώματα όπως η ελευθερία της συνείδησης, των πεποιθήσεων και της έκφρασης. Όταν οι πολίτες χρησιμοποιούν αυτά τα δικαιώματα, προκαλούν διαφωνία και σύγκρουση, και πρέπει να διαπραγματευτούν για μια λύση. Για να διασφαλιστεί η συμφωνία ως προς το πώς θα επιλυθούν οι συγκρούσεις, οι πολίτες των πλουραλιστικών κοινωνιών δεσμεύονται να τηρήσουν ένα κοινωνικό συμβόλαιο το οποίο έχει τεθεί στο πλαίσιο των κοινωνικών και πολιτικών συμβάσεων της εν λόγω κοινωνίας.

Ένα τέτοιο κοινωνικό συμβόλαιο περιλαμβάνει την αρχή της πλειοψηφίας. Για τις μειονοτικές ομάδες, το αρνητικό είναι ότι το δικό τους ριζοσπαστικό όραμα δεν μπορεί ποτέ να επιτευχθεί μέσω της κάλπης. Από την άλλη, αυτές οι κοινωνίες εγγυώνται το δικαίωμα των μειονοτήτων να συνεχίσουν νόμιμα τους σκοπούς τους χωρίς να παρεμποδίζονται από το κράτος. Έτσι, οι πλουραλιστικές δημοκρατίες ζουν με την πιθανότητα εκλογής ριζοσπαστικών κυβερνήσεων, των οποίων τα μέλη μπορούν να περιορίσουν τις δραστηριότητες των πολιτικών τους αντιπάλων. Για αυτό τον λόγο, είναι σημαντική η ύπαρξη νομοθεσίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες στο σύνταγμα των δημοκρατικών χωρών.

Κάθε γενιά πρέπει να κατανοήσει αυτές τις περίπλοκες προκλήσεις των πλουραλιστικών κοινωνιών και πώς αντιμετωπίζονται σε μια δημοκρατική κοινωνία. Αυτό προϋποθέτει μια εκτίμηση του άγραφου κοινωνικού συμβολαίου που είναι απαραίτητο για την επιβίωση κάθε δημοκρατικής κοινωνίας. Η Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν και να αναπτύξουν τις στάσεις και τις δεξιότητες που απαιτούνται ώστε να γίνουν συμμετοχικοί πολίτες.

Διδάσκουμε περί ετερότητας και πλουραλισμού

Οι μαθητές που παρακολουθούν τα μαθήματα EDC πρέπει να κατανοήσουν τη φύση της κοινωνικής, πολιτικής, θρησκευτικής και φυλετικής ετερότητας. Πρέπει επίσης να κατανοήσουν την περίπλοκη φύση των προκλήσεων που προκύπτουν από μια τέτοια ετερότητα. Δεδομένου ότι η προκατάληψη οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην έλλειψη γνώσης και κατανόησης, η μισαλλοδοξία θα μπορούσε να μειωθεί μέσα από μια ορθολογική εξέταση των στάσεων υπό το φως της γνώσης και της ενσυναίσθησης.

Διδάσκουμε για την ετερότητα και τον πλουραλισμό

Οι μαθητές χρειάζονται, επίσης, να βιώσουν τη δημοκρατική συζήτηση για να μάθουν πώς να ασχοληθούν με αυτή. Η εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη πρέπει να εκμεταλλεύεται τις ευκαιρίες να ζητά από τους μαθητές να εκφράσουν την άποψή τους για ένα θέμα (ακόμα και ασήμαντο) και να την τεκμηριώνουν. Ακούοντας και αντιδρώντας στις απόψεις των άλλων για το ίδιο θέμα, οι μαθητές αναπτύσσουν δεξιότητες ανάλυσης και έκφρασης, καθώς επίσης και ανεκτικότητας προς την ηθική και πολιτική ετερότητα. Θα αποκτήσουν την ικανότητα να αποδέχονται καταστάσεις διαφωνίας και αμφισβήτησης, θα εκτιμήσουν την αναγκαιότητα του συμβιβασμού, και θα κατανοήσουν την διαφορά ανάμεσα σε ένα δίκαιο και σε έναν άδικο συμβιβασμό. Θα πρέπει να επικεντρωθούν σε κάποια θέματα και να μάθουν να σέβονται τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από τις απόψεις και τα ενδιαφέροντά τους.

Μέσα από την διαδικασία της δημοκρατικής συζήτησης, οι μαθητές θα κατανοήσουν ότι για έναν ανοιχτό και δίκαιο διάλογο απαιτούνται πράγματα όπως:

- όλοι οι συμμετέχοντες που μπορούν να συνεισφέρουν πρέπει να το κάνουν˙
- η συνεισφορά του καθενός πρέπει να ακουστεί με σεβασμό˙
- οι συμμετέχοντες μπορούν να επιτεθούν στα επιχειρήματα αλλά όχι στους αθρώπους˙
- οι συμμετέχοντες πρέπει να λαμβάνουν μέρος σε έναν διάλογο έχοντας συνειδητοποιήσει ότι μπορεί να χρειαστεί να μεταβάλουν τις απόψεις τους˙
- συζητήσεις με αντιμωλία, στις οποίες οι συμμετέχοντες εμμένουν στις θέσεις τους, είναι λιγότερο χρήσιμες από τις διερευνητικές συζητήσεις, όπου ο στόχος δεν είναι “η νίκη" αλλά “η κατανόηση του προβλήματος”.

Αυτό δείχνει ότι στην EDC οι διαδικασίες έρευνας και συζήτησης είναι γενικά πιο σημαντικές από την απλή παράθεση της αλήθειας. Σε επίπεδο διδασκαλίας, αυτό συνεπάγεται ότι οι εκπαιδευτικοί αναπτύσσουν δεξιότητες για να υποστηρίξουν τους μαθητές και όχι να κυριαρχήσουν σε αυτούς. Η έρευνα δείχνει ότι οι μαθητές μιλούν περισσότερο στην τάξη όταν οι εκπαιδευτικοί μιλούν λιγότερο.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Ετερότητα και πλουραλισμός

Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί ειρηνικά;

Τίτλος μαθ/τος	Μαθησιακοί στόχοι	Εργασίες μαθητών	Υλικά	Μέθοδοι
Μάθημα 1: Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί;	Εξετάζονται ζητήματα που προκύπτουν όταν κοινότητες με διαφορετικές αξίες και πεποιθήσεις προσπαθούν να ζήσουν μαζί ειρηνικά. Εξετάζεται ο ρόλος της εκπαίδευσης στην ανάπτυξη κατανόησης μεταξύ ανθρώπων από διαφορετικές κουλτούρες. Εξετάζεται αν τα άτομα, από μόνα τους, μπορούν να επηρεάσουν την κοινωνία.	Οι μαθητές συζητούν ζητήματα που προκύπτουν από μια ιστορία. Εμπλέκονται σε κριτική σκέψη. Μοιράζονται ιδέες. Διερευνούν ένα θέμα μέσα από παιχνίδι ρόλων.	Αντίγραφα από το φυλλάδιο μαθητή 3.1.	Συζήτηση. Κριτική σκέψη. Υπόθεση. Παιχνίδι ρόλων.
Μάθημα 2: Γιατί οι άνθρωποι διαφωνούν;	Εξετάζονται οι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές απόψεις σε σημαντικά ζητήματα. Αναπτύσσεται η ικανότητα συζήτησης σε θέματα αντιδικίας. Εξετάζονται οι αξίες που είναι απαραίτητες για να στηρίζουν τις δημοκρατικές κοινωνίες.	Οι μαθητές υπερασπίζονται τις απόψεις τους για μια σειρά ζητημάτων. Αναλύουν τις αιτίες διαφωνίας σε μια δημόσια αντιδικία. Εξετάζουν τις επιρροές που δέχονται στις αξίες τους. Αναπτύσσουν κατευθυντήριες γραμμές για να ενθαρρύνουν το σεβασμό στον πλουραλισμό και να διασφαλίσουν το σεβασμό και τον διάλογο για δημόσια θέματα.	Μεγάλες ετικέτες για την “άσκηση τεσσάρων γωνιών».	Συζήτηση. Αναστοχα-σμός. Κριτική σκέψη. Συνεργατική επεξεργασία κανόνων.
Μάθημα 3: Με ποιους τρόπους είναι διαφορετι-κοί οι άνθρωποι;	Εξετάζονται τα εμπόδια για ισότητα στην ευρύτερη κοινότητα. Προσδιορίζονται οι λόγοι για τους οποίους δεν έχουν όλοι οι άνθρωποι την ίδια πρόσβαση στην εκπαίδευση. Εξετάζεται ποιοι έχουν την ευθύνη για την άρση των εμποδίων σε θέματα ισότητας.	Οι μαθητές αναλύουν κριτικά μια υποθετική κατάσταση και τις βασικές έννοιες. Εφαρμόζουν βασικές αρχές για τις δικές τους κοινωνικές καταστάσεις. Συζητούν βασικά θέματα που τέθηκαν στο μάθημα. Κάνουν μια γραπτή εργασία.	Αντίγραφα της ιστορίας. Αντίγραφα από το φυλλάδιο μαθητή 3.3.	Κριτική σκέψη. Συζήτηση. Ανάπτυξη γραπτών επιχειρημά-των.

Τίτλος μαθ/τος	Μαθησιακοί στόχοι	Εργασίες μαθητών	Υλικά	Μέθοδοι
Μάθημα 4: Γιατί είναι σημαντικά τα ανθρώπινα δικαιώματα;	Εξετάζονται τα ζητήματα που προκύπτουν όταν άνθρωποι με διαφορετικές αξίες και τρόπο ζωής προσπαθούν να ζήσουν μαζί. Εξετάζονται οι λόγοι για τους οποίους έχουν αναπτυχθεί οι διεθνείς πράξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ιδίως εκεί που τα άτομα και οι κοινότητες είναι ευάλωτα.	Οι μαθητές εμπλέκονται σε κριτική ανάλυση και ιεράρχηση καταστάσεων. Παιχνίδι ρόλων με συζήτηση αντιτιθέμενων μερών. Από το παιχνίδι ρόλων αναπτύσσονται βασικές αρχές οι οποίες συγκρίνονται με τομείς της ΕΣΔΑ. Οι μαθητές συγκρίνουν σενάρια με πραγματικά παραδείγματα παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα τους. Γίνονται παρουσιάσεις πάνω σε επιλεγμένους τομείς της ΕΣΔΑ.	Αντίγραφα του σεναρίου με τον νησί. Αντίγραφα των καρτών κατάστασης για κάθε ομάδα. Κατάλογος των βασικών στοιχείων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μεγάλα φύλλα χαρτιού και καλλιτεχνικών υλικών, που απαιτούνται, για την τελική παρουσίαση.	Κριτική σκέψη. Συζήτηση. Διαπραγμά-τευση. Ομαδική παρουσίαση.

Μάθημα 1
Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί;
Πώς μπορεί η εκπαίδευση να βοηθήσει στην ανάπτυξη της ανεκτικότητας και της κατανόησης;[13]

Μαθησιακοί στόχοι	Οι μαθητές είναι ικανοί να: –εξετάσουν ζητήματα που προκύπτουν όταν κοινότητες με διαφορετικές αξίες και πεποιθήσεις προσπαθούν να ζήσουν ειρηνικά μαζί˙ –εξετάσουν τον ρόλο της εκπαίδευσης στην ανάπτυξη κατανόησης ανάμεσα σε ανθρώπους από διαφορετικές κουλτούρες –εξετάσουν αν τα άτομα, από μόνα τους, μπορούν να επηρεάσουν την κοινωνία.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές συζητούν ζητήματα που προκύπτουν από μια ιστορία. Εμπλέκονται σε κριτική σκέψη. Μοιράζονται ιδέες. Διερευνούν ένα θέμα μέσα από παιχνίδι ρόλων.
Υλικά	Αντίγραφα από το φυλλάδιο μαθητή 3.1.
Μέθοδοι	Συζήτηση. Κριτική σκέψη. Υπόθεση. Παιχνίδι ρόλων.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός κάνει μια εισαγωγή στους στόχους του μαθήματος και διαβάζει την ιστορία “Το σχολείο στην άκρη του δάσους” (φυλλάδιο μαθητή 3.1).

Οι μαθητές κάθονται σε σχήμα κύκλου και καλούνται να πουν τι τους έκανε εντύπωση ή τι βρήκαν ενδιαφέρον στην ιστορία και γιατί. Τους δίνονται δύο λεπτά για να μιλήσουν σε ζεύγη πριν μοιραστούν τις απόψεις τους με όλη την ομάδα.

Γίνεται υπενθύμιση ότι σε μια “διερευνητική” συζήτηση ο στόχος είναι η διάχυση ιδεών και η από κοινού επεξεργασία τους. Δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις.

Κατόπιν ο/η εκπαιδευτικός ρωτάει: “Ας σκεφτούμε όσους περισσότερους ανθρώπους μπορούμε που θα ήθελαν να κάψουν το σχολείο (παραδείγματα: κάποια από τα παιδιά, μερικοί από τους γονείς, ένα μέλος της κοινότητας, όπως ένας ιερέας). Τι κίνητρο μπορεί να είχαν; Ποιος κερδίζει και ποιος χάνει αν το σχολείο δεν ξαναφτιαχτεί; (Για παράδειγμα, αν οι μαθητές δεν χρειάζεται να πάνε στο σχολείο, αυτό είναι κέρδος ή απώλεια για αυτούς;)”

Αυτό μπορεί να γίνει με τη μορφή ενός πίνακα, όπως παρακάτω:

13. Βασισμένο σε μάθημα του Citizenship Foundation, Λονδίνο.

Όνομα	Κέρδη	Απώλειες
Μαθητές		
Γονείς		
Ιερέας		
Κοινότητα		
Άλλος;		

Ο/η εκπαιδευτικός καθοδηγεί τώρα τους μαθητές να επικεντρωθούν στον ρόλο του δασκάλου μέσα στην ιστορία. Αρχικά, ένα γενικό ερώτημα – "Ποια είναι η άποψή σας για τον δάσκαλο;" – ζητά από τους μαθητές να καταθέσουν τις ιδέες τους. Άλλα ερωτήματα θα μπορούσαν να είναι:

- Ηταν ένας ανόητος, ένας ιδεαλιστής, ή ήταν θαρραλέος;
- Τον θαυμάζετε ή τον περιφρονείτε για αυτό που προσπάθησε να κάνει;
- Ποια νομίζετε ότι ήταν τα κίνητρά του;
- Από πού νομίζετε ότι προέρχονται οι κοινωνικές αξίες του;
- Τι πρέπει να κάνει τώρα και γιατί; (Να προσπαθήσει πάλι ή να παραιτηθεί;)
- Αν ήσασταν μαθητής σε αυτό το σχολείο, τι θα θέλατε να κάνει ο/η εκπαιδευτικός;

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός βοηθά τους μαθητές να συνδέσουν τα ζητήματα της ιστορίας με την δική τους κοινότητα. Πιθανές ερωτήσεις μπορεί να είναι:

- Σκεφτείτε το μέρος που ζείτε.
- Νομίζετε ότι υπάρχουν άνθρωποι σαν αυτό τον δάσκαλο;
- Είναι πιθανό να μπορούν τα άτομα μόνα τους να διαφοροποιήσουν την κοινωνία; Σκεφτείτε παραδείγματα.

Άλλα σημαντικά ζητήματα που προκύπτουν από την ιστορία είναι:

- Νομίζετε ότι η ειρήνη μεταξύ των δύο λαών θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω της κοινής εκπαίδευσης των παιδιών;
- Ποια προβλήματα αντιμετωπίζει το σχολείο και οι εκπαιδευτικοί όταν οι μαθητές έχουν διαφορετικές αξίες και διαφορετική θρησκεία; Πώς μπορούν να λυθούν;
- Το μάθημα μπορεί να συμπληρωθεί με ένα παιχνίδι ρόλων. Φανταστείτε ότι πριν καεί το σχολείο, κάποιοι γονείς των παιδιών της πεδιάδας είχαν κάνει παράπονα στον δάσκαλο. Είχαν πει:

"Υπάρχουν στο σχολείο περισσότερα παιδιά από την πεδιάδα παρά από το δάσος, γι' αυτό νομίζουμε ότι δεν πρέπει τα παιδιά μας να διδάσκονται τη θρησκεία των ανθρώπων του δάσους. Θα μπορούσε να τους στρέψει ενάντια στους δικούς τους ανθρώπους."

Στον/στην εκπαιδευτικό δεν αρέσει αυτό. Σε ζευγάρια, κάνουν συζητήσεις ανάμεσα σε έναν γονέα και τον δάσκαλο. Γίνεται παρουσίαση στην τάξη.

Μάθημα 2
Γιατί οι άνθρωποι διαφωνούν;
Πού οφείλονται οι διαφορές;

Μαθησιακοί στόχοι	Οι μαθητές είναι ικανοί να εξετάσουν τους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές απόψεις σε σημαντικά ζητήματα. Οι μαθητές είναι ικανοί να συζητήσουν αμφιλεγόμενα θέματα. Οι μαθητές είναι ικανοί να εξετάζουν τις αξίες που είναι απαραίτητες για να στηρίζουν τις δημοκρατικές κοινωνίες.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές υπερασπίζονται τις απόψεις τους για μια σειρά ζητημάτων. Οι μαθητές αναλύουν τις αιτίες διαφωνίας για θέματα που αφορούν στα «κοινά». Οι μαθητές εξετάζουν τις επιρροές που δέχονται στις αξίες τους. Αναπτύσσουν κατευθυντήριες γραμμές για να ενθαρρύνουν τον σεβασμό στον πλουραλισμό και να διασφαλίσουν τον σεβασμό και τον διάλογο για θέματα που αφορούν στα «κοινά».
Υλικά	Μεγάλες ετικέτες για την “άσκηση τεσσάρων γωνιών».
Μέθοδοι	Συζήτηση. Αναστοχασμός. Κριτική σκέψη. Συνεργατική επεξεργασία κανόνων.

Βασική έννοια

Πλουραλισμός: Ο πλουραλισμός υπάρχει σε κοινωνίες όπου δεν έχουν ένα σύνολο επίσημων συμφερόντων, αξιών ή πεποιθήσεων. Οι πολίτες έχουν το δικαίωμα στην ελευθερία της συνείδησης, της θρησκείας και της έκφρασης. Η εξαίρεση είναι ότι απόψεις που απειλούν την ελευθερία πίστης των άλλων, είναι ενάντια στον νόμο και δεν είναι ανεκτές. Κατάσταση η οποία δεν δέχεται καμία θρησκεία ή δέχεται μόνο μία, δεν είναι πλουραλιστική.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να εξετάσουν τις παρακάτω αντικρουόμενες δηλώσεις:

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε;

- Είναι λάθος να τρώμε τα ζώα.
- Αν ένας μαθητής είναι θετικός στον ιό HIV δεν πρέπει να βρίσκεται στην ίδια τάξη με υγιή παιδιά.
- Οι ειρηνιστές δεν πρέπει να υποχρεώνονται να συμμετέχουν στις ένοπλες δυνάμεις.
- Η θανατική ποινή πρέπει να απαγορευθεί.
- Η θέση της γυναίκας είναι στο σπίτι.
- Παιδιά κάτω από τα 14 δεν επιτρέπεται να εργάζονται.
- Το κάπνισμα πρέπει να απαγορεύεται σε δημόσια κτίρια.
- Οι άνθρωποι πρέπει να πληρώνουν περισσότερους φόρους.
- Η ελευθερία λόγου δεν είναι κάτι καλό.

Σε κάθε γωνία της τάξης υπάρχει η ακόλουθη επισήμανση:

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ κάθετα

Ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει τις δηλώσεις και ζητά από τους μαθητές να μετακινηθούν προς κάποια γωνία, ανάλογα με την άποψή τους σε κάθε θέμα. Αν δεν μπορούν να αποφασίσουν, παραμένουν εκεί που βρίσκονται.

Αφού οι μαθητές έχουν πάρει τις θέσεις τους, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από ένα άτομο από κάθε γωνία να αιτιολογήσει την επιλογή του. Σε αυτό το επίπεδο, δε γίνεται συζήτηση. Μετά, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές που πιθανόν άλλαξαν γνώμη, να μετακινηθούν ανάλογα.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές που δεν άλλαξαν γνώμη να εξηγήσουν γιατί δεν μπορούν να αποφασίσουν. Θα πρέπει να γράψουν τους λόγους της αναποφασιστικότητας (για παράδειγμα, μπορεί να χρειάζονται περισσότερες πληροφορίες, θεωρούν ότι δεν υπάρχει σαφήνεια, κρίνουν ότι τα επιχειρήματα είναι διφορούμενα, κ.λπ.)

Η άσκηση επαναλαμβάνεται τρεις ή τέσσερις φορές με διαφορετικές δηλώσεις. Σε κάθε περίπτωση, ο/η εκπαιδευτικός δεν πρέπει να ασχοληθεί τόσο με τη συζήτηση του θέματος, αλλά με τους λόγους που οδηγούν σε διαφορετικές απόψεις.

Σε συζήτηση στην ολομέλεια, ο/η εκπαιδευτικός τονίζει ότι τα ίδια ζητήματα προκάλεσαν διαφορετικές απαντήσεις. Στη συνέχεια, κάνει μια εισαγωγή στην έννοια του πλουραλισμού και θέτει τις ακόλουθες ερωτήσεις, εξηγώντας ότι μπορούν να βοηθήσουν στην κατανόηση ύπαρξης του πλουραλισμού:

- Ξανασκεφτείτε τα ερωτήματα που εξετάσαμε. Ποιο προκαλεί έντονα συναισθήματα; Γιατί;
- Από πού αντλούμε τις ιδέες, τις αξίες και τις πεποιθήσεις μας; (Αυτό θα βοηθήσει τους μαθητές να δουν ότι οι ιδέες μας σχετικά με αμφιλεγόμενα ζητήματα μπορούν να προέρχονται από διαφορετικές πηγές).

Κατόπιν, ο/η εκπαιδευτικός ρωτά τους μαθητές σε ποιο βαθμό πιστεύουν ότι επηρεάζονται από τα παρακάτω:

- ιδέες των γονέων˙
- σκέψεις των φίλων˙
- θρησκεία ή κουλτούρα˙
- μέσα επικοινωνίας, π.χ. εφημερίδες, TV, διαδίκτυο˙
- εκπαιδευτικοί˙
- την προσωπικότητά τους.

Μετά οι μαθητές εργάζονται ατομικά και τακτοποιούν τα στοιχεία με σειρά σπουδαιότητας σε σχήμα πυραμίδας, τοποθετώντας το πιο σημαντικό στην κορυφή:

στοιχείο

στοιχείο στοιχείο

στοιχείο στοιχείο στοιχείο

Ζητείται από τους μαθητές να συγκρίνουν ανά ζεύγη τις πυραμίδες τους. Ποιους παράγοντες θεωρεί το σύνολο της τάξης πιο σημαντικούς; Αυτό μπορεί να αποκαλυφθεί σταθμίζοντας τα στοιχεία ως εξής: δώστε στα στοιχεία της πρώτης σειράς έξι πόντους, στα στοιχεία της μεσαίας σειράς τέσσερις πόντους, και στα στοιχεία της τελευταίας δύο πόντους. Οι μαθητές σε ομάδες των τεσσάρων, υπολογίζουν το σύνολο των πόντων κάθε στοιχείου. Συγκρίνουν τα ευρήματα της κάθε ομάδας. Ήταν οι ίδιοι παράγοντες στην κορυφή της λίστας;

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι ο πλουραλισμός αναπτύσσεται σε μια ελεύθερη και ανοιχτή κοινωνία. Ωστόσο, καμία κοινωνία δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς ένα ελάχιστο επίπεδο κοινής συμφωνίας μεταξύ των μελών της. Ζητά από τους μαθητές να απαριθμήσουν μερικές αξίες ή κανόνες που νομίζουν ότι θα βοηθούσαν να ξεπεραστούν οι αποκλίσεις ή τα συμφέροντα. Οι μαθητές θα μπορούσαν, για παράδειγμα, να προτείνουν τα εξής:

- Σεβόμαστε την άποψη των άλλων.
- Προσπαθούμε να βάλουμε τον εαυτό μας στη θέση του άλλου.
- Θυμόμαστε ότι η συζήτηση είναι καλύτερη από τη διαμάχη.
- Προσπαθούμε να μην είμαστε προσβλητικοί.
- Δίνουμε στους άλλους την ευκαιρία να εκφράσουν τη γνώμη τους.

Αν οι άνθρωποι δεν μπορούν να συμφωνήσουν, ενδέχεται να χρειαστεί ψηφοφορία για να πάρουν αποφάσεις.

Μάθημα 3
Με ποιους τρόπους είναι διαφορετικοί οι άνθρωποι;
Πόσο διαφορετικές είναι οι ανάγκες τους;

Μαθησιακοί στόχοι	Οι μαθητές είναι ικανοί να: – εντοπίσουν τους λόγους για τους οποίους δεν έχουν όλοι πρόσβαση στην εκπαίδευση˙ – εξετάσουν τα εμπόδια για ισότητα στην ευρύτερη κοινότητα˙ – εξετάσουν ποιος έχει την ευθύνη για την άρση των εμποδίων για ισότητα.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές αναλύουν κριτικά μια υποθετική κατάσταση και τις βασικές της έννοιες. Εφαρμόζουν βασικές αρχές για τις δικές τους κοινωνικές καταστάσεις. Συζητούν βασικά θέματα που τέθηκαν στο μάθημα. Κάνουν μια γραπτή εργασία.
Υλικά	Αντίγραφα της ιστορίας.
Μέθοδοι	Κριτική σκέψη. Συζήτηση. Ανάπτυξη ενός γραπτού επιχειρήματος.

Εννοιολογική μάθηση

Ετερότητα: Η ετερότητα δεν υπάρχει μόνο σε σχέση με την εθνικότητα ή την ιθαγένεια. Υπάρχουν πολλά άλλα είδη διαφορών που κάνουν τους ανθρώπους να ξεχωρίζουν και τα οποία μπορούν να προκαλέσουν σοβαρές κοινωνικές διαφορές, ειδικά όταν η πλειονότητα ή αυτοί που κατέχουν την εξουσία και διαθέτουν επιρροή δεν κάνουν τίποτα, από έλλειψη κατανόησης ή συμπόνιας.

Ισότητα: Υπάρχουν δύο βασικά είδη ισότητας – η ισότητα των ευκαιριών και η ισότητα του αποτελέσματος. Είναι πιθανό να έχει κάποιος ίσες ευκαιρίες (να πάει στο σχολείο, για παράδειγμα) αλλά αν κάποια εμπόδια (όπως η αναπηρία) δεν ξεπεραστούν, αυτή η ευκαιρία χάνεται. Η ισότητα του αποτελέσματος αποσκοπεί στην εκπαίδευση κάθε παιδιού, ανεξαρτήτως της αναπηρίας του.

Διάκριση: Η άδικη αντιμετώπιση λόγω φυλής, φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, ηλικίας, πεποιθήσεων,κ.λπ.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει την ιστορία (φυλλάδιο μαθητή 3.2). Αυτή η ιστορία ασχολείται με περίπλοκα ζητήματα, τα οποία μπορεί να διαφύγουν της προσοχής των μαθητών αν η ιστορία δε μελετηθεί προσεκτικά. Για περισσότερη βοήθεια, ο/η εκπαιδευτικός δίνει στους μαθητές το φυλλάδιο 3.3 και εξηγεί την εργασία.

Οι μαθητές εργάζονται σε ζευγάρια για να εντοπίσουν όσο περισσότερα προβλήματα μπορούν από αυτά που αντιμετώπιζε το προσωπικό του Hope College. Τα καταγράφουν στην αντίστοιχη στήλη του φυλλαδίου (“Προβλήματα”). Στη συνέχεια προτείνουν τρόπους αντιμετώπισης (“Λύσεις”) και στην τρίτη στήλη (“Αρμοδιότητες”) προσθέτουν ποιος κατά τη γνώμη τους είναι αρμόδιος για την εφαρμογή της λύσης. Η τελευταία στήλη μπορεί να συμπληρωθεί αργότερα.

Οι μαθητές παρουσιάζουν, συγκρίνουν και συζητούν τα αποτελέσματα. Για καλύτερη παρουσίαση, κάποιοι μαθητές μπορούν να ετοιμάσουν ένα πίνακα με την ίδια δομή όπως αυτή του φυλλαδίου. Αν υπάρχει προβολέας παρουσίασης, το φυλλάδιο μπορεί να παρουσιαστεί και ως διαφάνεια.

Συζήτηση στην τάξη

Οι μαθητές μπορεί να θέσουν κάποιες από τις παρακάτω ερωτήσεις, ή να τεθούν από τον/την εκπαιδευτικό:

- Νομίζετε ότι ο κύριος στόχος της διευθύντριας να αντιμετωπίσει όλους τους μαθητές ισότιμα επιτεύχθηκε;

- Πιστεύετε ότι η διευθύντρια έπρεπε να σεβαστεί τις αξίες των προσφύγων γονέων και να φροντίσει να εκπαιδεύονται χωριστά τα αγόρια από τα κορίτσια; Σκεφτείτε επιχειρήματα και για τις δύο πλευρές.

- Θα ήταν καλύτερα αν οι πρόσφυγες μαθητές εκπαιδεύονταν χωριστά από τα υπόλοιπα παιδιά; Αναφέρετε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάθε προσέγγισης, λαμβάνοντας υπόψη βασικά τους μαθητές αλλά και την ευρύτερη κοινότητα.

Από το να συζητηθούν όλες οι ερωτήσεις, είναι προτιμότερο να εξεταστεί σε βάθος μια ερώτηση. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι, σε μια πλουραλιστική κοινωνία, οι διαφορετικές ανάγκες των ανθρώπων μπορεί να οδηγήσουν και σε σύγκρουση. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να επιλύονται οι συγκρούσεις δίνοντας την δέουσα προσοχή στα άτομα και τις ομάδες (βλ. Ενότητα 4 για περισσότερες λεπτομέρειες στην επίλυση συγκρούσεων). Σε αυτή την περίπτωση, το σχολείο μπορεί να θεωρηθεί ως μια μικρο-κοινωνία στην οποία οι νεαροί πολίτες αντιμετωπίζουν τα ίδια είδη προβλημάτων που υπάρχουν και στην κοινωνία.

Σε αυτή την υπόθεση υπάρχουν σημαντικά ζητήματα τα οποία αξίζει να μελετηθούν σε βάθος. Για πιο εκτεταμένη μελέτη, είναι αναγκαίο ένα επιπλέον μάθημα. Είναι θέμα του/της εκπαιδευτικού να επιλέξει ορισμένες πτυχές του θέματος, ανάλογα με τον διαθέσιμο χρόνο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών.

Πόσο διαφορετικές είναι οι εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών;

Τα βασικά ερωτήματα που πρέπει να απαντήσουν οι μαθητές είναι πώς μπορούν αυτά τα προβλήματα να αντιμετωπιστούν ή αν κάποια μπορούν να αγνοηθούν από το σχολείο (αν ναι, γιατί).

Αυτές οι ερωτήσεις μπορούν να απαντηθούν με δύο τρόπους: πρώτον, εξετάζοντας ποιες ανάγκες επηρεάζονται από την επίλυση ή αγνόηση αυτών των προβλημάτων, και δεύτερον, εντοπίζοντας ποια προβλήματα μπορούν να επιλυθούν από τη σχολική κοινότητα.

Ακολουθώντας την πρώτη οδό, οι μαθητές θα κατανοήσουν καλύτερα τις ιδιαίτερες ανάγκες των προσφύγων (και ντόπιων) εξετάζοντας την παρακάτω ερώτηση: “Ποια ανθρώπινα δικαιώματα – ή δικαιώματα των παιδιών – έχουν αμφισβητηθεί για τα παιδιά των προσφύγων;”

Ακολουθούν μερικές κατηγορίες εκπαιδευτικών αναγκών. Οι μαθητές πρέπει να βρουν παραδείγματα μέσα από την ιστορία, και να τα γράψουν στην τέταρτη στήλη του φυλλαδίου:

- συναισθηματικές·

- μαθησιακές·

- θρησκευτικές·

- πολιτισμικές·

- γλωσσικές·

– σωματικές.

Για κάθε κατηγορία, οι μαθητές πρέπει να παρουσιάσουν και δικά τους παραδείγματα.

Η ευθύνη και τα όριά της

Τα ειδικά θέματα που τίθενται στην ιστορία πρέπει να οδηγήσουν σε μια πιο γενικευμένη συζήτηση για τα ίσα δικαιώματα και την εκπαίδευση.

Πόσο εύκολο είναι να παρέχεται σε κάθε παιδί σύμφωνα με τις ανάγκες του, η καλύτερη εκπαίδευση; Τι μπορεί να κάνει το σχολείο, και ποια προβλήματα χρειάζονται εξωτερική υποστήριξη όπως, για παράδειγμα, οικονομική ενίσχυση από τη σχολική επιτροπή;

Εδώ, οι μαθητές ακολουθούν τον δεύτερο δρόμο, και η ανάλυση αυτή οδηγεί σε μια σημαντική ανακάλυψη – τυπικά, τα περίπλοκα προβλήματα δεν λύνονται με μια μόνο κίνηση, που σε αυτή την περίπτωση, για παράδειγμα, σημαίνει επέκταση του σχολείου, πρόσληψη ειδικά εκπαιδευμένου προσωπικού, κλπ. Τέτοια μέτρα εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης θα ήταν ιδιαίτερα επιθυμητά, αλλά εξαρτώνται από πολιτικές αποφάσεις (πώς κατανέμονται τα χρήματα των φορολογούμενων, για παράδειγμα) και αποφασίζονται από άλλους φορείς (δημοτικό συμβούλιο ή υπουργείο παιδείας). Οι άνθρωποι που μόνο σκέφτονται τη λήψη τέτοιων ριζοσπαστικών μέτρων μπορεί, στην πραγματικότητα, να μην κάνουν τίποτα, εκτός από το να ρίχνουν το φταίξιμο στους άλλους. Από την άλλη πλευρά, τα πράγματα μπορούν να βελτιωθούν με τη λήψη μικρών μέτρων, σε αυτή την περίπτωση, την ενασχόληση με εκείνους τους τομείς του προβλήματος που η διευθύντρια, ο εκπαιδευτικός, οι μαθητές ή οι γονείς θα μπορούσαν να αλλάξουν αύριο – αν το ήθελαν, ή αν μπορούσαν να συμφωνήσουν.

Αυτό είναι που κάνει την τρίτη στήλη του φυλλαδίου σημαντική. Ποιος είναι αρμόδιος, αυτό σημαίνει, ποιος έχει την δύναμη να αλλάξει κάτι; Οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν αν τα μικρά βήματα – οι βελτιώσεις που μπορούν να γίνουν στη σχολική κοινότητα – είναι αρκετά, και αν υπάρχουν περιορισμοί. Μπορούν, επίσης, να εξετάσουν έναν συνδυασμό μικρών, βραχυπρόθεσμων βημάτων και μεγαλύτερων βημάτων που απαιτούν χρόνο.

Εδώ πάλι, “το σχολείο είναι ζωή”, μια μικρο-κοινωνία. Η συζήτηση για στρατηγικές βελτίωσης του σχολείου κάνει τους μαθητές να σκέφτονται πάνω σε θέματα λήψης πολιτικών αποφάσεων και στρατηγικού σχεδιασμού.

Το σχολείο είναι ζωή

Οι μαθητές μπορούν να συγκρίνουν το Hope College με την κατάσταση στο δικό τους σχολείο χρησιμοποιώντας την παρακάτω ιδέα.

“Στο δικό σου σχολείο, ποια εκπαιδευτικά προβλήματα αντιμετωπίζουν κάποιοι μαθητές; Ποιος έχει την ευθύνη για την αντιμετώπιση αυτών των αναγκών (για παράδειγμα, η κυβέρνηση, ο/η διευθυντής/ρια, το προσωπικό ή οι μαθητές);”

Αυτό το ζήτημα μπορεί να αντιμετωπιστεί με διαφορετικές μεθόδους. Μπορεί να είναι το θέμα σε μια συζήτηση σε ολομέλεια, μπορεί να πάρει τη μορφή συνέντευξης, ή να συνδεθεί με ένα project για τη σχολική εφημερίδα (βλ. Ενότητα 5).

Γραπτή εργασία

Κατά την διαδικασία οργάνωσης της διδασκαλίας και μάθησης, είναι σημαντικό να επιβεβαιωθεί ότι οι μαθητές έχουν κατανοήσει και μπορούν να εφαρμόσουν ό,τι έχουν μάθει. Ένας τρόπος για να γίνει αυτό είναι η σύνδεση μιας συζήτησης με μια γραπτή εργασία. Έτσι δίνεται σε όλους τους μαθητές η ευκαιρία να σκεφτούν όλα τα ζητήματα που έχουν συζητηθεί στην ολομέλεια, και μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμο για τους πιο αργούς και εσωστρεφείς μαθητές, που συχνά παραμένουν σιωπηλοί σε μια συζήτηση αν και έχουν πολλά να πουν.

Ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να αποφασίσει ποιο θέμα ταιριάζει καλύτερα στο επίπεδο στοχασμού και κατανόησης των μαθητών. Μπορεί να είναι αρκετό για αυτούς να επαναλάβουν τη συζήτηση και να κάνουν κριτική. Σε μια πιο απαιτητική άσκηση, οι μαθητές μπορούν να αναφερθούν στα ανθρώπινα δικαιώματα και/ή σε θέματα κοινωνικής ανισότητας, για παράδειγμα:

“Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και η Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού αναφέρουν ότι είναι υποχρέωση των κυβερνήσεων να παρέχουν εκπαίδευση σε κάθε παιδί.

- Εξηγείστε αν νομίζετε ότι το σχολείο εκπληρώνει την υποχρέωση αυτή.
- Τι χρειάζεται για να δώσουμε στα παιδιά την εκπαίδευση που τους αξίζει;
- Ποιος πιστεύετε ότι είναι υπεύθυνος για να συμβεί αυτό;
- Ποιοι άλλοι τομείς της ζωής πλήττονται ως αποτέλεσμα των κοινωνικών ανισοτήτων;
- Συζητείστε.”

Προτεινόμενα αποτελέσματα συζήτησης ολομέλειας (πίνακας σεμιναρίου, συμπληρωμένα φυλλάδια)

Βοήθεια για το Hope College

Προβλήματα	**Λύσεις**	**Αρμοδιότητες**	**Εκπαιδευτικές ανάγκες**
(1) Παιδιά πρόσφυγες			
Γλωσσικά προβλήματα	Ειδικά μαθήματα	Διευθυντής Τοπικό Συμβούλιο	Γλωσσικές
Αγόρι που δε μιλά	Θεραπεία, ειδική εκπαίδευση	Συμβουλή: διευθυντής/ρια, εκπαιδευτικός	Γλωσσικές, συναισθηματικές
Κορίτσι που δεν περπατά	Ιατρική περίθαλψη Ειδική εκπαίδευση Συμβουλευτική γονέων		Σωματικές
(2) Πρόσφυγες και ντόπιοι μαθητές			
Εκφοβισμός, πείραγμα Συμμορία Απειλές Διαμάχη, τραυματισμός αγοριού	Συζήτηση στην τάξη Κανόνες διεξαγωγής Μαθητές ως επιτηρητές	Εκπαιδευτικοί Μαθητές Γονείς	Συναισθηματικές Κοινωνικές Στάσεις και αξίες
(3) Εκπαιδευτικοί			
Δεν μπορούν να φροντίσουν τους πρόσφυγες και ντόπιους μαθητές	Μικρότερες τάξεις Τάξεις σε βάρδιες Περισσότεροι εκπαιδευτικοί	Τοπικό συμβούλιο	Μαθησιακές Γλωσσικές Πολιτισμικές Θρησκευτικές
(4) Γονείς			
Θέλουν χωριστές τάξεις για αγόρια και κορίτσια	“Όχι”; “ΟΚ”;	;	Πολιτισμικές Θρησκευτικές

Μάθημα 4
Γιατί είναι σημαντικά τα ανθρώπινα δικαιώματα;
Γιατί χρειαζόμαστε τη νομοθεσία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την προστασία των αδύναμων ατόμων;[14]

Μαθησιακοί στόχοι	Οι μαθητές είναι ικανοί να εξετάσουν: – θέματα που προκύπτουν όταν άτομα με διαφορετικές αξίες και τρόπο ζωής προσπαθούν να ζήσουν μαζί· – τους λόγους για τους οποίους έχουν αναπτυχθεί τα επίσημα διεθνή νομικά κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ιδίως εκεί που τα άτομα και οι κοινότητες είναι ευάλωτα.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές: – εμπλέκονται σε κριτική ανάλυση και ιεράρχηση καταστάσεων· – συζητούν σε παιχνίδι ρόλων ανάμεσα σε αντιτιθέμενα μέρη· – αναπτύσσονται από το παιχνίδι ρόλων βασικές αρχές οι οποίες συγκρίνονται με τομείς της ΕΣΔΑ· – συγκρίνουν το σενάριο με πραγματικά παραδείγματα παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τη χώρα τους· – κάνουν παρουσιάσεις πάνω σε επιλεγμένους τομείς της ΕΣΔΑ.
Υλικά	Αντίγραφα του σεναρίου του νησιού (φυλλάδιο μαθητή 3.4). Αντίγραφα των καρτών κατάστασης για κάθε ομάδα (φυλλάδιο μαθητή 3.5). Βασικά στοιχεία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (φυλλάδιο μαθητή 3.6). Μεγάλα φύλλα χαρτιού και καλλιτεχνικών υλικών, που απαιτούνται, για την τελική παρουσίαση.
Μέθοδοι	Κριτική σκέψη. Συζήτηση. Διαπραγμάτευση. Ομαδική παρουσίαση.

Γενικές πληροφορίες

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έγινε για να προστατέψει θεμελιώδη δικαιώματα των ανθρώπων, για παράδειγμα το δικαίωμα στη ζωή, τη θρησκευτική ελευθερία ή την ίση αντιμετώπιση από τον νόμο, που καταπατούνταν. Όλες οι κυβερνήσεις-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης συμφώνησαν να τηρήσουν τα άρθρα της Σύμβασης. Κάθε χώρα πρέπει να υποβάλει έκθεση προς την διεθνή κοινότητα για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κάθε πολίτης μπορεί να προσφεύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εάν πιστεύει ότι η χώρα της οποίας είναι υπήκοος του αρνείται τα ανθρώπινα δικαιώματά του. Μία χώρα μπορεί, επίσης, να υποβάλει καταγγελία εναντίον άλλης χώρας για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά αυτό δεν συμβαίνει πολύ συχνά.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ακολουθεί κατά πόδας την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η οποία υιοθετήθηκε μετά τις γενοκτονίες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

14. Βασισμένο σε μάθημα του Citizenship Foundation, Λονδίνο.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός αναφέρει τις “κάρτες ρόλων” (φυλλάδιο μαθητή 3.4) ως εισαγωγή στο σενάριο για τις δύο ομάδες που συμμετέχουν στο παιχνίδι ρόλων. Αρχικά, περιγράφει το νησί, πιθανόν με τη βοήθεια ενός χάρτη, και μετά τους νησιώτες, που έχουν ζήσει εκεί για γενιές.

Στη συνέχεια, λέει ότι μια άλλη ομάδα έφτασε εκεί και θέλει να εγκατασταθεί στο νησί. Αυτοί είναι πολύ διαφορετικοί από τους νησιώτες. Ο/η εκπαιδευτικός περιγράφει τους εποίκους και τον τρόπο ζωής τους και στη συνέχεια χωρίζει την τάξη στα δύο. Οι μισοί θα παίξουν τους νησιώτες και οι άλλοι μισοί τους εποίκους. Υπάρχουν δύο πιθανοί τρόποι συζήτησης αυτών των θεμάτων (βλ. μεθόδους 1 και 2 παρακάτω). Σε τάξεις που έχουν συνηθίσει στο παιχνίδι ρόλων, χρησιμοποιείται η μέθοδος 1. Σε τάξεις που είναι συνηθισμένες σε πιο τυπικούς τρόπους εργασίας, χρησιμοποιείται η μέθοδος 2.

Μέθοδος 1: παιχνίδι ρόλων

Οι μαθητές εργάζονται σε ζευγάρια. Ο ένας παίρνει τον ρόλο του νησιώτη και ο άλλος του εποίκου. Ο καθένας από τη μεριά του εξετάζει την κατάσταση που περιγράφεται στις μικρές κάρτες. Αρχίζουν διαπραγματεύσεις (υποτίθεται ότι η γλώσσα δεν αποτελεί εμπόδιο). Θα πρέπει να προσπαθήσουν να συμφωνήσουν σε:

α) Ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματά τους;

β) Σε τι στοχεύουν με τις διαπραγματεύσεις;

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τα ζεύγη των νησιωτών και τα ζεύγη των εποίκων να καθίσουν μαζί. Το παιχνίδι ρόλων θα συνεχίσει με μια συνάντηση των δύο μερών σε μια προσπάθεια να επιτευχθεί συμφωνία και να τεθούν κατευθυντήριες γραμμές για το μέλλον.

Γίνεται υπενθύμιση στις δύο ομάδες πριν αρχίσουν συζητήσεις ότι οι νησιώτες δεν μπορούν να είναι απόλυτα ικανοποιημένοι μέχρι οι έποικοι να φύγουν από το νησί, γιατί ολόκληρος ο τρόπος ζωής τους μπορεί να απειληθεί. Από την άλλη πλευρά, οι έποικοι αγάπησαν αυτό το μέρος και μπορεί να είναι έτοιμοι να χρησιμοποιήσουν βία για να μείνουν εκεί.

Ζητιέται από κάθε ομάδα τεσσάρων μαθητών να συμφωνήσουν για πρώτη φορά για τα πιο σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ομάδες και να ασχοληθούν μαζί τους, με σειρά προτεραιότητας, εργαζόμενοι από το πιο σοβαρό προς το λιγότερο σοβαρό, σε συγκεκριμένα χρονικά πλαίσια.

Μέθοδος 2: καθοδηγούμενη συζήτηση

Ιδανικά αυτή η άσκηση γίνεται με παιχνίδι ρόλων, αλλά μπορεί να γίνει και με μαθητές που δεν είναι συνηθισμένοι σε αυτό. Η μισή τάξη θα εξετάσει τις περιπτώσεις από την άποψη των νησιωτών και η άλλη μισή από εκείνη των εποίκων. Κάθε κατάσταση περιγράφεται από δύο οπτικές γωνίες. Δουλεύοντας ανά ζεύγη, οι μαθητές αποφασίζουν ποια είναι τα πιο σοβαρά ζητήματα και προσπαθούν να σκεφτούν τον καλύτερο τρόπο για την επίλυση κάθε ζητήματος. Επισημαίνεται ότι υπάρχει ένας «ιδανικός» ή «δίκαιος» τρόπος για την επίλυση κάθε προβλήματος, αλλά η πραγματικότητα (και η ιστορία) υποδηλώνει ότι συνήθως δεν υπάρχει ισορροπία εξουσίας.

Ο/η εκπαιδευτικός καθοδηγεί τη συζήτηση, λαμβάνοντας μία όψη του προβλήματος και, στη συνέχεια, ζητώντας από την άλλη ομάδα να παραθέσει τις δικές της απόψεις. Ο/η εκπαιδευτικός προσπαθεί να μεσολαβήσει για να επιτευχθεί συμφωνία μεταξύ των δύο ομάδων. Η συζήτηση καθοδηγείται από ένα ζεύγος από κάθε πλευρά, το οποίο μιλάει στους υπόλοιπους για το πρόβλημα όπως το βλέπει. Μια παραλλαγή αυτής της μεθόδου είναι να συζητήσουν τα ζευγάρια την κάθε κατάσταση.

Απολογισμός των μεθόδων 1 και 2

Οι μαθητές ενημερώνονται ανακεφαλαιωτικά για τις καταστάσεις που συζήτησαν χρησιμοποιώντας τις παρακάτω ερωτήσεις:

- Οι διαπραγματεύσεις ήταν σκληρές ή όχι; Γιατί;
- Πέτυχε η κάθε ομάδα αυτό που επιδίωκε με τις διαπραγματεύσεις;
- Ποια ομάδα βγήκε κερδισμένη από τις διαπραγματεύσεις; Γιατί;
- Μήπως μια ομάδα έχει περισσότερα ηθικά δικαιώματα από την άλλη;
- Ποιο μπορεί να είναι το μέλλον για τις δυο ομάδες στο νησί;
- Τι θα μπορούσε να αποτρέψει την κυριαρχία της μιας εκ των δυο ομάδων;
- Καταρτίστε έναν κατάλογο με κανόνες και αρχές που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τις δύο ομάδες να συνυπάρχουν ειρηνικά στο νησί. Συγκρίνετε αυτή τη λίστα με βασικά στοιχεία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (βλ. φυλλάδιο μαθητή 3.6). Ποια από αυτά τα άρθρα θα μπορούσαν να βοηθήσουν ανθρώπους όπως οι νησιώτες να μη χάσουν τη γη τους, τον τρόπο ζωής τους και τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματά τους;

Ο/η εκπαιδευτικός επισημαίνει ότι αυτό έχει συμβεί πολλές φορές στην ιστορία, για παράδειγμα, όταν Βρετανοί αποίκησαν την Αυστραλία ή Ευρωπαίοι αποίκησαν τη Βόρεια και Νότια Αμερική. Εκείνη την εποχή, δεν υπήρχε διεθνής νομοθεσία για τα ανθρώπινα δικαιώματα και πολλές πράξεις που έλαβαν χώρα παραβίαζαν τα ανθρώπινα δικαιώματα των αυτοχθόνων πληθυσμών. Παρόμοιες καταστάσεις εξακολουθούν να συμβαίνουν ακόμη και σήμερα. Για παράδειγμα, Νοτιοαφρικανικές φυλές στερούνται τη γη τους, επειδή διεθνείς εταιρείες κάνουν εξορύξεις ή υλοτομία.

Γιορτάζοντας τη σημασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Ως τελευταία άσκηση αυτής της ενότητας, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές (σε ομάδες) να επιλέξουν ένα από τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση, και που έχει ήδη συζητηθεί. Στη συνέχεια, οι μαθητές κάνουν ένα πανό με αυτό το δικαίωμα και ετοιμάζουν μια παρουσίαση για τη σημασία του. Μερικοί μαθητές μπορούν να παρουσιάσουν σκηνές που παίχτηκαν στο παιχνίδι ρόλων. Αυτά μπορούν να παρουσιαστούν σε επίπεδο τμήματος, τάξης ή και ολόκληρου του σχολείου. Με αυτό τον τρόπο, μπορεί να γίνει ένα project, αν υπάρχει ενδιαφέρον από τους μαθητές και το επιτρέπει ο χρόνος. Δείτε το μάθημα 4 της Ενότητας 5 (ΜΜΕ) σχετικά με τον σχεδιασμό ενός τέτοιου project.

Φυλλάδιο μαθητή 3.1
Το σχολείο στην άκρη του δάσους

Υπήρχε κάποτε μια κοινότητα ανθρώπων που ζούσε σε πυκνά δάση στην πλευρά μιας οροσειράς. Ήταν θρησκευόμενοι άνθρωποι που ανέτρεφαν τα παιδιά τους με αυστηρούς κανόνες λατρείας προς τους θεούς τους. Σύμφωνα με τη θρησκεία τους, δεν υπήρχαν διαφορές ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες.

Ανάμεσα στα βουνά και το άκρο της χώρας βρισκόταν μια τεράστια πεδινή έκταση. Μια άλλη κοινότητα ανθρώπων ζούσε στην πεδιάδα. Δεν είχαν καμία θρησκεία, αλλά εργάζονταν σκληρά και βοηθούσαν ο ένας τον άλλο. Ήταν άγριοι πολεμιστές και οι άντρες ήταν το κυρίαρχο φύλο. Οι γυναίκες ήταν σεβαστές, αλλά δεν μπορούσαν να γίνουν ηγέτες.

Οι άνθρωποι του δάσους δεν είχαν τίποτα κοινό με τους ανθρώπους της πεδιάδας. Ανάμεσά τους υπήρχε μίσος και φόβος. Μερικές φορές είχαν πολεμήσει μεταξύ τους.

Μια μέρα ένας νεαρός άνδρας έφτασε στην άκρη του δάσους. Ανακοίνωσε ότι ήθελε να χτίσει ένα σχολείο εκεί, ώστε να εκπαιδεύονται μαζί τα παιδιά των δύο κοινοτήτων, και έτσι να υπάρξει ειρήνη ανάμεσα στους δυο λαούς.

Σύντομα, χτίστηκε ένα απλό ξύλινο κτίριο και ήρθε η μέρα που ο εκπαιδευτικός άνοιξε το σχολείο για πρώτη φορά. Μερικά παιδιά από τις δυο κοινότητες πήγαν για να δουν πώς ήταν. Οι γονείς και οι ηγέτες των δύο κοινοτήτων παρακολούθησαν με αγωνία.

Στην αρχή, υπήρχαν προβλήματα μεταξύ των παιδιών. Βρίζονταν μεταξύ τους και οι τσακωμοί ήταν συχνοί. Αλλά τα παιδιά άρχισαν να βλέπουν ότι άξιζε να πηγαίνουν στο σχολείο και σταδιακά τα πράγματα βελτιώνονταν. Ο εκπαιδευτικός ήταν αυστηρός αλλά δίκαιος, και αντιμετώπιζε όλους τους μαθητές ισότιμα. Σεβόταν τους διαφορετικούς τρόπους ζωής των μαθητών του και προσάρμοζε τη διδασκαλία του ανάλογα.

Όλο και περισσότερα παιδιά άρχισαν να πηγαίνουν στο σχολείο στην άκρη του δάσους.

Ωστόσο, γρήγορα έγινε σαφές ότι τα περισσότερα παιδιά που παρακολουθούσαν το σχολείο ήταν από την πεδιάδα. Τα παιδιά από το δάσος αποτελούσαν μόνο το ένα τέταρτο των μαθητών. Ο εκπαιδευτικός μίλησε στους γονείς και των δύο πλευρών για να τους ενθαρρύνει και να τους καθησυχάσει.

Ένα πρωί όμως, ο εκπαιδευτικός βρήκε το σχολείο καμένο ολοσχερώς.

(Βασισμένο σε μια ιστορία Ted Huddleston του Citizenship Foundation)

Φυλλάδιο μαθητή 3.2
Η ελπίδα ανήκει σε όλους

Η διευθύντρια του Hope College ήταν μια γενναιόδωρη και καλή γυναίκα. Πίστευε ακράδαντα στη σημασία της εκπαίδευσης. "Ο καθένας αξίζει ένα καλό ξεκίνημα στη ζωή," συνήθιζε να λέει στο προσωπικό. "Δεν θέλω κανένας να έχει πιο ευνοϊκή αντιμετώπιση από τους άλλους σε αυτό το σχολείο. Αυτό δεν θα ήταν δίκαιο".

Μια μέρα, μια ομάδα προσφύγων μαθητών έφτασε στο σχολείο. Οι οικογένειές τους είχαν έρθει από μια γειτονική χώρα λόγω πολεμικών συγκρούσεων. Η διευθύντρια είπε στο προσωπικό:

> *"Αυτά τα άτυχα παιδιά έχουν χάσει τα πάντα. Καλωσορίστε τα στις τάξεις σας. Πρέπει να υποφέρουν όσο γίνεται λιγότερο. Ο πόλεμος δεν ήταν δικό τους λάθος".*

Το προσωπικό συμφώνησε. Τα παιδιά μπήκαν σε τάξεις ανάλογα με την ηλικία τους. Οι περισσότεροι από τους πρόσφυγες μαθητές ήταν μόνοι τους στις τάξεις, αλλά σε μια τάξη υπήρξε μια ομάδα τεσσάρων αγοριών προσφύγων.

Σύντομα το προσωπικό διαπίστωσε ότι υπήρχαν δυσκολίες στη συνεκπαίδευση των προσφύγων με τους άλλους μαθητές . Ένας ένας, πήγαιναν στην διευθύντρια να παραπονεθούν. "Η προσφυγοπούλα στην τάξη μου δε μιλάει τη γλώσσα μας", είπε μια εκπαιδευτικός. "Δεν έχω χρόνο να της μεταφράζω συνέχεια. Μου παίρνει πολύ χρόνο. Αυτό είναι εις βάρος των άλλων μαθητών". "Ο πρόσφυγας στην τάξη μου δε μιλάει με κανέναν", παρατήρησε ένας άλλος εκπαιδευτικός. "Ίσως είναι πληγωμένος από τον πόλεμο. Ή μπορεί να έχει μαθησιακές δυσκολίες. Τι να κάνω;". Ένας άλλος εκπαιδευτικός είπε, "Έχω μια μαθήτρια που είναι τραυματισμένη και δεν μπορεί να περπατήσει. Δεν μπορεί να πάρει μέρος σε καμιά φυσική δραστηριότητα ούτε να ανέβει τις σκάλες για το εργαστήρι φυσικών επιστημών."

Στη συνέχεια άρχισαν να εμφανίζονται και άλλα προβλήματα. Στην διάρκεια του μεσημεριανού φαγητού, παρατηρήθηκαν φαινόμενα εκφοβισμού και πειράγματα. Μερικά παιδιά τους έλεγαν προσβλητικά λόγια και τους ζητούσαν να επιστρέψουν πίσω στον τόπο τους.

Τα τέσσερα αγόρια που ήταν στην ίδια τάξη έκαναν μια συμμορία για να προστατευτούν. Μια μέρα, υπήρξε μια διαμάχη ανάμεσα σε ένα από αυτά και ένα ντόπιο αγόρι. Ο πρόσφυγας χτύπησε τον αντίπαλό του πολύ άσχημα. Το προσωπικό είπε ότι θα έπρεπε να αποβληθεί από το σχολείο, αλλά η διευθύντρια αναρωτήθηκε αν αυτό θα ήταν δίκαιο, δεδομένου τι είχε περάσει αυτό το αγόρι. Το προσωπικό είπε:

> *"Έχουμε προσπαθήσει πολύ, αλλά τα παιδιά μας υποφέρουν. Δεν μπορούμε να διδάξουμε αυτά τα παιδιά και τους ντόπιους μαθητές μαζί".*

Λίγο μετά, οι γονείς των προσφύγων μαθητών ζήτησαν να δουν την διευθύντρια. Είπαν:

> *"Δεν μας αρέσει που τα αγόρια και τα κορίτσια αθλούνται μαζί. Αυτό είναι αντίθετο με τη θρησκεία και τον πολιτισμό μας".*

Η διευθύντρια άρχισε να χάνει την υπομονή της. Ήξερε ότι ήταν ένα δύσκολο πρόβλημα, αλλά μέσα της πίστευε ότι δεν έπρεπε να χαθεί η ελπίδα.

Φυλλάδιο μαθητή 3.3
Βοήθεια για το κολλέγιο Hope

Προβλήματα	Λύσεις		
(1) Παιδιά πρόσφυγες			
(2) Πρόσφυγες και ντόπιοι μαθητές			
(3) Εκπαιδευτικοί			
(4) Γονείς			

Φυλλάδιο μαθητή 3.4
Οι νησιώτες και οι έποικοι (κάρτες ρόλων)

Ομάδα 1: Οι νησιώτες

Είστε μια ομάδα νησιωτών. Η παρουσία σας σε αυτό το νησί πάει πίσω εκατοντάδες χρόνια. Οι πρόγονοί σας έχουν θαφτεί σε ιερούς τόπους των βουνών και πιστεύεται ότι το πνεύμα τους βρίσκεται ακόμα εκεί.

Ακολουθείτε έναν απλοϊκό τρόπο ζωής. Οι γυναίκες ασχολούνται με τα παιδιά και οι άντρες με το κυνήγι και τη συλλογή τροφής από την πλούσια βλάστηση. Όλοι πιστεύουν ότι πρέπει να προστατεύουν τη φύση και να την αφήσουν άθικτη για την επόμενη γενιά. Τα όπλα σας είναι ακόντια, τόξα, βέλη και παγίδες ζώων.

Η θρησκεία σας βασίζεται στη λατρεία της φύσης και ο πολιτισμός σας στη σημασία της κοινότητας. Όταν η τροφή είναι λίγη, όλοι τη μοιράζονται και εργάζονται ο ένας για τον άλλο. Όταν το φαγητό είναι άφθονο, οι άνθρωποι συγκεντρώνονται και τραγουδούν, χορεύουν και λένε ιστορίες. Η γραφή δεν είναι αναγκαία.

Έχετε πολύ λίγους νόμους. Ο αρχηγός της φυλής φτιάχνει νέους όταν είναι απαραίτητο. Έχει, επίσης, την δικαιοδοσία να επιλύει διαφωνίες μεταξύ των μελών της κοινότητας.

Ομάδα 2: Οι έποικοι

Είστε με μια ομάδα ανθρώπων που έφτασαν από την Ευρώπη για να βρουν έναν νέο τρόπο ζωής για τους ίδιους και τις οικογένειές τους. Θέλετε να βρείτε κάποια από τα νέα μέρη που ανακαλύφθηκαν στην άλλη πλευρά του κόσμου. Ελπίζετε να εγκατασταθείτε εκεί, να φτιάξετε σπίτια και αγροκτήματα και να ευημερήσετε.

Παίρνετε μαζί σας εργαλεία για όργωμα και όπλα για κυνήγι. Ο πολιτισμός σας βασίζεται στην εκπαίδευση και τη σκληρή δουλειά. Ο καθένας έχει ως στόχο την ευημερία και την άνετη ζωή. Δεν έχετε μια θρησκεία αλλά πιστεύετε ότι οι άνθρωποι είναι ελεύθεροι να ακολουθούν την πίστη τους.

Θέλετε οι αποφάσεις να λαμβάνονται δημοκρατικά στη νέα σας κοινότητα. Αφήσατε πίσω μια κοινωνία στην οποία υπήρχε μια μερίδα ατόμων με εξουσία και με ανισότητες στην κατανομή του πλούτου. Θέλετε στη νέα κοινωνία που θα φτιάξετε όλοι οι άνθρωποι να είναι ίσοι και να έχουν τις ίδιες πιθανότητες να πετύχουν.

Φυλλάδιο μαθητή 3.5
Κάρτες κατάστασης: οι νησιώτες

Κοιτάξτε τις ακόλουθες καταστάσεις και αποφασίστε ομαδικά τι νομίζετε ότι πρέπει να γίνει.

Νησιώτες	Έποικοι
1N Νέοι φράχτες Μερικοί έποικοι έκαναν φράχτες στα σπίτια τους, σε σημεία που συνήθιζαν να περνούν τα κοπάδια. Έχετε ρίξει κάποιους από αυτούς.	**1E Νέοι φράχτες** Οι νησιώτες γκρέμισαν κάποιους από τους φράχτες που φτιάξατε για να κρατάτε τα ζώα που έχετε πιάσει.
2N Ο καταπατητής Ένας νησιώτης καταπατώντας μια περιφραγμένη περιοχή πυροβολήθηκε από τους νησιώτες και σκοτώθηκε.	**2E Ο καταπατητής** Οι νησιώτες καταπάτησαν τις εκτάσεις που περιφράξατε για τα ζώα. Έγινε μια προειδοποίηση και μετά πυροβολισμός.
3N Ένας μικτός γάμος Ένας από τους νησιώτες ερωτεύτηκε μια έποικη. Θέλουν να παντρευτούν και να ζήσουν σε μια από τις κοινότητες των εποίκων. Η οικογένεια του άντρα είναι πολύ χαρούμενη για αυτό.	**3E Ένας μικτός γάμος** Μια από τις εποίκους ερωτεύτηκε ένα νησιώτη. Θέλουν να παντρευτούν και να ζήσουν σε μια από τις κοινότητες των εποίκων. Μερικοί έποικοι είναι δυσαρεστημένοι με αυτό.
4N Ιεροί τόποι Μερικοί έποικοι σκάβουν για ορυκτά στα βουνά που πιστεύετε ότι ζει το πνεύμα των προγόνων σας. Αυτοί οι τόποι είναι ιεροί για σας. Για να τους προστατεύσετε, επιτεθήκατε σε κάποιους από αυτούς που έσκαβαν.	**4E Ιεροί τόποι** Ανακαλύψατε πολύτιμα ορυκτά στα βουνά, τα οποία μπορείτε να πουλήσετε σε εμπόρους στην πατρίδα σας. Οι νησιώτες θεωρούν τα βουνά ιερά, που κατά τη γνώμη σας είναι δεισιδαιμονία. Επιτέθηκαν σε αυτούς που έσκαβαν.
5N Εκπαίδευση Κάποιοι έποικοι έφτιαξαν ένα σχολείο και κάλεσαν τα παιδιά σας να έρθουν να μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν.	**5E Εκπαίδευση** Κάποιοι έποικοι έφτιαξαν ένα σχολείο. Προσκλήθηκαν οι νησιώτες να στείλουν τα παιδιά τους στο σχολείο.

Φυλλάδιο μαθητή 3.6
Βασικά στοιχεία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων[15]

1.Δικαίωμα στη ζωή.

2. Ελευθερία από βασανιστήρια.

3.Απελευθέρωση από δουλεία.

4. Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια.

5. Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη.

6. Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής σε περιπτώσεις παραβίασης δικαιώματος.

7. Ελευθερία απέναντι στις διακρίσεις˙ δικαίωμα στην ισότητα.

8. Δικαίωμα της αναγνώρισης ως πρόσωπο ενώπιον του νόμου˙ δικαίωμα στην ιθαγένεια.

9. Δικαίωμα για ιδιωτική και οικογενειακή ζωή.

10. Δικαίωμα στον γάμο.

11. Δικαίωμα στην απόκτηση περιουσίας.

12. Δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων.

13. Δικαίωμα στο άσυλο.

14. Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκευτική ελευθερία.

15. Ελευθερία της έκφρασης.

16. Ελευθερία συνάθροισης και συνεταιρισμού.

17. Δικαίωμα στο φαγητό, το νερό και τη στέγαση.

18. Δικαίωμα στην υγειονομική περίθαλψη.

19. Δικαίωμα στην εκπαίδευση.

20. Δικαίωμα στην εργασία.

21. Δικαίωμα στην ξεκούραση και την αναψυχή.

22. Δικαίωμα στην κοινωνική προστασία.

23. Δικαίωμα στην πολιτική συμμετοχή.

24. Δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή.

25. Απαγόρευση της καταστρατήγησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

26. Δικαίωμα σε μια κοινωνική τάξη που αναγνωρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα.

27. Υποχρεώσεις και καθήκοντα του ατόμου.

15. Η λίστα είναι βασισμένη στο βιβλίο δασκάλου της Ενότητας 5, “Δικαιώματα, ελευθερίες και υποχρεώσεις”.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4
Σύγκρουση

Τι κάνουμε όταν διαφωνούμε;

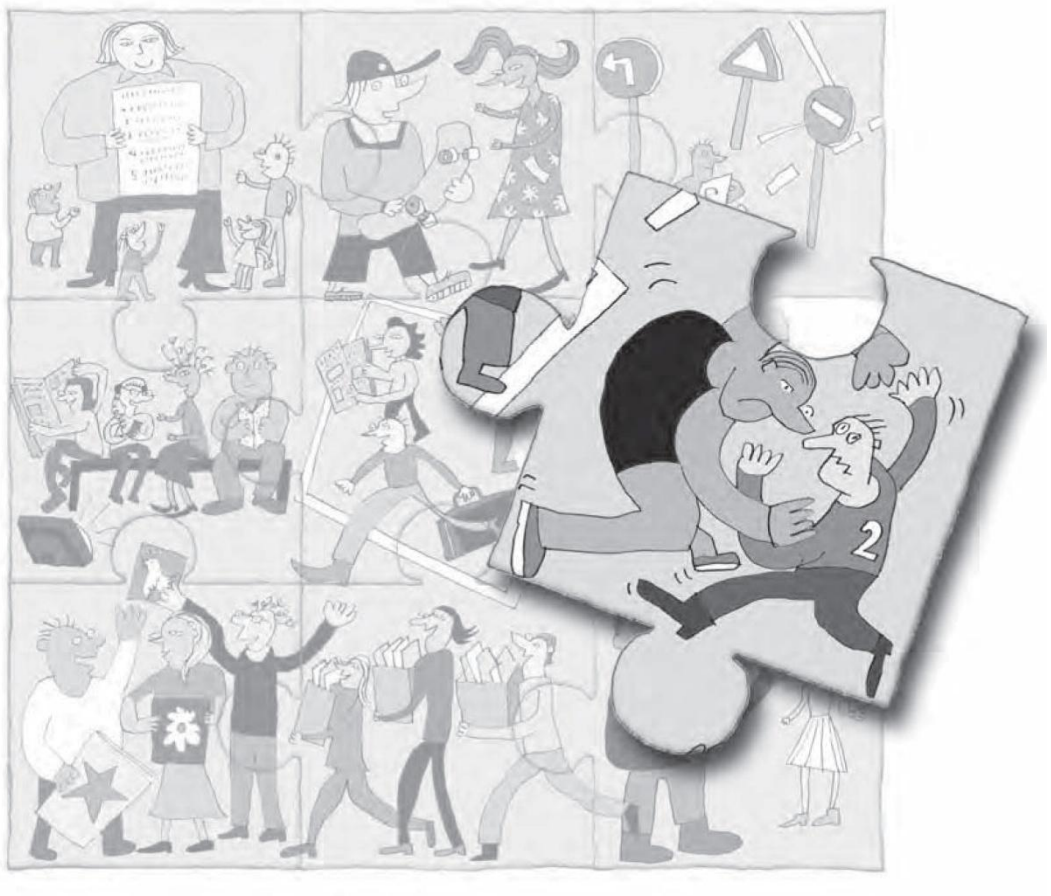

4.1 Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί;

Πώς αντιμετωπίζουμε σοβαρές διαφωνίες;

4.2 Εφαρμόζουμε την προσέγγιση των έξι βημάτων

Πώς μπορούμε να αποφύγουμε να συγκρουστούμε με τον γείτονά μας;

4.3 Αντικρουόμενα ανθρώπινα δικαιώματα

Σύγκρουση μεταξύ ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τώρα τι γίνεται;

4.4 Χρήση βίας

Είναι η χρήση βίας αποδεκτή σε κάποιες περιπτώσεις;

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Σύγκρουση

Τι κάνουμε όταν διαφωνούμε;

Η έννοια της ειρήνης έχει μια σημαντική πολιτισμική διάσταση. Παραδοσιακά, στους πολιτισμούς της Άπω Ανατολής, η ειρήνη συνδέεται περισσότερο με τον εσωτερικό κόσμο (ειρήνη στο μυαλό ή στην καρδιά μας), ενώ στον δυτικό κόσμο, η ειρήνη δεν έχει σχέση με το άτομο (έλλειψη πολέμου ή βίαιης σύγκρουσης). Στην Ινδία, για παράδειγμα, η λέξη για την ειρήνη είναι "shanti", που συνεπάγεται την τέλεια τάξη του νου ή την ειρήνη του μυαλού. Ο Γκάντι βάσισε τη φιλοσοφία και τη στρατηγική του σε μια έννοια που καλείται "Ahimsa", και γενικά σημαίνει "αποχή από ό, τι είναι επιβλαβές". Είχε πει, "στην κυριολεξία, Ahimsa σημαίνει μη-βία. Αλλά για μένα έχει πολύ υψηλότερο, απείρως υψηλότερο νόημα. Σημαίνει ότι δεν μπορείς να προσβάλεις κανέναν˙ δεν μπορείς να κάνεις άσχημες σκέψεις ακόμα και γι' αυτούς που θεωρείς εχθρούς σου. Κάποιος που ακολουθεί αυτό το δόγμα, δεν έχει εχθρούς". Στην παράδοση των Μάγια, η ειρήνη αναφέρεται στην έννοια του ευ ζειν και συνδέεται με την ιδέα μιας τέλειας ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων πτυχών της ζωής μας.[16]

Ως "θετική ειρήνη" περιγράφεται μια κατάσταση στην οποία η συλλογική θέληση κατευθύνεται προς την προώθηση της ειρήνης και την άρση των εμποδίων για ειρήνη. Περιλαμβάνει μια δέσμευση για κοινωνική δικαιοσύνη, θεωρώντας ότι η ειρήνη είναι απουσία φόβου, βίας και πολέμου. Περιλαμβάνει την δέσμευση για τη μη βίαιη επίλυση των συγκρούσεων και επιδιώκει να ενθαρρύνει τα άτομα και τις ομάδες έτσι ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τα κοινωνικά προβλήματα με εποικοδομητικό τρόπο. Για τους εκπαιδευτές της EDC, σημαίνει επίσης την προώθηση των δημοκρατικών διαδικασιών στην τάξη, την αντιμετώπιση ζητημάτων άσκησης εξουσίας ή κατάχρησης εξουσίας, καθώς και την διαρκή επιδίωξη ανάπτυξης δεξιοτήτων ακρόασης και εποικοδομητικού διαλόγου, καθώς και μια δέσμευση για την επίλυση συγκρούσεων.[17]

Είναι φυσιολογική η βία; Πολλοί άνθρωποι είναι πεπεισμένοι ότι τα ανθρώπινα όντα είναι εκ φύσεως βίαια, και κατά συνέπεια δεν μπορούμε να αποφύγουμε τους πολέμους, τις συγκρούσεις και γενικά τη βία στη ζωή μας και στις κοινωνίες μας. Άλλοι ειδικοί σε αυτό τον τομέα ισχυρίζονται ότι είναι αναπόφευκτο να σκεφτόμαστε, να αισθανόμαστε και να ενεργούμε βίαια. Η Διακήρυξη της Σεβίλλης για τη Βία, που εκπονήθηκε το 1986 από μια ομάδα λογίων και επιστημόνων από πολλές χώρες, το παραθέτει τα εξής:

"1. Είναι επιστημονικά αναληθές να ισχυριζόμαστε ότι έχουμε κληρονομήσει από τους προγόνους μας την τάση να κάνουμε πόλεμο (...) Οι εχθροπραξίες είναι ανθρώπινο φαινόμενο που δεν υπάρχει σε άλλα ζώα (...).

2. Υπάρχουν πολιτισμοί που δεν έχουν εμπλακεί σε πόλεμο εδώ και αιώνες και υπάρχουν άλλοι οι οποίοι έχουν, κατά καιρούς, εμπλακεί σε πόλεμο συχνά (...).

3. Είναι επιστημονικά αναληθές να ισχυριζόμαστε ότι ο πόλεμος ή άλλες μορφές βίαιης συμπεριφοράς είναι γενετικά προγραμματισμένα στην ανθρώπινη φύση (...).

4. Είναι επιστημονικά αναληθές να ισχυριζόμαστε ότι τα ανθρώπινα όντα έχουν 'βίαιο εγκέφαλο' (...) το πώς ενεργούμε καθορίζεται από τον τρόπο που έχουμε ανατραφεί και κοινωνικοποιηθεί (...)."

Οι περισσότεροι από εμάς ενεργούμε επιθετικά και βίαια ανάλογα με το περιβάλλον μας. Μαθαίνουμε να σκεφτόμαστε, να αισθανόμαστε και να ενεργούμε επιθετικά και σε μερικές περιπτώσεις βίαια. Όπου κι αν ζούμε, βιώνουμε μια κοινωνική και πολιτισμική κατάσταση που μας αναγκάζει να διαβάζουμε για την βία, να βλέπουμε βία και να ακούμε για τη βία σχεδόν συνέχεια. Τα τηλεοπτικά προγράμματα, οι διαφημίσεις, οι εφημερίδες, τα βιντεοπαιχνίδια και η βιομηχανία του κινηματογράφου και της μουσικής συμβάλλουν πολύ σε αυτή την κατάσταση. Πριν φτάσει στην εφηβεία, ένα παιδί έχει δει εκατοντάδες σκηνές βίας και δολοφονίας παρακολουθώντας τηλεόραση. Οι σύγχρονες κοινωνίες μας, συνειδητά ή όχι, δεν

16. Κείμενο από το "COMPASS, a manual for human rights education with young people", Council of Europe. Strasbourg 2002, σελ. 376ff.
17. Από το "A glossary of terms for education for democratic citizenship", Karen O'Shea, Council of Europe, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

απολογούνται για τη βία. Η βία αντιμετωπίζεται ως θετική αξία. Στους περισσότερους πολιτισμούς, η άρνηση της βίας και η αποφυγή της σωματικής βίας ή της αντιπαράθεσης εκλαμβάνεται ως αδυναμία, ιδιαίτερα για τους άντρες, που από νεαρή ηλικία δέχονται μεγάλη πίεση από τους συνομηλίκους.[18]

Για περισσότερες πληροφορίες, ανατρέξτε στο φυλλάδιο δασκάλου στο τέλος αυτής της ενότητας.

Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Μέσα από αυτή τη σειρά μαθημάτων οι μαθητές πρόκειται:

- να αποκτήσουν βαθύτερη γνώση των μηχανισμών μιας σύγκρουσης·
- να αυξήσουν τις ικανότητές τους ως προς τη μη βίαιη επίλυση συγκρούσεων·
- να βελτιώσουν την ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν τις συγκρούσεις του περιβάλλοντός τους·
- να βελτιώσουν την ικανότητά τους να λαμβάνουν υπόψη τις απόψεις και τις ανάγκες όλων όσων εμπλέκονται σε μια σύγκρουση·
- να είναι πιο υποψιασμένοι ως προς τις αντιφάσεις ανάμεσα στα ανθρώπινα δικαιώματα·
- να αυξήσουν την κριτική τους σκέψη σχετικά με τη χρήση της βίας·
- να είναι πιο “εφευρητικοί” ως προς το πως να αντιμετωπίζουν τη βία την οποία ενδέχεται να αντιμετωπίζουν προσωπικά·
- να ενθαρρυνθούν για να προσεγγίζουν τις συγκρούσεις με μη βίαιο τρόπο.

18. Κείμενο από το “COMPASS, a manual for human rights education with young people”, Council of Europe. Strasbourg 2002, σελ.380.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Σύγκρουση

Τι κάνουμε όταν διαφωνούμε;

Τίτλος μαθ/τος	Μαθησιακοί στόχοι	Εργασίες μαθητών	Υλικά	Μέθοδοι
Μάθημα 1: Επίλυση συγκρού-σεων	Εισαγωγή σε μια προσέγγιση έξι βημάτων για την επίλυση συγκρούσεων.	Ανάλυση μιας σύγκρουσης˙ εύρεση λύσης.	Φυλλάδιο μαθητή 4.1	Εργασία σε μικρές ομάδες.
Μάθημα 2: Εφαρμογή της προσέγγι-σης των έξι βημάτων	Μαθαίνουμε πώς εφαρμόζεται η προσέγγιση των έξι βημάτων.	Ανάλυση μιας σύγκρουσης˙ εύρεση λύσης.	Φυλλάδιο μαθητή 4.1 Φυλλάδιο μαθητή 4.2	Εργασία σε μικρές ομάδες.
Μάθημα 3: Αντικρου-όμενα ανθρώπινα δικαιώματα	Μαθαίνουμε να αναγνωρίζουμε και να αναλύουμε καταστάσεις με αντικρουόμενα ανθρώπινα δικαιώματα.	Ανάλυση μια κατάστασης που υπάρχουν αντικρουόμενα ανθρώπινα δικαιώματα.	Φυλλάδιο μαθητή 4.3 Φυλλάδιο μαθητή 5.2	Εργασία σε μικρές ομάδες. Κριτική σκέψη.
Μάθημα 4: Χρήση βίας	Ανάπτυξη κριτικής σκέψης σχετικά με την αποδοχή της χρήσης βίας και την προσωπική συμπεριφορά.	Αναστοχασμός σχετικά με την αποδοχή της χρήσης βίας και την ατομική συμπεριφορά.	Φυλλάδιο μαθητή 4.4	Εργασία σε μικρές ομάδες. Κριτική σκέψη.

Μάθημα 1
Επίλυση σύγκρουσης
Πώς αντιμετωπίζουμε σοβαρές διαφωνίες;

Μαθησιακός στόχος	Εισαγωγή σε μια προσέγγιση έξι βημάτων για την επίλυση συγκρούσεων.
Εργασίες μαθητών	Ανάλυση μιας σύγκρουσης˙ εύρεση λύσεων.
Υλικά	Φύλλα χαρτιού ή τετράδια και μολύβια. Φυλλάδιο μαθητή 4.1.
Μέθοδοι	Ολόκληρη η τάξη και προαιρετικά εργασία σε ζευγάρια.

Εννοιολογική μάθηση

Οι συγκρούσεις είναι μέρος της καθημερινής ζωής. Δεν πρέπει να θεωρούνται αρνητικά γεγονότα, αλλά συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ ατόμων ή ομάδων. Στην πολιτική, οι συγκρούσεις αποτελούν σημαντικό μέρος του δημοσίου διαλόγου. Μόνο μέσα από ανοιχτή σύγκρουση και αναζήτηση συμβιβασμού μπορούν να εισακουστούν και να ολοκληρωθούν οι διάφορες κοινωνικές ομάδες. Η επίλυση σύγκρουσης (αναζητώντας συμβιβασμό) είναι μια δεξιότητα που μαθαίνεται. Αυτός είναι ο στόχος του παρόντος μαθήματος.

Είναι σημαντικό ο/η εκπαιδευτικός να γνωρίζει το νόημα των ακόλουθων περιγραφών επίλυσης συγκρούσεων που εμφανίζονται σε αυτό το μάθημα.

Νίκη-νίκη: περιγράφει μια κατάσταση στην οποία και τα δύο μέρη ωφελούνται με τον ίδιο τρόπο από τη λύση και αισθάνονται ότι πέτυχαν αυτό που επιδίωκαν. Αυτή είναι ιδανική κατάσταση επίλυσης σύγκρουσης, δεδομένου ότι εξασφαλίζει ότι η σύγκρουση δεν θα ξαναεμφανιστεί.

Νίκη-ήττα ή ήττα -νίκη: αυτή η κατάσταση περιγράφει επίλυση στην οποία το ένα μέρος έχει χάσει και το άλλο έχει κερδίσει. Σε αυτή την κατάσταση η σύγκρουση συνήθως ξαναεμφανίζεται, δεδομένου ότι δεν υπάρχει όφελος για τον ηττημένο.

Ήττα-ήττα: Σε αυτή την περίπτωση κανένα μέρος δεν έχει όφελος από την επίλυση. Σε αυτή την κατάσταση η σύγκρουση εξαφανίζεται προσωρινά αλλά είναι πολύ πιθανό να ξαναεμφανιστεί.

Το μάθημα

Στην αρχή του μαθήματος ο/η εκπαιδευτικός γράφει στην αριστερή μεριά του πίνακα τη λέξη “ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ”. Ζητιέται από τους μαθητές να γράψουν σε ένα φύλλο χαρτί εκφράσεις και λέξεις που τους έρχονται στο μυαλό και συνδέονται με τη λέξη “σύγκρουση”.

Το ίδιο γίνεται και με τη λέξη “ΕΙΡΗΝΗ”, την οποία ο/η εκπαιδευτικός γράφει στη δεξιά μεριά του πίνακα. Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από 10 μαθητές τις λέξεις τους. Γράφονται όλες στον πίνακα και οι μαθητές σχολιάζουν τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Τους εκπλήσσει η επιλογή των λέξεων;
- Οι λέξεις που συνδέονται με τη σύγκρουση είναι αρνητικές, ενώ εκείνες που συνδέονται με την ειρήνη έχουν θετικά χροιά;

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να δώσουν παραδείγματα συγκρούσεων που έχουν βιώσει οι ίδιοι ή έχουν συμβεί στο περιβάλλον τους. Μετά τους ζητά να τις χωρίσουν σε αυτές που μπορούν να λυθούν κάνοντας ένα βήμα προς το συμβιβασμό, και σε αυτές που δεν μπορούν να επιλυθούν. Στη

συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός αναφέρει ότι οι συγκρούσεις δεν οδηγούν απαραίτητα στη βία αλλά μπορούν να υπάρχουν και πιο εποικοδομητικές προσεγγίσεις.
Η άποψη αυτή βασίζεται σε ένα συγκεκριμένο παράδειγμα σύγκρουσης που μπορεί να συμβεί σε μια οικογένεια.

“Η Κάτια, 18-ετών, θέλει να δει μια ταινία, την οποία δανείστηκε από έναν φίλο της. Ο αδερφός της Μάρτιν, 15 ετών, θέλει να δει τα αγαπημένο του τηλεοπτικό πρόγραμμα.”

Ο/η εκπαιδευτικός δίνει στους μαθητές αντίγραφο του φυλλαδίου 4.1 και αρχίζει να αναλύει αυτή τη σύγκρουση με την προσέγγιση των έξι βημάτων που περιγράφεται παρακάτω.

Τα βήματα 1 και 2 γίνονται από όλη την τάξη, με καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, που επιμένει να βρεθούν οι πραγματικές “ανάγκες” και των δύο, και να δοθεί ένας σαφής ορισμός της σύγκρουσης.

Στο βήμα 1, είναι σημαντικό να διατυπωθούν οι πραγματικές ανάγκες με μη προκλητικό τρόπο. Πρέπει να βρεθούν οι πραγματικές ανάγκες πίσω από το πρόβλημα, καθώς αυτές είναι διαφορετικές από τις ανάγκες που έχουν εκφραστεί. Στο βήμα 2, διατυπώνεται το πρόβλημα με τρόπο που και τα δύο μέρη να μπορούν να συμφωνήσουν.

Στο βήμα 3, γίνονται σκέψεις για πιθανές λύσεις. Σε αυτό το στάδιο, οι λύσεις δε σχολιάζονται ούτε κρίνονται– είναι όλες αποδεκτές. Το βήμα 3 μπορεί να γίνει σε ζευγάρια με ανταλλαγή απόψεων. Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει τις έννοιες“ήττα- ήττα ”, “νίκη- ήττα ”, “ήττα - νίκη” ή “νίκη - νίκη” στην προσέγγιση ανάλυσης, και ζητά από τους μαθητές να τις χρησιμοποιήσουν για να αξιολογήσουν τις λύσεις που έδωσαν (βήμα 4).

Αν καμιά από τις λύσεις των μαθητών δεν εμπίπτει στην περίπτωση νίκη - νίκη, μπορούν να σκεφτούν περισσότερο. Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις η λύση νίκη – νίκη δεν είναι εφικτή. Μετά την παρουσίαση των απαντήσεων, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να βρουν ποια λύση είναι η καλύτερη (βήμα 5). Σε μια πραγματική σύγκρουση, όπου τα μέρη επιδιώκουν αυτή την προσέγγιση για την επίλυση των συγκρούσεων, η λύση πρέπει να γίνει αποδεκτή. Ο/η εκπαιδευτικός τελειώνει παρουσιάζοντας σύντομα το βήμα 6, του οποίου το βασικό στοιχείο είναι ότι μετά από κάποιο διάστημα (λεπτά, ώρες, ημέρες ή εβδομάδες, ανάλογα με τη φύση της σύγκρουσης) η λύση πρέπει να αξιολογηθεί, και αν είναι απαραίτητο, να αναπροσαρμοστεί.

Συμπερασματικά, γίνεται συζήτηση σχετικά με την αποτελεσματικότητα της μεθόδου των έξι βημάτων, σε ποιες περιπτώσεις μπορεί να εφαρμοστεί, και ποιες θα ήταν οι συνέπειες αν αυτό το εργαλείο ήταν ευρέως γνωστό και χρησιμοποιούμενο. Αυτό πρέπει να συζητηθεί σε σχέση με διαφορετικές ομάδες και περιβάλλοντα, όπως τα ακόλουθα:

- ομάδες συνομηλίκων˙
- οικογένεια˙
- τάξη˙
- σχολείο˙
- πολιτεία˙
- πόλεμος˙
- αθλητισμός.

Μάθημα 2
Εφαρμόζουμε την προσέγγιση των έξι βημάτων
Πώς μπορούμε να αποφύγουμε να συγκρουστούμε με το γείτονά μας;

Μαθησιακός στόχος	Μαθαίνουμε πώς εφαρμόζεται η προσέγγιση των έξι βημάτων.
Εργασίες μαθητών	Ανάλυση μιας σύγκρουσης και εύρεση λύσης που ικανοποιεί και τα δύο μέρη.
Υλικά	Αντίγραφο σεναρίου σύγκρουσης από το φυλλάδιο μαθητή 4.2 για κάθε ομάδα. Φυλλάδιο μαθητή 4.1.
Μέθοδοι	Εργασία σε μικρές ομάδες.

Γενικές πληροφορίες

Η ειρηνική επίλυση διαφορών δεν μπορεί να επιτευχθεί απλά με την κατανόηση της θεωρητικής έννοιας. Είναι μια πραγματική ικανότητα που μαθαίνεται, και αυτό το μάθημα παρέχει μια ευκαιρία στους μαθητές να μάθουν πώς να προβαίνουν σε ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων στην πράξη. Το επόμενο βήμα θα είναι η εφαρμογή αυτής της γνώσης σε μια πραγματική κατάσταση της σχολικής ζωής.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός ξεκινά το μάθημα εξηγώντας στους μαθητές ότι πρέπει να εφαρμόσουν την προσέγγιση των έξι βημάτων σε διαφορετικές καταστάσεις επίλυσης συγκρούσεων.

Η τάξη χωρίζεται σε μικρές ομάδες των τεσσάρων ή πέντε ατόμων, και σε κάθε ομάδα δίνεται ένα αντίγραφο από το φυλλάδιο μαθητή 4.2. Κάθε ομάδα εργάζεται πάνω σε ένα σενάριο, έτσι κάθε σενάριο θα γίνει αντικείμενο εργασίας για περισσότερες από μια ομάδες. Οι μαθητές χρησιμοποιούν επίσης το φυλλάδιο 4.1 με τίτλο “Μια προσέγγιση έξι βημάτων για επίλυση σύγκρουσης”. Μετά την ολοκλήρωση της εργασίας από τις ομάδες, ένα άτομο από κάθε ομάδα παρουσιάζει την εργασία της ομάδας. Αυτό γίνεται αρχικά για τη “σύγκρουση 1”, και μετά για τη “ σύγκρουση 2”:

Μετά από τις παρουσιάσεις, ο/η εκπαιδευτικός κάνει μια συζήτηση για τις λύσεις, με βάση τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Καταλαβαίνουμε τις “ανάγκες” και τον “ορισμό του προβλήματος”; Υπάρχουν απορίες;
- Θα μπορούσαμε να βρούμε άλλες λύσεις με πιθανόν καλύτερα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα;

Σε δεύτερο στάδιο, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να ασχοληθούν με συγκρούσεις που έχουν συμβεί ή συμβαίνουν στο σχολείο, στην ομάδα συνομηλίκων, στη χώρα, κλπ. Μπορούν να ασχοληθούν με περισσότερες από μια (ανάλογα με τον διαθέσιμο χρόνο) και να σκεφτούν πιθανές λύσεις του τύπου νίκη-νίκη.

Αν ο/η εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί τις δύο μελέτες περίπτωσης ως μέσο για την εισαγωγή των μαθητών σε μορφές διαμεσολάβησης, μπορεί να δώσει κάποιες βασικές πληροφορίες σχετικά με το δικαστικό σύστημα της χώρας για την επίλυση των συγκρούσεων (μορφές διαμεσολάβησης, η δυνατότητα επίλυσης της σύγκρουσης σε δικαστήριο κ.λπ.). Αντί για απλή συζήτηση για την προσέγγιση των έξι βημάτων, θα μπορούσαν επίσης οι καταστάσεις να γίνουν παιχνίδια ρόλων.

Στο παιχνίδι ρόλων, ένας μαθητής παίζει το μέρος Α, ένας άλλος το μέρος Β, και ένας τρίτος τον ρόλο του διαμεσολαβητή. Στη συνέχεια, θα ακολουθήσει ανατροφοδότηση για την επίλυση κάθε σύγκρουσης. Θα συζητηθούν διαφορετικές λύσεις, καθώς και η διαδικασία επίλυσης του θέματος. Αυτό απαιτεί αρκετό χρόνο, και μπορεί να ανατεθεί ως εξωσχολική δραστηριότητα ή ως πρόσθετη εργασία.

Μάθημα 3
Αντικρουόμενα ανθρώπινα δικαιώματα
Σύγκρουση μεταξύ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τώρα τι γίνεται;

Μαθησιακός στόχος	Μαθαίνουμε να αναγνωρίζουμε και να αναλύουμε περιπτώσεις με αντικρουόμενα ανθρώπινα δικαιώματα.
Εργασίες μαθητών	Αναλύεται μια περίπτωση με αντικρουόμενα ανθρώπινα δικαιώματα.
Υλικά	Μεγάλα φύλλα χαρτιού και μαρκαδόροι για κάθε ομάδα. Φυλλάδιο μαθητή 4.3. Φυλλάδιο μαθητή 5.2.
Μέθοδοι	Εργασία σε μικρές ομάδες Κριτική σκέψη

Γενικές πληροφορίες

Αν και με εκ πρώτης όψεως τα ανθρώπινα δικαιώματα φαίνεται να παρέχουν καθαρές απαντήσεις, αυτό δεν ισχύει πάντα. Στην πραγματικότητα, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες το δικαίωμα ενός ανθρώπου έρχεται σε σύγκρουση με το δικαίωμα κάποιου άλλου. Σε μια τέτοια περίπτωση, η κριτική σκέψη μπορεί να βοηθήσει στη στάθμιση των δικαιωμάτων, και τον καθορισμό μιας λύσης.

Το μάθημα

Οι ομάδες (τέσσερις ή πέντε μαθητές ανά ομάδα) παίρνουν μια περίπτωση αντικρουόμενων ανθρωπίνων δικαιωμάτων (φυλλάδιο μαθητή 4.3 “Πέντε περιπτώσεις αντικρουόμενων ανθρωπίνων δικαιωμάτων”), ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού και ένα μαρκαδόρο.

Αρχικά, οι μαθητές καλούνται να συζητήσουν ποια ανθρώπινα δικαιώματα περιλαμβάνονται στη σύγκρουση. Μπορεί να δοθεί στις ομάδες κατάλογος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (φυλλάδιο μαθητή 5.2). Αφού αποφασίσουν ποια δικαιώματα βρίσκονται σε σύγκρουση, χωρίζουν το χαρτί όπως παρακάτω. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να έχει κάνει το ίδιο στον πίνακα και να βάλει στο πρώτο πλαίσιο τα εμπλεκόμενα δικαιώματα.

Μελέτη περίπτωσης (Αριθμός)
Εμπλεκόμενα δικαιώματα
– – –
Λύση
Γιατί;

Η δεύτερη εργασία είναι μια ανοιχτή συζήτηση για το ποια πιστεύουν οι μαθητές ότι θα μπορούσε να είναι η επίλυση της σύγκρουσης. Αιτιολογούν τις απόψεις τους και τις γράφουν.

Από κάθε ομάδα αναλαμβάνει ένας εκπρόσωπος να παρουσιάσει τις απαντήσεις της ομάδας. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει σχόλια σχετικά με τις επιλογές που έγιναν και κατά πόσο υπάρχει συμφωνία ή διαφωνία με τις ιδέες της ομάδας.

Μάθημα 4
Χρήση βίας
Είναι η χρήση βίας αποδεκτή σε κάποιες περιπτώσεις;

Μαθησιακός στόχος	Ανάπτυξη κριτικής σκέψης για την αποδοχή χρήσης βίας και την προσωπική συμπεριφορά.
Εργασίες μαθητών	Αναστοχασμός για τη χρήση βίας και την προσωπική συμπεριφορά.
Υλικά	Κάρτες ή λωρίδες χαρτιού για κάθε ομάδα με περιπτώσεις από το φυλλάδιο μαθητή 4.4. (Ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να έχει κάποιες πληροφορίες σχετικά με το δικαστικό σύστημα για επίλυση συγκρούσεων στη χώρα.)
Μέθοδοι	Εργασία σε μικρές ομάδες Κριτική σκέψη

Γενικές πληροφορίες

Αν και απώτερος στόχος είναι ένας ειρηνικός κόσμος, ούτε το διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ούτε το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο αποκλείουν εντελώς τη χρήση βίας. Στόχος του μαθήματος είναι να συμβάλει στην κριτική σκέψη των μαθητών σχετικά με τη νομιμότητα της χρήσης βίας σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Οι μαθητές καλούνται να σκεφθούν την προσωπική τους συμπεριφορά σε σχέση με τη βία που χρησιμοποιείται από τους ίδιους ή από άλλους στο περιβάλλον τους.

Το μάθημα

Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες των τεσσάρων ή πέντε ατόμων. Ένας μαθητής ή ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει την περίπτωση 1 από το φυλλάδιο μαθητή 4.4.

Ίσως είναι δύσκολη η ενασχόληση και με τις τέσσερις περιπτώσεις σε ένα μάθημα. Γι' αυτό ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αποφασίσει να δώσει διαφορετική περίπτωση σε κάθε ομάδα, να επιλέξει μόνο δύο από τις τέσσερις περιπτώσεις ή να προσθέσει ένα ακόμα μάθημα.

Η ομάδα πρέπει να συζητήσει την περίπτωση, χρησιμοποιώντας τις ερωτήσεις που υπάρχουν στην κάρτα, και να παρουσιάσει την απάντηση προφορικά. Ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να γνωρίζει ότι το βασικό θέμα προς εξερεύνηση είναι σε ποιο βαθμό μπορεί να γίνει αποδεκτή η χρήση βίας. Μετά την απάντηση, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει κάποιες επιπρόσθετες πληροφορίες σχετικά με το θέμα πριν προχωρήσουν στην επόμενη περίπτωση.

Αντίγραφο δασκάλου με τις περιπτώσεις, ερωτήσεις και επιπλέον πληροφορίες

Περίπτωση 1

Κατά τη διάρκεια μιας διαδήλωσης κατά της παγκοσμιοποίησης, μια μικρή ομάδα ανθρώπων αρχίζει να ρίχνει πέτρες στο κτίριο μιας πολυεθνικής εταιρείας. Οι αστυνομικοί βλέποντας αυτό προσπαθούν να τους συλλάβουν. Κατά την διάρκεια της συμπλοκής, ένας αστυνομικός συλλαμβάνεται από τους διαδηλωτές που πετάνε πέτρες και ξυλοκοπείται άσκημα.

Ερωτήσεις:

1. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν όπλα και να πυροβολήσουν αυτούς που πετούσαν πέτρες;
2. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν πυροβόλα; (Πιο γρήγορη αντιμετώπιση, αλλά με περισσότερες απώλειες.)
3. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν κανόνι νερού;
4. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να μην παρέμβουν με χρήση βίας, προκειμένου να αποφευχθεί η κλιμάκωση της σύγκρουσης;

Πληροφορίες

Σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, η αστυνομία μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να χρησιμοποιεί βία. Αυτό γίνεται μόνο εφόσον είναι αναγκαίο και η βία είναι ανάλογη προς τον σκοπό της παρέμβασης. Σε περίπτωση που αστυνομικός λάβει διαταγή να παρέμβει με τρόπο που σαφώς αντιτίθεται στον κανόνα αυτό, οι κανόνες των Ηνωμένων Εθνών αναμένουν να αρνηθεί να εκτελέσει την διαταγή.

Περίπτωση 2

Χώρα Χ κηρύσσει πόλεμο σε χώρα Υ επειδή η Υ υποστηρίζει και χρηματοδοτεί ομάδες ανταρτών κατά της Χ. Οι μυστικές υπηρεσίες της Χ ανακαλύπτουν σε ποιο χωριό βρίσκεται μια ομάδα εκπαιδευμένων και οπλισμένων ανταρτών, και διαπιστώνει ότι ετοιμάζουν μια μεγάλη βομβιστική επίθεση σε ένα σημαντικό βιομηχανικό στόχο.

Ερωτήσεις:

1. Θα ήταν αποδεκτό για τη χώρα Χ να βομβαρδίσει το χωριό, ακόμα κι αν μόνο λίγοι άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένων των ντόπιων, επιζήσουν;
2. Θα ήταν το παραπάνω αποδεκτό μετά από ένα σαφές αίτημα προς τους αντάρτες να παραδοθούν και μια σαφή προειδοποίηση προς τον τοπικό πληθυσμό να εγκαταλείψει το χωριό και να συγκεντρωθεί στο τοπικό γήπεδο, αφού πρώτα ελεγχθεί για όπλα;

3. Θα ήταν αποδεκτό να μην παρέμβει με χρήση βίας; Ποιες εναλλακτικές μπορείτε να σκεφτείτε;

Πληροφορίες

Οι διεθνείς κανόνες (η λεγόμενη “Σύμβαση της Γενεύης”) για τον πόλεμο δεν προβλέπουν πλήρη απαγόρευση στρατιωτικών δυνάμεων, αλλά απαγορεύουν ορισμένα είδη παρεμβάσεων και όπλων. Μία από τις αρχές της είναι ότι οι στρατιωτικές δυνάμεις δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για μη στρατιωτικούς στόχους, ούτε μπορούν είναι αδιάκριτες και δυσανάλογες: για παράδειγμα, πρέπει να γίνονται σοβαρές προσπάθειες για αποφυγή απώλειας αμάχων αποφεύγοντας τη χρήση των πιο ισχυρών βομβών προς στρατιωτικούς στόχους, σε περιπτώσεις που λιγότερο ισχυρές βόμβες θα ήταν αρκετές. Με αυτό τον τρόπο, θα μπορούσαν να αποφευχθούν απώλειες αμάχων και αθώων (οι λεγόμενες “παράπλευρες απώλειες”). Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, αυτό δε σημαίνει ότι η “Σύμβαση της Γενεύης” για τον πόλεμο θεωρεί τις παράπλευρες απώλειες απαράδεκτες, αλλά ότι τις λαμβάνει υπόψη σε κάποιο βαθμό.

Περίπτωση 3

Ο κύριος Χ, ένας νεαρός άντρας που εργάζεται ως βοηθός τεχνικός στο τοπικό νοσοκομείο, χτυπάει συχνά τη γυναίκα του όταν πηγαίνει στο σπίτι μεθυσμένος. Εκείνη ενημέρωσε την αστυνομία για τους ξυλοδαρμούς, οι οποίοι είναι μερικές φορές σοβαροί. Η γειτόνισσα, που συμπτωματικά αντιλήφθηκε την κατάσταση, μπορεί τώρα να φανταστεί τι γίνεται όταν ακούει τους γείτονές της να μαλώνουν και να φωνάζουν.

Ερωτήσεις:

1. Μπορεί η γειτόνισσα να ειδοποιεί την αστυνομία σε τέτοιες περιπτώσεις, ή αυτό θεωρείται παραβίαση της ιδιωτικής ζωής των γειτόνων της;
2. Όταν ειδοποιηθεί από κάποιον, μπορεί η αστυνομία να παρέμβει σε τέτοιες περιπτώσεις;

Πληροφορίες

"(…) Τα κράτη πρέπει να καταδικάζουν τη βία κατά των γυναικών και δεν πρέπει να επικαλούνται έθιμα, παραδόσεις ή θρησκευτικούς κανόνες για να αποφύγουν τις υποχρεώσεις τους όσο αφορά στην εξάλειψή της. Τα κράτη θα πρέπει να συνεχίσουν με όλα τα κατάλληλα μέσα και χωρίς καθυστέρηση μια πολιτική για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών και, για το σκοπό αυτό, θα πρέπει να:

(α) Εξετάσουν, εάν δεν το έχουν ακόμη πράξει, επικυρώσουν ή προσχωρήσουν στη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών ή να άρουν τις επιφυλάξεις για την εν λόγω σύμβαση˙

(β) Απέχουν από τη βία κατά των γυναικών˙

(γ) Ασκούν επιμέλεια για την πρόληψη, διερεύνηση και, σύμφωνα με την κρατική νομοθεσία, τιμωρούν τις πράξεις βίας κατά των γυναικών, είτε προέρχονται από το κράτος είτε από άτομα (...)."

Από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών (1993).

Περίπτωση 4

Ο Leo, 13, είναι ένα λεπτό και μάλλον μικρόσωμο αγόρι. Γίνεται συχνά θύμα εκφοβισμού από μεγαλύτερα αγόρια όταν παίζει στην παιδική χαρά. Αυτή τη φορά, τους λέει ότι δεν πρέπει να τον ενοχλούν, και ότι συμπεριφέρονται σαν αμόρφωτοι, πρωτόγονοι άνθρωποι. Τα αγόρια αρχίζουν να τον χτυπούν. Ο φίλος του Leo βλέπει τι γίνεται καθώς μπαίνει στην παιδική χαρά. Κάποιοι μεγαλύτεροι άνθρωποι βλέπουν, επίσης, τι συμβαίνει καθώς διασχίζουν την παιδική χαρά επιστρέφοντας από τα ψώνια τους.

Ερωτήσεις:

1. Θα έπρεπε ο φίλος του Λεό να παρέμβει; Πώς;
2. Θα έπρεπε να παρέμβουν οι μεγαλύτεροι; Πώς;
3. Ποιες άλλες λύσεις θα προτείνατε;

Ως πρόσθετη εργασία, οι μαθητές μπορούν να συντάξουν μια επιστολή προς τα μεγάλα αγόρια, όπου θα εξηγούν τι σκέφτονται για τη συμπεριφορά τους. Αυτό θα μπορούσε να είναι μια εργασία για το σπίτι ή για τις ομάδες που εργάζονται πιο γρήγορα.

Πληροφορίες για τον εκπαιδευτικό
Διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο

Τι είναι το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο;

Το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο (ΔΑΔ) περιλαμβάνει τις ανθρωπιστικές αρχές και τις διεθνείς συνθήκες που επιδιώκουν να σώσουν ζωές και να ανακουφίσουν τον πόνο των μαχόμενων και αμάχων κατά τη διάρκεια ένοπλων συγκρούσεων. Τα νομοθετικά του κείμενα βασίζονται στις Συμβάσεις της Γενεύης του 1949, τέσσερις συμβάσεις που υπέγραψαν σχεδόν όλα τα κράτη. Οι συμβάσεις ορίζουν τα θεμελιώδη δικαιώματα του άμαχου πληθυσμού και των στρατιωτών που απομακρύνονται από τις συγκρούσεις λόγω τραυματισμού, ασθένειας ή αιχμαλωσίας. Τα πρόσθετα πρωτόκολλα του 1977, τα οποία συμπληρώνουν τις Συμβάσεις της Γενεύης, επεκτείνουν περαιτέρω τα δικαιώματα αυτά.

Ποιον προστατεύει το ΔΑΔ; Προστατεύει εμένα;

Το ΔΑΔ προστατεύει πληγωμένα, άρρωστα ή αιχμάλωτα μέλη των ενόπλων δυνάμεων και τον άμαχο πληθυσμό. Τραυματίες και άρρωστοι – σε όποιο έθνος και αν ανήκουν – πρέπει να δεχθούν φροντίδα σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης Ι. Δεν επιτρέπεται να δολοφονηθούν ή να υποστούν βασανιστήρια και βιολογικά πειράματα. Πρέπει να έχουν ικανοποιητική φροντίδα και να προστατεύονται από λεηλασία και κακομεταχείριση. Η σύμβαση προστατεύει επίσης το ιατρικό προσωπικό, το στρατιωτικό θρησκευτικό προσωπικό, το στρατιωτικό ιατρικό εξοπλισμό και τις κινητές μονάδες.

Τραυματίες, άρρωστοι, και ναυαγοί μαχητές στη θάλασσα προστατεύονται από τη Σύμβαση της Γενεύης ΙΙ. Λαμβάνουν την ίδια προστασία όπως οι στρατιώτες της ξηράς, σύμφωνα με τις συνθήκες της θάλασσας. Τα πλωτά νοσοκομεία είναι υπό προστασία.

Οι αιχμάλωτοι πολέμου που προστατεύονται από τη Σύμβαση της Γενεύης ΙΙΙ, πρέπει να αντιμετωπίζονται με ανθρωπιά και να τους παρέχεται επαρκής στέγαση, τροφή, ένδυση και ιατρική περίθαλψη. Δεν πρέπει να υποβάλλονται σε βασανιστήρια ή ιατρικά πειράματα και πρέπει να προστατεύονται από πράξεις βίας, ύβρεις και τη δημόσια περιέργεια. Πολεμικοί ανταποκριτές και άμαχος πληθυσμός που αιχμαλωτίζονται υπόκεινται στο ίδιο καθεστώς.

Οι άμαχοι προστατεύονται με τη Σύμβαση της Γενεύης IV. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να γίνεται διάκριση ανάμεσα σε άμαχους και μαχόμενους και οι πολεμικές επιχειρήσεις να έχουν μόνο στρατιωτικούς στόχους. Οι άμαχοι πρέπει να ζουν όσο πιο φυσιολογικά γίνεται. Πρέπει να προστατεύονται από δολοφονία, βασανιστήρια, λεηλασία, αντίποινα, αδιάκριτη καταστροφή περιουσίας και ομηρία. Η τιμή τους, τα οικογενειακά δικαιώματα και οι θρησκευτικές πεποιθήσεις και πρακτικές τους πρέπει να είναι σεβαστές Οι δυνάμεις κατοχής πρέπει να διασφαλίζουν και να επιτρέπουν την ασφαλή διέλευση τροφίμων και ιατρικών προμηθειών και την εγκατάσταση νοσοκομείου και ασφαλών ζωνών για τους τραυματίες, αρρώστους, ηλικιωμένους, παιδιά, εγκύους και μητέρες με μικρά παιδιά. Η εν λόγω σύμβαση προβλέπει ειδική προστασία για τις γυναίκες και τα παιδιά. Το νοσηλευτικό προσωπικό που φροντίζει τα άτομα αυτά είναι σεβαστό και προστατεύεται.

Οι Συμβάσεις της Γενεύης κάνουν έκκληση για ανθρωπιστική βοήθεια που πρέπει να διενεργείται από τη Διεθνή Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού, τους εθνικούς συλλόγους του Ερυθρού Σταυρού και της Ερυθράς Ημισελήνου ή άλλες αμερόληπτες ανθρωπιστικές οργανώσεις, που έχουν εξουσιοδότηση από τις εμπλεκόμενες πλευρές.

Είναι το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο και το δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου διαφορετικά;

Ναι, αλλά αλληλοσυμπληρώνονται. Και τα δύο προσπαθούν να προστατεύουν τα άτομα και να διατηρούν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, αλλά απευθύνονται σε διαφορετικές συνθήκες και έχουν ως βάση διαφορετικά έγγραφα. Το ΔΑΔ ισχύει σε περιόδους ενόπλων συγκρούσεων για να περιορίσει την

ταλαιπωρία που προκαλείται από τον πόλεμο και να προστατεύσει εκείνους που έχουν πέσει στα χέρια των αντιπάλων. Πρωταρχικός στόχος του ΔΑΔ είναι η διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των τραυματιών, ασθενών και ναυαγών μαχητών, αιχμαλώτων πολέμου και αμάχων. Το δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ισχύει σε περιόδους ειρήνης ή πολέμου, αλλά ασχολείται κατά κύριο λόγο με την προστασία των ανθρώπων από κυβερνητικές παραβιάσεις των διεθνώς αναγνωρισμένων ατομικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων τους.

Τι λέει το ΔΑΔ για τα παιδιά στρατιώτες;

Το ανθρωπιστικό δίκαιο απαγορεύει τα παιδιά να λαμβάνουν μέρος στις εχθροπραξίες, αλλά η στρατολόγηση παιδιών εξακολουθεί να αποτελεί ένα σοβαρό πρόβλημα σε πολλά μέρη του κόσμου. Το ΔΑΔ απαιτεί να μην προσλαμβάνονται παιδιά κάτω των 15 ετών στις ένοπλες δυνάμεις, και πρέπει να λαμβάνονται "όλα τα δυνατά μέτρα" για να διασφαλιστεί ότι δεν θα συμμετέχουν άμεσα στις εχθροπραξίες. Στη στρατολόγηση παιδιών μεταξύ 15 και 18 ετών, προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στο μεγαλύτερο (Άρθρο 77, Πρωτόκολλο Ι). Δυστυχώς, ο αριθμός των παιδιών που στρατεύονται ακούσια ή εκούσια αυξάνεται. Τα παιδιά που ζουν σε ζώνες συγκρούσεων, ιδίως εκείνα που χωρίστηκαν από τις οικογένειές τους ή περιθωριοποιούνται και με άλλους τρόπους, μπορούν να γίνουν πιθανοί νεοσύλλεκτοι. Τα παιδιά αναγκάζονται συχνά να συμμετάσχουν σε μια ένοπλη ομάδα ή να γίνουν στρατιώτες ως μέσο επιβίωσης.

Πότε χρησιμοποιείται το ΔΑΔ;

Το ΔΑΔ εφαρμόζεται για τις ένοπλες συγκρούσεις (πόλεμο) που λαμβάνουν χώρα μεταξύ των εθνών (διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις) ή τις εσωτερικές ένοπλες συγκρούσεις, όπως οι εμφύλιοι πόλεμοι.

Ισχύει το ΔΑΔ για τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου;

Αν και η 11η Σεπτεμβρίου 2001 προκάλεσε θάνατο και καταστροφή σε επίπεδο πολέμου, δεν είναι σαφές ότι το ΔΑΔ ισχύει. Το ΔΑΔ ισχύει για τις ένοπλες συγκρούσεις μεταξύ εθνών (διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις) ή τις εσωτερικές ένοπλες συγκρούσεις, όπως οι εμφύλιοι πόλεμοι. Αν οι συγκλονιστικές τρομοκρατικές επιθέσεις κατά αμάχων στη Νέα Υόρκη και την Ουάσιγκτον διαπράχθηκαν από τρομοκρατικό δίκτυο, τότε θεωρούνται αποτρόπαια εγκλήματα, παρά πράξεις πολέμου για τις οποίες ισχύει το ΔΑΔ.

Παρέχει το ΔΑΔ προστασία στις γυναίκες;

Ναι. Παρόλο που οι γυναίκες απολαμβάνουν γενικά την ίδια νομική προστασία, όπως οι άνδρες, οι Συμβάσεις της Γενεύης αναγνωρίζουν την αρχή ότι «οι γυναίκες θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ανάλογα με το φύλο τους» (Άρθρο 12, Σύμβαση της Γενεύης Ι και ΙΙ, Άρθρο 14, Σύμβαση της Γενεύης ΙΙΙ). Αυτό σημαίνει ότι η πρόσθετη προστασία παρέχεται για την αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών των γυναικών που απορρέουν από τις διαφορές των φύλων, την τιμή και τη σεμνότητα, την εγκυμοσύνη και τον τοκετό. Για παράδειγμα, γυναίκες αιχμάλωτες πολέμου ή εκτοπισμένες κρατούνται χωριστά από τους άντρες, υπό την άμεση εποπτεία άλλων γυναικών. Οι γυναίκες προστατεύονται "από τον βιασμό, τον εξαναγκασμό σε πορνεία ή οποιαδήποτε μορφή άσεμνης επίθεσης" (Σύμβαση της Γενεύης IV, Άρθρο 27, και το Άρθρο 75 και 76, Πρωτόκολλο Ι). Όσο αφορά στις αποστολές βοήθειας, δίνεται προτεραιότητα σε “μέλλουσες μητέρες, σε περιπτώσεις μητρότητας και θηλασμού" (Άρθρο 70, Πρωτόκολλο Ι). Για περισσότερα στοιχεία σχετικά με θέματα γυναικών σε ένοπλες συγκρούσεις, καθώς και την ανθεκτικότητα που πολλές έχουν επιδείξει, δείτε την πρόσφατη μελέτη με θέμα “Women facing war” στο www.womenandwar.org.

Πώς το ΔΑΔ προστατεύει τα παιδιά;

Το ΔΑΔ απαγορεύει τις επιθέσεις εναντίον αμάχων και αναγνωρίζει ειδική προστασία για τα παιδιά. Όλοι πρέπει να προστατεύονται από τηη δολοφονία, τα βασανιστήρια, τις λεηλασίες, τα αντίποινα, την αδιάκριτη καταστροφή της ιδιοκτησίας και την ομηρία. Η τιμή τους, τα οικογενειακά δικαιώματα, οι θρησκευτικές τους πεποιθήσεις και πρακτικές πρέπει να γίνονται σεβαστές. Οι δυνάμεις κατοχής πρέπει

να διασφαλίζουν και να επιτρέπουν την ασφαλή διέλευση τροφίμων και ιατρικών προμηθειών και την εγκατάσταση νοσοκομείου και ασφαλών ζωνών για τους τραυματίες, αρρώστους, ηλικιωμένους, παιδιά, εγκύους και μητέρες με μικρά παιδιά. Ειδικές διατάξεις ικανοποιούν τις ανάγκες ασυνόδευτων παιδιών, τις ψυχοκοινωνικές ανάγκες, και την επικοινωνία της οικογένειας.

Πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για τα παιδιά κάτω των 15 που είναι ορφανά ή χωρίστηκαν από τις οικογένειές τους ώστε να μπορούν να ασκούν τη θρησκεία τους και να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση.

Αν άμαχοι σκοτώνονται κατά την διάρκεια του πολέμου είναι παραβίαση του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου;

Η προστασία αμάχων είναι πρωταρχικής σημασίας για το ΔΑΔ. Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύνης IV, οι άμαχοι πρέπει να προστατεύονται από φόνο και να ζουν φυσιολογική ζωή, αν είναι δυνατό. Το πρόσθετο Πρωτόκολλο Ι του 1977, παρέχει περαιτέρω λεπτομέρειες για επιπλέον προστασία των αμάχων σε διεθνείς ένοπλες συρράξεις. Αν και οι Ηνωμένες Πολιτείες υπέγραψαν το Πρωτόκολλο Ι, δεν το έχουν ακόμη επικυρώσεί. Ακόμα κι έτσι, οι ΗΠΑ έχουν δηλώσει ότι θα συμμορφωθούν με τις διατάξεις αυτές, οι οποίες θεωρούνται από πολλούς ως μια κωδικοποίηση του ευρέως αποδεκτού εθιμικού δικαίου, που αναπτύχθηκε εδώ και εκατοντάδες χρόνια.

Ο βασικός κανόνας για την αρχή της διάκρισης καθορίζεται στο Άρθρο 48 του Πρωτοκόλλου Ι, η οποία αναφέρει: “Προκειμένου να διασφαλιστεί ο σεβασμός και η προστασία του άμαχου πληθυσμού και των μη στρατιωτικών στόχων, τα εμπόλεμα μέρη πρέπει σε κάθε περίπτωση να διακρίνουν μεταξύ άμαχου πληθυσμού και πολεμιστών και μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών στόχων και ως εκ τούτου πρέπει να κατευθύνουν τις δραστηριότητές τους μόνο κατά στρατιωτικών στόχων." Εκτός από την απαγόρευση για άμεσες επιθέσεις, το ΔΑΔ απαγορεύει επίσης αδιάκριτες επιθέσεις κατά αμάχων. Αυτές μπορεί να συμβούν, για παράδειγμα, όταν μια επίθεση σε ένα στρατιωτικό στόχο δε λαμβάνει υπόψη αρνητικές συνέπειες για τους αμάχους (Άρθρο 41 του Πρωτοκόλλου Ι).

Ωστόσο, δεν είναι όλοι οι θάνατοι αμάχων παράνομοι κατά την διάρκεια του πολέμου. Το ΔΑΔ δεν θέτει εκτός νόμου την ένοπλη σύγκρουση, αλλά, αντίθετα, προσπαθεί να ισορροπήσει το νόμιμο δικαίωμα ενός έθνους να επιτεθεί σε στρατιωτικούς στόχους κατά την διάρκεια του πολέμου και το δικαίωμα των πολιτών για προστασία από τις συνέπειες των εχθροπραξιών. Με άλλα λόγια, δεδομένης της φύσης του πολέμου, το ΔΑΔ προβλέπει σε κάποιο βαθμό τις «παράπλευρες απώλειες», οι οποίες μερικές φορές, δυστυχώς, μπορεί να περιλαμβάνουν απώλειες αμάχων.

Φυλλάδιο μαθητή 4.1
Μια προσέγγιση έξι βημάτων για επίλυση συγκρούσεων

1. Ανάγκες μέρους Α α) β) γ) δ)	1. Ανάγκες μέρους Β
2. Ορισμός του προβλήματος	
3. Ιδέες για λύσεις α) β) γ) δ)	
4. Αξιολόγηση λύσεων για το μέρος Α	4. Αξιολόγηση λύσεων για το μέρος Β
5. Ποια λύση είναι η καλύτερη;	
6. Αποφασίστε πώς και πότε η λύση θα πρέπει να αξιολογηθεί	

Φυλλάδιο μαθητή 4.2
Σενάρια σύγκρουσης

Σύγκρουση 1

Δύο γείτονες διαφωνούν μεταξύ τους για τον φράχτη που υπάρχει ανάμεσα στους κήπους τους. Ο ένας θέλει να αντικαταστήσει τον φράχτη με έναν καινούργιο, αφού πιστεύει ότι ο παλιός δεν είναι σε καλή κατάσταση πια. Ο γείτονάς του θα πρέπει να πληρώσει το μισό κόστος του νέου φράχτη. Ο άλλος συμφωνεί ότι η περίφραξη δεν είναι σε καλή κατάσταση, αλλά δεν θέλει να ξοδέψουν χρήματα για έναν νέο. Νομίζει ότι ο υπάρχων φράχτης, αν και δεν φαίνεται καλός, τουλάχιστον καταφέρνει να κρατήσει το σκυλί του γείτονα έξω από τον κήπο του. Επιπλέον, δεν του αρέσει που ο γείτονάς του θέλει πάντα τα πιο ακριβά πράγματα.

Σύκρουση 2

Πατέρας και μητέρα διαφωνούν έντονα μεταξύ τους για το πώς να αντιδράσουν όταν το δίχρονο μωρό τους κάνει πάρα πολύ θόρυβο μέσα στο διαμέρισμα. Ο πατέρας πιστεύει ότι το παιδί θα πρέπει να μάθει πώς να συμπεριφέρεται, και ότι αυτή η διαδικασία μάθησης πρέπει να ξεκινήσει όσο το δυνατόν νωρίτερα. Επιπλέον, προτιμά να έχει ηρεμία και ησυχία κατά τον ελεύθερο χρόνο του, καθώς η δουλειά του είναι πολύ κουραστική. Η μητέρα αισθάνεται ότι δεν μπορεί να εμποδίζει συνεχώς το δίχρονο παιδί να παίζει ή να κλαίει, γιατί το παιδί θα βιώσει ματαίωση και αυτό θα βλάψει την ανάπτυξή του.

Φυλλάδιο μαθητή 4.3
Πέντε περιπτώσεις αντικρουώμενων ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Περίπτωση 1

Ο Max είναι ένα οκτάχρονο αγόρι που τραυματίστηκε σοβαρά σε ένα ατύχημα και χρειάζεται επειγόντως μετάγγιση αίματος. Ωστόσο, ο πατέρας του απαγορεύει στο προσωπικό του νοσοκομείου να πραγματοποιήσει μετάγγιση για θρησκευτικούς λόγους. Η μητέρα του και οι γιατροί θέλουν να σώσουν τη ζωή του παιδιού.

Περίπτωση 2

Σε ένα νοσοκομείο, μόνο ένας περιορισμένος αριθμός ανθρώπων εργάζονται στο τμήμα επειγόντων περιστατικών. Είναι ένα ταραχώδες βράδυ και υπάρχει δυνατότητα για άμεση επείγουσα θεραπεία μόνο για ένα ακόμη άτομο. Δεδομένου ότι οι ζωές δύο ανθρώπων είναι σε κίνδυνο, οι γιατροί πρέπει να αποφασίσουν αν θα φροντίσουν ένα μικρό παιδί ή έναν επιτυχημένο επιχειρηματία.

Περίπτωση 3

Ο Gus είναι ένα σεβαστό μέλος ενός θρησκευτικού πολιτικού κόμματος, το οποίο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις οικογενειακές αξίες. Ένας δημοσιογράφος ο οποίος επισκέπτεται την έδρα του κόμματος ανακαλύπτει τυχαία μια σειρά από προσωπικές επιστολές του Χ, από τις οποίες συμπεραίνει χωρίς αμφιβολία ότι ο Gus έχει μια εξωσυζυγική σχέση. Ο δημοσιογράφος δημοσιεύει την ιστορία.

Περίπτωση 4

Ο Youtchou ζει σε μια χώρα του Τρίτου Κόσμου. Είναι φτωχός και είναι σε θέση να καλύψει τις βασικές ανάγκες του, αλλά τίποτα περισσότερο. Θα ήθελε να σπουδάσει, αλλά δεν μπορεί να βρει τα απαραίτητα χρήματα. Η χώρα του δεν είναι σε θέση να του παράσχει τους αναγκαίους πόρους, καθώς η κατάσταση της οικονομίας είναι πολύ κακή και όλοι οι διαθέσιμοι πόροι χρησιμοποιούνται για να καλύψουν τις βασικές ανάγκες του πληθυσμού.

Περίπτωση 5

Οι τοπικές αρχές σχεδιάζουν να χτίσουν ένα καινούριο σχολείο σε ένα σημείο που αποτελεί έναν από τους ελάχιστους χώρους που υπάρχουν ακόμα για να παίζουν τα παιδιά.

Φυλλάδιο μαθητή 4.4
Είναι η βία αποδεκτή σε κάποιες περιπτώσεις;

Περίπτωση 1

Κατά την διάρκεια μιας διαδήλωσης κατά της παγκοσμιοποίησης, μια μικρή ομάδα ανθρώπων αρχίζει να ρίχνει πέτρες στο κτίριο μιας πολυεθνικής εταιρείας. Οι αστυνομικοί βλέποντας αυτό προσπαθούν να τους συλλάβουν. Κατά την διάρκεια της συμπλοκής, ένας αστυνομικός συλλαμβάνεται από τους διαδηλωτές και ξυλοκοπείται άσχημα

Ερωτήσεις:

1. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν όπλα και να πυροβολήσουν αυτούς που πετούσαν πέτρες;
2. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν πυροβόλα; (Πιο γρήγορη αντιμετώπιση, αλλά με περισσότερες απώλειες.)
3. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν κανόνι νερού;
4. Θα ήταν αποδεκτό οι αστυνομικές δυνάμεις να μην παρέμβουν με χρήση βίας, προκειμένου να αποφευχθεί η κλιμάκωση της σύγκρουσης;

Περίπτωση 2

Η χώρα Χ κηρύσσει πόλεμο στη χώρα Υ επειδή η Υ υποστηρίζει και χρηματοδοτεί ομάδες ανταρτών κατά της Χ. Οι μυστικές υπηρεσίες της Χ ανακαλύπτουν σε ποιο χωριό βρίσκεται μια ομάδα εκπαιδευμένων και οπλισμένων ανταρτών, και διαπιστώνει ότι ετοιμάζουν μια μεγάλη βομβιστική επίθεση σε έναν σημαντικό βιομηχανικό στόχο.

Ερωτήσεις:

1. Θα ήταν αποδεκτό για τη χώρα Χ να βομβαρδίσει το χωριό, ακόμα κι αν μόνο λίγοι άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένων των ντόπιων, επιζήσουν;

2. Θα ήταν το παραπάνω αποδεκτό μετά από ένα σαφές αίτημα προς τους αντάρτες να παραδοθούν και μια σαφή προειδοποίηση προς τον τοπικό πληθυσμό να εγκαταλείψει το χωριό και να συγκεντρωθεί στο τοπικό γήπεδο, αφού πρώτα ελεγχθεί για όπλα;

3.Θα ήταν αποδεκτό να μην παρέμβει με χρήση βίας; Ποιες εναλλακτικές μπορείτε να σκεφτείτε;

Περίπτωση 3

Ο κύριος Χ, ένας νεαρός άντρας που εργάζεται ως βοηθός τεχνικός στο τοπικό νοσοκομείο, χτυπάει συχνά τη γυναίκα του όταν πηγαίνει στο σπίτι μεθυσμένος. Εκείνη ενημέρωσε την αστυνομία για τους ξυλοδαρμούς, οι οποίοι είναι μερικές φορές σοβαροί. Η γειτόνισσα, που συμπτωματικά αντιλήφθηκε την κατάσταση, μπορεί τώρα να φανταστεί τι γίνεται όταν ακούει τους γείτονές της να μαλώνουν και να φωνάζουν.

Ερωτήσεις:

1. Μπορεί η γειτόνισσα να ειδοποιεί την αστυνομία σε τέτοιες περιπτώσεις, ή αυτό θεωρείται παραβίαση της ιδιωτικής ζωής των γειτόνων της;
2. Όταν ειδοποιηθεί από κάποιον, μπορεί η αστυνομία να παρέμβει σε τέτοιες περιπτώσεις;

Περίπτωση 4

Ο Leo, 13, είναι ένα λεπτό και μάλλον μικρόσωμο αγόρι. Γίνεται συχνά θύμα εκφοβισμού από μεγαλύτερα αγόρια όταν παίζει στην παιδική χαρά. Αυτή τη φορά, τους λέει ότι δεν πρέπει να τον ενοχλούν, και ότι συμπεριφέρονται σαν αμόρφωτοι, πρωτόγονοι άνθρωποι. Τα αγόρια αρχίζουν να τον χτυπούν. Ο φίλος του Leo βλέπει τι γίνεται καθώς μπαίνει στην παιδική χαρά. Κάποιοι μεγαλύτεροι άνθρωποι βλέπουν, επίσης, τι συμβαίνει καθώς διασχίζουν την παιδική χαρά επιστρέφοντας από τα ψώνια τους.

Ερωτήσεις:

1. Θα έπρεπε ο φίλος του Λεό να παρέμβει; Πώς;
2. Θα έπρεπε να παρέμβουν οι μεγαλύτεροι; Πώς;
3. Ποιες άλλες λύσεις θα προτείνατε;

Μέρος 2
Ανάληψη ευθύνης

Ενότητα 5

Δικαιώματα, ελευθερίες και υποχρεώσεις

Ποιά είναι τα διακιώματά μας και πώς προστατεύονται;

Ενότητα 6

Υπευθυνότητα

Τι είδους ευθύνες έχουν οι άνθρωποι;

ΕΝΟΤΗΤΑ 5
Δικαιώματα, ελευθερίες και υποχρεώσεις

Ποια είναι τα δικαιώματά μας και πώς προστατεύονται;

5.1 Επιθυμίες, βασικές ανάγκες, ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ανθρώπινα δικαιώματα

Έχω ανθρώπινα δικαιώματα για ό,τι επιθυμώ;

5.2. Εντοπίζουμε τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Ποιο δικαίωμα παραβιάζεται σε αυτή την περίπτωση;

5.3. Δικαιώματα και υποχρεώσεις

Πώς μπορούν να υπάρχουν δικαιώματα χωρίς υποχρεώσεις;

5.4. Κουίζ για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Τι είναι δικαίωμα; Ποια είναι τα δικαιώματα ενός ανθρώπου;

ΕΝΟΤΗΤΑ 5: Δικαιώματα, ελευθερίες και υποχρεώσεις

Ποιά είναι τα δικαιώματά μας και πώς προστατεύονται;

Τα ανθρώπινα δικαιώματα, αφενός, αφορούν στην ανάπτυξη των ανθρωπίνων όντων, δηλαδή, πώς μπορούν να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους σε σχέση με τους συμπολίτες τους. Από την άλλη, τα ανθρώπινα δικαιώματα καθορίζουν τις υποχρεώσεις του κράτους προς τους πολίτες. Στα σημαντικά έγγραφα για τα ανθρώπινα δικαιώματα περιλαμβάνονται η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Παραδοσιακά, τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν χωριστεί σε κατηγορίες – ατομικά, πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά. Αυτές οι κατηγορίες συνδέονται με τα στάδια ανάπτυξης στην ιστορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα να θεωρούνται "πρώτης γενιάς", τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα ως "δεύτερη γενιάς" και τα πολιτισμικά ή δικαιώματα ανάπτυξης ως "τρίτης γενιάς". Με επιφύλαξη για την αξία κατηγοριοποίησης των δικαιωμάτων, η EDC/HRE επιδιώκει την κατανόηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δίνει την ίδια έμφαση σε όλες τις κατηγορίες: ατομικά, πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά. Έτσι, η EDC/HRE προσπαθεί να εξισορροπήσει την τάση του παρελθόντος να θεωρούνται κάποια δικαιώματα σημαντικότερα από κάποια άλλα. Αφού τα ανθρώπινα δικαιώματα ανέκαθεν συνδέονταν με το κράτος και τις σχέσεις του με τους πολίτες, η EDC/HRE δίνει ιδιαίτερη έμφαση στα δικαιώματα των ομάδων και των λαών. Προσπάθειες για να συμπεριληφθούν αυτές οι ιδέες στην EDC/HRE είναι σημαντικές για την ανάπτυξη της ίδιας της έννοιας αλλά και για την ανάπτυξη των τοπικών, εθνικών και περιφερειακών κοινοτήτων.[19]

Τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν τρία στοιχεία: τον κάτοχο των δικαιωμάτων, το περιεχόμενο των δικαιωμάτων (ό, τι ο κάτοχος δικαιούται να απαιτήσει) και τον φορέα (το πρόσωπο ή το ίδρυμα που πρέπει να ανταποκριθεί στην απαίτηση). Τα καθήκοντα αξιολογούνται συνήθως σε τρία επίπεδα:

- Το σεβασμό, δηλαδή αποχή από άμεση ή έμμεση στέρηση των δικαιωμάτων των ατόμων, περιλαμβανομένων των θεσμικών συστημάτων που στερούν από τα άτομα τα ανθρώπινα δικαιώματά τους ή δίνουν κίνητρο σε άλλους να τους τα στερήσουν.
- Την προστασία με επιβολή του σεβασμού, εμποδίζοντας αυτούς που προσπαθούν να στερήσουν από κάποιον τα δικαιώματά του – είτε είναι κυβερνητικά στελέχη, διεθνείς θεσμοί, ιδιωτικές εταιρείες, κοινοτικοί ηγέτες ή μέλη μιας οικογένειας.
- Την υλοποίηση σε αυτούς που τα στερούνται – συμπεριλαμβανομένων αυτών που βρίσκονται υπό την ευθύνη κάποιου, αυτούς που τα έχουν στερηθεί λόγω έλλειψης σεβασμού ή προστασίας, και αυτούς που είναι θύματα φυσικών καταστροφών. Αυτή η βοήθεια περιλαμβάνει νομοθετικές, δημοσιονομικές, δικαστικές και άλλες πράξεις ώστε να παρέχεται το καλύτερο δυνατό περιβάλλον πολιτικής για την προστασία των δικαιωμάτων.[20]

Οι ελευθερίες που προστατεύονται ως αστικά δικαιώματα περιλαμβάνουν την ελευθερία σκέψης, γνώμης και έκφρασης, της θρησκευτικής ελευθερίας και άσκησης της θρησκείας, της μετακίνησης μέσα σε ένα κράτος και το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι. Άλλα πολιτικά δικαιώματα προστατεύουν την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή και το δικαίωμα της ίσης μεταχείρισης από τον νόμο.[21]

Οι υποχρεώσεις είναι μια λογική συνέπεια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Προκειμένου να προστατεύεται, κάθε δικαίωμα έχει τις αντίστοιχες υποχρεώσεις για τους πολίτες και το κράτος. Ο καθένας έχει την υποχρέωση να μην παραβιάζει την αξιοπρέπεια του άλλου. Οι κυβερνήσεις, με την υπογραφή των διεθνών συμφωνιών και την δέσμευση από τα συντάγματά τους, έχουν όχι μόνο ηθική αλλά και νομική υποχρέωση.

19. Από το "A glossary of terms for education for democratic citizenship", Karen O'Shea, Council of Europe, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

20. Βασισμένο στο "Duties sans Frontières. Human rights and global social justice", International Council of Human Rights Policy.

21. Ομοίως.

Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Μέσα από αυτή τη σειρά μαθημάτων οι μαθητές πρέπει να:

- κατανοήσουν καλύτερα τη φύση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: υπάρχουν προϋποθέσεις που επιτρέπουν σε κάθε ανθρώπινο ον να ζει με αξιοπρέπεια˙
- διευρύνουν τη γνώση και την αντίληψή τους για τα διεθνώς αναγνωρισμένα ανθρώπινα δικαιώματα˙
- αυξήσουν την ικανότητά τους να αναγνωρίζουν τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων˙
- αυξήσουν την αντίληψή τους για το πώς μπορούν να συμβάλουν στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου˙
- συνειδητοποιήσουν τις υποχρεώσεις που συνδέονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα: τις υποχρεώσεις του κράτους και των θεσμών, καθώς και τις δικές τους ηθικές υποχρεώσεις.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5: Δικαιώματα, ελευθερίες και υποχρεώσεις

Ποια είναι τα δικαιώματά μας και πώς προστατεύονται;

Τίτλος μαθ/τος	Μαθησιακοί στόχοι	Εργασίες μαθητών	Υλικά	Μέθοδοι
Μάθημα 1: Επιθυμίες, βασικές ανάγκες, ανθρώπινη αξιοπρέ-πεια και ανθρώπινα δικαιώματα	Οι μαθητές μπορούν να αντιληφθούν ότι υπάρχουν προϋποθέσεις προκειμένου κάθε άνθρωπος να μπορεί να ζει με αξιοπρέπεια.	Οι μαθητές συνδέουν τις επιθυμίες τους με βασικές ανάγκες και ανθρώπινα δικαιώματα.	Φυλλάδιο μαθητή 5.1. Φυλλάδιο μαθητή 5.2 (ο/η εκπαιδευτικός να λάβει υπόψη ότι το φυλλάδιο χρησιμοποιείται σε όλη την ενότητα και επομένως θα χρειαστεί και σε άλλα μαθήματα).	Ομαδική εργασία, εργασία σε ολομέλεια. Κριτική σκέψη.
Μάθημα 2: Εντοπίζου-με τις πα-ραβιάσεις ανθρωπί-νων δικαιω-μάτων	Οι μαθητές μπορούν να εντοπίσουν τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	Οι μαθητές μελετούν περιπτώσεις παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	Φυλλάδιο μαθητή 5.3. Φυλλάδιο μαθητή 5.2.	Εργασία σε ομάδες ή ζευγάρια. Συζήτηση σε ολομέλεια.
Μάθημα 3: Δικαιώματα και υποχρεώ-σεις	Οι μαθητές κατανοούν πώς μπορούν να συμβάλουν στην προ-στασία των ανθρω-πίνων δικαιωμάτων. Οι μαθητές κατανοούν ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα συνδέονται με υποχρεώσεις – υποχρεώσεις του κράτους και των θεσμών, και δικές τους ηθικές υποχρεώσεις.	Οι μαθητές εντοπίζουν υποχρεώσεις για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συμπεριλαμβανομένης της προσωπικής τους συνεισφοράς.	Λευκό χαρτί και στυλό Φυλλάδιο μαθητή 5.4. Φυλλάδιο μαθητή 5.2.	Εργασία σε ζευγάρι α ή ομάδες. Κριτική σκέψη
Μάθημα 4: Το κουίζ για τα ανθρώπινα δικαιώματα	Οι μαθητές μαθαίνουν για τα διεθνώς αναγνωρισμένα ανθρώπινα δικαιώματα.	Οι μαθητές απαντούν σε ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και συζητούν τις επιπτώσεις των απαντήσεών τους.	Κάρτες για κάθε μαθητή, με λύσεις στο πίσω μέρος (Φυλλάδιο μαθητή 5.5).	Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής.

Μάθημα 1
Επιθυμίες, βασικές ανάγκες, ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ανθρώπινα δικαιώματα
Έχω ανθρώπινα δικαιώματα για ό,τι επιθυμώ;

Μαθησιακός στόχος	Οι μαθητές μπορούν να αντιληφθούν ότι τα δικαιώματα αποτελούν προϋποθέσεις προκειμένου κάθε άνθρωπος να μπορεί να ζει με αξιοπρέπεια.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές συνδέουν τις επιθυμίες (τους) με βασικές ανάγκες και ανθρώπινα δικαιώματα.
Υλικά	Φυλλάδιο μαθητή 5.1 (ένα φυλλάδιο για κάθε ομάδα τεσσάρων ή πέντε μαθητών). Φυλλάδιο μαθητή 5.2 (ένα φυλλάδιο για κάθε ομάδα τεσσάρων ή πέντε μαθητών).
Μέθοδοι	Ομαδική εργασία, εργασία σε ολομέλεια. Κριτική σκέψη.

Έννοιες

Είναι σημαντικό να μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ μιας **επιθυμίας** και μιας **βασικής ανάγκης**. Οι βασικές ανάγκες των ανθρώπων, οι οποίες πρέπει να ικανοποιούνται προκειμένου να ζουν με αξιοπρέπεια, θεωρούνται η βάση πάνω στην οποία διαμορφώθηκαν τα ανθρώπινα δικαιώματα.
Αυτό το μάθημα δίνει τη δυνατότητα για δημιουργία αφίσας και εννοιολογική σκέψη ως επιπλέον εργασίες.

Το μάθημα

Ως εισαγωγή, ο/η εκπαιδευτικός πληροφορεί τους μαθητές για την οργάνωση του μαθήματος, χωρίς να μπει σε λεπτομέρειες για το βασικό θέμα. Οι μαθητές θέτουν ερωτήσεις στον εαυτό τους και τους άλλους για τις επιθυμίες και τις ανάγκες τους – θα διαπιστώσουν αργότερα ότι συνδέονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μετά την εισαγωγή (όχι περισσότερο από ένα ή δυο λεπτά) οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των τεσσάρων ή πέντε, και τους δίνονται οι εργασίες σε δύο φάσεις. Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί την άσκηση 1 και όταν οι ομάδες τελειώσουν εξηγεί το επόμενο βήμα. Με αυτό τον τρόπο, λαμβάνεται υπόψη ο ατομικός ρυθμός μάθησης.

- **Εργασία 1:** Φυλλάδιο μαθητή 5.1, Επιθυμίες , ανάγκες και δικαιώματα. Η ομάδα φτιάχνει έναν κατάλογο με“υλικές” επιθυμίες (π.χ. “ένα ωραίο φαγητό”) στην αριστερή στήλη του φύλλου εργασίας και προσθέτει τουλάχιστον τρεις “μη υλικές” επιθυμίες (π.χ. “αγάπη”). Μετά σκέφτονται τις ανάγκες που προκύπτουν από αυτές τις επιθυμίες και τις προσθέτουν στη μεσαία στήλη.

- **Εργασία 2:** Οι ομάδες που τελειώνουν την εργασία 1 παίρνουν ένα αντίγραφο από το φυλλάδιο μαθητή 5.2, Κατάλογος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και πρέπει να γράψουν το αντίστοιχο δικαίωμα στην τελευταία στήλη (π.χ. “δικαίωμα στην τροφή”, “ελευθερία από διακρίσεις”).

- **Εργασία 3:** Οι ομάδες που τελειώνουν γρήγορα αρχίζουν να σχεδιάζουν την δημιουργία μιας αφίσας με ένα δικαίωμα επιλέγοντας μια ανάγκη και το αντίστοιχο δικαίωμα. Πρέπει να συζητήσουν για το περιεχόμενο της έννοιας και να μεριμνήσουν για το καλλιτεχνικό μέρος, και στη συνέχεια να καταρτίσουν ένα σχέδιο πρότασης.

Όταν οι ομάδες θα έχουν τελειώσει ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να γράψει τις ιδέες τους στον πίνακα. Σχεδιάζει έναν πίνακα με τρεις στήλες και ζητά από τον εκπρόσωπο κάθε ομάδας να προσθέσει μια επιθυμία, μια ανάγκη και το αντίστοιχο δικαίωμα. Αυτό γίνεται μέχρι να καταγραφούν περίπου δέκα επιθυμίες, ανάγκες και δικαιώματα (αν είναι δυνατό, χρησιμοποιείται πίνακας σεμιναρίου, οπότε στη συνέχεια τα φύλλα μπορούν να κολληθούν στους τοίχους της τάξης και να υπενθυμίζουν τις συζητήσεις που έχουν γίνει).

Μετά ακολουθεί μια σύντομη συζήτηση σε ολομέλεια με τους παρακάτω άξονες:

- “Διαπιστώσατε ότι οι επιθυμίες και οι ανάγκες αντιστοιχούν με τις ιδέες της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Αυτό χρειάζεται κάποια εξήγηση!”

- “Μερικά δικαιώματα της Σύμβασης δεν τα έχουμε σκεφτεί. Μπορεί να μην είναι σημαντικά ή να λαμβάνεται μέριμνα για αυτά από κάποιο άλλο δικαίωμα. Ποια είναι η άποψή σας;”

- “Κοιτάξτε τον κατάλογο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όταν σκέφτεστε αυτά που χρειάζεστε για να ζήσετε μια αξιοπρεπή ζωή ή αυτά που χρειάζονται άλλοι άνθρωποι σε άλλες περιοχές ή χώρες ή ηπείρους, τι λείπει; Ποιο άλλο ανθρώπινο δικαίωμα θα προσθέτατε;”

Κλείνοντας τη συζήτηση, ο/η εκπαιδευτικός ενημερώνει τους μαθητές ότι υπάρχει μια παγκόσμια συζήτηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ένα συμπέρασμα είναι το εξής: “Τα ανθρώπινα δικαιώματα χρειάζονται για να μπορούν να ζουν όλοι αξιοπρεπώς.” Ζητείται από τους μαθητές να σκεφτούν εναλλακτικές αυτού του συμπεράσματος. Αυτό μπορεί να δοθεί ως εργασία για το σπίτι. Αν είναι εφικτό, μέσα στις επόμενες ημέρες, οι μαθητές μπορούν να προσθέσουν τις ιδέες τους στα χαρτιά που έχουν τοιχοκολληθεί. Έτσι, συνεχίζεται η διαδικασία σκέψης.

Ως επιπλέον εργασία, μπορούν οι μαθητές να φτιάξουν αφίσες για τα ανθρώπινα δικαιώματα, με αποκόμματα εφημερίδων και περιοδικών ή με δικές τους ζωγραφιές. Αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για διακόσμηση της τάξης ή μια έκθεση.

Τέλος, συνοψίζοντας, ο/η εκπαιδευτικός κάνει μια ανασκόπηση των ιδεών και των στόχων του μαθήματος. Μπορεί, επίσης, να εξηγήσει την διδακτική αρχή της επαγωγικής έννοιας: δηλαδή, να ξεκινήσει με την εξέταση της εμπειρίας και των προσωπικών ιδεών και να καταλήξει με την εξήγηση της έννοιας ή μιας θεωρίας.

Μάθημα 2
Εντοπίζουμε τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
Ποιο δικαίωμα παραβιάζεται σε αυτή την περίπτωση;

Μαθησιακός στόχος	Οι μαθητές μπορούν να αναγνωρίσουν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές μελετούν περιπτώσεις παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
Υλικά	Φυλλάδιο μαθητή 5.3 για κάθε ζευγάρι μαθητών. Φυλλάδιο μαθητή 5.2 για κάθε ζευγάρι μαθητών.
Μέθοδοι	Εργασία σε ζευγάρια ή ομάδες. Συζήτηση σε ολομέλεια.

Γενικές πληροφορίες

Καταπάτηση και παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συμβαίνουν καθημερινά, σε όλο τον κόσμο. Εξετάζοντας πραγματικές καταστάσεις του παρόντος και του παρελθόντος, οι μαθητές αποκτούν μια σαφέστερη και ακριβέστερη εικόνα για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Το μάθημα

Το μάθημα ξεκινά με συζήτηση για τις εργασίες και τα αποτελέσματα του προηγούμενου μαθήματος. Γίνεται παρουσίαση των αφισών και σύγκριση των συμπερασμάτων. Αν θεωρηθεί χρήσιμο και είναι εφικτό, οι προτάσεις που έχουν γραφτεί καρφώνονται στον τοίχο, μαζί με τις αφίσες.
Οι μαθητές σχηματίζουν ζευγάρια. Κάθε ζευγάρι μαθητών παίρνει ένα αντίγραφο του φυλλαδίου 5.3, Παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και του φυλλαδίου 5.2, Κατάλογος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ο κατάλογος παραδειγμάτων για τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίζεται και μοιράζεται στους μαθητές˙ για παράδειγμα το ζευγάρι 1 παίρνει α-δ, το ζευγάρι 2 ε-η, κ.λπ.

Θα ήταν καλό να χωριστεί ο κατάλογος με τέτοιον τρόπο, ώστε κάθε ζευγάρι μαθητών να έχει την ευκαιρία να μελετήσει περισσότερες από μια ομάδες παραβιάσεων.

Οι μαθητές διαβάζουν και συζητούν το παράδειγμα παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κατόπιν προσπαθούν να συμφωνήσουν ποιο είναι το ανθρώπινο δικαίωμα που παραβιάστηκε ή καταπατήθηκε˙ για παράδειγμα, στο παράδειγμα α, το δικαίωμα που παραβιάζεται είναι το 10.

Οι απαντήσεις συζητιούνται στην τάξη. Είναι θετικό να ασχολούνται με ένα παράδειγμα περισσότερα του ενός ζευγάρια γιατί αν υπάρχει διάσταση απόψεων, θα ακολουθήσει συζήτηση με άξονα τις παρακάτω σύντομες ερωτήσεις:

- Πώς καταλήξατε σε αυτή την άποψη;
- Όταν ακούσατε τις απαντήσεις των άλλων ζευγαριών, επηρεαστήκατε για να αλλάξει η δική σας απάντηση; Αν ναι, τι σας έπεισε; Γιατί;

Σκοπός της συζήτησης είναι να διερευνηθούν μερικά από τα παραδείγματα και τις απαντήσεις, παρά να θεωρηθεί ότι υπάρχει μόνο μια σωστή απάντηση.

Επέκταση δραστηριότητας

Αν υπάρχει χρόνος μετά το τέλος του μαθήματος, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ρωτήσει τους μαθητές ποιο από τα παραδείγματα τους έκανε μεγαλύτερη εντύπωση. Για κάποια από τα παραδείγματα, μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι παρακάτω ερωτήσεις:

- Πώς θα αισθανόσασταν αν αυτό συνέβαινε σε εσάς;
- Πώς θα αντιδρούσατε;
- Τι ελπίζετε ότι θα έκαναν άλλοι άνθρωποι;

Τέτοιες ερωτήσεις μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές να σκεφτούν ότι όλοι έχουν ευθύνη για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Φυλλάδιο μαθητή 5.3

Περιπτώσεις παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Αντίγραφο δασκάλου με λύσεις

Παραβίαση ή καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων	Παραβίαση ΑΔ
α. Η κα Χ, που πριν μερικά χρόνια έχασε την κόρη και τον σύζυγό της σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα, δεν θα μπορούσε να ξαναπαντρευτεί παρά μόνο αν ο κουνιάδος της τής έδινε την άδεια.	10
β. Οι φρουροί της φυλακής χρησιμοποιούσαν σκυλιά για να τρομάζουν και να φοβίζουν τους κρατούμενους, και κάποια στιγμή έκαναν έναν σκύλο να δαγκώσει έναν κρατούμενο.	2
γ. Σε ένα τοπικό εργοστάσιο, οι εργάτες εργάζονται τουλάχιστον 10 ώρες ημερησίως χωρίς διάλειμμα.	21
δ. Μετά τη σύλληψή τους οι τρεις άντρες, είχαν προβλήματα πρόσβασης σε δικηγόρους. Πολλές φορές δεν επιτρεπόταν στους δικηγόρους να τους δουν˙ δεν τους επιτρεπόταν να έχουν μια από κοινού συζήτηση με τους δικηγόρους τους, που στην ουσία σήμαινε ότι δύο από αυτούς δεν είχαν πρόσβαση σε δικηγόρο.	5
ε. Η γυναίκα, κάνοντας ακριβώς την ίδια δουλειά και έχοντας ακριβώς την ίδια ηλικία και εμπειρία, έπαιρνε χαμηλότερο μισθό από τον άντρα συνάδελφό της.	7
στ. Ο Χ απήγαγε και κρατούσε τον Υ για τρεις μέρες και τον πυροβόλησε στο κεφάλι, με αποτέλεσμα να πεθάνει 3 ημέρες αργότερα.	1
ζ. Μια φωτογραφία της κας Χ, χρήστριας ναρκωτικών, τραβήχτηκε όταν έφευγε από μια συνάντηση των Ανώνυμων Χρηστών. Αργότερα η φωτογραφία δημοσιεύτηκε.	9
η. Μια γυναίκα, την οποία κακομεταχειριζόταν ο άντρας της, κατάφερε να πάρει διαζύγιο μόνο όταν του έδωσε το σπίτι της, το αυτοκίνητό της και όλη της την περιουσίας. Δεν της έμεινε τίποτα.	11
θ. Η Χ, πάσχουσα από επικίνδυνη περίπτωση πνευμονίας, δεν έλαβε ιατρική περίθαλψη στο νοσοκομείο, γιατί είχε μπει στη χώρα παράνομα.	18
ι. Εβδομήντα τοις εκατό του πληθυσμού της Χ περιοχής αναγκάστηκε να αφήσει τα σπίτια του και κατόπιν του απαγορεύτηκε να επιστρέψει. Δεν επιτρεπόταν να φύγουν από τους καταυλισμούς για να πάνε στα κοντινά χωράφια όπου είχαν καλλιέργειες, ούτε να κινούνται σε πολλούς από τους δρόμους.	12
κ. Μαύροι Αφρικανοί αγοράζονταν στην Αφρική, για παράδειγμα, για ένα μπουκάλι ουίσκι, και πουλιόνταν στη Βόρεια Αμερική για 1, 200 με 1, 500 δολάρια.	3
λ. Στη Χ χώρα, έχουν σκόπιμα καταστραφεί όλα τα μέσα επιβίωσης του ντόπιου πληθυσμού: καλλιέργειες, παροχή νερού και τα ζωντανά.	17
μ. Στη Χ χώρα, οι πολίτες μπορούν να φυλακίζονται χωρίς να υπάρχει κατηγορία.	4
ν. Ένας 26χρονος δημοσιογράφος καθημερινής εφημερίδας πυροβολήθηκε και σκοτώθηκε σε ύποπτη επίθεση αντιποίνων για την κάλυψη πρόσφατης προεκλογικής εκστρατείας.	15
ξ. Ο Χ κλήθηκε να καταταγεί στον στρατό. Έγραψε στο στρατιωτικό γραφείο δηλώνοντας αντίρρηση συνείδησης προς τη στρατιωτική υπηρεσία και αρνήθηκε να παρουσιαστεί. Κηρύχτηκε ανυπόταχτος και του απαγορεύτηκε η έξοδος από τη χώρα.	14

Παραβίαση ή καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων	Παραβίαση ΑΔ
ο. Στη Χ χώρα, αυτοί που θέλουν να ανήκουν στη θρησκεία Falun Gong απαγορεύεται να συναθροίζονται.	16
π. Η εθνοτική πλειοψηφία αποφάνθηκε ότι εκείνοι που ανήκουν στις μειονοτικές ομάδες, όπως οι Εβραίοι και οι Ρομά, ήταν υποχρεωμένοι να ζουν σε συγκεκριμένες περιοχές της πόλης.	25
ρ. Τα παιδιά του χωριού δεν μπορούν να πάνε στο σχολείο, καθώς δεν υπάρχει σχολείο σε λογική απόσταση.	19
σ. Εξαιτίας απόρριψης από τις θρησκευτικές αρχές της χώρας, ο Χ δεν μπορεί να πάρει μέρος στις εκλογές ως υποψήφιος βουλευτής.	23
τ. Επειδή είναι μαύρος, ο Χ δεν μπορεί να εργαστεί ως γιατρός στο τοπικό νοσοκομείο.	20
υ. Σε κάποιες χώρες μη προνομιούχα άτομα δεν έχουν πρόσβαση σε προγράμματα διατροφής και στέγασης, ούτε σε υπηρεσίες υγείας.	26
φ. Ο κ. Χ, του οποίου το σπίτι κάηκε, δεν μπορεί να ζητήσει αποζημίωση.	6
χ. Η κα Χ, μια 47χρονη γυναίκα, μητέρα πέντε παιδιών, η οποία πάντα εργαζόταν ως νοικοκυρά, χάνει κάθε παροχή κοινωνικής βοήθειας αν πάρει διαζύγιο.	22
ψ. Ο κ. Χ, πατέρας δύο παιδιών, φυλακίστηκε και βασανίστηκε στη χώρα Χ επειδή έγραψε ποιήματα στα οποία ασκούσε κριτική στο καθεστώς. Η αίτηση του για άσυλο από τη χώρα Α απορρίφθηκε. Ισχυρίστηκε ότι αν αναγκαστεί να επιστρέψει στη χώρα του, θα υποστεί βασανιστήρια.	13
ω. Για κατά τα λεγόμενα πρακτικούς λόγους, άτομα με σωματική αναπηρία που χρησιμοποιούν αναπηρικό καροτσάκι δεν επιτρέπεται να παρακολουθούν καλλιτεχνικά γεγονότα στο τοπικό θέατρο.	24
αι. Για απόδοση υπηκοότητας στη χώρα Χ, απαιτείται περίοδος παραμονής 15ετών, τεστ σωματικής και ψυχικής υγείας και αδικαιολόγητα ακριβά παράβολα. Κατά συνέπεια, χιλιάδες Ρομά, οι οποίοι έχουν μακρόχρονους δεσμούς με τη χώρα τους, δεν μπορούν να πάρουν υπηκοότητα.	8

Μάθημα 3
Δικαιώματα και υποχρεώσεις
Πώς μπορούν να υπάρχουν δικαιώματα χωρίς υποχρεώσεις;

Μαθησιακοί στόχοι	Οι μαθητές κατανοούν πώς μπορούν να συμβάλουν στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κατανοούν ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα συνδέονται με υποχρεώσεις - υποχρεώσεις του κράτους και των θεσμών, καθώς και δικές τους ηθικές υποχρεώσεις.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές εντοπίζουν την ευθύνη για προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης της προσωπικής τους συνεισφοράς.
Υλικά	Λευκό χαρτί και στυλό. Φυλλάδιο μαθητή 5.4 για κάθε ζευγάρι μαθητών. Φυλλάδιο μαθητή 5.2 για κάθε ζευγάρι μαθητών.
Μέθοδοι	Εργασία σε ζευγάρια ή ομάδες. Κριτική σκέψη.

Γενικές πληροφορίες

Κανένα ανθρώπινο δικαίωμα δεν θα είναι σεβαστό αν δεν αναλάβουν τα άτομα και οι αρχές την ευθύνη της υλοποίησής του. Αν και οι κυβερνήσεις είναι οι βασικοί φορείς ως προς αυτό, είναι απαραίτητο και άλλοι φορείς, και ο καθένας ατομικά, να προωθούν και να προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Κάθε άτομο έχει την υποχρέωση να συμβάλει σε έναν πολιτισμό στον οποίο οι αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εμπνέουν τη συμπεριφορά στην καθημερινότητα.

Μια πιθανή επέκταση αυτής της δραστηριότητας θα μπορούσε να είναι ένα project για το θέμα των θετικών και αρνητικών δικαιωμάτων.

Το μάθημα

Οι μαθητές σχηματίζουν ζευγάρια. Είναι σημαντικό να υπάρχει ένας ίσος αριθμός ζευγαριών στην τάξη.

Σε κάθε ζευγάρι δίνεται χαρτί και στυλό και πρέπει να γράψουν τρία σημαντικά δικαιώματα που πιστεύουν ότι πρέπει να έχουν στο σχολείο και τρία σημαντικά δικαιώματα που πιστεύουν ότι πρέπει να έχουν στο σπίτι. Σχετικά παραδείγματα είναι το δικαίωμα να μην υπερφορτώνονται με σχολικές εργασίες και το δικαίωμα να έχουν χαρτζιλίκι.

Μετά από αυτή την εργασία, ο/η εκπαιδευτικός δίνει σε κάθε ζευγάρι το φυλλάδιο μαθητή 5.4, Διακιώματα και υποχρεώσεις, και το φυλλάδιο 5.2, Κατάλογος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι μαθητές καλούνται να εξετάσουν τον κατάλογο με τα ανθρώπινα δικαιώματα και να συζητήσουν ποια αντιστοιχούν με τα έξι δικαιώματα που έχουν καταγράψει οι ίδιοι.

Αφού αποφασίσουν, γράφουν τα έξι δικαιώματα στην πρώτη στήλη του φυλλαδίου 5.4. Σε αυτό το σημείο, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ρωτήσει αν χρειάζονται διευκρινίσεις για τα δικαιώματα που έχουν καταγράψει.

Όταν συμπληρωθεί η πρώτη στήλη, ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι κάθε δικαίωμα έχει τις ανάλογες υποχρεώσεις, δίνοντας το εξής παράδειγμα: “Η ελευθερία του λογού επισύρει την ευθύνη να μη λέγονται

αναληθή πράγματα που θα υποβαθμίσουν κάποιον και θα θίξουν την αξιοπρέπεια και τη φήμη του". Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να εξηγήσει ακόμη ότι η ισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα ενός ατόμου και τις υποχρεώσεις του για σεβασμό των δικαιωμάτων των άλλων σημαίνει ότι τα δικαιώματα ασκούνται εντός συγκεκριμένων ορίων. Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις που τα δικαιώματα κάποιου έρχονται σε σύγκρουση με τις υποχρεώσεις του άλλου. Για παράδειγμα, μέσα στην τάξη, το δικαίωμα στην εκπαίδευση μπορεί να έρχεται σε σύγκρουση με το δικαίωμα για ξεκούραση, όταν κάποιοι μαθητές θέλουν να μάθουν ενώ κάποιοι άλλοι προτιμούν να διασκεδάσουν. Επιπλέον, το σχολείο έχει την ευθύνη να διδάξει και να εκπαιδεύσει τους μαθητές και παράλληλα να διασφαλίσει αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας στους διδάσκοντες (δεν πρέπει να υπάρχει φασαρία στο εργασιακό περιβάλλον).

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τα ζευγάρια να ανταλλάξουν μεταξύ τους τις λίστες τους. Το νέο ζευγάρι πρέπει τώρα να συζητήσει παραδείγματα δύο επιπέδων ευθύνηςπου αντιστοιχούν σε κάθε δικαίωμα που έχει αναφερθεί από το άλλο ζευγάρι (βλ. το παράδειγμα που ακολουθεί):

- **Πρώτο επίπεδο:** προϋποθέσεις που πρέπει να εξασφαλίσουν τα άτομα έτσι ώστε οι άλλοι να μπορούν να απολαύσουν το δικαίωμα (αυτό θα πρέπει να γραφτεί στην δεύτερη στήλη).

- **Δεύτερο επίπεδο:** οι ευθύνες (όπου υπάρχουν) των αρχών (όπως το σχολείο ή οι τοπικές αρχές) να διασφαλίσουν αυτό το δικαίωμα. Αυτό πρέπει να γραφτεί στην τρίτη στήλη. Για παράδειγμα, η υποχρέωση κάθε ατόμου να σέβεται τον προσωπικό χαρακτήρα του ημερολογίου των άλλων μαθητών˙ η υποχρέωση του σχολείου να μην ψάχνει προσωπικά αντικείμενα αν δεν είναι απαραίτητο (για παράδειγμα, δεν διαβάζουμε το ημερολόγιο ενώ ψάχνουμε για μια κλεμμένη αριθμομηχανή).

Ανθρώπινο δικαίωμα (στο σχολείο, στο σπίτι)	**(Ηθική) υποχρέωση του ατόμου**	**Υποχρέωση του σχολείου, των αρχών, κλπ.**
Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή	Δεν κοιτάμε το ημερολόγιο κάποιου άλλου	Δεν διαβάζουμε το ημερολόγιο ενός μαθητή όταν ψάχνοται προσωπικά αντικείμενα όπως στην περίπτωση κλοπής

Στη συνέχεια κάθε ζευγάρι ανακοινώνει στην τάξη ένα δικαίωμα και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις.

Καθώς το μάθημα δίνει έμφαση στις υποχρεώσεις, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει δυο στήλες στον πίνακα, μια για ατομικές υποχρεώσεις, και μια για υποχρεώσεις των αρχών, και οι μαθητές να δώσουν παραδείγματα, που θα γραφτούν στις λίστες. Το μάθημα μπορεί να κλείσει με ανακεφαλαίωση του/της εκπαιδευτικού για τις υποχρεώσεις και σχολιασμό από τους μαθητές για τις λίστες.

Επέκταση της δραστηριότητας

Αν ο χρόνος το επιτρέπει, και αν ο/η εκπαιδευτικός θέλει να συμπεριλάβει την έννοια του θετικού και αρνητικού δικαιώματος και να γίνει project, μπορεί να κάνει τις παρακάτω δραστηριότητες.

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αρχίσει εξηγώντας ότι μπορεί να γίνει διάκριση ανάμεσα σε "αρνητικά δικαιώματα" και "θετικά δικαιώματα".

"Αρνητικά δικαιώματα" είναι αυτά που απαγορεύουν κάτι δυσάρεστο (όπως απαγόρευση βασανισμού). "Θετικά δικαιώματα" είναι εκείνα που ρητά ζητούν να γίνει κάτι (όπως δικαίωμα στην τροφή: ο καθένας δικαιούται να έχει επαρκή τροφή). Ενώ τα "αρνητικά δικαιώματα" ζητούν να μην γίνονται κάποιες πράξεις, τα "θετικά δικαιώματα" περιμένουν από τα άτομα και τις αρχές να κάνουν συγκεκριμένα πράγματα ώστε να προωθούνται αυτά τα δικαιώματα.

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί, επίσης, ότι τα περισσότερα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν αρνητικές και θετικές πλευρές. Για παράδειγμα, το δικαίωμα να μην διαπράττονται βασανιστήρια σημαίνει ότι οι αρχές δεν πρέπει να κακομεταχειρίζονται τους κρατούμενους, και επίσης πρέπει να δίνουν σαφείς πληροφορίες σχετικά με αυτό στις αστυνομικές δυνάμεις.

Οι μαθητές καλούνται να επιλέξουν τρία δικαιώματα από τον κατάλογο ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στη συνέχεια, θα βρουν παραδείγματα θετικής ή αρνητικής δράσης στην δική τους ζωή που να καταδεικνύουν την δική τους ηθική ευθύνη. Επίσης, θα βρουν παραδείγματα που να καταδεικνύουν την ευθύνη του σχολείου ή των τοπικών/εθνικών αρχών. Γι' αυτό τον σκοπό, μπορούν να βάλουν συν ή μείον στις υποχρεώσεις που έχουν επιλέξει: βλ. το παρακάτω παράδειγμα.

Ανθρώπινο δικαίωμα (στο σχολείο, στο σπίτι)	**(Ηθική) υποχρέωση του ατόμου**	**Υποχρέωση του σχολείου, των αρχών κ.λπ.**
Δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή (= παράδειγμα)	(+)	(+) Να φροντίζει να μην είναι προσβάσιμα σε επισκέπτες τα αρχεία των μαθητών
	(-) Να μην βλέπει το ημερολόγιο κάποιου άλλου χωρίς την άδειά του	(-) (σχολείο) Να μην ψάχνονται τα πράγματα κάποιου αν δεν είναι απολύτως απαραίτητο (-) (κράτος) Να προβλέπεται νομοθετικά η προστασία της ιδιωτικής ζωής

Αν ο/η εκπαιδευτικός αποφασίσει να χρησιμοποιήσει αυτή την εργασία ως εισαγωγή για project, θα ζητήσει από τους μαθητές να επιλέξουν κάποια από τα δικαιώματα με τα οποία θα ασχοληθούν σε βάθος τις επόμενες εβδομάδες ή μήνες. Οι μαθητές θα κάνουν ένα σχέδιο και θα συμφωνήσουν για το γενικό στόχο και τα βήματα που θα ακολουθήσουν. Θα αποφασίσουν επίσης μέχρι πότε πρέπει να ολοκληρωθεί το έργο και από ποιον.

Σχέδιο

Γενικός στόχος:		
Τι πρέπει να γίνει;	Ποιος θα το κάνει;	Πότε πρέπει να είναι έτοιμο;

Κατά τα επόμενα μαθήματα, θα πρέπει το σχέδιο να ακολουθηθεί και τελικά να αξιολογηθεί.

Μάθημα 4
Κουίζ για τα ανθρώπινα δικαιώματα
Τι είναι δικαίωμα; Ποια είναι τα δικαιώματα ενός ανθρώπου;

Μαθησιακός στόχος	Οι μαθητές μαθαίνουν για τα διεθνώς αναγνωρισμένα ανθρώπινα δικαιώματα.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές απαντούν σε ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και συζητούν τις επιπτώσεις των απαντήσεών τους.
Υλικά	Κάρτες για κάθε μαθητή, με λύσεις στην πίσω πλευρά (βλ. Φυλλάδιο μαθητή 5.5).
Μέθοδοι	Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής.

Γενικές πληροφορίες

Αν και τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι μια δυναμική έννοια, η οποία διαρκώς εξελίσσεται, το διεθνές δίκαιο καθορίζει το περιεχόμενο και το πεδίο εφαρμογής τους. Το κουίζ για τα ανθρώπινα δικαιώματα που ακολουθεί, το οποίο δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως διαγώνισμα, μπορεί να δείξει στους μαθητές σε ποιο στάδιο επεξεργασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων βρισκόμαστε. Βοηθά επίσης στην αποφυγή παρερμηνειών σχετικά με το πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Πριν από το μάθημα, ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να λάβει υπόψη τις συμφωνίες που έχουν συναφθεί στο πλαίσιο του ΟΗΕ ή του Συμβουλίου της Ευρώπης. Θα ήταν, επίσης, χρήσιμο να γίνει μια διευκρίνιση όρων ή εννοιών, όπως ΟΗΕ, Συμβούλιο της Ευρώπης (δεν πρέπει να συγχέεται με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση), ανθρώπινα δικαιώματα, έθνος/κράτος, διάκριση, δικαστήριο ή δίκη.

Το μάθημα

Αρχικά, ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι το κουίζ δεν έχει στόχο να εξετάσει γνώσεις, αλλά να βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με ενεργητικό τρόπο.

Οι μαθητές ετοιμάζουν τις κάρτες κόβοντας τις ταινίες με τις ερωτήσεις και απαντήσεις. Μετά τις κολλάνε πλάτη με πλάτη ώστε να έχουν ερώτηση και απάντηση στην ίδια κάρτα.

Σε μικρές ομάδες (ή ζευγάρια), οι μαθητές κάθονται μαζί και κάνουν ερωτήσεις ο ένας στον άλλο. Μετά δίνεται σε κάθε ομάδα ένα σύνολο καρτών. Κάθε ερώτηση έχει τρείς πιθανές απαντήσεις, Α, Β ή Γ. Οι μαθητές επιλέγουν την απάντηση που θεωρούν σωστή. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι αρκετές φορές υπάρχουν περισσότερες από μια σωστές απαντήσεις, καθώς τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι μια δυναμική έννοια η οποία συνεχώς εξελίσσεται και έτσι υπάρχει περιθώριο για διαφορετικές ερμηνείες.

Είναι λογικό να γίνεται συζήτηση σχετικά με τις απαντήσεις. Έτσι, το μάθημα δε θα γίνει ένα κουίζ γνώσεων με ερωτήσεις και απαντήσεις. Αλλά είναι σημαντικό να είναι έτοιμοι για ανοικτή συζήτηση προετοιμάζοντας επίσης το γνωστικό στοιχείο.

Ερωτήσεις και απαντήσεις

Βλ. επίσης φυλλάδιο μαθητή 5.5. Ο/η εκπαιδευτικός ή μια ομάδα μαθητών ετοιμάζει αρκετές κάρτες, κόβοντας και κολλώντας μεταξύ τους τις ερωτήσεις και τις απαντήσεις.

Παιδική εργασία από ηλικία 17 ετών: Α. Αποτελεί παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού. Β. Αποτελεί παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού αν η εργασία είναι σκληρή. Γ. Είναι αποδεκτή αν από την κυβέρνηση η ελάχιστη ηλικία για εργασία έχει οριστεί να είναι κάτω των 17.	**Παιδική εργασία από ηλικία 17 ετών:** Το Γ είναι σωστό. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού απαγορεύει την παιδική εργασία αν είναι επικίνδυνη ή υπό μορφή εκμετάλλευσης, αλλά είναι θέμα των κυβερνήσεων να αποφασίζουν το όριο ηλικίας. Ασκείται πίεση για πιο αυστηρούς περιορισμούς στην παιδική εργασία.
Σύμφωνα με τις διεθνείς συμφωνίες που αφορούν στο δικαίωμα στο νερό: Α. Είναι υποχρέωση των κυβερνήσεων να παρέχουν στους πολίτες καθαρό και ασφαλές νερό. Β. Δεν επιτρέπεται στις κυβερνήσεις να κάνουν διάκριση μεταξύ των πολιτών στην παροχή νερού. Γ. Δεν επιτρέπεται στις κυβερνήσεις να αρνηθούν στους πολίτες την πρόσβαση στο νερό.	**Σύμφωνα με τις διεθνείς συμφωνίες που αφορούν στο δικαίωμα στο νερό:** Σύμφωνα με την ερμηνεία της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, τα Β και Γ είναι σωστά, όχι το Α. Η ικανοποίηση του δικαιώματος στο νερό πρέπει να αποτελεί επιδίωξη των κυβερνήσεων, αλλά αυτό το δικαίωμα δεν μπορεί να απαιτηθεί από τους πολίτες.
Η θανατική ποινή: Α. Γενικά απαγορεύεται σε όλο τον κόσμο. Β. Έχει καταργηθεί με νόμο ή στην πράξη σε περισσότερες από το 50% όλων των χωρών. Γ. Δεν επιτρέπεται για νέους κάτω των 18 ετών.	**Η θανατική ποινή:** Το Β και το Γ είναι σωστά, όχι το Α. Η θανατική ποινή δεν απαγορεύεται εντελώς στις διεθνείς συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών, ούτε από την ΕΣΔΑ, παρά μόνο με προαιρετικό πρωτόκολλο. Το Πρωτόκολλο 6 (κατάργηση της θανατικής ποινής εν καιρώ ειρήνης) και το Πρωτόκολλο 13 (γενική κατάργηση της θανατικής ποινής) της ΕΣΔΑ έχουν υπογραφεί και/ή επικυρωθεί από πολλά κράτη.
Οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα: Α. Στην πραγματικότητα δεν είναι ανθρώπινα δικαιώματα. Β. Δεν αναμένεται από τα κράτη άμεση ικανοποίηση αυτών των δικαιωμάτων για όλους. Γ. Μπορούν να απαιτηθούν για όλους τους Ευρωπαίους πολίτες.	**Οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα:** Το Β είναι σωστό. Επισήμως, τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα αποτελούν ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά στην ουσία δεν έχουν την ίδια αναγνώριση με τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα. Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα θεωρεί ότι τα κράτη πρέπει να επιδιώκουν την ικανοποίηση τους, αλλά δεν υπάρχει ευρωπαϊκός μηχανισμός που να επιτρέπει σε ιδιώτες να υποβάλουν καταγγελία (υπό περιορισμούς επιτρέπεται με προαιρετικό πρωτόκολλο στους οργανισμούς).

Σύμφωνα με τις διατάξεις για το δικαίωμα στην εκπαίδευση: Α. Ιδιώτες ή ομάδες μπορούν να ιδρύσουν σχολείο, εφόσον πληρούν τις ελάχιστες νομικές προϋποθέσεις. Β. Δεν υπάρχουν υποχρεώσεις σε σχέση με το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Γ. Οι κυβερνήσεις δεσμεύονται να παρέχουν υποχρεωτική εκπαίδευση σε όλους κάτω των 18.	**Σύμφωνα με τις διατάξεις για το δικαίωμα στην εκπαίδευση:** Το Α είναι σωστό, τα Β και Γ λάθος. Οι διεθνείς συμβάσεις, όπως η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, προβλέπουν ότι η εκπαίδευση οφείλει να ενημερώνει τα παιδιά για τα ανθρώπινα δικαιώματα.
Το δικαίωμα αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα: Α. Ορίζεται για ανθρώπους που έχουν τεκμηριωμένους φόβους δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας ή πολιτικώνπεποιθήσεων και ως αποτέλεσμα έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους. Β. Επίσης υπάρχει για ανθρώπους που έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους λόγω εμφυλίου πολέμου ή πείνας. Γ. Μπορεί αυτόματα να απορριφθεί από μια κυβέρνηση στους υποψήφιους που προέρχονται από μια χώρα που θεωρείται ασφαλής.	**Το δικαίωμα αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα:** Το Α είναι σωστό, το Β λάθος (αν και σε μερικές χώρες, σε ανθρώπους που εγκατέλειψαν τη χώρα τους λόγω εμφυλίου πολέμου ή πείνας μπορεί να παρέχεται προστασία, χωρίς να θεωρούνται πρόσφυγες σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις). Το Γ δεν ισχύει για τους πρόσφυγες σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης, αλλά εφαρμόζεται ευρέως εντός της ΕΕ όσον αφορά την αντιμετώπιση των αιτούντων άσυλο.
Θρησκευτική ελευθερία: Α. Δεν μπορούν να τη στερηθούν άνθρωποι που ανήκουν σε μειονοτική θρησκεία. Β. Υποχρεώνει τα έθνη να αναγνωρίζουν και να επιδοτούν θρησκείες. Γ. Δεν μπορεί να περιορίζεται με κανένα τρόπο από ένα κράτος.	**Θρησκευτική ελευθερία:** Το Α είναι σωστό. Τα έθνη είναι υποχρεωμένα να σέβονται τη θρησκευτική ελευθερία, αλλά δεν έχουν νομική υποχρέωση για οποιοδήποτε σύστημα αναγνώρισης ή επιδότησης. Τα κράτη μπορούν να περιορίσουν τη θρησκευτική ελευθερία όταν, για παράδειγμα, η θρησκεία έρχεται σε αντίθεση με θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα.
Το δικαίωμα στην ιδιοκτησία: Α. Δε σημαίνει ότι η κυβέρνηση δεν μπορεί να πάρει τα αγαθά κάποιου αν πρόκειται για το δημόσιο συμφέρον. Β. Παραβιάζεται αν ένα ολόκληρο χωριό εκκενώνεται χωρίς αποζημίωση προκειμένου να δημιουργηθεί υδροηλεκτρικό εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Γ. Επιτρέπει σε ένα άτομο να θεωρήσει αγαθά που έχουν κλαπεί ως ιδιοκτησία του.	**Το δικαίωμα στην ιδιοκτησία:** Τα Α και Β είναι σωστά. Το Γ είναι εμφανώς λάθος.
Εκλογές: Α. Όλοι έχουν δικαίωμα ψήφου, ακόμα και αν έχουν χάσει τα πολιτικά τους δικαιώματα λόγω εγκληματικής δράσης. Β. Επιτρέπονται δύο ψήφοι αν ο εκλογέας είναι εργοδότης. Γ. Η καταμέτρηση πρέπει να διενεργείται μυστικά.	**Εκλογές:** Μόνο το Γ είναι σωστό. Το κράτος μπορεί να εμποδίσει άτομα που έχουν χάσει τα πολιτικά τους δικαιώματα να ψηφίσουν. Τα ίσα δικαιώματα για όποιον έχει δικαίωμα ψήφου αποτελούν διεθνή επιταγή.

Ελευθερία έκφρασης: Α. Μπορεί να περιοριστεί για να αποφευχθεί δυσφήμιση. Β. Δεν μπορεί να περιοριστεί για λόγους δημόσιας ηθικής. Γ. Μπορεί να περιοριστεί για πρόληψη θρησκευτικής μισαλλοδοξίας.	**Ελευθερία έκφρασης:** Τα Α και Γ είναι σωστά. Η ελευθερία της έκφρασης μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να περιοριστεί για λόγους δημόσιας ηθικής, για πρόληψη εγκλήματος, για την προστασία της υγείας ή για λόγους δυσφήμισης, αν προβλέπεται από τον νόμο.
Το δικαίωμα στην εργασία: Α. Υποχρεώνει τα κράτη να παρέχουν εργασία σε όλους. Β. Σημαίνει ότι κανείς δεν μπορεί να απολυθεί αυθαίρετα. Γ. Δε σημαίνει ότι μια κυβέρνηση πρέπει να καταβάλει προσπάθειες για να έχουν όλοι πλήρη απασχόληση.	**Το δικαίωμα στην εργασία:** Μόνο το Β είναι σωστό. Στην Ευρώπη, τα κράτη είναι υποχρεωμένα να καταβάλουν προσπάθειες ώστε όλοι να έχουν πλήρη απασχόληση, αλλά αυτό δεν περιλαμβάνεται στις συνθήκες του ΟΗΕ.
Το δικαίωμα σε ένα υγιές περιβάλλον: Α. Απαγορεύει στα κράτη να ρίχνουν τοξικά απόβλητα που καταστρέφουν ανεπανόρθωτα το έδαφος. Β. Στοχεύει στην προστασία των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών. Γ. Δεν έχει ακόμα οριστεί ως οικουμενικό δικαίωμα.	**Το δικαίωμα σε ένα υγιές περιβάλλον:** Το Γ είναι σωστό, αν και το δικαίωμα στην υγεία προστατεύει τα ανθρώπινα όντα από βλαβερές συνέπειες που απορρέουν άμεσα από τη ρύπανση. Σε αυτές τις περιπτώσεις, μόνο τα ανθρώπινα όντα προστατεύονται, όχι τα ζώα και τα φυτά. Ο Αφρικανικός Χάρτης και ο Χάρτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που δεν έχουν καθολική ισχύ, καθιερώνουν σε κάποιο βαθμό το δικαίωμα για υγιές περιβάλλον.
Σύμφωνα με το δικαίωμα στην εκπαίδευση: Α. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση δεν πρέπει να υπάρχουν δίδακτρα, μπορεί να υπάρχει κόστος μόνο για τις σχολικές εκδρομές και τα βιβλία. Β. Είναι υποχρέωση του κράτους να βοηθάει τους μαθητές να πετύχουν στις σπουδές τους. Γ. Τα κράτη πρέπει να δίνουν σε όλους τους μαθητές ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση.	**Σύμφωνα με το δικαίωμα στην εκπαίδευση:** Τα Β και Γ είναι σωστά (αυτές οι υποχρεώσεις περιλαμβάνονται στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού). Κατ' αρχήν, η πρωτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να είναι δωρεάν, και αυτό περιλαμβάνει όχι μόνο τα δίδακτρα, αλλά και άλλες έμμεσες δαπάνες που σχετίζονται με βασικές σχολικές δραστηριότητες.
Τιμωρία των παιδιών στο σχολείο: Α. Δεν επιτρέπεται με τη μορφή σωματικής τιμωρίας. Β. Δεν απαγορεύεται αν η τιμωρία είναι ψυχικά επώδυνη. Γ. Μπορεί να υπάρχει αν οι γονείς συμφωνούν.	**Τιμωρία των παιδιών στο σχολείο:** Το Α θεωρείται σωστό, αφού το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει επανειλημμένα θεωρήσει τη σωματική τιμωρία ως παραβίαση της ΕΣΔΑ (και αυτή είναι σύμφωνη με την ερμηνεία που δίνεται από την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού). Το Β είναι αναληθές, δεδομένου ότι η απαγόρευση αφορά σε όλες τις σκληρές τιμωρίες. Όσο για το Γ, δεν υπάρχει διάταξη με την οποία η τιμωρία εξαρτάται από τη σύμφωνη γνώμη των γονέων.

Στο σχολείο: Α. Δεν πρέπει να δίνεται προσοχή σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Β. Τα μικρά παιδιά πρέπει να μαθαίνουν να σέβονται τους γονείς τους. Γ. Τα μικρά παιδιά πρέπει να μαθαίνουν για τα ανθρώπινα δικαιώματα και να τα βιώνουν.	**Στο σχολείο:** Τα Β και Γ είναι σωστά. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού περιλαμβάνει τέτοιες διατάξεις. Η Σύμβαση επίσης ορίζει ότι η εκπαίδευση πρέπει να επιδιώκει σεβασμό για το περιβάλλον.
Στο δικαστήριο: Α. Για κάθε έγκλημα υπάρχει το δικαίωμα υπεράσπισης από δικηγόρο. Β. Μπορεί κάποιος να καταδικαστεί μόνο αν έχει ομολογήσει. Γ. Αν ο ύποπτος δεν μιλά τη γλώσσα στην οποία γίνεται η δίκη έχει δικαίωμα για διερμηνέα χωρίς δικά του έξοδα.	**Στο δικαστήριο:** Τα Α και Γ είναι σωστά.
Βασανισμός: Α. Επιτρέπεται για αντιμετώπιση τρομοκρατικών επιθέσεων. Β. Επιτρέπεται μόνο με δικαστική απόφαση. Γ. Δεν επιτρέπεται σε καμία περίπτωση.	**Βασανισμός:** Το Γ είναι σωστό (τα βασανιστήρια δεν επιτρέπονται ούτε σε περίπτωση έκτακτης εθνικής ανάγκης).
Το δικαίωμα στη ζωή παραβιάζεται όταν: Α. Κάποιος χάνει τη ζωή του από ατύχημα καθώς αστυνομικές δυνάμεις αποτρέπουν μια επίθεση. Β. Κάποιος πεθαίνει από πολεμικές ενέργειες, οι οποίες είναι νόμιμες. Γ. Κάποιος πεθαίνει λόγω περιττής βίας από την αστυνομία.	**Το δικαίωμα στη ζωή παραβιάζεται όταν:** Το Γ είναι σωστό. Στην περίπτωση Α, το δικαίωμα στη ζωή μπορεί να παραβιάζεται μόνο αν η αστυνομία χρησιμοποιεί δυνάμεις που δεν είναι απολύτως απαραίτητες.
Σύμφωνα με το δικαίωμα στη στέγαση: Α. Τα κράτη οφείλουν να φροντίζουν να μην είναι κανείς άστεγος. Β. Οι αλλοδαποί πρέπει να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες για κοινωνική στέγαση όπως και οι πολίτες της χώρας. Γ. Το κράτος πρέπει να προσπαθεί να μειώσει τον αριθμός των άστεγων.	**Σύμφωνα με το δικαίωμα στη στέγαση:** Τα Β και Γ είναι σωστά.
Σύμφωνα με το δικαίωμα στην υγειονομική περίθαλψη: Α. Οι κυβερνήσεις δεν έχουν υποχρέωση να αποτρέπουν τα εργατικά ατυχήματα. Β. Όλοι πρέπει να έχουν πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη. Γ. Τα φάρμακα πρέπει να είναι δωρεάν.	**Σύμφωνα με το δικαίωμα στην υγειονομική περίθαλψη:** Το Β είναι σωστό. Η πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων είναι υποχρέωση. Τα φάρμακα μπορούν να πωλούνται.

Σύμφωνα με το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία: Α. Μπορεί σε ένα άτομο να απαγορευτεί η επιλογή συγκεκριμένου τόπου διαμονής για λόγους ασφάλειας. Β. Η απόρριψη αιτήματος βίζας σε άτομο που δεν έχει καταδικαστεί αποτελεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Γ. Ένας εγκληματίας μπορεί να φυλακιστεί.	**Σύμφωνα με το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία:** Τα Α και Γ είναι σωστά. Απόρριψη βίζας μπορεί να ισχύσει όχι μόνο για εγκληματίες. Επίσης μπορεί να υπάρξουν περιορισμοί στην ελευθερία κυκλοφορίας για λόγους δημόσιας υγείας, δημόσιας τάξης ή εθνικής ασφάλειας, αν προβλέπεται από τον νόμο.

Φυλλάδιο μαθητή 5.1
Επιθυμίες, ανάγκες και δικαιώματα

Επιθυμίες	Βασικές ανάγκες	Ανθρώπινα δικαιώματα

Φυλλάδιο μαθητή 5.2
Κατάλογος ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Αυτός είναι ένας κατάλογος ανθρωπίνων δικαιωμάτων που περιλαμβάνεται στην Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τον αναθεωρημένο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη.

1. Δικαίωμα στη ζωή.
2. Ελευθερία από βασανιστήρια.
3. Απελευθέρωση από δουλεία.
4. Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια.
5. Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη.
6. Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής σε περιπτώσεις παραβίασης δικαιώματος.
7. Ελευθερία απέναντι στις διακρίσεις˙ δικαίωμα στην ισότητα.
8. Δικαίωμα της αναγνώρισης ως πρόσωπο ενώπιον του νόμου˙ δικαίωμα στην ιθαγένεια.
9. Δικαίωμα για ιδιωτική και οικογενειακή ζωή.
10. Δικαίωμα στον γάμο.
11. Δικαίωμα στην απόκτηση περιουσίας.
12. Δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων.
13. Δικαίωμα στο άσυλο.
14. Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκευτική ελευθερία.
15. Ελευθερία της έκφρασης.
16. Ελευθερία συνάθροισης και συνεταιρισμού.
17. Δικαίωμα στο φαγητό, το νερό και τη στέγαση.
18. Δικαίωμα στην υγειονομική περίθαλψη.
19. Δικαίωμα στην εκπαίδευση.
20. Δικαίωμα στην εργασία.
21. Δικαίωμα στην ξεκούραση και την αναψυχή.
22. Δικαίωμα στην κοινωνική προστασία.
23. Δικαίωμα στην πολιτική συμμετοχή.
24. Δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή.
25. Απαγόρευση της καταστρατήγησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
26. Δικαίωμα σε μια κοινωνική τάξη που αναγνωρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα.
27. Υποχρεώσεις και καθήκοντα του ατόμου.

Φυλλάδιο μαθητή 5.3
Περιπτώσεις παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Παραβίαση ή καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων	**Παραβίαση ΑΔ**
α. Η κα Χ, που πριν μερικά χρόνια έχασε την κόρη και τον σύζυγό της σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα, δεν θα μπορούσε να ξαναπαντρευτεί παρά μόνο αν ο κουνιάδος της τής έδινε την άδεια.	
β. Οι φρουροί της φυλακής χρησιμοποιούσαν σκυλιά για να τρομάζουν και να φοβίζουν τους κρατούμενους, και κάποια στιγμή έκαναν έναν σκύλο να δαγκώσει έναν κρατούμενο.	
γ. Σε ένα τοπικό εργοστάσιο, οι εργάτες εργάζονται τουλάχιστον 10 ώρες ημερησίως χωρίς διάλειμμα.	
δ. Μετά τη σύλληψή τους οι τρεις άντρες, είχαν προβλήματα πρόσβασης σε δικηγόρους. Πολλές φορές δεν επιτρεπόταν στους δικηγόρους να τους δουν˙ δεν τους επιτρεπόταν να έχουν μια από κοινού συζήτηση με τους δικηγόρους τους, που στην ουσία σήμαινε ότι δύο από αυτούς δεν είχαν πρόσβαση σε δικηγόρο.	
ε. Η γυναίκα, κάνοντας ακριβώς την ίδια δουλειά και έχοντας ακριβώς την ίδια ηλικία και εμπειρία, έπαιρνε χαμηλότερο μισθό από τον άντρα συνάδελφό της.	
στ. Ο Χ απήγαγε και κρατούσε τον Υ για τρεις μέρες και τον πυροβόλησε στο κεφάλι, με αποτέλεσμα να πεθάνει 3 ημέρες αργότερα.	
ζ. Μια φωτογραφία της κας Χ, χρήστριας ναρκωτικών, τραβήχτηκε όταν έφευγε από μια συνάντηση των Ανώνυμων Χρηστών. Αργότερα η φωτογραφία δημοσιεύτηκε.	
η. Μια γυναίκα, την οποία κακομεταχειριζόταν ο άντρας της, κατάφερε να πάρει διαζύγιο μόνο όταν του έδωσε το σπίτι της, το αυτοκίνητό της και όλη της την περιουσίας. Δεν της έμεινε τίποτα.	
θ. Η Χ, πάσχουσα από επικίνδυνη περίπτωση πνευμονίας, δεν έλαβε ιατρική περίθαλψη στο νοσοκομείο, γιατί είχε μπει στη χώρα παράνομα	
ι. Εβδομήντα τοις εκατό του πληθυσμού της Χ περιοχής αναγκάστηκε να αφήσει τα σπίτια του και κατόπιν του απαγορεύτηκε να επιστρέψει. Δεν επιτρεπόταν να φύγουν από τους καταυλισμούς για να πάνε στα κοντινά χωράφια όπου είχαν καλλιέργειες, ούτε να κινούνται σε πολλούς από τους δρόμους.	
κ. Μαύροι Αφρικανοί αγοράζονταν στην Αφρική, για παράδειγμα, για ένα μπουκάλι ουίσκι, και πουλιόνταν στη Βόρεια Αμερική για 1, 200 με 1, 500 δολάρια.	
λ. Στη Χ χώρα, έχουν σκόπιμα καταστραφεί όλα τα μέσα επιβίωσης του ντόπιου πληθυσμού: καλλιέργειες, παροχή νερού και τα ζωντανά.	
μ. Στη Χ χώρα, οι πολίτες μπορούν να φυλακίζονται χωρίς να υπάρχει κατηγορία.	
ν. Ένας 26χρονος δημοσιογράφος καθημερινής εφημερίδας πυροβολήθηκε και σκοτώθηκε σε ύποπτη επίθεση αντιποίνων για την κάλυψη πρόσφατης προεκλογικής εκστρατείας.	
ξ. Ο Χ κλήθηκε να καταταγεί στον στρατό. Έγραψε στο στρατιωτικό γραφείο δηλώνοντας αντίρρηση συνείδησης προς τη στρατιωτική υπηρεσία και αρνήθηκε να παρουσιαστεί. Κηρύχτηκε ανυπόταχτος και του απαγορεύτηκε η έξοδος από τη χώρα.	

Παραβίαση ή καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων	**Παραβίαση ΑΔ**
ο. Στη Χ χώρα, αυτοί που θέλουν να ανήκουν στη θρησκεία Falun Gong απαγορεύεται να συναθροίζονται.	
π. Η εθνοτική πλειοψηφία αποφάνθηκε ότι εκείνοι που ανήκουν στις μειονοτικές ομάδες, όπως οι Εβραίοι και οι Ρομά, ήταν υποχρεωμένοι να ζουν σε συγκεκριμένες περιοχές της πόλης.	
ρ. Τα παιδιά του χωριού δεν μπορούν να πάνε στο σχολείο, καθώς δεν υπάρχει σχολείο σε λογική απόσταση.	
σ. Εξαιτίας απόρριψης από τις θρησκευτικές αρχές της χώρας, ο Χ δεν μπορεί να πάρει μέρος στις εκλογές ως υποψήφιος βουλευτής.	
τ. Επειδή είναι μαύρος, ο Χ δεν μπορεί να εργαστεί ως γιατρός στο τοπικό νοσοκομείο.	
υ. Σε κάποιες χώρες μη προνομιούχα άτομα δεν έχουν πρόσβαση σε προγράμματα διατροφής και στέγασης, ούτε σε υπηρεσίες υγείας.	
φ. Ο κ. Χ, του οποίου το σπίτι κάηκε, δεν μπορεί να ζητήσει αποζημίωση.	
χ. Η κα Χ, μια 47χρονη γυναίκα, μητέρα πέντε παιδιών, η οποία πάντα εργαζόταν ως νοικοκυρά, χάνει κάθε παροχή κοινωνικής βοήθειας αν πάρει διαζύγιο.	
ψ. Ο κ. Χ, πατέρας δύο παιδιών, φυλακίστηκε και βασανίστηκε στη χώρα Χ επειδή έγραψε ποιήματα στα οποία ασκούσε κριτική στο καθεστώς. Η αίτηση του για άσυλο από τη χώρα Α απορρίφθηκε. Ισχυρίστηκε ότι αν αναγκαστεί να επιστρέψει στη χώρα του, θα υποστεί βασανιστήρια.	
ω. Για κατά τα λεγόμενα πρακτικούς λόγους, άτομα με σωματική αναπηρία που χρησιμοποιούν αναπηρικό καροτσάκι δεν επιτρέπεται να παρακολουθούν καλλιτεχνικά γεγονότα στο τοπικό θέατρο.	
αι. Για απόδοση υπηκοότητας στη χώρα Χ, απαιτείται περίοδος παραμονής 15ετών, τεστ σωματικής και ψυχικής υγείας και αδικαιολόγητα ακριβά παράβολα. Κατά συνέπεια, χιλιάδες Ρομά, οι οποίοι έχουν μακρόχρονους δεσμούς με τη χώρα τους, δεν μπορούν να πάρουν υπηκοότητα.	

Φυλλάδιο μαθητή 5.4
Δικαιώματα και υποχρεώσεις

Ανθρώπινο δικαίωμα	Υποχρέωση του ατόμου	Υποχρέωση του σχολείου, των αρχών, κ.λπ.

Φυλλάδιο μαθητή 5.5

Κουίζ για τα ανθρώπινα δικαιώματα (κάρτες εξάσκησης)

Παιδική εργασία από ηλικία 17 ετών: Α. Αποτελεί παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού. Β. Αποτελεί παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού αν η εργασία είναι σκληρή. Γ. Είναι αποδεκτή αν από την κυβέρνηση η ελάχιστη ηλικία για εργασία έχει οριστεί να είναι κάτω των 17.	**Παιδική εργασία από ηλικία 17 ετών:** Το Γ είναι σωστό. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού απαγορεύει την παιδική εργασία αν είναι επικίνδυνη ή υπό μορφή εκμετάλλευσης, αλλά είναι θέμα των κυβερνήσεων να αποφασίζουν το όριο ηλικίας. Ασκείται πίεση για πιο αυστηρούς περιορισμούς στην παιδική εργασία.
Σύμφωνα με τις διεθνείς συμφωνίες που αφορούν στο δικαίωμα στο νερό: Α. Είναι υποχρέωση των κυβερνήσεων να παρέχουν στους πολίτες καθαρό και ασφαλές νερό. Β. Δεν επιτρέπεται στις κυβερνήσεις να κάνουν διάκριση μεταξύ των πολιτών στην παροχή νερού. Γ. Δεν επιτρέπεται στις κυβερνήσεις να αρνηθούν στους πολίτες την πρόσβαση στο νερό.	**Σύμφωνα με τις διεθνείς συμφωνίες που αφορούν στο δικαίωμα στο νερό:** Σύμφωνα με την ερμηνεία της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, τα Β και Γ είναι σωστά, όχι το Α. Η ικανοποίηση του δικαιώματος στο νερό πρέπει να αποτελεί επιδίωξη των κυβερνήσεων, αλλά αυτό το δικαίωμα δεν μπορεί να απαιτηθεί από τους πολίτες.
Η θανατική ποινή: Α. Γενικά απαγορεύεται σε όλο τον κόσμο. Β. Έχει καταργηθεί με νόμο ή στην πράξη σε περισσότερες από το 50% όλων των χωρών. Γ. Δεν επιτρέπεται για νέους κάτω των 18 ετών.	**Η θανατική ποινή:** Το Β και το Γ είναι σωστά, όχι το Α. Η θανατική ποινή δεν απαγορεύεται εντελώς στις διεθνείς συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών, ούτε από την ΕΣΔΑ, παρά μόνο με προαιρετικό πρωτόκολλο. Το Πρωτόκολλο 6 (κατάργηση της θανατικής ποινής εν καιρώ ειρήνης) και το Πρωτόκολλο 13 (γενική κατάργηση της θανατικής ποινής) της ΕΣΔΑ έχουν υπογραφεί και/ή επικυρωθεί από πολλά κράτη.
Οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα: Α. Στην πραγματικότητα δεν είναι ανθρώπινα δικαιώματα. Β. Δεν αναμένεται από τα κράτη άμεση ικανοποίηση αυτών των δικαιωμάτων για όλους. Γ. Μπορούν να απαιτηθούν για όλους τους Ευρωπαίους πολίτες.	**Οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα:** Το Β είναι σωστό. Επισήμως, τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα αποτελούν ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά στην ουσία δεν έχουν την ίδια αναγνώριση με τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα. Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα θεωρεί ότι τα κράτη πρέπει να επιδιώκουν την ικανοποίηση τους, αλλά δεν υπάρχει ευρωπαϊκός μηχανισμός που να επιτρέπει σε ιδιώτες να υποβάλουν καταγγελία (υπό περιορισμούς επιτρέπεται με προαιρετικό πρωτόκολλο στους οργανισμούς).

Σύμφωνα με τις διατάξεις για το δικαίωμα στην εκπαίδευση: Α. Ιδιώτες ή ομάδες μπορούν να ιδρύσουν σχολείο, εφόσον πληρούν τις ελάχιστες νομικές προϋποθέσεις. Β. Δεν υπάρχουν υποχρεώσεις σε σχέση με το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Γ. Οι κυβερνήσεις δεσμεύονται να παρέχουν υποχρεωτική εκπαίδευση σε όλους κάτω των 18.	**Σύμφωνα με τις διατάξεις για το δικαίωμα στην εκπαίδευση:** Το Α είναι σωστό, τα Β και Γ λάθος. Οι διεθνείς συμβάσεις, όπως η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, προβλέπουν ότι η εκπαίδευση οφείλει να ενημερώνει τα παιδιά για τα ανθρώπινα δικαιώματα.
Το δικαίωμα αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα: Α. Ορίζεται για ανθρώπους που έχουν τεκμηριωμένους φόβους δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας ή πολιτικώνπεποιθήσεων και ως αποτέλεσμα έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους. Β. Επίσης υπάρχει για ανθρώπους που έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους λόγω εμφυλίου πολέμου ή πείνας. Γ. Μπορεί αυτόματα να απορριφθεί από μια κυβέρνηση στους υποψήφιους που προέρχονται από μια χώρα που θεωρείται ασφαλής.	**Το δικαίωμα αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα:** Το Α είναι σωστό, το Β λάθος (αν και σε μερικές χώρες, σε ανθρώπους που εγκατέλειψαν τη χώρα τους λόγω εμφυλίου πολέμου ή πείνας μπορεί να παρέχεται προστασία, χωρίς να θεωρούνται πρόσφυγες σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις). Το Γ δεν ισχύει για τους πρόσφυγες σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης, αλλά εφαρμόζεται ευρέως εντός της ΕΕ όσον αφορά την αντιμετώπιση των αιτούντων άσυλο.
Θρησκευτική ελευθερία: Α. Δεν μπορούν να τη στερηθούν άνθρωποι που ανήκουν σε μειονοτική θρησκεία. Β. Υποχρεώνει τα έθνη να αναγνωρίζουν και να επιδοτούν θρησκείες. Γ. Δεν μπορεί να περιορίζεται με κανένα τρόπο από ένα κράτος.	**Θρησκευτική ελευθερία:** Το Α είναι σωστό. Τα έθνη είναι υποχρεωμένα να σέβονται τη θρησκευτική ελευθερία, αλλά δεν έχουν νομική υποχρέωση για οποιοδήποτε σύστημα αναγνώρισης ή επιδότησης. Τα κράτη μπορούν να περιορίσουν τη θρησκευτική ελευθερία όταν, για παράδειγμα, η θρησκεία έρχεται σε αντίθεση με θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα.
Το δικαίωμα στην ιδιοκτησία: Α. Δε σημαίνει ότι η κυβέρνηση δεν μπορεί να πάρει τα αγαθά κάποιου αν πρόκειται για το δημόσιο συμφέρον. Β. Παραβιάζεται αν ένα ολόκληρο χωριό εκκενώνεται χωρίς αποζημίωση προκειμένου να δημιουργηθεί υδροηλεκτρικό εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Γ. Επιτρέπει σε ένα άτομο να θεωρήσει αγαθά που έχουν κλαπεί ως ιδιοκτησία του.	**Το δικαίωμα στην ιδιοκτησία:** Τα Α και Β είναι σωστά. Το Γ είναι εμφανώς λάθος.
Εκλογές: Α. Όλοι έχουν δικαίωμα ψήφου, ακόμα και αν έχουν χάσει τα πολιτικά τους δικαιώματα λόγω εγκληματικής δράσης. Β. Επιτρέπονται δύο ψήφοι αν ο εκλογέας είναι εργοδότης. Γ .Η καταμέτρηση πρέπει να διενεργείται μυστικά.	**Εκλογές:** Μόνο το Γ είναι σωστό. Το κράτος μπορεί να εμποδίσει άτομα που έχουν χάσει τα πολιτικά τους δικαιώματα να ψηφίσουν. Τα ίσα δικαιώματα για όποιον έχει δικαίωμα ψήφου αποτελούν διεθνή επιταγή.

Ελευθερία έκφρασης: Α. Μπορεί να περιοριστεί για να αποφευχθεί δυσφήμιση. Β. Δεν μπορεί να περιοριστεί για λόγους δημόσιας ηθικής. Γ. Μπορεί να περιοριστεί για πρόληψη θρησκευτικής μισαλλοδοξίας.	**Ελευθερία έκφρασης:** Τα Α και Γ είναι σωστά. Η ελευθερία της έκφρασης μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να περιοριστεί για λόγους δημόσιας ηθικής, για πρόληψη εγκλήματος, για την προστασία της υγείας ή για λόγους δυσφήμισης, αν προβλέπεται από τον νόμο.
Το δικαίωμα στην εργασία: Α. Υποχρεώνει τα κράτη να παρέχουν εργασία σε όλους. Β. Σημαίνει ότι κανείς δεν μπορεί να απολυθεί αυθαίρετα. Γ. Δε σημαίνει ότι μια κυβέρνηση πρέπει να καταβάλει προσπάθειες για να έχουν όλοι πλήρη απασχόληση.	**Το δικαίωμα στην εργασία:** Μόνο το Β είναι σωστό. Στην Ευρώπη, τα κράτη είναι υποχρεωμένα να καταβάλουν προσπάθειες ώστε όλοι να έχουν πλήρη απασχόληση, αλλά αυτό δεν περιλαμβάνεται στις συνθήκες του ΟΗΕ.
Το δικαίωμα σε ένα υγιές περιβάλλον: Α. Απαγορεύει στα κράτη να ρίχνουν τοξικά απόβλητα που καταστρέφουν ανεπανόρθωτα το έδαφος. Β. Στοχεύει στην προστασία των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών. Γ. Δεν έχει ακόμα οριστεί ως οικουμενικό δικαίωμα.	**Το δικαίωμα σε ένα υγιές περιβάλλον:** Το Γ είναι σωστό, αν και το δικαίωμα στην υγεία προστατεύει τα ανθρώπινα όντα από βλαβερές συνέπειες που απορρέουν άμεσα από τη ρύπανση. Σε αυτές τις περιπτώσεις, μόνο τα ανθρώπινα όντα προστατεύονται, όχι τα ζώα και τα φυτά. Ο Αφρικανικός Χάρτης και ο Χάρτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που δεν έχουν καθολική ισχύ, καθιερώνουν σε κάποιο βαθμό το δικαίωμα για υγιές περιβάλλον.
Σύμφωνα με το δικαίωμα στην εκπαίδευση: Α. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση δεν πρέπει να υπάρχουν δίδακτρα, μπορεί να υπάρχει κόστος μόνο για τις σχολικές εκδρομές και τα βιβλία. Β. Είναι υποχρέωση του κράτους να βοηθάει τους μαθητές να πετύχουν στις σπουδές τους. Γ. Τα κράτη πρέπει να δίνουν σε όλους τους μαθητές ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση.	**Σύμφωνα με το δικαίωμα στην εκπαίδευση:** Τα Β και Γ είναι σωστά (αυτές οι υποχρεώσεις περιλαμβάνονται στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού). Κατ' αρχήν, η πρωτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να είναι δωρεάν, και αυτό περιλαμβάνει όχι μόνο τα δίδακτρα, αλλά και άλλες έμμεσες δαπάνες που σχετίζονται με βασικές σχολικές δραστηριότητες.
Τιμωρία των παιδιών στο σχολείο: Α. Δεν επιτρέπεται με τη μορφή σωματικής τιμωρίας. Β. Δεν απαγορεύεται αν η τιμωρία είναι ψυχικά επώδυνη. Γ. Μπορεί να υπάρχει αν οι γονείς συμφωνούν.	**Τιμωρία των παιδιών στο σχολείο:** Το Α θεωρείται σωστό, αφού το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει επανειλημμένα θεωρήσει τη σωματική τιμωρία ως παραβίαση της ΕΣΔΑ (και αυτή είναι σύμφωνη με την ερμηνεία που δίνεται από την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού). Το Β είναι αναληθές, δεδομένου ότι η απαγόρευση αφορά σε όλες τις σκληρές τιμωρίες. Όσο για το Γ, δεν υπάρχει διάταξη με την οποία η τιμωρία εξαρτάται από τη σύμφωνη γνώμη των γονέων.

Στο σχολείο: Α. Δεν πρέπει να δίνεται προσοχή σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Β. Τα μικρά παιδιά πρέπει να μαθαίνουν να σέβονται τους γονείς τους. Γ. Τα μικρά παιδιά πρέπει να μαθαίνουν για τα ανθρώπινα δικαιώματα και να τα βιώνουν.	**Στο σχολείο:** Τα Β και Γ είναι σωστά. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού περιλαμβάνει τέτοιες διατάξεις. Η Σύμβαση επίσης ορίζει ότι η εκπαίδευση πρέπει να επιδιώκει σεβασμό για το περιβάλλον.
Στο δικαστήριο: Α. Για κάθε έγκλημα υπάρχει το δικαίωμα υπεράσπισης από δικηγόρο. Β. Μπορεί κάποιος να καταδικαστεί μόνο αν έχει ομολογήσει. Γ. Αν ο ύποπτος δεν μιλά τη γλώσσα στην οποία γίνεται η δίκη έχει δικαίωμα για διερμηνέα χωρίς δικά του έξοδα.	**Στο δικαστήριο:** Τα Α και Γ είναι σωστά.
Βασανισμός: Α. Επιτρέπεται για αντιμετώπιση τρομοκρατικών επιθέσεων. Β. Επιτρέπεται μόνο με δικαστική απόφαση. Γ. Δεν επιτρέπεται σε καμία περίπτωση.	**Βασανισμός:** Το Γ είναι σωστό (τα βασανιστήρια δεν επιτρέπονται ούτε σε περίπτωση έκτακτης εθνικής ανάγκης).
Το δικαίωμα στη ζωή παραβιάζεται όταν: Α. Κάποιος χάνει τη ζωή του από ατύχημα καθώς αστυνομικές δυνάμεις αποτρέπουν μια επίθεση. Β. Κάποιος πεθαίνει από πολεμικές ενέργειες, οι οποίες είναι νόμιμες. Γ. Κάποιος πεθαίνει λόγω περιττής βίας από την αστυνομία.	**Το δικαίωμα στη ζωή παραβιάζεται όταν:** Το Γ είναι σωστό. Στην περίπτωση Α, το δικαίωμα στη ζωή μπορεί να παραβιάζεται μόνο αν η αστυνομία χρησιμοποιεί δυνάμεις που δεν είναι απολύτως απαραίτητες.
Σύμφωνα με το δικαίωμα στη στέγαση: Α. Τα κράτη οφείλουν να φροντίζουν να μην είναι κανείς άστεγος. Β. Οι αλλοδαποί πρέπει να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες για κοινωνική στέγαση όπως και οι πολίτες της χώρας. Γ. Το κράτος πρέπει να προσπαθεί να μειώσει τον αριθμός των άστεγων.	**Σύμφωνα με το δικαίωμα στη στέγαση:** Τα Β και Γ είναι σωστά.
Σύμφωνα με το δικαίωμα στην υγειονομική περίθαλψη: Α. Οι κυβερνήσεις δεν έχουν υποχρέωση να αποτρέπουν τα εργατικά ατυχήματα. Β. Όλοι πρέπει να έχουν πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη. Γ. Τα φάρμακα πρέπει να είναι δωρεάν.	**Σύμφωνα με το δικαίωμα στην υγειονομική περίθαλψη:** Το Β είναι σωστό. Η πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων είναι υποχρέωση. Τα φάρμακα μπορούν να πωλούνται.

Σύμφωνα με το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία: Α. Μπορεί σε ένα άτομο να απαγορευτεί η επιλογή συγκεκριμένου τόπου διαμονής για λόγους ασφάλειας. Β. Η απόρριψη αιτήματος βίζας σε άτομο που δεν έχει καταδικαστεί αποτελεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Γ. Ένας εγκληματίας μπορεί να φυλακιστεί.	**Σύμφωνα με το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία:** Τα Α και Γ είναι σωστά. Απόρριψη βίζας μπορεί να ισχύσει όχι μόνο για εγκληματίες. Επίσης μπορεί να υπάρξουν περιορισμοί στην ελευθερία κυκλοφορίας για λόγους δημόσιας υγείας, δημόσιας τάξης ή εθνικής ασφάλειας, αν προβλέπεται από τον νόμο.

Φυλλάδιο δασκάλου

Ο κατάλογος περιλαμβάνει δικαιώματα από τον "Κατάλογο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων", η οποία δείχνει σχετικά άρθρα από την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΟΔΔΑ), το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ), το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (ΔΣΟΚΠΔ), την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και τον αναθεωρημένο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη (ΕΚΧ). Αυτή η ανασκόπηση έχει γίνει για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

	ΟΔΔΑ	**ΕΣΔΑ**	**ΕΚΧ**	**ΔΣΑΠΔ**	**ΔΣΟΚΠΔ**
1. Δικαίωμα στη ζωή	3	2		6	
2. Ελευθερία από βασανιστήρια	5	3	26	7, 10	
3. Απελευθέρωση από δουλεία	4	4		8	
4. Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια	3	5		9	
5. Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη	10, 11	6, 7		14, 15	
6. Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής σε περιπτώσεις παραβίασης δικαιώματος	8	13	D	2, 9	
7. Ελευθερία απέναντι στις διακρίσεις˙ δικαίωμα στην ισότητα	2, 7	14	4, 15, 20, 27, E	3, 26	3
8. Δικαίωμα της αναγνώρισης ως πρόσωπο ενώπιον του νόμου˙ δικαίωμα στην ιθαγένεια	6, 15			16, 24	
9. Δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή	12	8		17	
10. Δικαίωμα στον γάμο	16	12		23	
11. Δικαίωμα στην απόκτηση περιουσίας	17				15
12. Δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων	13		18	12	
13. Δικαίωμα στο άσυλο	14			18	
14. Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και και θρησκευτική ελευθερία	18	9, 10		18	
15. Ελευθερία της έκφρασης	19	11	28	19	8
16. Ελευθερία συνάθροισης και συνεταιρισμού	20		5, 28	21, 22	8
17. Δικαίωμα στο φαγητό, το νερό και τη στέγαση	25		30, 31		11
18. Δικαίωμα στην υγειονομική περίθαλψη	25		11		7, 12
19. Δικαίωμα στην εκπαίδευση	26		10		13, 14
20. Δικαίωμα στην εργασία	23		1, 2, 3, 4, 24		6, 7
21. Δικαίωμα στην ξεκούραση και την αναψυχή	24		2		7

22. Δικαίωμα στην κοινωνική προστασία	22, 25		7, 8, 12, 13, 14, 16, 17, 19, 23, 25		9, 10
23. Δικαίωμα στην πολιτική συμμετοχή	21		22	25	
24. Δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή	27			27	15
25. Απαγόρευση της καταστρατήγησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων	30	17		5, 20	5
26. Δικαίωμα σε μια κοινωνική τάξη που αναγνωρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα	28			2	2
27. Υποχρεώσεις του ατόμου	29				

Σημείωση: Κάποια άρθρα του ΕΚΧ αναφέρονται με αριθμούς, κάποια με κεφαλαία γράμματα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6
Υπευθυνότητα

Τι είδους ευθύνες έχουν οι άνθρωποι;

6.1 Υποχρεώσεις στο σπίτι

Οι άνθρωποι βιώνουν συγκρούσεις νομιμοφροσύνης – πώς πρέπει να αποφασίσουν;

6.2. Γιατί πρέπει οι άνθρωποι να υπακούν στον νόμο;

Ποιοι είναι οι καλύτεροι λόγοι για τήρηση των νόμων;

6.3. Τίνος πρόβλημα είναι αυτό;

Πώς μοιράζονται οι κοινωνικές ευθύνες;

6.4. Γιατί οι άνθρωποι γίνονται ενεργοί πολίτες;

Γιατί οι άνθρωποι θέλουν να αλλάξουν την κοινωνία και πώς μπορούν να το κάνουν;

ΕΝΟΤΗΤΑ 6: Υπευθυνότητα

Τι είδους ευθύνες έχουν οι άνθρωποι;

Νομική ευθύνη

Οι πολίτες κάθε κράτους δικαιούνται να γνωρίζουν ποια είναι τα νόμιμα δικαιώματά τους και να εκτιμήσουν την έκταση των νομικών ευθυνών τους απέναντι στο κράτος και τους άλλους πολίτες. Οι ευθύνες των πολιτών στις δημοκρατίες μερικές φορές συνοψίζονται σε τρία βασικά καθήκοντα, δηλαδή να ψηφίζουν, να πληρώνουν φόρους και να υπακούν τον νόμο.

Οι ευθύνες είναι συχνά η άλλη όψη των δικαιωμάτων. Για παράδειγμα, το δικαίωμα ελευθερίας του λόγου συνεπάγεται την ευθύνη να επιτρέπεται το ίδιο και στους άλλους. Ωστόσο, οι άνθρωποι που διαπράττουν εγκλήματα δεν χάνουν το δικαίωμα που στέρησαν σε άλλους (όπως στην περίπτωση δολοφονίας ή διάκρισης). Επίσης, οι άνθρωποι συχνά έχουν υποχρεώσεις που δεν χαρακτηρίζονται από αμοιβαιότητα, όπως για παράδειγμα, υποχρεώσεις απέναντι στα παιδιά.

Ηθική ευθύνη

Στην EDC είναι πολύ σημαντικό να καλλιεργηθεί η ικανότητα των νέων να σκέφτονται ηθικά. Χωρίς αυτή την ικανότητα, δεν μπορεί να υπάρξει καμιά κριτική αξιολόγηση σχετικά με την δικαιοσύνη των νόμων της κοινωνίας ή των κοινωνικών δομών. Γι' αυτό τον λόγο, όταν οι μαθητές διδάσκονται για νόμους που τους επηρεάζουν, πρέπει επίσης να ενθαρρύνονται να αξιολογήσουν κριτικά τη λειτουργία και τον σκοπό τους, και αν θα πρέπει να αλλάξουν.

Διδάσκουμε για την υπευθυνότητα

Εξετάζοντας τους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι συμπεριφέρονται με κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο, ή τονίζοντας την έκταση των αναγκών άλλων ανθρώπων, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές να αποκτήσουν μεγαλύτερη επίγνωση των αναγκών και των δικαιωμάτων των άλλων. Είναι, επίσης, σημαντικό για τους εκπαιδευτικούς να επιδείξουν στάση ευθύνης μπροστά στους μαθητές.

Οι μαθητές μαθαίνουν να είναι υπεύθυνοι πολίτες, όχι μόνο μέσα από τη μελέτη στην τάξη, αλλά και μέσω της ευκαιρίας που τους δίνεται να μάθουν από την εμπειρία. Σε αυτό το πλαίσιο, η EDC ενθαρρύνει τους μαθητές να συμμετέχουν στη ζωή του σχολείου και της ευρύτερης κοινότητας, για παράδειγμα, μέσω των σχολικών συμβουλίων.

Σε αυτή την ενότητα οι μαθητές θα:

- διερευνήσουν το εύρος των αρμοδιοτήτων που έχουν οι πολίτες στην κοινωνία·
- διερευνήσουν τη φύση των νομικών ευθυνών των ανθρώπων·
- εξετάσουν τη φύση των κοινωνικών ευθυνών·
- εξετάσουν γιατί οι άνθρωποι αναλαμβάνουν προσωπική ευθύνη για να επιφέρουν αλλαγές.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6: Υπευθυνότητα

Τι είδους ευθύνες έχουν οι άνθρωποι;

Τίτλος μαθ/τος	Μαθησιακοί στόχοι	Εργασίες μαθητών	Υλικά	Μέθοδοι
Μάθημα 1: Υποχρεώ-σεις στο σπίτι	Διερευνάται το φάσμα των υποχρεώσεων που έχουν οι άνθρωποι. Γίνεται κατανοητό ότι οι ευθύνες μπορεί να συγκρούονται.	Οι μαθητές αναλύουν το ηθικό δίλημμα. Συζητούν εναλλακτικές αναλύσεις. Κάνουν δηλώσεις σε ατομικό επίπεδο.	Αντίγραφα της ιστορίας “Ο Milan κάνει μια επιλογή”. Χαρτί για γραπτές εργασίες.	Ατομική και σε μικρές ομάδες συζήτηση . Συζήτηση σε ολομέλεια. Ατομική γραπτή εργασία.
Μάθημα 2: Γιατί οι άνθρωποι πρέπει να υπακούν στον νόμο;	Διερευνάται η ηθική λογική που διέπει τις αποφάσεις σχετικά με τις συγκρούσεις των ευθυνών.	Οι μαθητές αναλύουν ένα ηθικό δίλημμα. Οι μαθητές αξιολογούν κριτικά λόγους νομικής υπακοής. Οι μαθητές προτείνουν καταστάσεις στις οποίες ένα ηθικό καθήκον θα μπορούσε να παρα-κάμψει την υποχρέωση να τηρείται ο νόμος.	Αντίγραφα της ιστορίας “Το δίλημμα του Schmitt ”. Χαρτί για γραπτές εργασίες. Πίνακας	Ανάλυση ηθικών διλημμάτων. Εκπαιδευτικός-υποστηρικτική ανάλυση. Συγγραφή ιστορίας. Συζήτηση σε ολομέλεια.
Μάθημα 3: Τίνος πρόβλημα είναι αυτό;	Διερευνάται η φύση των νομικών ευθυνών των ανθρώπων. Διερευνάται η διάκριση μεταξύ ηθικών και νομικών υποχρεώσεων.	Οι μαθητές συζητούν την ευθύνη για ορισμένα κοινωνικά προβλήματα. Ολοκληρώνουν ένα πλαίσιο σκέψης. Απαντούν γραπτώς στα ζητήματα που τέθηκαν.	Αντίγραφα του “γράμματος”. Πίνακας Χαρτί για κάθε μαθητή. Συγγραφή.	Δομημένη κριτική ανάλυση. Ανάλυση και συζήτηση σε μικρές ομάδες. Συναίνεση για επίτευξη και διαπραγμάτευση. Ατομική συγγραφή.
Μάθημα 4: Γιατί οι άνθρωποι γίνονται ενεργοί πολίτες;	Εξετάζεται η κοινή για όλους φύση των κοινωνικών προβλημάτων. Εξετάζονται οι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι αναλαμβάνουν την ευθύνη για τη δυστυχία άλλων ανθρώπων. Διερευνάται ο ρόλος των ΜΚΟ στην κοινωνία των πολιτών.	Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες για να συνθέσουν μια αφήγηση. Κάνουν υποθέσεις σχετικά με τα κίνητρα που ενεργοποιούν την κοινωνική συμπεριφορά. Εξετάζουν τον ρόλο των ΜΚΟ. Σε ομάδες, ερευνούν το έργο μιας ΜΚΟ ή μιας κοινωνικής εκστρατείας. Ομαδικά, παρουσιάζουν τα ευρήματά τους.	Αντίγραφα των δελτίων σχετικά με την Jelena Santic (φυλλάδιο μαθητή 6.4), ήδη κομμένο. Υποστηρικτικό υλικό για την έρευνα. Υλικά για την ομάδα παρου-σιάσεων, π.χ. μεγάλα φύλλα χαρτιού, χρωματιστά στυλό.	Ομαδική εργασία. Διαπραγμάτευση. Ηθική συλλο-γιστική. Κριτική αξιολόγηση. Έρευνα. Ομαδική παρουσίαση.

Μάθημα 1
Υποχρεώσεις στο σπίτι
Οι άνθρωποι βιώνουν συγκρούσεις νομιμοφροσύνης - πώς πρέπει να αποφασίσουν;

Μαθησιακοί στόχοι	Διερευνάται το φάσμα των υποχρεώσεων που έχουν οι άνθρωποι. Γίνεται κατανοητό ότι οι ευθύνες μπορεί να συγκρούονται. Διερευνάται η ηθική λογική που διέπει τις αποφάσεις σχετικά με τις συγκρούσεις των ευθυνών.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές αναλύουν τα ηθικά διλήμματα. Συζητούν εναλλακτικές αναλύσεις. Κάνουν δηλώσεις σε ατομικό επίπεδο.
Υλικά	Αντίγραφα της ιστορίας “ο Milan κάνει μια επιλογή”. Χαρτιά για γραπτή εργασία.
Μέθοδοι	Ατομική και σε μικρές ομάδες συζήτηση. Συζήτηση σε ολομέλεια. Ατομική γραπτή εργασία

Εννοιολογική μάθηση

Ευθύνη: Κάτι που οι άνθρωποι πρέπει να κάνουν – οι ευθύνες μπορεί να είναι νομικές, ηθικές ή κοινωνικές, ανάλογα με το πώς προκύπτουν.

Ηθική σύγκρουση: Οι άνθρωποι βιώνουν σύγκρουση όταν πρέπει να αποφασίσουν ανάμεσα σε δύο τρόπους δράσης.

Ευθύνη του πολίτη: Καθήκοντα των ατόμων στην ευρύτερη κοινότητα. Αυτές οι ευθύνες προκύπτουν γιατί η συμμετοχή σε μια κοινότητα φέρνει δικαιώματα σε αντάλλαγμα προς υποχρεώσεις.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός εισάγει την ιδέα ότι ο καθένας έχει υποχρεώσεις κάποιου είδους και μπορεί να προκύψουν προβλήματα όταν οι άνθρωποι βάζουν κάποιες υποχρεώσεις πάνω από κάποιες άλλες. Πρέπει να κάνουν δύσκολες επιλογές. Ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει την ιστορία “Ο Μίλαν κάνει μια επιλογή” και ζητά από τους μαθητές να σκεφτούν σχετικά με τα ακόλουθα θέματα. Κάποιες ερωτήσεις μπορούν να συζητηθούν σε ζευγάρια πριν δοθούν οριστικές απαντήσεις. Για τις άλλες, οι μαθητές μπορούν να κρατήσουν σημειώσεις πριν μοιραστούν τις ιδέες τους στην τάξη.

1. Τι λέει η ιστορία για το είδος των υποχρεώσεων του Μίλαν; Πόσα διαφορετικά είδη ευθύνης μπορείτε να δείτε (ευθύνη για τον εαυτό του, την οικογένειά του, το σχολείο, την τοπική κοινότητα ή τον ευρύτερο κόσμο);

2. Τι νομίζετε ότι πρέπει να κάνει ο Μίλαν και γιατί; Συμφωνούν όλοι στην τάξη;

3. Πόσο δύσκολη νομίζετε ότι είναι η απόφαση του Μίλαν; Τι την κάνει δύσκολη;

4. Τι ευθύνες έχει ο πατέρας του Μίλαν στην ιστορία; Πόσες μπορείτε να δείτε;

5. Πιστεύετε ότι ήταν σωστό να ζητήσει ο πατέρας του από τον Μίλαν να μείνει στο σπίτι;

6. Πόσο σοβαρό θα ήταν να παρακούσει ο Μίλαν τον πατέρα του; Αυτή θα ήταν μια δύσκολη απόφαση για τον Μίλαν; Αιτιολογείστε την απάντησή σας.

Γραπτή εργασία

Με δικά σας λόγια, γράψτε τι νομίζετε ότι έγραψε ο Μίλαν στον πατέρα του. Συγκρίνετε αυτό που γράψατε με ό,τι έγραψαν οι υπόλοιποι στην τάξη. Οι μαθητές μοιράζονται τις ιδέες τους.

Γενίκευση

Ίσως οι μαθητές έχουν ήδη ασχοληθεί με κάποιες γενικές πτυχές της ηθικής σύγκρουσης.

Ο/η εκπαιδευτικός ανταποκρίνεται σε αυτές τις σκέψεις ή ζητά από την τάξη να σκεφτεί γενικότερα για τα είδη ευθύνης που έχουν οι άνθρωποι απέναντι:

– στον εαυτό τους˙

– στην οικογένειά τους˙

– στην τοπική κοινότητα˙

– στην εθνική κοινότητα˙

– στον ευρύτερο κόσμο.

Οι μαθητές εργάζονται πάλι σε ομάδες. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον πίνακα για να γράψουν τις διάφορες ευθύνες. Οι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι διαφωνούν σχετικά με τον βαθμό στον οποίο οι άνθρωποι έχουν ευθύνες για τους άλλους και για την κοινότητα συζητιούνται στη συνέχεια στην τάξη.

Ατομικές δηλώσεις

Ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει στη συνέχεια να δώσει τις ακόλουθες πληροφορίες στους μαθητές. “Στην ιστορία του Μίλαν οι ευθύνες έρχονται σε σύγκρουση μεταξύ τους. Σκεφθείτε μερικά δικά σας παραδείγματα στα οποία συγκρούονται οι ευθύνες των ατόμων. Πάρτε μερικά συγκεκριμένα παραδείγματα και συζητήστε για το πώς σκέφτονται οι άνθρωποι την επίλυση συγκρούσεων για ευθύνες”. Αν αυτό είναι δύσκολο για τους μαθητές, ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να δώσει κάποια συγκεκριμένα παραδείγματα, από το τοπικό πλαίσιο.

Μάθημα 2
Γιατί οι άνθρωποι πρέπει να υπακούουν στον νόμο;
Ποιοι είναι οι καλύτεροι λόγοι για την τήρηση του νόμου;

Μαθησιακοί στόχοι	Διερευνάται η φύση των νομικών ευθυνών που έχουν οι άνθρωποι. Διερευνάται η διάκριση μεταξύ ηθικών και νομικών υποχρεώσεων.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές αναλύουν ένα ηθικό δίλημμα σε συζήτηση σε ολομέλεια. Αναλύουν κριτικά τους λόγους υπακοής στους νόμους. Προτείνουν καταστάσεις στις οποίες ένα ηθικό καθήκον θα μπορούσε να παρακάμψει τον νόμο.
Υλικά	Αντίγραφα της ιστορίας “Το δίλημμα του Schmitt ”. Χαρτί για γραπτές εργασίες. Πίνακας.
Μέθοδοι	Από κοινού ανάλυση των ηθικών διλημμάτων. Εκπαιδευτικός-υποστηρικτική ανάλυση. Συγγραφή ιστορίας. Συζήτηση σε ολομέλεια.

Εννοιολογική μάθηση

Νόμος: Ένας κανόνας που έχει θεσπιστεί από τοπική ή εθνική κυβέρνηση.

Κράτος δικαίου: Στις δημοκρατικές κοινωνίες, οι κυβερνήσεις και όσοι βρίσκονται στην εξουσία υπόκεινται στους νόμους της χώρας. Η εξουσία αλλάζει χέρια δημοκρατικά σύμφωνα με τους κανόνες που ορίζονται από το σύνταγμα της χώρας, και όχι ως αποτέλεσμα άσκησης βίας ή πολέμου. Οι άνθρωποι έχουν το καθήκον να υπακούν τον νόμο γιατί έτσι έχει αποφασιστεί δημοκρατικά.

Νομική ευθύνη: Οι υποχρεώσεις που έχουν ανατεθεί στους ανθρώπους από τον νόμο.

Ηθική υποχρέωση: Οι προσωπικές υποχρεώσεις που αισθάνονται οι άνθρωποι και βασίζονται στις πεποιθήσεις τους σχετικά με το τι είναι σωστό και τι λάθος.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει την ιστορία “Το δίλημμα του Schmitt” και ζητά από τους μαθητές να εργαστούν σε ζευγάρια και να εξετάσουν αν ο Schmitt έπρεπε να παραβεί τον νόμο και να κλέψει τα χρήματα ή όχι. Ο/η εκπαιδευτικός γράφει διαφορετικές απόψεις στον πίνακα σχετικά με το αν ο Schmitt έπρεπε να κλέψει τα χρήματα.

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να επιλέξουν μια άποψη με την οποία συμφωνούν και να προσθέσουν την δική τους αιτιολογία γράφοντας:

– Ο Schmitt έπρεπε να κλέψει τα χρήματα γιατί…
– Ο Schmitt δεν έπρεπε να κλέψει τα χρήματα γιατί …

Ο/η εκπαιδευτικός σημειώνει στον πίνακα τις αιτίες που προτείνονται από τους μαθητές. Για παράδειγμα,

"Έπρεπε να κλέψει τα χρήματα γιατί η ζωή της κόρης του είναι πιο σημαντική από τον νόμο κατά της κλοπής"·

"Δεν έπρεπε να κλέψει τα χρήματα γιατί μπορεί να τον έπιαναν"· ή

" Δεν έπρεπε να κλέψει γιατί είναι λάθος να καταπατούμε το νόμο".

Οι διαφορετικοί λόγοι συζητούνται στη συνέχεια στην τάξη. Γιατί είναι διαφορετικοί; Είναι μερικοί λόγοι καλύτεροι από κάποιους άλλους; Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να συμπληρώσουν την πρόταση:

"Γενικά είναι λάθος να καταπατάται ο νόμος γιατί…"

Εναλλακτικά, ο/η εκπαιδευτικός θα μπορούσε να ζητήσει από την τάξη να σκεφτεί όσους πιο πολλούς λόγους μπορεί σχετικά με το γιατί είναι λάθος να καταπατάται ο νόμος. Τυπικά, απαντώντας σε αυτό το ερώτημα, υπάρχει πλήθος απαντήσεων, περιλαμβάνοντας τις ακόλουθες:

"Είναι λάθος να καταπατάται ο νόμος γιατί:

– μπορεί να συλληφθείς και να τιμωρηθείς·

– ο νόμος προστατεύει τους ανθρώπους και είναι λάθος να βλάπτεις τους άλλους·

– όλοι θα γίνονταν άγριοι αν δεν τους σταματούσε ο νόμος·

– η καταπάτηση του νόμου υπονομεύει την εμπιστοσύνη ανάμεσα στους ανθρώπους·

– η κοινωνία χρειάζεται τον νόμο για να επιβιώσει, χωρίς νόμους θα επικρατούσε χάος·

– η καταπάτηση του νόμου παραβιάζει τα δικαιώματα των ανθρώπων, όπως αυτά της ιδιοκτησίας ή της ζωής."

Ο/η εκπαιδευτικός τονίζει ότι οι άνθρωποι έχουν πολλούς λόγους για να υπακούν στον νόμο. Μερικοί από αυτούς σχετίζονται με το ατομικό συμφέρον, άλλοι με το ενδιαφέρον για τους άλλους ανθρώπους και άλλοι με το ενδιαφέρον για το καλό της κοινωνίας γενικά (βλ. σημείωση παρακάτω).

Συνοψίζοντας αυτές τις έννοιες, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να σχηματίσει στον πίνακα τρεις ομόκεντρους κύκλους γράφοντας "εαυτός", "άλλοι" και "κοινωνία" σε κάθε κύκλο, ξεκινώντας από τον εσωτερικό. Οι διαφορετικοί λόγοι θα μπορούσαν να γραφτούν στην κατάλληλη περιοχή.

Ο/η εκπαιδευτικός τονίζει ότι η υπακοή στους νόμους δεν αποτελεί απαραίτητα ένδειξη "καλού πολίτη". Πολλές άσχημες πράξεις έχουν διαπραχθεί από άτομα που υπάκουαν τον νόμο, λέγοντας ότι απλώς "έκαναν το καθήκον τους". Από την άλλη πλευρά, η ιστορία δείχνει ότι κατά καιρούς ακόμα και καλοί άνθρωποι μπορεί να επιχείρησαν να καταπατήσουν έναν συγκεκριμένο νόμο για ηθικούς λόγους.

Για να κατανοήσουν καλύτερα οι μαθητές την δύσκολη ισορροπία ανάμεσα στις νομικές και ηθικές υποχρεώσεις, ο/η εκπαιδευτικός τούς ζητά να γράψουν δικές τους ιστορίες στις οποίες οι άνθρωποι (για καλούς λόγους) καταπατούν τον νόμο. Παραδείγματα μπορεί να είναι η παραβίαση του ορίου ταχύτητας για κάτι επείγον ή η εναντίωση σε έναν νόμο που είναι κακός ή άδικος.

Μερικοί από τους μαθητές διαβάζουν τα παραδείγματα δυνατά στη συζήτηση σε ολομέλεια. Ο/η εκπαιδευτικός τονίζει τότε την διάκριση ανάμεσα σε ηθικές υποχρεώσεις (τις οποίες οι άνθρωποι αναλαμβάνουν σύμφωνα με τις αξίες και τις πεποιθήσεις τους) και νομικές ευθύνες, που επιβάλλονται από τις κυβερνήσεις. Οι τάσεις ανάμεσα σε αυτά τα δύο είδη ευθυνών μπορεί να οδηγήσει τους πολίτες στην κριτική κάποιων νόμων με τους οποίους διαφωνούν και στην προσπάθεια αλλαγής τους. Μπορεί επίσης, κατά περίπτωση, να αποφασίσουν να παραβούν νόμους για ηθικά σωστούς λόγους. Η ιστορία προσφέρει πολλά παραδείγματα περιπτώσεων που νόμοι καταπατήθηκαν για διαμαρτυρία ή για εξέγερση ενάντια σε τυρρανικές κυβερνήσεις. Ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να το παρουσιάσει αυτό με

τοπικά παραδείγματα. Πρέπει επίσης να τονίσει ότι τέτοιες ενέργειες δεν γίνονται εύκολα λόγω του κινδύνου που υπάρχει να υπονομευτεί το κράτος δικαίου, στο οποίο βασίζονται οι σταθερές δημοκρατίες.

Σημείωση

Το ηθικό δίλημμα που παρουσιάζεται σε αυτό το μάθημα δεν διαφέρει από το γνωστό “Heinz Dilemma” του Lawrence Kohlberg, Αμερικανού ψυχολόγου, της δεκαετίας του 1950. Αυτό ήταν ένα από τα διλήμματα που ο Kohlberg και οι συνεργάτες του έθεταν σε νέους μεταξύ 10 και 25 ετών κάθε τρία περίπου χρόνια. Διαπιστώθηκε ότι με το πέρασμα του χρόνου, ο μέσος όρος, μετακινήθηκε από τον εγωκεντρικό συλλογισμό που χρησιμοποιούσαν μικροί σε μια πιο ανθρωποκεντρική λογική όταν ήταν στην πρώιμη εφηβεία. Αργότερα, στα μέσα της εφηβείας, οι περισσότεροι εφάρμοζαν συλλογισμούς με επίκεντρο την κοινωνία, αν και το περιεχόμενο και το είδος του διλήμματος μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο συλλογισμού. Τα μικρότερα παιδιά θεωρούσαν ότι οι νόμοι και οι κανόνες είναι ανελαστικοί και χωρίς κοινωνικούς σκοπούς, και βασίζονται αποκλειστικά στην εξουσία αυτών που τους κατασκευάζουν. Στην εφηβεία, οι νέοι συνειδητοποιούν ότι οι νόμοι έχουν κοινωνικό σκοπό, μπορούν να αναθεωρηθούν, να αμφισβητηθούν και να κριθούν ως ηθικά λανθασμένοι ή άδικοι.

Μάθημα 3
Τίνος πρόβλημα είναι αυτό;
Πώς μοιράζονται οι κοινωνικές ευθύνες;

Μαθησιακός στόχος	Εξετάζεται η κοινή φύση των κοινωνικών προβλημάτων.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές συζητούν για την υπευθυνότητα σε ορισμένα κοινωνικά ζητήματα. Ολοκληρώνουν ένα πλαίσιο σκέψης. Δίνουν γραπτώς απαντήσεις στα θέματα που προκύπτουν.
Υλικά	Αντίγραφα του “γράμματος”. Πίνακας. Χαρτί για ατομικές εργασίες.
Μέθοδοι	Δομημένη κριτική ανάλυση. Ανάλυση και συζήτηση σε μικρές ομάδες. Συναίνεση και διαπραγμάτευση. Προσωπική εργασία.

Εννοιολογική μάθηση

Κοινωνικό πρόβλημα: Ένα πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζουν όλα ή πολλά από τα μέλη μιας κοινότητας και την ευθύνη του φέρουν μέρη της κοινότητας ή όλη η κοινότητα. Η ευθύνη για ένα κοινωνικό πρόβλημα δεν βαρύνει εξίσου όλα τα εμπλεκόμενα μέρη.

Βαθμός ευθύνης: Ο βαθμός στον οποίο κάποιος μπορεί να είναι υπεύθυνος για ένα κοινωνικό πρόβλημα.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει μια φανταστική επιστολή προς την τοπική εφημερίδα. Η επιστολή περιέχει καταγγελίες για δύο κοινωνικά προβλήματα που ανησυχούν τους κατοίκους της πόλης.

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από την τάξη να: α) εντοπίσει τα ζητήματα και β) κάνει έναν κατάλογο (και για τις δυο υποθέσεις) των ατόμων που μπορεί να έχουν ευθύνη. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να διευκολύνει αυτή την διαδικασία σχεδιάζοντας στον πίνακα ένα πλαίσιο σκέψης όπως το παρακάτω.

Ποιος εμπλέκεται, με οποιοδήποτε τρόπο, σε αυτό το πρόβλημα;

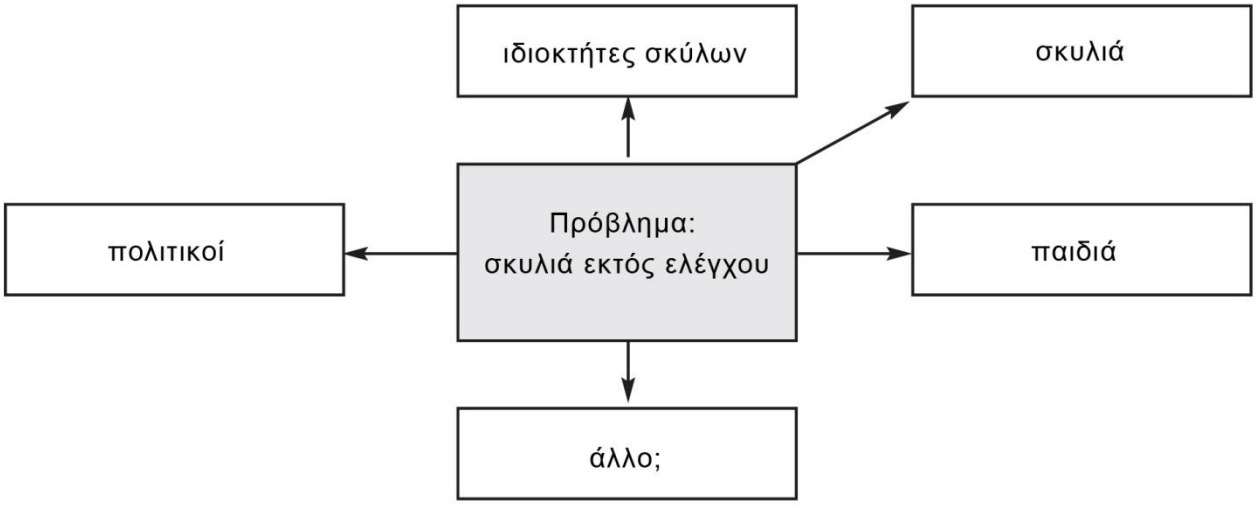

Ομαδική εργασία

Βήμα 1

Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες των τριών ή τεσσάρων ατόμων. Σε κάθε μέλος της ομάδας δίνονται πόντοι αντίστοιχοι με τον αριθμό των μερών που εμπλέκονται.

Βήμα 2

Κάθε μέλος της ομάδας αρχικά κατανέμει τους πόντους στα εμπλεκόμενα μέρη σύμφωνα με το μέρος της ευθύνης που τους αναλογεί. Για παράδειγμα, τα παιδιά και οι σκύλοι μπορεί να μην πάρουν πόντους, αλλά οι ιδιοκτήτες σκύλων και οι πολιτικοί μπορεί να μοιραστούν τους πόντους ή κάποιοι να πάρουν περισσότερους πόντους.

Βήμα 3

Όταν κάθε μέλος έχει αποφασίσει, εκ περιτροπής μοιράζονται τις ιδέες τους στην ομάδα, αιτιολογώντας τις. Σε αυτό το σημείο οι αποφάσεις τους μπορούν να αλλάξουν. Στο τέλος, οι ομάδες αθροίζουν τους πόντους κάθε μέρους. Αυτό αντιπροσωπεύει την άποψη της κάθε ομάδας για το πώς πρέπει να μοιραστεί η ευθύνη.

Ο/η εκπαιδευτικός κάνει συζήτηση για τα αποτελέσματα των διαφόρων ομάδων. Επίσης διερευνά τις διαφορετικές απόψεις, ρωτώντας τους μαθητές για τους λόγους των αποφάσεών τους.

Αν υπάρχει χρόνος, η άσκηση μπορεί να επαναληφθεί με το πρόβλημα των σκουπιδιών. Ή μπορεί να αντικατασταθεί από ένα πρόβλημα σχετικό με την περιοχή του σχολείου ή πιο κοντά στα ενδιαφέροντα της ομάδας.

Σημείωση

Τα προβλήματα σε αυτά τα παραδείγματα είναι κατάλληλα για μαθητές χωρίς μεγάλη εμπειρία στη συζήτηση πολιτικών προβλημάτων. Είναι συγκεκριμένα και κατανοητά (αν και είναι δύσκολο να λυθούν). Σε τάξεις με μεγαλύτερα παιδιά ή με περισσότερες δεξιότητες μπορούν να συζητηθούν πιο λεπτά θέματα, όπως η ανεργία ή ο ρατσισμός, εφαρμόζοντας το ίδιο πλαίσιο σκέψης.

Βήμα 4: Συζήτηση που προκύπτει από την άσκηση

Στην τελική συζήτηση σε ολομέλεια, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να εξετάσουν αν γενικά οι άνθρωποι αναλαμβάνουν τις ευθύνες των πράξεών τους. Αν όχι, να σκεφτούν πώς θα πεισθούν να το κάνουν. Μπορεί η εκπαίδευση να βοηθήσει με κάποιον τρόπο; Ή είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν νέοι νόμοι ή να υπάρχουν αυστηρότερες ποινές; Αν η τοπική ή εθνική κυβέρνηση αποδεχόταν την ευθύνη για ορισμένα προβλήματα, ποιο νομίζουν οι μαθητές ότι θα ήταν το πιθανό κόστος; Επίσης, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει από την τάξη να σκεφτεί τον ρόλο των νέων στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων αυτού του είδους. Πρέπει να απαλλάσσονται της ευθύνης λόγω ηλικίας; Πρέπει να αφήνουν τα προβλήματα της κοινότητας στους μεγάλους; Αυτά τα θέματα μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για μια ατομική γραπτή εργασία.

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι είναι αναγκαίο οι πολιτικοί σε τοπικό και εθνικό επίπεδο να γνωρίζουν τα προβλήματα από τη στιγμή που εμφανίζονται. Η πολιτική εξυπηρετεί συχνά στην αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων, ως κοινότητα. Αυτό δε σημαίνει ότι οι κυβερνήσεις μπορούν να λύσουν κάθε πρόβλημα, και πολλά προβλήματα δεν θα προέκυπταν αν οι άνθρωποι αναλάμβαναν την ευθύνη για τις συνέπειες των πράξεών τους από την πρώτη στιγμή.

Μάθημα 4
Γιατί οι άνθρωποι γίνονται ενεργοί πολίτες;
Γιατί οι άνθρωποι θέλουν να αλλάξουν την κοινωνία και πώς μπορούν να το κάνουν;

Μαθησιακοί στόχοι	Εξετάζονται οι λόγοι που κάνουν τους ανθρώπους να αναλαμβάνουν την ευθύνη για αυτούς που υποφέρουν. Διερευνάται ο ρόλος των ΜΚΟ στην κοινωνία των πολιτών.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες για να συνθέσουν μια αφήγηση. Κάνουν υποθέσεις για τα κίνητρα που ενεργοποιούν την κοινωνική συμπεριφορά. Εξετάζουν τον ρόλο των ΜΚΟ. Σε ομάδες, εξετάζουν το έργο μιας ΜΚΟ ή μιας κοινωνικής εκστρατείας. Σε ομάδες, παρουσιάζουν τα ευρήματα.
Υλικά	Αντίγραφα των δελτίων για την Jelena Santic (φυλλάδιο μαθητή 6.4), κομμένο ήδη. Υποστηρικτικό υλικό για την έρευνα των μαθητών. Υλικό για τις ομαδικές παρουσιάσεις π.χ. μεγάλα φύλλα χαρτιού, χρωματιστά στυλό.
Μέθοδοι	Ομαδική εργασία. Διαπραγμάτευση. Ηθικός συλλογισμός. Κριτική αξιολόγηση. Έρευνα. Ομαδική παρουσίαση.

Εννοιολογική μάθηση

Κοινωνική δράση: Η δράση που αναλαμβάνεται από πολίτες ή μέλη μιας κοινότητας για την αντιμετώπιση ενός κοινωνικού προβλήματος.

Πολίτης: Κάποιος που έχει νόμιμη συμμετοχή (υποκοότητα) σε μια εθνική κοινότητα. Η υπηκοότητα συνεπάγεται δικαιώματα και υποχρεώσεις, αν και οι άνθρωποι διαφέρουν στον βαθμό που αισθάνονται ευθύνη για όσα συμβαίνουν σε μια κοινότητα.

Ενεργός πολίτης: Κάποιος που αναλαμβάνει δημόσια δράση για την αντιμετώπιση ενός κοινωνικού ή κοινοτικού προβλήματος.

Μη κυβερνητική οργάνωση (ΜΚΟ): Μια οργάνωση που δημιουργείται και υποστηρίζεται από πολίτες (όχι κυβέρνηση) για να αντιμετωπίσει ένα κοινωνικό πρόβλημα. Οι ΜΚΟ είναι δημόσιες, όχι μυστικές, και εργάζονται στο πλαίσιο των κοινωνικών δομών για να επιφέρουν αλλαγή. Συχνά αντιμετωπίζουν ζητήματα στα οποία τα δικαιώματα των ανθρώπων δεν προστατεύονται ή δεν αναγνωρίζονται επαρκώς από την κυβέρνηση. Οι ΜΚΟ μπορεί να συνεργάζονται με την κυβέρνηση ή να βρίσκονται σε αντίθεση με αυτή. Οι δημοκρατικές κοινωνίες έχουν νόμους που επιτρέπουν την ύπαρξη ΜΚΟ και τους αναγνωρίζουν νόμιμα δικαιώματα και προστασίες.

Κοινωνία των πολιτών: Άνθρωποι και οργανώσεις που αναλαμβάνουν κοινωνική δράση, εκτός του κυβερνητικού έργου, θεωρούνται μέρος της κοινωνίας των πολιτών. Η κοινωνία των πολιτών αποτελεί σύνδεσμο ανάμεσα στα μεμονωμένα άτομα και τις κυβερνήσεις.

Το μάθημα

Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες των τεσσάρων περίπου μαθητών. Ο/η εκπαιδευτικός δίνει πληροφορίες για την Jelena Santic (φυλλάδιο μαθητή 6.4). Είναι προτιμότερο αυτές να είναι κομμένες σε ξεχωριστά δελτία. Τα δελτία μοιράζονται τυχαία στα μέλη των ομάδων. Κάθε μέλος της ομάδας διαβάζει στα υπόλοιπα το δελτίο του. Στη συνέχεια η ομάδα βάζει τα δελτία σε σειρά που να βγάζει νόημα.

Ο/η εκπαιδευτικός λέει στους μαθητές να συζητήσουν τις παρακάτω ερωτήσεις στο πλαίσιο της ομάδας και, όσο είναι δυνατό, να καταλήξουν σε μια απάντηση. Τονίζεται από τον/την εκπαιδευτικό ότι ενδέχεται να υπάρχουν και διαφωνίες, αλλά μέσα από την ανταλλαγή ιδεών προκύπτουν καλύτερες απαντήσεις. Οι μαθητές καταγράφουν ατομικά τις απαντήσεις τους. Ο/η εκπαιδευτικός συζητά βασικά θέματα στην τάξη, με άξονα τις παρακάτω ερωτήσεις.

Ερωτήσεις

- Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι η Jelena Santic αναμείχτηκε στην Ομάδα 484?
- Από αυτά που γνωρίζετε για την Jelena Santic, με ποια λόγια θα την περιγράφατε;
- Γιατί νομίζετε ότι η Jelena Santic και η Ομάδα 484 δεν άφησαν την κυβέρνηση να αναλάβει δράση για αυτό που ήθελαν να κάνουν;
- Τι είδους ανάγκες προσπάθησε να καλύψει η Ομάδα 484;
- Τι είδος κοινωνίας ήλπιζαν να δημιουργήσουν η Jelena Santic και η Ομάδα 484;
- Πόσο σημαντικές θεωρείτε ότι είναι για την κοινωνία οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (όπως η Ομάδα 484); Τι νομίζετε ότι μπορούν να πετύχουν; Σκεφτείτε τον ρόλο τους σε σχέση με το έργο των κυβερνήσεων, καθώς και σε σχέση με την κάλυψη αναγκών (δικαιωμάτων) των ανθρώπων.
- Σκεφτείτε την δική σας κοινωνία. Ποιες ανάγκες γνωρίζετε που θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν αν αναλάμβαναν την ευθύνη ενεργά άτομα ή ΜΚΟ;

Για να δώσει ένα παράδειγμα, ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει στη συνέχεια το παρακάτω απόσπασμα από μια διεθνή έκθεση του 2003 σχετικά με τις ΜΚΟ στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη:

“Οι ΜΚΟ στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη εξακολουθούν να συμβάλουν στην εδραίωση της δημοκρατίας και της κοινωνίας των πολιτών. […] Υπάρχουν 7.874 μη κυβερνητικές οργανώσεις στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη στο πλαίσιο των παλαιών και νέων νόμων καταγραφής. […]

Ο τομέας των ΜΚΟ έδειξε ότι μπορούσε να διεξάγει μεγάλες δημόσιες εκστρατείες που συνηγόρησαν υπέρ της αλλαγής σε θέματα ζωτικής σημασίας για τη βοσνιακή κοινωνία, για θέματα των νέων, την ισότητα των φύλων, το περιβάλλον, την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, κ.λπ. Μεγάλος αριθμός ΜΚΟ συνεχίζουν να προσφέρουν τις υπηρεσίες στους τομείς της υγειονομικής περίθαλψης και της κοινωνικής πρόνοιας, την ανασυγκρότηση, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την προστασία του περιβάλλοντος, και την προστασία των μειονοτήτων.”[22]

Ο/η εκπαιδευτικός συζητά αυτό το απόσπασμα με τους μαθητές. Αρχικά εξετάζουν αν τα έργα που αναφέρονται στην έκθεση ισχύουν και για τη χώρα τους. Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός ζητά να σκεφτούν παραδείγματα που θα μπορούσαν να ενταχθούν σε αυτό το είδος project.

22. Πηγή: Αναφορά της USAID με τίτλο “2003 NGO Sustainability Index, Europe and Eurasia“ σσ. 42 και 43. www.usaid.gov/locations/europe_eurasia/dem_gov/ngoindex/2003/bosnia.pdf

Ερωτήσεις

Ως τελευταία εργασία σε αυτή την ενότητα, κάθε ομάδα μπορεί να αναλάβει να κάνει μια παρουσίαση, βασισμένη στο μάθημα. Εναλλακτικά, αν υπάρχει δυνατότητα έρευνας, θα μπορούσε να εξεταστεί η ζωή ενεργών πολιτών της χώρας και να αποτελέσει αντικείμενο της παρουσίασης. Η παρουσίαση θα μπορούσε επίσης να περιλαμβάνει διεθνείς προσωπικότητες, όπως η Μητέρα Τερέζα και ο Νέλσον Μαντέλα.

Φυλλάδιο μαθητή 6.1
Ο Μίλαν κάνει μια επιλογή

Ο Μίλαν ετοιμαζόταν να φύγει για το σχολείο όταν μπήκε στην κουζίνα ο πατέρας του.

"Μίλαν, σήμερα σε χρειάζομαι στα χωράφια. Μπορείς να μην πας στο σχολείο; Οι καλλιέργειες θα καταστραφούν αν δεν τις μαζέψουμε γρήγορα."

Αυτό στενοχώρησε τον Μίλαν.

"Πατέρα, είναι ανάγκη να πάω στο σχολείο σήμερα", είπε, "είναι η πρώτη συνάντηση του συμβουλίου μαθητών και έχω εκλεγεί εκπρόσωπος της 8ης τάξης."

"Αλλά δεν είσαι ο μόνος, έτσι δεν είναι;", είπε ο πατέρας. "Δεν πειράζει αν δεν πας. Υπάρχουν και άλλοι εκπρόσωποι της 8ης, δεν υπάρχουν;"

"Ναι, αλλά αν δεν πάω θα απογοητεύσω αυτούς που με ψήφισαν. Εξάλλου, έχουμε μάθημα φυσικής σήμερα. Δεν θέλω να το χάσω. Πρέπει να περάσω τις εξετάσεις αν πρόκειται να πάω στο πανεπιστήμιο".

Ο πατέρας του Μίλαν γρύλισε θυμωμένος.

"Μιλάς για το πανεπιστήμιο σα να μην ενδιαφέρεσαι για την οικογένειά σου. Δεν βλέπεις ότι σε χρειαζόμαστε στο σπίτι; Πώς θα μας βοηθάς αν πας στο πανεπιστήμιο; Και πού θα πας όταν θα πάρεις το πτυχίο σου; Είναι απίθανο να γυρίσεις πίσω, αυτό είναι σίγουρο".

"Θα έπρεπε να χαίρεσαι που θέλω να κάνω κάτι στη ζωή μου ", φώναξε ο Μίλαν θυμωμένα, "σε αντίθεση με τα περισσότερα παιδιά εδώ. Δεν έχουν καμία φιλοδοξία. Θα καταλήξουν να κάνουν ό,τι και οι πατεράδες τους."

"Δεν βλάπτει λίγος σεβασμός στη μεγαλύτερη γενιά", απάντησε ο πατέρας, προσπαθώντας να διατηρήσει την ψυχραιμία του. "Όλη αυτή η συζήτηση για πανεπιστήμια, με αρρωσταίνει. Μοιάζει σα να έχεις ξεχάσει τις αξίες που έχουμε. Σκέφτεσαι μόνο τον εαυτό σου".

Ο Μίλαν αναστέναξε. Όλα αυτά τα είχε ξανακούσει.

"Πατέρα, αν έχω μια καλή δουλειά, δεν θα ξεχάσω εσένα και την οικογένειά μου. Πώς φαντάζεσαι ότι θα έκανα κάτι τέτοιο; Αλήθεια, θέλεις να αφήσω το σχολείο και να μην κάνω αυτά που μπορώ; Όλοι οι καθηγητές μου λένε ότι θα μπορούσα να γίνω καλός επιστήμονας. Μπορεί κάποια μέρα να κάνω ανακαλύψεις που θα βοηθήσουν όλο τον κόσμο".

Ο πατέρας χτύπησε το χέρι στο τραπέζι.

"Η πρώτη σου δουλειά είναι να ενδιαφέρεσαι για την οικογένειά σου και για την κοινότητα, ειδικά αυτούς τους δύσκολους καιρούς. Γεμίζεις το κεφάλι σου με όνειρα. Τι σε νοιάζει για τον αληθινό κόσμο;"

Αυτό πλήγωσε τον Μίλαν, αλλά δεν ήθελε να το δείξει. Για μια στιγμή κοίταξε τον πατέρα του με σιωπηλή περιφρόνηση. Εκείνος γύρισε και έφυγε, χτυπώντας πίσω του την πόρτα.

Ο Μίλαν κάθισε και αναστέναξε. Σκέφτηκε λίγο και πήρε την απόφασή του. Πήρε την τσάντα του και στράφηκε προς την πόρτα. Μετά σταμάτησε, έβγαλε ένα φύλλο χαρτί και κάθισε να γράψει ένα σημείωμα στον πατέρα του. Ήταν το πιο δύσκολο πράγμα που είχε κάνει στη ζωή του.

Φυλλάδιο μαθητή 6.2
Το δίλημμα του Schmitt

Η μοναχοκόρη του Schmitt είναι πολύ άρρωστη. Χρειάζεται επειγόντως εγχείρηση αλλά οι γιατροί της περιοχής ζητάνε πολλά λεφτά. Ο Schmitt δεν ξέρει τι να κάνει. Με τη γυναίκα του έχουν κάποιες οικονομίες με τις οποίες ήλπιζαν να αγοράσουν ένα μικρό μαγαζί. Θα τις έδιναν με την καρδιά τους για να σώσουν την κόρη τους, αλλά δεν είναι αρκετές.

Ο Schmitt εκλιπαρεί τους γιατρούς να κάνουν την επέμβαση με λιγότερα χρήματα, αλλά αυτοί υποστηρίζουν ότι δεν μπορούν να το κάνουν, γιατί θα ήταν άδικο για αυτούς που πληρώνουν ολόκληρο το ποσό. Ο Schmitt ζητά από συγγενείς και φίλους να του δανείσουν χρήματα, αλλά και πάλι δεν επαρκούν. Εν τω μεταξύ, η κόρη του Schmitt όλο και χειροτερεύει.

Όντας σε απόγνωση, ο Schmitt σκέφτεται να κλέψει τα χρήματα που του λείπουν για να σώσει τη ζωή της κόρης του.

Φυλλάδιο μαθητή 6.3
Τα πράγματα ξεφεύγουν από τον έλεγχο!

Εξετάστε την παρακάτω επιστολή, που δημοσιεύτηκε σε τοπική εφημερίδα.

Ως μια ομάδα κατοίκων της περιοχής, είμαστε πολύ ανήσυχοι για μια σειρά προβλημάτων που προκύπτουν επειδή οι άνθρωποι δεν αναλαμβάνουν την ευθύνη για τη συμπεριφορά τους.

Πολλά σκυλιά αρχίζουν και γίνονται επικίνδυνα. Οι ιδιοκτήτες τους είτε δεν το γνωρίζουν ή δεν ενδιαφέρονται για αυτό. Οι σκύλοι κάνουν τις ακαθαρσίες τους στους δρόμους, κάτι το οποίο δεν είναι απλά δυσάρεστο αλλά μπορεί να είναι και βλαβερό για την υγεία. Μερικά σκυλιά αρπάζουν τα σκουπίδια και είναι επιθετικά. Θα πρέπει να τεθούν υπό αυστηρό έλεγχο, ειδικά όταν υπάρχουν παιδιά που παίζουν σε κοντινή απόσταση.

Πιστεύουμε, επίσης, ότι υπάρχουν πάρα πολλά σκουπίδια στην πόλη και στα προάστια. Αυτό συμβαίνει γιατί οι άνθρωποι είναι πολύ τεμπέληδες για να τα πετάξουν σωστά. Είναι άσχημο, προσελκύει αρουραίους και συμβάλλει στην εξάπλωση ασθενειών. Όταν οι άνθρωποι πετάνε εδώ και κει παλιά κουτιά από χρώματα και χημικά, αυτά καταλήγουν σε ρυάκια και ποτάμια και επηρεάζουν το πόσιμο νερού.

Γιατί οι άνθρωποι δε σκέφτονται σχετικά με τις επιπτώσεις των ενεργειών τους περισσότερο; Και γιατί δεν κάνουν οι πολιτικοί κάτι σχετικά με αυτά τα προβλήματα;

Με εκτίμηση,

Φυλλάδιο μαθητή 6.4
Κάρτες ταξινόμησης: η ζωή της Jelena Santic

1. Η Jelena Santic γεννήθηκε το 1944. Ήταν Σέρβα.	2. Η Jelena Santic πέθανε από καρκίνο 2000.
3. Μετά τον θάνατο της Jelena, μερικοί φίλοι της πήραν μια πέτρα από ένα βομβαρδισμένο κτίριο στο Βελιγράδι. Ήταν ζωγραφισμένη από τα παιδιά των προσφύγων που είχαν έρθει από το Κοσσυφοπέδιο. Στη συνέχεια, η πέτρα μεταφέρθηκε ως σύμβολο στο Πάρκο Ειρήνης Jelena Santic στο Βερολίνο.	4. Η Jelena Santic και η Ομάδα 484 έκαναν το Project Pakrac στην Κροατία, το οποίο βοήθησε στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των Σέρβων και των Κροατών μετά τον πόλεμο το 1991. Μαζί τους σε αυτό το project ήταν εθελοντές και από τις δύο πλευρές καθώς και η διεθνής κοινότητα.
5. Η Jelena Santic ήταν ιδρυτικό μέλος και ηγέτης μιας οργάνωσης με το όνομα Ομάδα 484. Η Ομάδα 484 είναι μια μη-κυβερνητική οργάνωση (ΜΚΟ). Ενθαρρύνει τη μη βίαιη επίλυση συγκρούσεων, την ανεκτικότητα και τη συνεργασία ως βάση για την οικοδόμηση ανθρώπινων κοινωνιών.	6. Η Jelena έγραφε άρθρα κατά του εθνικισμού και του ρατσισμού, τα οποία δημοσιεύθηκαν σε διεθνές επίπεδο. Τιμήθηκε για το έργο της από μια οργάνωση που ονομάζεται Pax Christi με διεθνές βραβείο ειρήνης.
7. Στο Βερολίνο, υπάρχει ένα πάρκο ειρήνης με το όνομα της Jelena Santic, σε αναγνώριση του έργου της. Η Jelena είχε μιλήσει δημόσια σε αυτό το πάρκο.	8. Η Jelena Santic έγινε διεθνώς γνωστή ως μπαλαρίνα και δασκάλα μπαλέτου.
9. Η Jelena Santic ήταν ακτιβίστρια κατά του πολέμου και αγωνίστηκε για τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των ανθρώπων. Αυτή και η οργάνωσή της εργάστηκαν σκληρά για να προσφέρουν βοήθεια στους πρόσφυγες που πλημμύρισαν τη Σερβία.	10 . Η Ομάδα 484 πήρε το όνομά της επειδή ένα από τα πρώτα project της ήταν για 484 οικογένειες από την Κροατία που είχαν μείνει άστεγες λόγω του πολέμου. Η Ομάδα 484 πρόσφερε στους πρόσφυγες βοήθεια, ανακούφιση και συμβουλές σχετικά με τα δικαιώματά τους.

Μέρος 3
Συμμετοχή

Ενότητα 7

Μια σχολική εφημερίδα

Κατανοούμε τα μέσα επικοινωνίας παράγοντας μέσα επικοινωνίας

ΕΝΟΤΗΤΑ 7
Μια σχολική εφημερίδα

Κατανοούμε τα μέσα επικοινωνίας

παράγοντας μέσα επικοινωνίας

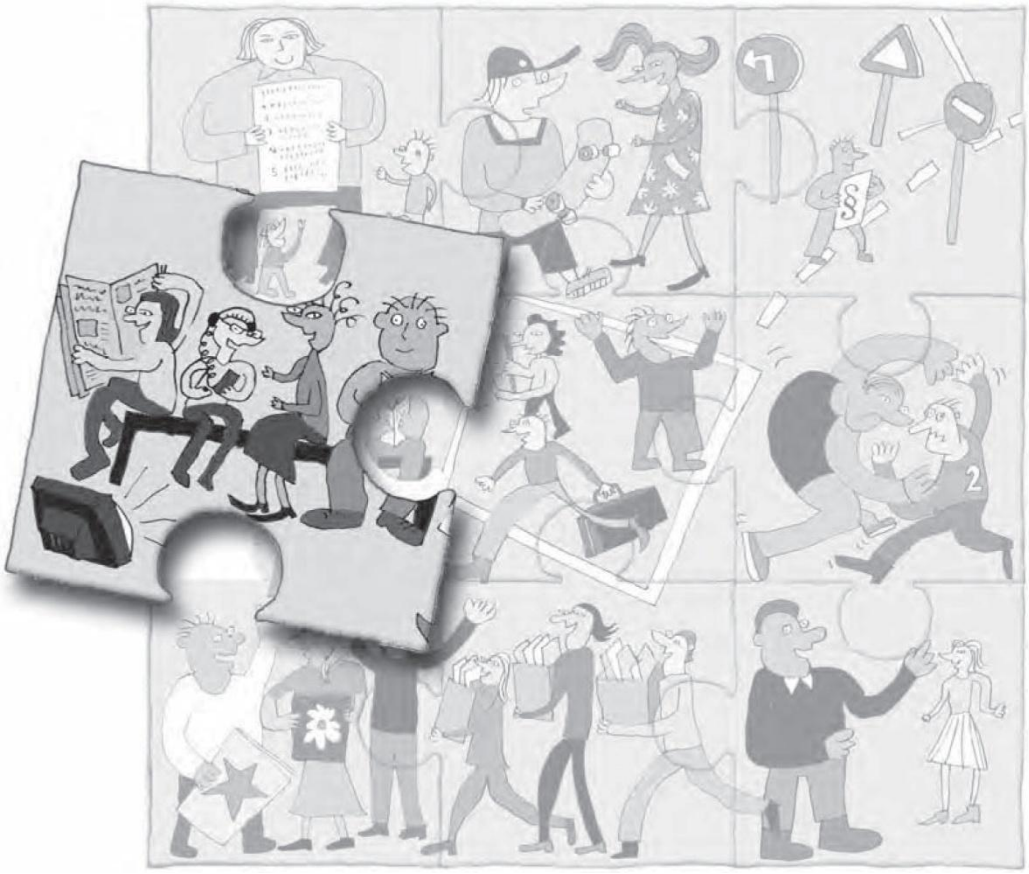

7.1 Οι εφημερίδες γύρω μας

Ποιον ενημερώνουν. Πώς ενημερώνουν. Τι μηνύματα περνάνε.

7.2 Η εφημερίδα μας είναι η καλύτερη ... δε συμφωνείτε;

Τι είναι αυτό που κάνει μια εφημερίδα καλή;

7.3 Φτιάχνουμε τη δική μας εφημερίδα τοίχου

Όλα τα "πρέπει" και μερικά "μην"

7.4 Το πρώτο μας τεύχος!

Τι κάνουμε μετά;

ΕΝΟΤΗΤΑ 7: Μια σχολική εφημερίδα

Κατανοούμε τα μέσα επικοινωνίας παράγοντας μέσα επικοινωνίας

Σε όλο τον κόσμο, η παρουσία και η επιρροή των μέσων επικοινωνίας έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια. Όσο πιο περίπλοκες και αλληλένδετες γίνονται οι ζωές μας, τόσο περισσότερο βασιζόμαστε σε πληροφορίες για να κατανοήσουμε τις επιρροές και τις εξελίξεις που μας επηρεάζουν. Για οποιαδήποτε πληροφορία σχετικά με θέματα πέρα από τα όρια της προσωπικής εμπειρίας και της άμεσης αντίληψης μας, βασιζόμαστε σε ένα μέσο επικοινωνίας.

Ωστόσο, η ατομική πρόσβαση στα διάφορα μέσα επικοινωνίας ποικίλλει ευρέως. Αυτό επηρεάζει το επίπεδο πληροφοριών και τις δυνατότητές του ατόμου να ασκήσει επιρροή και εξουσία. Μια άλλη σημαντική πτυχή είναι το θέμα της λογοκρισίας και το πρόβλημα της παραπληροφόρησης από τα κόμματα, τις κυβερνήσεις και τα ισχυρά λόμπι. Η σύγκρουση, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής αλλαγής ή του πολέμου, μονοπωλείται και δίνει διαστρεβλωμένες πληροφορίες.

Παρά το γεγονός ότι αυτές οι αλληλεξαρτήσεις, για να αναφέρουμε μόνο μερικές, δεν αναφέρονται σε αυτή την ενότητα, οι μαθητές θα ανακαλύψουν στοιχεία τους όταν συγκρίνουν τα έντυπα μέσα της χώρας τους ή της περιοχής τους, και τα κρίνουν με βάση συγκεκριμένα κριτήρια.

Η προσέγγιση για την εκπαίδευση στα μέσα επικοινωνίας σε αυτή την ενότητα είναι διαφορετική. Παράγοντας την δική τους εφημερίδα τοίχου, οι μαθητές θα αποκτήσουν κάποια επίγνωση σχετικά με την παραγωγή εφημερίδων και θα μάθουν για την πραγματικότητα των μέσων επικοινωνίας "από μέσα". Η διδακτική εμπειρία έχει δείξει ότι αυτή η προσέγγιση δίνει στους μαθητές μια μορφή άμεσης πρόσβασης σε έντυπα μέσα που είναι όχι τόσο προσιτά στην καθημερινή τους ζωή. Οι μαθητές θα δουν αυτό το είδος μέσων ενημέρωσης με κριτικό πνεύμα και θα αξιολογήσουν επίσης τα ηλεκτρονικά μέσα, και την δική τους χρήση αυτών των διαφορετικών ειδών μέσων επικοινωνίας, από μια νέα προοπτική. Θα αναπτύξουν, έτσι, γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας.

Τέλος, μια πρακτική συμβουλή: η ενότητα αυτή απαιτεί και προσφέρει δυνατότητα για διαθεματική διδασκαλία και συνεργασία. Η συγγραφή και αναθεώρηση κειμένων θα μπορούσε να αποτελέσει μέρος της διδασκαλίας της γλώσσας, ενώ ο σχεδιασμός θα μπορούσε να γίνει εργασία για το μάθημα των εικαστικών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μια τάξη μπορεί να ξεκινήσει μόνη της, με τη συνεισφορά συντακτικής ομάδας μαθητών που έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Η εφημερίδα τοίχου μπορεί να υπάρχει στη σχολική ζωή για κάποιο χρονικό διάστημα μέχρι να πεισθούν και άλλοι εκπαιδευτικοί ότι αξίζει να ασχοληθούν και να συμμετέχουν και αυτοί.

Μαθαίνουμε για την Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας αποτελεί βασικό στοιχείο στην Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα – τον ενεργό, συμμετέχοντα πολίτη. Εδώ είναι μια περίληψη από τις πιο σημαντικές πτυχές του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας:

1. Η ικανότητα στην επικοινωνία αναφέρεται στον γενικό τρόπο με τον οποίο αλληλεπιδρούν τα ανθρώπινα όντα. Αυτό δεν αποτελεί την κοινωνική πραγματικότητα. Αντίθετα, ορίζεται από τους ανθρώπους μέσω της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, που σημαίνει ότι δημιουργείται μέσα από την επικοινωνία. Αυτή η γενική επικοινωνιακή ικανότητα αρχίζει με την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας και αναπτύσσεται περαιτέρω με τη χρήση της.

2. Κάθε ανθρώπινο ον διαθέτει αυτή την επικοινωνιακή ικανότητα από τη γέννησή του. Είμαστε προικισμένοι με την ικανότητα αυτή από τη φύση, αλλά πρέπει να υπάρχει εκπαίδευση, άσκηση και καλλιέργεια.

3. Ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας περιλαμβάνεται στην ευρύτερη έννοια της επικοινωνιακής

ικανότητας. Αναφέρεται στο πολύπλοκο πλήθος των μέσων επικοινωνίας, και οι μαθητές τα μαθαίνουν και ασκούνται σε αυτά. Τα έντυπα μέσα, συμπεριλαμβανομένης της εφημερίδας τοίχου, είναι σημαντικά στην καθημερινή επικοινωνία, με την οποία πρέπει να εξοικειωθούν οι μαθητές. Ωστόσο, δεν είναι τίποτα περισσότερο από ένα στοιχείο στο πλαίσιο του συνολικού στόχου του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 7: Μια σχολική εφημερίδα

Κατανοούμε τα μέσα επικοινωνίας παράγοντας μέσα επικοινωνίας

Τίτλος μαθ/τος	Μαθησιακοί στόχοι	Εργασίες μαθητών	Υλικά	Μέθοδοι
Μάθημα 1: Οι εφημερίδες γύρω μας	Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με μια ποικιλία έντυπων μέσων. Κατανοούν τις διαφορές στη δομή περιεχομένου.	Οι μαθητές βρίσκουν και αναλύουν τις εφημερίδες και τα περιοδικά που διαβάζονται περισσότερο. Δημιουργούν μια αφίσα καταγραφής αποτελεσμάτων.	Εφημερίδες, ψαλίδια, κόλλα, μεγάλα φύλλα χαρτιού.	Ομαδική εργασία
Μάθημα 2: Η εφημερίδα μας είναι η καλύτερη... δε συμφωνείτε;	Οι μαθητές διευκρινίζουν τα κριτήρια μιας καλής εφημερίδας ή περιοδικού. Ανακαλύπτουν τις δικές τους προοπτικές, αξίες και ενδιαφέροντα.	Οι μαθητές αξιολογούν τις παρουσιάσεις των άλλων ομάδων και καταλήγουν σε συμβιβασμούς.	Παρουσιάσεις προετοιμασμένες από το προηγούμενο μάθημα. Σχεδιάγραμμα στον πίνακα.	Ομαδικές παρουσιάσεις, συζήτηση σε ολομέλεια και αξιολόγηση.
Μάθημα 3: Φτιάχνουμε τη δική μας εφημερίδα τοίχου	Σε ομάδες, οι μαθητές αποφασίζουν τα θέματα και τους στόχους. Συνεργάζονται και μοιράζονται τις ιδέες τους και τις ικανότητές τους μέσα στην ομάδα.	Οι μαθητές αποφασίζουν για τη δομή της εφημερίδας. Εντοπίζουν τα θέματα που έχουν σημασία για το σχολείο τους και γράφουν ένα άρθρο.	Ανάλογα με τους διαθέσιμους υλικούς πόρους, τα αποτελέσματα θα κυμαίνονται από χειρόγραφα κείμενα μέχρι ηλεκτρονικές εκτυπώσεις με ψηφιακές φωτογραφίες.	Λήψη κοινών αποφάσεων, ομαδική εργασία.
Μάθημα 4: Το πρώτο μας τεύχος!	Σε ανοιχτή συζήτηση, οι μαθητές κατανοούν τι χρειάζεται για να προχωρήσει η εφημερίδα τοίχου. Παίρνουν αποφάσεις και αναλαμβάνουν σχετικές ευθύνες.	Οι μαθητές πρέπει να διαμορφώσουν απόψεις και να πάρουν αποφάσεις για τη μελλοντική συμμετοχή τους στην υλοποίηση του project τους.	Πίνακας κοινός ή σεμιναρίου.	Συζήτηση σε ολομέλεια.

Μάθημα 1
Οι εφημερίδες γύρω μας
Ποιον ενημερώνουν. Πώς ενημερώνουν. Τι μηνύματα περνάνε.

Μαθησιακός στόχος	Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με μια ποικιλία έντυπων μέσων. Κατανοούν τις διαφορές στην δομή περιεχομένου.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές βρίσκουν και αναλύουν τις εφημερίδες και τα περιοδικά που διαβάζονται περισσότερο. Δημιουργούν μια αφίσα καταγραφής αποτελεσμάτων.
Υλικά	Εφημερίδες, ψαλίδια, κόλλα, μεγάλα φύλλα χαρτιού.
Μέθοδοι	Ομαδική εργασία.

Εννοιολογική μάθηση

Ο όρος “έντυπα μέσα” αναφέρεται στις έντυπες πηγές πληροφόρησης – τα λεγόμενα κλασσικά μέσα ενημέρωσης – όπως εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία, καταλόγους, ενημερωτικά δελτία, φυλλάδια, χάρτες, διαγράμματα, κάρτες, ημερολόγια και αφίσες.

Τα έντυπα μέσα είναι συνήθως τυπωμένα σε χαρτί. Οι τεχνολογίες εκτύπωσης εξελίσσονται ραγδαία, και η ψηφιακή εκτύπωση αυξάνεται όλο και περισσότερο.

Το μάθημα

Αρκετές εβδομάδες πριν ξεκινήσει το μάθημα, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να συλλέξουν όσες περισσότερες εφημερίδες και περιοδικά μπορούν και να τα φέρουν στο σχολείο. Για να διευκολύνει την εργασία, μπορεί να αναρτήσει στην τάξη έναν πίνακα που θα χρησιμοποιηθεί για παρουσιάσεις. Με λίγη τύχη, μπορεί να καταφέρει να βρει μια παλιά εφημερίδα, που αποτελεί ιδανικό μέσο για την παρουσίαση εφημερίδων και περιοδικών. Ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να βεβαιωθεί ότι περιλαμβάνονται όλες οι βασικές ημερήσιες εφημερίδες.

Ο/η εκπαιδευτικός θα ξεκινήσει το μάθημα ενημερώνοντας τους μαθητές για τους στόχους και τις υποχρεώσεις τους σε αυτή την ενότητα. Θα τονίσει ότι αυτή η ενότητα είναι η αρχή ενός project που θα συνεχιστεί για μισή σχολική χρονιά. Οι μαθητές πρέπει, επίσης, να συνειδητοποιήσουν ότι αυτό το project τούς δίνει ευκαιρία να αποκτήσουν πρακτική εμπειρία δημοσιογραφίας. Η εμπειρία έχει δείξει ότι οι μελλοντικοί δημοσιογράφοι κάνουν συχνά τα πρώτα τους βήματα με project αυτού του είδους.

Οι μαθητές σχηματίζουν μικρές ομάδες, κατά προτίμηση των τριών ή το πολύ τεσσάρων ατόμων. Κάθε ομάδα θα αναλύσει διαφορετικό περιοδικό ή εφημερίδα. Οι μαθητές μπορούν να καθοδηγηδούν από τις παρακάτω ερωτήσεις:

– Ποια τμήματα περιλαμβάνονται στην εφημερίδα ή το περιοδικό;

– Με ποια σειρά εμφανίζονται οι ενότητες;

– Σε ποιες ομάδες απευθύνονται τα διάφορα τμήματα; Ποια μέλη της οικογένειας δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για συγκεκριμένα τμήματα;

– Ποια θέματα καλύπτονται στις ενότητες τους τεύχους που εξετάζει η ομάδα;

– Διαλέξτε ένα τυπικό άρθρο από κάθε ενότητα. Κόψτε αυτά τα άρθρα και κολλείστε τα σε ένα φύλλο χαρτί δημιουργώντας μια αφίσα.

Η αφίσα θα πρέπει να έχει το όνομα της εφημερίδας ή του περιοδικού, ιδανικά με πρωτότυπο τίτλο, και θα πρέπει να απαντηθούν τα παραπάνω ερωτήματα. Οι μαθητές δεν θα πρέπει να ξεχάσουν τη σημασία της σαφούς και ομαλής διάταξης.

Σε αυτό το στάδιο, είναι βασικό για τους μαθητές να έχουν κατανοήσει τη βασική δομή της εφημερίδας τους, ώστε να μπορούν να την παρουσιάσουν και να την εξηγήσουν στην τάξη.

Οι ομάδες θα ετοιμάσουν τις παρουσιάσεις τους για το επόμενο μάθημα σαν να διαφημίζουν την εφημερίδα ή το περιοδικό τους, δίνοντας έμφαση στα πλεονεκτήματα και τα δυνατά σημεία. Μετά από τις παρουσιάσεις, η τάξη θα αποφασίσει ποια εφημερίδα θεωρεί πιο ενδιαφέρουσα και ενημερωτική. Ο στόχος σε αυτό το στάδιο είναι να παίρνουν δωρεάν την εφημερίδα για λίγες εβδομάδες, κάτι που πολλοί εκδότες εφημερίδων πρόθυμα θα πρόσφεραν για το σχολείο.

Σε αυτή τη φάση, ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού είναι συμβουλευτικός. Θα υποστηρίξει τις ομάδες για την εσωτερική δομή της εφημερίδας, καθώς δεν είναι εύκολη η ανάλυση όλων των εφημερίδων. Επίσης, θα πρέπει να παρακολουθεί τους μαθητές για να βεβαιωθεί ότι όλες οι ομάδες είναι σε θέση να κάνουν μια καλή παρουσίαση και ότι θα έχουν ολοκληρώσει τις εργασίες τους μέχρι το τέλος του μαθήματος. Η προσπάθεια για τελειότητα θα οδηγήσει σε σπατάλη χρόνου στη συγκεκριμένη δραστηριότητα.

Μάθημα 2
Η εφημερίδα μας είναι η καλύτερη... δε συμφωνείτε;
Τι είναι αυτό που κάνει μια εφημερίδα καλή;

Μαθησιακός στόχος	Οι μαθητές διευκρινίζουν τα κριτήρια μιας καλής εφημερίδας ή περιοδικού. Ανακαλύπτουν τις δικές τους προοπτικές, αξίες και ενδιαφέροντα.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές αξιολογούν τις παρουσιάσεις των άλλων ομάδων και καταλήγουν σε συμβιβασμούς.
Υλικά	Παρουσιάσεις ετοιμασμένες από το προηγούμενο μάθημα. Πίνακας κοινός ή σεμιναρίου.
Μέθοδοι	Ομαδικές παρουσιάσεις, συζήτηση σε ολομέλεια και αξιολόγηση.

Εννοιολογική μάθηση

Ο όρος “ελευθερία του τύπου” αναφέρεται στο δικαίωμα του τύπου να δραστηριοποιείται ελεύθερα, παράλληλα με το δικαίωμα να μην λογοκρίνονται οι πληροφορίες και οι απόψεις σε αυτόν. Η ελευθερία του τύπου παίρνει συγκεκριμένη μορφή μέσα από τα ιδιαίτερα δικαιώματα των δημοσιογράφων να αρνούνται να δώσουν στοιχεία ή μέσα από την δυνατότητά τους να χρησιμοποιούν ειδικό εξοπλισμό ήχου (για “παρακολούθηση”), προκειμένου να μπορούν οι δημοσιογράφοι να προστατεύουν τις πηγές που χρησιμοποιούν και χρειάζονται για την δουλειά τους.

Το μάθημα

Το δεύτερο μάθημα ξεκινάει με τις παρουσιάσεις. Οι ομάδες έχουν ετοιμάσει τις αφίσες και έχουν μαζέψει εφημερίδες και αποκόμματα περιοδικών. Θα ήταν καλό να δοθούν στις ομάδες πέντε λεπτά για να ετοιμαστούν για τις παρουσιάσεις.

Οι μαθητές αξιολογούν τις παρουσιάσεις με καθορισμένα κριτήρια. Ο/η εκπαιδευτικός θα παρουσιάσει αυτά τα κριτήρια και μπορεί να ετοιμάσει έναν πίνακα, όπως ο παρακάτω.

	Ομάδα 1	**Ομάδα 2**	**Ομάδα 3**	**Ομάδα 4**	**Ομάδα 5**	**Πόντοι**
Όνομα εφημερίδας ή περιοδικού						
Αφίσα						
Τυπικές πλευρές της παρουσίασης						
Περιεχόμενο της παρουσίασης						
Τυπικές πλευρές της εφημερίδας ή του περιοδικού						
Περιεχόμενο της εφημερίδας ή του περιοδικού						

Στην αξιολόγηση δεν πρέπει να επιδειχθεί υπέρμετρος ζήλος, αλλά μάλλον, μέσα από τον ανταγωνισμό, να λειτουργήσει ως κίνητρο για καλές παρουσιάσεις.

Μετά τις παρουσιάσεις, οι μαθητές πρέπει να αξιολογήσουν τα έντυπα μέσα που είδαν (κριτική σκέψη), με επίκεντρο τις παρακάτω ερωτήσεις:

- Τι είναι αυτό που κάνει μια εφημερίδα/ένα περιοδικό “καλή/ό”;
- Ποιον σκοπό εξυπηρετεί;
- Τι σκεφτόμαστε για τις εφημερίδες/περιοδικά που μας παρουσιάστηκαν;
- Τι θα μπορούσε να βελτιωθεί;

Η εμπειρία έχει δείξει ότι ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να υποστηρίξει και να συμβάλει στην δομή της συζήτησης κρατώντας σημειώσεις σε έναν πίνακα σεμιναρίου. Εναλλακτικά, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο πίνακας της τάξης, αλλά αυτό έχει το μειονέκτημα ότι οι πληροφορίες δεν θα είναι διαθέσιμες στο επόμενο μάθημα.

Στο τέλος του μαθήματος, ο/η εκπαιδευτικός προτείνει στους μαθητές να φτιάξουν και να παρουσιάσουν δημόσια μια “εφημερίδα τοίχου”. Οι μαθητές θα πρέπει να σκεφτούν για την εργασία, καθώς και τα θέματα που θα συμπεριληφθούν, ώστε να παρουσιάζεται ολοκληρωμένη εικόνα της σχολικής ζωής, και να αποφασίσουν ποιο τμήμα είναι πρόθυμοι να παράγουν οι ίδιοι. Πρέπει, επίσης, να επιλέξουν ένα όνομα για την εφημερίδα.

Μάθημα 3
Φτιάχνουμε τη δική μας εφημερίδα τοίχου
Όλα τα "πρέπει" και μερικά "μην"

Μαθησιακός στόχος	Σε ομάδες, οι μαθητές αποφασίζουν τα θέματα και τους στόχους. Συνεργάζονται και μοιράζονται τις ιδέες τους και τις ικανότητές τους μέσα στην ομάδα.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές αποφασίζουν για την δομή της εφημερίδας τους. Εντοπίζουν τα θέματα που έχουν σημασία για το σχολείο τους και γράφουν ένα άρθρο.
Υλικά	Ανάλογα με τους διαθέσιμους υλικούς πόρους, τα αποτελέσματα μπορεί να κυμαίνονται από χειρόγραφα κείμενα μέχρι ηλεκτρονικές εκτυπώσεις με ψηφιακές φωτογραφίες.
Μέθοδοι	Λήψη κοινών αποφάσεων. Ομαδική εργασία.

Το μάθημα

Σε ομάδες των τριών ή τεσσάρων, οι μαθητές ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με τα θέματα της εφημερίδας που ενημερώνουν για τη σχολική ζωή.

Ο/η εκπαιδευτικός έχει ετοιμάσει μια μικρή εφημερίδα τοίχου για κάθε ομάδα κολλώντας μεταξύ τους τρία χαρτιά Α4. Έργο των ομάδων είναι να σχεδιάσουν τη γενική δομή της εφημερίδας, να βρουν το όνομά της, την πιθανή διάταξη και τα θέματα που έχουν επιλέξει. Το αποτέλεσμα πρέπει να είναι κάπως έτσι:

Το Χρονικό των Μαθητών Τα τελευταία νέα Αθλητικά	Κυριότερες ειδήσεις Εκδηλώσεις	Οι γονείς Οι ανησυχίες μας

Οι προτάσεις που γίνονται από τις ομάδες αναρτώνται στον τοίχο και δίνεται χρόνος στους μαθητές να διαβάσουν τις αφίσες και να διαμορφώσουν άποψη. Στη συνέχεια, μια “σύσκεψη συντακτών” αποφασίζει για τα παρακάτω σημαντικά θέματα:

– Το όνομα της εφημερίδας (ανταλλαγή απόψεων, συζήτηση και τελική ψηφοφορία)˙
– Επιλογή θεμάτων που είναι σημαντικά και συνδέονται με το σχολείο και τους μαθητές.

Σχηματίζονται μικρές ομάδες, που ο αριθμός τους είναι ανάλογος με τον αριθμό των θεμάτων, με μια επιπλέον ομάδα που είναι επικεφαλής της παραγωγής.

Στην αρχή, η ομάδα παραγωγής ασχολείται με πρακτικά θέματα, όπως η διάταξη και η παρουσίαση της εφημερίδας τοίχου. Προηγουμένως, ο/η εκπαιδευτικός έχει ενημερώσει τον/την διευθυντή/τρια για την εφημερίδα και έχει πάρει άδεια για ανάρτησή της στο σχολείο.

Ενώ οι ομάδες συντακτών σχεδιάζουν τα πρώτα άρθρα για τα διάφορα τμήματα, ο/η εκπαιδευτικός συζητά τα τεχνικά θέματα με την ομάδα παραγωγής.

Οι εργασίες των μαθητών πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί σε μια εβδομάδα. Κάθε ομάδα συντακτών υποβάλλει ένα άρθρο και η ομάδα παραγωγής φτιάχνει την εφημερίδα, σε πλήρη μορφή με το λογότυπο και το όνομα της εφημερίδας καθώς και τα θέματα που έχουν επιλεχθεί.

Με αυτή την εργασία, οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να βιώσουν την πρώτη τους επιτυχία, αλλά επίσης έρχονται σε επαφή και με τις δυσκολίες που υπάρχουν. Στόχος αυτής της προσέγγισης είναι να δημιουργηθεί μια σταθερή ομάδα συντακτών που θα εκδίδει τακτικά τα σχολικά νέα. Οι ομάδες θα απαρτίζονται από ιδιαίτερα δραστήριους και κινητοποιημένους μαθητές, που θα είναι σε θέση να συνεχίσουν το project της εφημερίδας για μεγάλο διάστημα.

Μάθημα 4
Το πρώτο μας τεύχος!
Τι κάνουμε μετά;

Μαθησιακός στόχος	Οι μαθητές είναι σε θέση να διεξάγουν μια ανοιχτή συζήτηση και να συνειδητοποιήσουν τις επιπτώσεις και τις συνέπειες της συνέχισης αυτού του project. Παίρνουν αποφάσεις και αναλαμβάνουν ευθύνες.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές διαμορφώνουν απόψεις και αποφασίζουν για τη μελλοντική τους εμπλοκή στη συνέχιση του project.
Υλικά	Πίνακας κοινός ή σεμιναρίου.
Μέθοδοι	Συζήτηση σε ολομέλεια.

Εννοιολογική μάθηση

Μια συζήτηση (μια ανταλλαγή επιχειρημάτων, από τη λατινική λέξη, discussio, που σημαίνει επιχείρημα) είναι μια ιδιαίτερη μορφή λεκτικής επικοινωνίας ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα άτομα στην οποία αναδεικνύονται δύο ή περισσότερες εκδοχές– δηλαδή συζητούνται –, με την κάθε πλευρά να παρουσιάζει τα επιχειρήματά της. Μια συζήτηση πρέπει να γίνεται μέσα σε πνεύμα αμοιβαίου σεβασμού. Στο πλαίσιο μιας καλής συζήτησης, οι ομιλητές επιτρέπουν και επιπλέον ενθαρρύνουν την έκφραση απόψεων και γνωμών διαφορετικών από τις δικές τους, εξετάζοντάς τις προσεκτικά αντί να τις απορρίπτουν βιαστικά. Ποιοτικά ατομικά στοιχεία όπως η ηρεμία, η αυτοκυριαρχία και η ευγένεια λειτουργούν ως πλεονεκτήματα και για τις δυο πλευρές. Στην καλύτερη περίπτωση, μια συζήτηση θα οδηγήσει στη λύση ενός προβλήματος ή σε ένα συμβιβασμό τον οποίο όλοι οι εμπλεκόμενοι αποδέχονται.

Στις σύγχρονες κοινωνίες, οι συζητήσεις αποτελούν πολιτισμένα – μη βίαια – μέσα διαχείρισης της διαφωνίας. Γι' αυτό τον λόγο, οι συγκρούσεις δεν καταστέλλονται, αλλά επιλύονται. Μαθαίνοντας και εφαρμόζοντας τις δεξιότητες της συζήτησης, οι μαθητές μαθαίνουν ένα βασικό στοιχείο για να επιτυγχάνουν και να διατηρούν την ειρήνη στην κοινωνία.

Το μάθημα

Αφού οι ομάδες συντακτών αναρτήσουν τα άρθρα τους στον τοίχο και αναφερθούν εν συντομία στην εμπειρία τους, το επόμενο θέμα είναι αν θα πρέπει να συνεχιστεί το project της εφημερίδας. Τώρα που όλοι οι μαθητές έχουν μια ιδέα του χρόνου που πρέπει να αφιερώσουν και των οργανωτικών προβλημάτων που πρέπει να λύσουν, μπορούν να κάνουν μια ρεαλιστική συζήτηση για το αν θα συνεχίσουν.

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να συμβάλει στη σαφήνεια και την διαμόρφωση της συζήτησης προσφέροντας τα παρακάτω βοηθήματα στον πίνακα.

Οργάνωση	Προσωπικές απόψεις	Συνεργασία	Διαχείριση χρόνου
Αν συνεχίσουμε: – Τι πρέπει να λάβουμε υπόψη; – Θα υπάρχει πρόβλημα χρόνου; – Τι τεχνικά μέσα διαθέτουμε; – Πώς μπορούμε να αποτρέψουμε βανδαλισμό της εφημερίδας; – Τι οικονομικές ανάγκες προκύπτουν; Πώς θα υπάρξουν έσοδα;	Ποιος ενδιαφέρεται; – Ο αρχισυντάκτης; – Το συμβούλιο εκδοτών; – Ποιος είναι ο ρόλος και η θέση του/της εκπαιδευτικού; – Ονόματα: – – – – –	– Πώς μπορούμε να προσελκύσουμε το ενδιαφέρον άλλων μαθητών; – Ποιοι άλλοι δάσκαλοι θα θέλαμε να συμμετέχουν; – Μπορούμε να οργανώσουμε επισκέψεις σε τοπικά γραφεία συντακτών (τύπο, τηλεόραση, ηλεκτρονικά μέσα); – Μπορούμε να πάρουμε συνέντευξη από έναν ειδικό (δημοσιογράφο);	

Οι εκπαιδευτικοί που θα ξεκινήσουν ένα τέτοιο project θα διαπιστώσουν ότι δεν είναι δυνατό να σχεδιαστούν τα πάντα. Απαιτείται μια διαδικασία διαρκούς προβληματισμού από όλους. Είναι μια διαδικασία ζωντανή, συναρπαστική, αλλά επίσης δύσκολη και μερικές φορές απογοητευτική.

Οι εκπαιδευτικοί που έχουν εμπειρία στα project γνωρίζουν ότι η ακολουθία των βημάτων και η καθοδήγηση των μαθητών είναι απαραίτητα στοιχεία. Ωστόσο, χρειάζεται προσοχή, γιατί μια ιδιαίτερα αυστηρή καθοδήγηση μπορεί, φυσικά, να λειτουργήσει αρνητικά για τα κίνητρα και τις πρωτοβουλίες των μαθητών. Η συμμετοχή σε τέτοιου είδους project ωφελεί τους μαθητές γιατί τους προσφέρει σημαντική εμπειρία στην εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να ασκήσουν τις ηγετικές τους ικανότητες για να διασφαλίσουν ότι, μέχρι το τέλος του μαθήματος, έχουν ληφθεί ξεκάθαρες αποφάσεις και έχει οριστεί το κατάλληλο χρονοδιάγραμμα για τα επόμενα βήματα.

Πληροφοριακό υλικό για εκπαιδευτικούς

Τρεις διαστάσεις της ανάπτυξης γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας

1. Η πρώτη διάσταση: κριτική των μέσων επικοινωνίας

Η κριτική των μέσων επικοινωνίας μπορεί να συνοψιστεί στο αρχαίο ελληνικό ρήμα *κρίνειν*, το οποίο αρχικά σήμαινε "να διακρίνω" και αναφερόταν στη μόνιμη απόκτηση και αναστοχαστικότητα της γνώσης και της εμπειρίας.

Η κριτική των μέσων επικοινωνίας αποτελεί ανάλυση των μέσων επικοινωνίας. Αυτή η αναλυτική υποδιάσταση αναφέρεται στην ικανότητα αντίληψης και κατανόησης των εξελίξεων στην κοινωνία, όπως ο συγκεντρωτισμός των επιχειρήσεων που ασχολούνται με μέσα επικοινωνίας, που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη λειτουργία τους σε μια δημοκρατική κοινωνία. Σε αυτό το παράδειγμα, είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ποιος είναι ιδιοκτήτης κάθε εφημερίδας και πόσα είδη μέσων επικοινωνίας ανήκουν στην ίδια εταιρεία. Ωστόσο, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα μέσα επικοινωνίας λειτουργούν σαν εμπορικές επιχειρήσεις που πρέπει να αποφέρουν κέρδος. Και είτε μας αρέσει είτε όχι, όσο πιο αλληλοεξαρτώμενη και παγκοσμιοποιημένη γίνεται η ζωή μας, τόσο περισσότερο χρειαζόμαστε τα μέσα επικοινωνίας. Η ανάλυση των μέσων επικοινωνίας μάς αναγκάζει να τα κρίνουμε -να κάνουμε διακρίσεις- έτσι ώστε να μπορούμε να τα χρησιμοποιούμε κατάλληλα.

Στο πλαίσιο του αναστοχασμού μπορούμε να συνδέσουμε και να εφαρμόσουμε τις δυνατότητες και τις γνώσεις μας σε θέματα που αφορούν στον εαυτό μας και την δράση μας. Ειδικά όταν ασχολούμαστε με τα μέσα επικοινωνίας, έχουμε την τάση να μιλάμε για "τους άλλους" και να ξεχνάμε την προσωπική μας συμμετοχή.

Η ικανότητα ανάλυσης και αναστοχασμού περιλαμβάνει μια ακόμα υποδιάσταση, το ηθικό ενδιαφέρον για τους άλλους, στο πλαίσιο της κοινωνικής ευθύνης.

2. Η δεύτερη διάσταση: γνώσεις για τα μέσα επικοινωνίας

Γίνεται αναφορά στην "καθαρή" γνώση για τα μέσα επικοινωνίας. Εδώ υπάρχουν δυο υποδιαστάσεις.

Η υποδιάσταση της πληροφορίας περιλαμβάνει βασικές γνώσεις για την δουλειά των δημοσιογράφων, τα είδη προγραμμάτων που μεταδίδονται από την τηλεόραση και το ραδιόφωνο, τις προτιμήσεις των θεατών και πώς ο υπολογιστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά για να εξυπηρετήσει τον χρήστη.

Οι δεξιότητες δίνουν την δυνατότητα άνετης χρήσης νέου εξοπλισμού. Εδώ περιλαμβάνεται η διαδικασία "μάθηση στην πράξη" – χειρισμός υπολογιστή, πρόσβαση στο διαδίκτυο, χρήση βιντεοκάμερας, κ.λπ.

3. Η τρίτη διάσταση: χρήση των μέσων επικοινωνίας

Η χρήση των μέσων επικοινωνίας έχει και αυτή δυο επιμέρους διαστάσεις

1. Ικανότητα χρήσης προϊόντων μέσων επικοινωνίας, δηλαδή, λήψη και κατανάλωση των προϊόντων που παράγουν τα μέσα επικοινωνίας. Η παρακολούθηση τηλεόρασης αποτελεί παράδειγμα. Είναι μια δραστηριότητα κατά την οποία επεξεργαζόμαστε αυτό που βλέπουμε, και το ενσωματώνουμε στις γνωστικές μας δομές και απεικονίσεις. Σήμερα, μπορεί να αναπτυχθεί η αντιληπτική ικανότητα όχι μόνο με τη μελέτη, αλλά και με την παρακολούθηση ταινιών.
2. Ενεργητική χρήση εξοπλισμού μέσων επικοινωνίας. Εδώ γίνεται αναφορά στην κοινωνική αλληλεπίδραση. Παραδείγματα αποτελούν η τηλε-τράπεζα, οι τηλε-αγορές, το βίντεο και οι τηλεφωνικές διασκέψεις, η παραδοσιακή και ψηφιακή φωτογραφία και παραγωγή βίντεο. Η μεγάλη ποικιλία των μέσων, μας δίνει την δυνατότητα να αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο όχι μόνο λαμβάνοντας πληροφορίες, αλλά και παράγοντας τις.

   Η ενότητα για τα μέσα μαζικής επικοινωνίας εστιάζει κυρίως στην ενεργητική χρήση των μέσων, αλλά

συνδυάζεται και με τις άλλες δυο διαστάσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Φυλλάδιο μαθητή 7.1
Πώς γράφεται ένα άρθρο

Βασική δομή ενός άρθρου

1. Επικεφαλίδα

Κάθε άρθρο χρειάζεται μια επικεφαλίδα. Εξυπηρετεί μια λειτουργία: δεν πρέπει να κατακλύσει τον αναγνώστη, αλλά να προκαλέσει την προσοχή και το ενδιαφέρον του για να το διαβάσει.

Οι αναγνώστες ξεφυλλίζουν τις εφημερίδες γρήγορα για να επιλέξουν τα άρθρα που τους ενδιαφέρουν, και γι' αυτό οι επικεφαλίδες πρέπει να τραβήξουν το μάτι του αναγνώστη. Οι επικεφαλίδες πρέπει να είναι σύντομες, με μεγάλα και έντονα γράμματα και να ξεχωρίζουν από το υπόλοιπο κείμενο.

2. Εισαγωγή

Οι εισαγωγικές προτάσεις συνήθως βρίσκονται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου (οι συντάκτες αυτό το αποκαλούν "οδηγό"). Κατά κανόνα, γράφεται με έντονους χαρακτήρες.

Ο "οδηγός" δίνει στον αναγνώστη τις πιο σημαντικές πληροφορίες. Σε αυτό το κομμάτι, ο αναγνώστης βρίσκει απαντήσεις σε βασικά ερωτήματα.

Με χαρακτηριστικά περισσότερο συναισθηματικά παρά πραγματικά, οι πρώτες γραμμές συχνά περιγράφουν παραστατικά μια σκηνή. Εδώ, το ενδιαφέρον του αναγνώστη δεν εγείρεται από τις πραγματικές πληροφορίες, αλλά με στυλιστικά μέσα.

3. Χρήση γλώσσας και ύφους

Η προσεκτική και επιμελημένη χρήση της γλώσσας είναι ίσως πιο σημαντική για ένα καλό άρθρο από το σωστό δημοσιογραφικό ύφος. Αν δούμε την εφημερίδα σαν ένα σπίτι, τα διάφορα είδη δημοσιογραφικής γραφής και παρουσίασης είναι τα έπιπλά, αλλά οι λέξεις είναι τα τούβλα με τα οποία έχει χτιστεί το σπίτι.

Αν και μπορούμε να τα καταφέρουμε χωρίς έπιπλα, δεν μπορούμε να ζήσουμε σε ένα σπίτι χωρίς τούβλα. Άρθρα που προκαλούν ένα "συναισθηματικό άγγιγμα" είναι πολύ δημοφιλή στις εφημερίδες. Αλλά χρειάζεται προσοχή, το πολύ αλάτι χαλάει τη σούπα (μπορεί κάποιος να έχει υπερβολικά πολύ από κάτι καλό)!

Και ερχόμαστε στις προτάσεις, οι οποίες πρέπει να είναι σύντομες και απλές. Οι αναγνώστες δυσκολεύονται να κατανοήσουν προτάσεις με περισσότερες από 14 λέξεις. Και προτάσεις με περισσότερες από 25 λέξεις είναι απλά ακατανόητες. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να αποφεύγεται η πολύπλοκη δομή προτάσεων με πολλά κόμματα και άλλα σημεία στίξης. Μια καλή συνήθεια είναι να διαβάζετε μια πρόταση μόλις τη γράψετε. Είναι σαφής και κατανοητή; Υπάρχουν περιττές λέξεις;

Τα ορθογραφικά λάθη όχι απλά κάνουν κακή εντύπωση, αλλά επίσης ενοχλούν τον αναγνώστη, γιατί αποσπούν την προσοχή του από το μήνυμα. Πριν παραδοθεί το άρθρο, επανεξετάστε το – αυτό σημαίνει έλεγχο για την ορθότητα και πληρότητα των πληροφοριών (δηλαδή την αλήθεια και την ακρίβειά τους), τα γλωσσικά λάθη, το ύφος και τον βαθμό κατανόησης που προσφέρει.

Μέρος 4
Δύναμη και εξουσία

Ενότητα 8

Κανόνες και νόμος

Τι είδους κανόνες χρειάζεται μια κοινωνία;

Ενότητα 9

Κυβέρνηση και πολιτική

Πώς πρέπει να διοικείται μια κοινωνία;

ΕΝΟΤΗΤΑ 8
Κανόνες και νόμος

Τι είδους κανόνες χρειάζεται μια κοινωνία;

8.1 Καλός νόμος – κακός νόμος

Τι κάνει έναν νόμο καλό;

8.2. Από ποια ηλικία;

Πώς εφαρμόζεται ο νόμος στους νέους;

8.3. Νομοθετείς

Τι κάνεις με τους νεαρούς παραβάτες;

8.4. Κανόνες για τα αποδεικτικά μέσα

Ποια αποδεικτικά στοιχεία λαμβάνονται υπόψη σε μια δίκη;

ΕΝΟΤΗΤΑ 8: Κανόνες και νόμος

Τι είδους κανόνες χρειάζεται μια κοινωνία;

Κάποιου είδους νόμοι είναι σημαντικοί για τη δίκαιη και αποτελεσματική λειτουργία μιας κοινωνίας. Οι νόμοι εφαρμόζονται σε όλες τις περιπτώσεις, σε κάθε άτομο – αν και υπάρχουν ορισμένες ομάδες, όπως τα παιδιά, που δεν επηρεάζονται από κάποιους νόμους μέχρι να φτάσουν σε ορισμένη ηλικία.

Ένας από τους τρόπους διάκρισης του νόμου είναι το αστικό και το ποινικό δίκαιο. Το αστικό δίκαιο παρέχει τρόπους επίλυσης διαφορών μεταξύ ατόμων ή ομάδων ατόμων. Το ποινικό δίκαιο καλύπτει συμπεριφορά η οποία όπως έχει αποφασιστεί από το κράτος πρέπει να αποθαρρύνεται ή να προλαμβάνεται.

Όμως, οι νόμοι δεν είναι τέλειοι. Είναι ανθρώπινα δημιουργήματα και μερικές φορές χρειάζονται τροποποιήσεις. Μπορεί να είναι ξεπερασμένοι, αναποτελεσματικοί ή άδικοι για κάποιες κοινωνικές ομάδες.

Ο νόμος δεν διαχωρίζεται από την πολιτική. Διότι οι νόμοι δημιουργούνται και αλλάζουν μέσα στα πολιτικά συστήματα. Σε ένα δημοκρατικό πολιτικό σύστημα είναι σημαντικό ότι όλοι οι πολίτες είναι ισότιμοι. Είναι, επίσης, σημαντικό ο νόμος να εφαρμόζεται ισότιμα για όλους τους πολίτες, και κανένας να μην είναι πάνω από τον νόμο. Η έννοια αυτή είναι γνωστή ως κράτος δικαίου.

Τέλος, οι νόμοι πρέπει να συνάδουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό είναι σημαντικό για να διασφαλίζεται ότι οι νόμοι είναι δίκαιοι και δεν γίνεται χρήση τους για καταπίεση ή για δικτατορία. Ως εκ τούτου, τα περισσότερα δημοκρατικά συστήματα βασίζονται σε γραπτά συντάγματα που θέτουν ένα πλαίσιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βρίσκονται υπεράνω των νόμων. Μερικές χώρες έχουν θεσπίσει και συνταγματικά δικαστήρια τα οποία αποφασίζουν κατά πόσο οι νόμοι συμφωνούν με το σύνταγμα ή όχι.

Μαθαίνοντας για την Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Μέσα από αυτή την ενότητα μαθημάτων οι μαθητές:

- θα αναπτύξουν μια ευρύτερη κατανόηση για την έννοια του νόμου και τη σημασία του για μια δημοκρατική κοινωνία·
- θα γνωρίσουν ότι βασικός στόχος του νόμου είναι να βοηθάει τους ανθρώπους και να προστατεύει την κοινωνία·
- θα αναπτύξουν βαθύτερο σεβασμό για το κράτος δικαίου·
- θα μάθουν περισσότερα για το νομικό σύστημα της χώρας τους.

ΕΝΟΤΗΤΑ 8: Κανόνες και νόμος

Τι είδους κανόνες χρειάζεται μια κοινωνία;

Τίτλος μαθ/τος	Μαθησιακοί στόχοι	Εργασίες μαθητών	Υλικά	Μέθοδοι
Μάθημα 1: Καλός νόμος – κακός νόμος	Να συνειδητοποι-ήσουν και να κατανοήσουν τους παράγο-ντες που δια-μορφώνουν έναν καλό νόμο.	Να συζητήσουν τους σχολικούς κανόνες και να προσδιορίσουν ποιος είναι ένας καλός σχολικός κανόνας. Να συζητήσουν τους νόμους και να εντοπίσουν τι κάνει έναν νόμο καλό. Να εξετάσουν με κριτικό πνεύμα έναν τομέα του δικαίου της χώρας τους, π.χ. νόμοι για αλκοόλ. Να προτείνουν και να αιτιολογήσουν το δικό τους νέο σχολικό κανόνα ή νόμο.	Δυο κάρτες για κάθε μαθητή – μια με το γράμμα “Α” (με πράσινο χρώμα), και μια με το γράμμα “Β” (με κόκκινο χρώμα). Φυλλάδιο μαθητή – Νόμοι της χώρας μας για το αλκοόλ. Μαρκαδόροι και μεγάλα φύλλα χαρτιού για κάθε ομάδα 4-6 μαθητών. Πίνακας σεμιναρίου ή μεγάλο φύλλο χαρτιού για παρουσίαση στην τάξη.	Εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.
Μάθημα 2: Από ποια ηλικία;	Να εξετάσουν πώς εφαρμό-ζεται ο νόμος στους νέους ανθρώπους.	Να επεξεργαστούν τις νόμιμες ηλικίες κατά τις οποίες οι νέοι αποκτούν δικαίωμα να συμμετέχουν στις δραστηριότητες των ενηλίκων. Να εξετάσουν πόσο κατάλληλη είναι η ισχύουσα νομοθεσία για τους νέους.	Τρεις μεγάλες πινακίδες με “Α”, “Β” και “Γ” τοποθετημένες σε τρεις τοίχους της τάξης. Αντίγραφα από το φυλλάδιο μαθητή 8.1 – ένα για κάθε δύο μαθητές. Μαρκαδόροι και ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού για κάθε 4-6 μαθητές.	Εργασία σε ζευγάρια, σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.
Μάθημα 3: Νομοθετείς	Να εξετάσουν αν οι νέοι που έχουν παραβεί τον νόμο πρέπει να τιμωρούνται, και αν ναι, πώς.	Να εξετάσουν τους διαφορετικούς παράγοντες που παίζουν ρόλο όταν αποφασίζεται ποια είναι η δίκαιη τιμωρία για ένα έγκλημα.	Αντίγραφο της ιστορίας και επιπλέον πληροφορίες για τον/την εκπαιδευτικό.	Εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.
Μάθημα 4: Κανόνες για τα αποδεικτικά μέσα	Να κατανοήσουν τους κανόνες για τα αποδεικτικά μέσα σε μια δίκη.	Να κατανοήσουν το είδος των αποδεικτικών μέσων που υπολογίζονται σε μια δίκη και το είδος αποδεικτικών στοιχείων που θα ήταν λάθος να χρησιμοποιούνται.	Κάρτες συζήτησης (φυλλάδιο μαθητή 8.2) για κάθε ομάδα 4-6 μαθητών.	Εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.

Μάθημα 1
Καλός νόμος - κακός νόμος
Τι κάνει έναν νόμο καλό;

Μαθησιακός στόχος	Να συνειδητοποιήσουν και να κατανοήσουν τους παράγοντες που διαμορφώνουν έναν καλό νόμο.
Εργασίες μαθητών	Να συζητήσουν τους σχολικούς κανόνες και να προσδιορίσουν ποιος είναι ένας καλός σχολικός κανόνας. Να συζητήσουν τους νόμους και να εντοπίσουν τι κάνει έναν νόμο καλό. Να εξετάσουν με κριτικό πνεύμα έναν τομέα του δικαίου στη χώρας τους, π.χ. νόμοι για αλκοόλ. Να προτείνουν και να αιτιολογήσουν τον δικό τους νέο σχολικό κανόνα ή νόμο.
Υλικά	Δυο κάρτες για κάθε μαθητή – μια με το γράμμα “Α” (με πράσινο χρώμα), και μια με το γράμμα “Β” (με κόκκινο χρώμα). Φυλλάδιο μαθητή – Νόμοι της χώρας μας για το αλκοόλ. Μαρκαδόροι και μεγάλα φύλλα χαρτιού για κάθε ομάδα 4-6 μαθητών. Πίνακας σεμιναρίου ή μεγάλο φύλλο χαρτιού για παρουσίαση στην τάξη.
Μέθοδος	Εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.

Γενικές πληροφορίες

Η μέθοδος που εφαρμόζεται σε αυτό το μάθημα είναι γνωστή ως “επαγωγική μάθηση”. Ο/η εκπαιδευτικός βοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν αφηρημένες αρχές βασίζοντάς τις σε συγκεκριμένα παραδείγματα. Το μάθημα αρχίζει με παραδείγματα – σε αυτή την περίπτωση παραδείγματα κανόνων ή νόμων – και οι μαθητές με βάση αυτά οδηγούνται σε γενικές αρχές. Εδώ, οι αρχές είναι τα κριτήρια που μπορούν να εφαρμοστούν προκειμένου να διαπιστωθεί αν οι κανόνες ή οι νόμοι είναι καλοί: Είναι δίκαιοι; Είναι χρήσιμοι; Είναι καλοί για όλους; Μπορεί η αστυνομία να τους επιβάλει; Είναι απλοί ώστε να κατανοούνται και να τηρούνται;

Όταν χρειάζεται ειδικό υλικό, όπως για παράδειγμα, οι νόμοι της χώρας για το αλκοόλ, ο/η εκπαιδευτικός ή οι μαθητές πρέπει να φέρουν αυτό το υλικό στην τάξη.

Το μάθημα

Στην αρχή του μαθήματος ο/η εκπαιδευτικός δίνει σε κάθε μαθητή δύο κάρτες – μια με το γράμμα “Α” (με πράσινο χρώμα) και η άλλη με το γράμμα “Β” (με κόκκινο χρώμα).

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι πρόκειται να ακούσουν κάποιους φανταστικούς σχολικούς κανόνες και πρέπει να αποφασίσουν αν είναι καλοί ή κακοί. Για τους καλούς κανόνες θα σηκώσουν την κάρτα με το “Α”, και για τους κακούς αυτή με το “Β”.

Ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει έναν-έναν αυτούς τους φανταστικούς κανόνες. Κάθε φορά, οι μαθητές σηκώνουν μια από τις κάρτες τους– ανάλογα με το πώς κρίνουν τον κανόνα. Οι κανόνες μπορεί να είναι ως εξής:

– η εργασία στο σπίτι απαγορεύεται˙

– απαγορεύεται ο εκφοβισμός˙

– οι μαθητές πρέπει να πληρώνουν για να πηγαίνουν στο σχολείο˙

– δεν επιτρέπονται οι τσίχλες στο σχολείο˙

– οι μαθητές πρέπει να συμπαθούν τους δασκάλους τους˙

– οι μαθητές πρέπει να μπορούν να επιλέξουν σε ποια τάξη θα πάνε˙

– οι μεγαλύτεροι εκπαιδευτικοί πρέπει να έχουν πιο ελαφρύ πρόγραμμα˙

– απαγορεύονται τα κινητά τηλέφωνα.

Για κάθε κανόνα, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ρωτήσει την άποψη δύο ή τριών μαθητών:

– Γιατί νομίζετε ότι αυτός είναι ένας καλός/κακός κανόνας;

Οι ιδέες των μαθητών δεν πρέπει να συζητηθούν ή να σχολιαστούν σε αυτό το επίπεδο.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να χωρίσει την τάξη σε ομάδες των 4-6 μαθητών και να τους ζητήσει να προσπαθήσουν να εντοπίσουν τους παράγοντες που δημιουργούν έναν καλό σχολικό κανόνα:

– Τι είναι αυτό που κάνει έναν σχολικό κανόνα καλό;

Οι ιδέες των ομάδων θα παρουσιαστούν στην τάξη.

Κατόπιν, ο/η εκπαιδευτικός επαναλαμβάνει την άσκηση – διαβάζει τις δηλώσεις, οι μαθητές σηκώνουν τις κάρτες αιτιολογώντας τις αποφάσεις τους, κ.λπ. – αλλά αυτή τη φορά επικεντρώνονται σε φανταστικούς νόμους, και όχι σε σχολικούς κανόνες. Οι νόμοι μπορούν να αναφέρουν ότι:

– όλοι οι πολίτες πρέπει να έχουν το ίδιο θρήσκευμα˙

– η δολοφονία είναι λάθος˙

– δεν λέμε ψέματα˙

– το πρόχειρο φαγητό πρέπει να απαγορευτεί˙

– οι πολίτες μπορούν να αποφασίζουν σε ποια πλευρά του δρόμου θα οδηγούν˙

– οι γυναίκες πρέπει να αμείβονται όσο και οι άντρες.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να ζητήσει από τους μαθητές να επιστρέψουν στις ομάδες τους και να προσπαθήσουν να εντοπίσουν τους παράγοντες που κάνουν έναν νόμο να είναι καλός:

– Τι κάνει έναν νόμο καλό;

Οι ομάδες θα πρέπει να παρουσιάσουν τις ιδέες τους στην τάξη. Με τον τρόπο αυτό, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να προσπαθήσει να στρέψει τη σκέψη των μαθητών προς μια σειρά από βασικά κριτήρια που μπορούν να εφαρμοστούν στους νόμους, και που συμβάλλουν στο να τους κάνουν καλούς νόμους. Αυτά περιλαμβάνουν:

– δικαιοσύνη και ισότητα, όπως η ίση αμοιβή για άντρες και γυναίκες˙

– χρησιμότητα – εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας, όπως οι νόμοι για ασφαλέστερη οδήγηση˙

- κοινό καλό – όχι απλώς στηρίζοντας τα συμφέροντα συγκεκριμένων ομάδων, όπως οι εύποροι˙
- επιβολή – η πλειονότητα είναι πρόθυμη να τους υπακούσει, η αστυνομία μπορεί να συλλάβει τους παραβάτες˙
- απλότητα – εύκολοι στην κατανόηση και τη συμμόρφωση, να μην είναι περίπλοκοι.

Όταν συμφωνηθούν τα κριτήρια, θα γραφτούν στον πίνακα σεμιναρίου. Ο τίτλος αυτής της ανάρτησης θα είναι “Τι κάνει έναν νόμο καλό;”.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τις ομάδες να μελετήσουν έναν νόμο ή μέρος ενός νόμου της χώρας τους (όπως οι νόμοι για το αλκοόλ). Το σχετικό υλικό θα δοθεί σε φυλλάδιο. Αν υπάρχει χρόνος, οι μαθητές μπορούν να ασχοληθούν και με άλλο υλικό που τους ενδιαφέρει, όπως για παράδειγμα, δικαιώματα και υποχρεώσεις παιδιών και εφήβων. Σε κάθε ομάδα δίνονται μαρκαδόροι και ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού, και τους ζητείται να κάνουν στην τάξη μια παρουσίαση σχετικά με το αν θεωρούν ότι ο νόμος ή οι νόμοι που έχουν επιλέξει είναι καλός/οί – χρησιμοποιώντας τις αρχές που προσδιορίστηκαν πριν και βρίσκονται αναρτημένες στον τοίχο της τάξης.

Οι ομάδες κάνουν τις παρουσιάσεις τους.

Ως τελική άσκηση ή εργασία για το σπίτι, οι μαθητές μπορούν να προτείνουν έναν νόμο ή σχολικό κανόνα με ένα θέμα της επιλογής τους, όπως το περιβάλλον, και να ετοιμάσουν τα επιχειρήματα για την εισαγωγή του, σύμφωνα με τις βασικές αρχές που έχουν ήδη εντοπίσει.

Μάθημα 2
Από ποια ηλικία;
Πώς εφαρμόζεται ο νόμος στους νέους;

Μαθησιακός στόχος	Να εξετάσουν πώς εφαρμόζεται ο νόμος στους νέους ανθρώπους.
Εργασίες μαθητών	Να επεξεργαστούν τις νόμιμες ηλικίες κατά τις οποίες οι νέοι αποκτούν δικαίωμα να συμμετέχουν στις δραστηριότητες των ενηλίκων. Να εξετάσουν πόσο κατάλληλη είναι η ισχύουσα νομοθεσία για τους νέους.
Υλικά	Τρεις μεγάλες πινακίδες με “Α”, “Β” και “Γ” τοποθετημένες σε τρεις τοίχους της τάξης. Αντίγραφα από το φυλλάδιο μαθητή 8.1 – ένα για κάθε δύο μαθητές. Μαρκαδόροι και ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού για κάθε 4-6 μαθητές.
Μέθοδος	Εργασία σε ζευγάρια, σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.

Γενικές πληροφορίες

Σε αυτό το μάθημα υπάρχει έντονη σωματική δραστηριότητα. Αν θεωρείτε ότι δεν είναι κατάλληλη για τους μαθητές σας, η βασική άσκηση μπορεί να αναπροσαρμοστεί με τέτοιο τρόπο ώστε οι μαθητές να παραμείνουν καθισμένοι στις θέσεις τους – για παράδειγμα, ψηφίζοντας με ανάταση των χεριών, ή με τις κάρτες “Α”, “Β” ή “Γ”, αντί να μετακινούνται σε διάφορα σημεία της τάξης.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός ξεκινά το μάθημα ρωτώντας τους μαθητές αν θεωρούν ότι είναι σωστό να υπάρχει νόμος που υποχρεώνει τους νέους να πηγαίνουν στο σχολείο, ενώ δεν υπάρχει κάτι αντίστοιχο για τους ενήλικες:

– Πιστεύετε ότι είναι δίκαιο να υπάρχει νόμος που υποχρεώνει τους νέους να πηγαίνουν σχολείο; Γιατί ή γιατί όχι;

Στη συνέχεια, οι μαθητές χωρίζονται σε ζευγάρια και τους δίνεται να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο (φυλλάδιο μαθητή 8.1). Το ερωτηματολόγιο αφορά στη νόμιμη ηλικία στην οποία οι νέοι δικαιούνται να λάβουν μέρος σε διάφορες δραστηριότητες των ενηλίκων στην χώρα τους.

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από μερικά ζευγάρια να διαβάσουν τις απαντήσεις τους. Μετά από κάθε απάντηση γίνεται μια διακοπή, και αν είναι απαραίτητο, γίνεται διόρθωση της απάντησης. Έτσι, οι μαθητές γράφουν τις σωστές απαντήσεις στο ερωτηματολόγιό τους.

Για κάθε απάντηση, ο/η εκπαιδευτικός ρωτά τα ζευγάρια:

– Τι νομίζετε; Αυτή η ηλικία είναι:

α) πολύ μικρή;

β) πολύ μεγάλη;

γ) σωστή;

Δίνονται στα ζευγάρια λίγα λεπτά για να αποφασίσουν, και κατόπιν μετακινούνται σε διαφορετικά σημεία της αίθουσας ανάλογα με την απάντηση. (Ο/η εκπαιδευτικός έχει ήδη τοποθετήσει μεγάλες πινακίδες με την ένδειξη “Α”, “Β” και“Γ” ώστε να γνωρίζουν οι μαθητές που πρέπει να σταθούν.)

Στη συνέχεια, ζητείται από τυχαία ζευγάρια να εξηγήσουν τον συλλογισμό τους και να αιτιολογήσουν τη γνώμη τους. Επίσης και οι άλλοι μαθητές μπορούν να ρωτήσουν τα ζευγάρια για την απόφασή τους.

Κλείνοντας αυτό το μάθημα, ο/η εκπαιδευτικός ρωτά:

– Πιστεύετε ότι είναι δίκαιο να αντιμετωπίζει ο νόμος τους νέους διαφορετικά από τους ενήλικες; Γιατί ή γιατί όχι;

Έπειτα, η τάξη χωρίζεται σε ομάδες των 4-6 μαθητών και τους δίνονται μαρκαδόροι και ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού. Ζητείται από τις ομάδες να σκεφτούν την αλλαγή ενός νόμου της χώρας τους που θα ωφελούσε τους νέους. Μπορούν να προτείνουν έναν εντελώς καινούριο νόμο – για παράδειγμα, ότι κάθε σχολείο θα πρέπει να έχει μαθητικό συμβούλιο ή το ύψος του ελάχιστου μισθού για τους νέους που εργάζονται, ή μπορούν να προτείνουν αλλαγή υπάρχοντος νόμου – για παράδειγμα, τον νόμο για την ηλικία ψηφοφορίας ή την ηλικία απόκτησης διπλώματος οδήγησης. Κάθε ομάδα πρέπει να ετοιμάσει μια παρουσίαση για το θέμα που επέλεξε, εκθέτοντας τα επιχειρήματά της και πώς ακριβώς πιστεύει ότι θα ωφεληθούν οι νέοι από αυτό τον νόμο. Μετά τις παρουσιάσεις, μπορεί να γίνει ψηφοφορία στην τάξη για την καλύτερη πρόταση.

Ως τελική άσκηση ή εργασία για το σπίτι, οι μαθητές μπορούν να μελετήσουν τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσουν, ως νέοι άνθρωποι, ή ως σχολική ομάδα, για να πείσουν την κυβέρνηση να δεχτεί την αλλαγή ή τις αλλαγές που προτείνουν.

Μάθημα 3
Νομοθετείς
Τι κάνεις με τους νεαρούς παραβάτες;

Μαθησιακός στόχος	Να εξετάσουν αν οι νέοι που έχουν παραβεί τον νόμο πρέπει να τιμωρούνται, και αν ναι, πώς.
Εργασίες μαθητών	Να εξετάσουν τους διαφορετικούς παράγοντες που παίζουν ρόλο όταν αποφασίζεται ποια είναι η δίκαιη τιμωρία για ένα έγκλημα.
Υλικά	Αντίγραφο της ιστορίας και επιπλέον πληροφορίες για τον/την εκπαιδευτικό.
Μέθοδος	Εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.

Εννοιολογική μάθηση: τρεις βασικές αρχές για το σκοπό της τιμωρίας

Ενώ το μάθημα 2 επικεντρώθηκε στο αστικό δίκαιο, αυτό το μάθημα ασχολείται με το ποινικό δίκαιο, και κυρίως με το αν πρέπει να τιμωρούνται οι νεαροί παραβάτες και αν ναι, με ποιον τρόπο. Το βασικό ερώτημα σε σχέση με την τιμωρία είναι, "γιατί τιμωρία;". Αυτό το ερώτημα έχει απαντηθεί με διαφορετικούς τρόπους κατά καιρούς, και σύμφωνα με τις αλλαγές στην επιστημονική και φιλοσοφική σκέψη. Έτσι προκύπτουν τρεις αρχές που συνδέονται με τον σκοπό της τιμωρίας.

1. **Ανταπόδοση**. Η τιμωρία συνδέεται με την ενοχή και την ευθύνη. Ένα έγκλημα πρέπει να τιμωρείται, και η κοινωνία εκφράζει την αποδοκιμασία της για το έγκλημα. Εδώ περιλαμβάνεται και η αρχή της αναλογίας, προστατεύοντας τον παραβάτη από την υπερβολικά αυστηρή τιμωρία. Ο στόχος είναι η αποκατάσταση της δικαιοσύνης.

2. **Αποτροπή**. Η τιμωρία στέλνει ένα μήνυμα στους πιθανούς εγκληματίες της κοινωνίας, αποθαρρύνοντάς τους από το έγκλημα, καθώς ο "πόνος" είναι μεγαλύτερος από το όφελος. Ο στόχος είναι η αποτροπή του εγκλήματος.

3. **Αποκατάσταση**. Το έγκλημα εκλαμβάνεται ως κραυγή βοήθειας. Ο παραβάτης χρειάζεται περισσότερο θεραπεία παρά τιμωρία, και ο στόχος είναι να βοηθηθεί να μη διαπράξει άλλα εγκλήματα και να ενσωματωθεί στην κοινωνία.

Τα ποινικά συστήματα σε όλο τον κόσμο διαφέρουν σημαντικά στο πώς εξισορροπούν αυτές τις αρχές τόσο για τους ενήλικες όσο και για τους νεαρούς παραβάτες. Σε γενικές γραμμές, πολλές χώρες δίνουν προτεραιότητα στην αποκατάσταση. Αλλά δεν κινούνται όλες οι χώρες προς αυτή την κατεύθυνση. Στενά συνδεδεμένο με το θέμα της αποκατάστασης είναι και το πού βρίσκεται η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα σε ενήλικες και νεαρούς παραβάτες. Τα Συμβούλιο της Ευρώπης έχει συστήσει ως όριο την ηλικία των 18 ετών, κάνοντας αναφορά στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989 (βλ. γενικές πληροφορίες για εκπαιδευτικούς).

Το μάθημα αποτελεί εισαγωγή στις τρεις βασικές έννοιες για την τιμωρία που αναφέρθηκαν παραπάνω. Για ακόμα μια φορά, εφαρμόζεται η επαγωγική προσέγγιση. Οι μαθητές ασχολούνται με μια μελέτη περίπτωσης ενός νεαρού παραβάτη και ανακαλύπτουν τις διαφορετικές αρχές της τιμωρίας, τις επιπτώσεις τους και την ανάγκη για ισορροπία. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει μια σύντομη ομιλία για αυτές τις έννοιες κατά την διάρκεια ή μετά τη συζήτηση στην τάξη.

Αυτό το μάθημα μπορεί να εξελιχθεί σε project και να επεκταθεί για δύο ακόμη μαθήματα. Οι μαθητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις έννοιες που έμαθαν σε αυτό το μάθημα για να περιγράψουν την ισορροπία που έχει επιτευχθεί στη χώρα τους σχετικά με την ποινική νομοθεσία για τους νεαρούς παραβάτες.

Το μάθημα

Στην αρχή του μαθήματος οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-6. Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι το κράτος δικαίου περιλαμβάνει την αρχή ότι οι δικαστές δεσμεύονται από τον νόμο όταν επιβάλουν μια ποινή σε έναν εγκληματία ή παραβάτη. Σε αυτό το μάθημα, οι μαθητές θα ασχοληθούν με τον τρόπο που πρέπει να συντάσσονται οι νόμοι που αφορούν στους νεαρούς παραβάτες. Θα ακούσουν μια ιστορία για ένα έγκλημα και θα φανταστούν ότι είναι μέλη του κοινοβουλίου που νομοθετεί σχετικά με την ποινή που πρέπει να επιβάλλεται στους εγκληματίες.

Ο/η εκπαιδευτικός λέει την ιστορία και δίνει την ευκαιρία στις ομάδες να αποφασίσουν ποια πιστεύουν ότι θα ήταν μια δίκαιη τιμωρία για τον Τομ. Οι απόψεις των ομάδων παρουσιάζονται στην τάξη.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός δίνει ορισμένες επιπλέον πληροφορίες. Μετά από κάθε νέα πληροφορία, οι ομάδες έχουν το δικαίωμα να αλλάξουν γνώμη σχετικά με την τιμωρία που είχαν σκεφτεί αρχικά.

Στο τέλος της δραστηριότητας, ζητείται από τις ομάδες να παρουσιάσουν τις ιδέες τους στην τάξη:

– Ποια τιμωρία πιστεύετε ότι πρέπει να επιβληθεί; Γιατί;

– Σας έκανε να αλλάξετε την αρχική σας απόφαση κάποια από τις επιπλέον πληροφορίες; Αν ναι, πώς;

Ακολουθεί συζήτηση σε ολομέλεια με θέμα:

– Ποιοι παράγοντες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τη νομοθεσία όταν λαμβάνονται αποφάσεις σχετικά με την επιβολή ποινής σε κάποιον που έχει καταδικαστεί για έγκλημα;

– Πιστεύετε ότι ο νόμος πρέπει να αντιμετωπίζει διαφορετικά τους νεαρούς από τους ενήλικες παραβάτες; Γιατί ή γιατί όχι;

Ως τελική άσκηση ή εργασία για το σπίτι, οι μαθητές θα σκεφτούν μια περίπτωση που έχουν ακούσει – στην τηλεόραση, στον τύπο ή στην περιοχή τους – στην οποία ένας νεαρός παραβάτης έχει τιμωρηθεί είτε:

α) πολύ σκληρά, ή

β) πολύ επιεικώς.

Οι μαθητές πρέπει να γράψουν ένα σύντομο κείμενο με το παράδειγμα που έχουν επιλέξει και να το παρουσιάσουν στο επόμενο μάθημα, περιγράφοντας τους παράγοντες που επηρέασαν την άποψή τους. Ένα παράδειγμα θα μπορούσε να είναι σχετικά με κάποιον που είχε τροχαίο ατύχημα οδηγώντας υπό την επήρεια αλκοόλ.

Εσύ φτιάχνεις τον νόμο

“Και ο Λέοναρντ και ο Τομ ήταν 15 ετών και πήγαιναν στο ίδιο σχολείο. Γνωρίζονταν πολλά χρόνια, αλλά δεν είχαν ιδιαίτερη σχέση μεταξύ τους.

Μια μέρα χάθηκε το κινητό τηλέφωνο του Τομ και αυτός κατηγόρησε τον Λέοναρντ πως του το έκλεψε. Ο Λέοναρντ είπε ότι δεν το είχε κλέψει, αλλά ότι ο Τομ ζήλευε γιατί εκείνος είχε πολλούς φίλους ενώ ο Τομ δεν είχε κανέναν.

Μετά το σχολείο, πάλεψαν. Ο Τομ έβγαλε μαχαίρι ενώ ο Λέοναρντ ήταν άοπλος. Κατά την διάρκεια της πάλης, ο Τομ χτύπησε τον Λέοναρντ στο πρόσωπο τόσο άσχημα που του άφησε μια ουλή για όλη την υπόλοιπη ζωή του”.

Εργασία

Ποια νομίζετε ότι θα ήταν η κατάλληλη τιμωρία για τον Τομ; Συζητείστε το στην ομάδα σας και γράψτε ποια τιμωρία θα έπρεπε να προβλέπει ο νόμος για τέτοιου είδους παραπτώματα.

Επιπλέον πληροφορίες

1. Ο Τομ είχε ανατραφεί με πολύ αυστηρότητα, και ο πατέρας του τον χτυπούσε συχνά.

Αυτό επηρεάζει τη γνώμη σας για την τιμωρία του Τομ; Αν ναι, πώς; Αν είναι απαραίτητο, αλλάξτε το σχέδιο νόμου που έχετε ετοιμάσει.

2. Ο Τομ ήταν απομονωμένος στην τάξη και κανένας δεν άκουγε τα προβλήματά του.

Αυτό επηρεάζει τη γνώμη σας για την τιμωρία του Τομ; Αν ναι, πώς; Αν είναι απαραίτητο, αλλάξτε το σχέδιο νόμου που έχετε ετοιμάσει.

3. Ο Λέοναρντ πράγματι είχε κλέψει το κινητό τηλέφωνο του Τομ, και αυτό που ξεκίνησε τον καυγά ήταν ότι ο Τομ είχε αναφέρει την κλοπή στην αστυνομία.

Αυτό επηρεάζει τη γνώμη σας για την τιμωρία του Τομ; Αν ναι, πώς; Αν είναι απαραίτητο, αλλάξτε το σχέδιο νόμου που έχετε ετοιμάσει.

4. Ο Λέοναρντ ήταν ο αρχηγός μιας συμμορίας που παρενοχλούσε τον Τομ από καιρό. Η συμμορία είχε επιτεθεί στον Τομ αρκετές φορές, χτυπώντας τον με ξύλα, αλυσίδες και μεταλλικές ράβδους. Αυτό έκανε τον Τομ να έχει εφιάλτες και να φοβάται να πάει ακόμα και στο σχολείο.

Αυτό επηρεάζει τη γνώμη σας για την τιμωρία του Τομ; Αν ναι, πώς; Αν είναι απαραίτητο, αλλάξτε το σχέδιο νόμου που έχετε ετοιμάσει.

5. Ο Τομ είχε επανειλημμένα κακοποιηθεί από τον πατέρα του ο οποίος του έλεγε ότι ήταν πολύ μαλθακός και έπρεπε να αντιδρά σε νταήδες όπως ο Λέοναρντ.

Αυτό επηρεάζει τη γνώμη σας για την τιμωρία του Τομ; Αν ναι, πώς; Αν είναι απαραίτητο, αλλάξτε το σχέδιο νόμου που έχετε ετοιμάσει.

6. Ο Τομ έβγαλε μαχαίρι μόνο για να τρομάξει αυτούς που τον φοβέριζαν. Δεν είχε σκοπό να το χρησιμοποιήσει. Είκοσι άλλα παιδιά παρακολουθούσαν το περιστατικό, και όλοι τους τούς παρακινούσαν να παλέψουν.

Αυτό επηρεάζει τη γνώμη σας για την τιμωρία του Τομ; Αν ναι, πώς; Αν είναι απαραίτητο, αλλάξτε το σχέδιο νόμου που έχετε ετοιμάσει.

7. Ένας εκπαιδευτικός είχε δει ότι ο Τομ είχε φέρει μαχαίρι στο σχολείο δυο μέρες πριν την διαμάχη, αλλά δεν του είπε τίποτα.

Αυτό επηρεάζει τη γνώμη σας για την τιμωρία του Τομ; Αν ναι, πώς; Αν είναι απαραίτητο, αλλάξτε το σχέδιο νόμου που έχετε ετοιμάσει.

Οι μαθητές ορίζουν εκπροσώπους των ομάδων, οι οποίοι θα παρουσιάσουν τα σχέδια των νόμων στην τάξη. Ίσως θεωρείται δεδομένο ότι όλοι γνωρίζουν τα διλήμματα που αφορούν σε αντικρουόμενες καταστάσεις, καθώς και αρχές της δικαιοσύνης όπως οι παρακάτω:

– Πώς δείχνουμε ότι η κοινωνία αποδοκιμάζει τέτοιου είδους συμπεριφορά;

– Πώς είμαστε βέβαιοι ότι το σχολείο είναι ένας χώρος στον οποίο απαγορεύεται η βία;

- Πόσο σκληρά πρέπει να τιμωρήσουμε κάποιον σαν τον Τομ ώστε να αποθαρρυνθούν άλλοι, όπως η συμμορία του Λέοναρντ, σχετικά με τη χρήση μαχαιριού;

- Η συμπεριφορά του Τομ εκλαμβάνεται ως κραυγή βοήθειας και δεν μπορούσε να απευθυνθεί στην οικογένειά του για αυτό. Πώς μπορούμε να βοηθήσουμε τον Τομ να αισθάνεται πιο χαρούμενος και να μη χρειάζεται να τσακώνεται και να βγάζει μαχαίρια στο μέλλον;

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να συνοψίσει τη συζήτηση και να συνδέσει αυτά τα θέματα με τις τρεις αρχές: της τιμωρίας, της αποτροπής και της αποκατάστασης. Κάνοντας αναφορά στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, δίνει έμφαση στην αποτροπή.

Αν υπάρχει χρόνος και ενδιαφέρον, μπορεί να γίνει επέκταση του θέματος. Αν υπάρχει διαφωνία σχετικά με τον τρόπο τιμωρίας, ο διάλογος μπορεί να συνεχιστεί. Αν υπάρχει συμφωνία για αποκατάσταση, μπορούν να μελετήσουν πώς οι νόμοι της χώρας τους λαμβάνουν υπόψη τις αρχές της τιμωρίας, αποτροπής και αποκατάστασης.

Μάθημα 4
Κανόνες για τα αποδεικτικά μέσα
Ποια αποδεικτικά στοιχεία λαμβάνονται υπ'οψη σε μια δίκη;

Μαθησιακός στόχος	Να κατανοήσουν τους κανόνες για τα αποδεικτικά μέσα σε μια δίκη.
Εργασίες μαθητών	Να κατανοήσουν το είδος αποδείξεων που υπολογίζονται σε μια δίκη και το είδος αποδεικτικών στοιχείων που θα ήταν λάθος να χρησιμοποιούνται.
Υλικά	Κάρτες συζήτησης (φυλλάδιο μαθητή 8.2) για κάθε ομάδα 4-6 μαθητών.
Μέθοδος	Εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.

Γενικές πληροφορίες

Ένα από τα βασικά στοιχεία κάθε συστήματος ποινικής δικαιοσύνης είναι ένα σύνολο κανόνων που καθορίζει τι είδους αποδείξεις πρέπει ή δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται σε μια δίκη για να είναι δίκαιη. Για παράδειγμα, μπορούν να χρησιμοποιηθούν «φήμες» (δηλαδή, αποδείξεις που δεν προέρχονται από τον ίδιο τον μάρτυρα αλλά του μεταφέρθηκαν από άλλο άτομο), μαρτυρία που αποκτήθηκε κατόπιν βασανισμού ή απειλή βίας ή μαρτυρία που αποκτήθηκε μέσω “καθοδηγητικών ερωτήσεων”, δηλαδή, ερωτήσεων που βάζουν τα λόγια στο στόμα του μάρτυρα;

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός αρχίζει το μάθημα παρουσιάζοντας την ακόλουθη διάταξη από την ΕΣΔΑ (1950), σε προφορική και γραπτή μορφή στον πίνακα ή έναν πίνακα σεμιναρίου:

> “ Κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για αδίκημα πρέπει να θεωρείται αθώο μέχρι αποδείξεως της ενοχής του σύμφωνα με τον νόμο.”
>
> *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1950), Άρθρο 6, No. 2*

Οι μαθητές καλούνται να εξηγήσουν αυτή την διάταξη. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προσθέσει το αρχικό τεκμήριο αθωότητας. Οι μαθητές πρέπει να κατανοήσουν τη σημασία αυτής της αρχής για δίκαιη δίκη, και να μάθουν ότι ένα πρόσωπο που κατηγορείται μπορεί να καταδικαστεί μόνο αν υπάρχουν επαρκείς μαρτυρίες που αποδεικνύουν την ενοχή του. Σε αυτό το μάθημα, θα εξεταστούν οι κανόνες για τα αποδεικτικά μέσα σε μια δίκη.

Οι μαθητές πρέπει να σχηματίσουν ομάδες των 4-6.

Ο/η εκπαιδευτικός τους μιλά για την περίπτωση μιας δίκης. Αφορά σε έναν νέο άνδρα που ονομάζεται Μάνουελ, και κατηγορείται για την κλοπή του αυτοκινήτου του κ. Kay. Αυτό το αυτοκίνητο εξαφανίστηκε από την αυλή του σπιτιού του ιδιοκτήτη του ένα βράδυ και βρέθηκε εγκαταλειμμένο έξω από το χωριό την επόμενη μέρα. Του είχαν ρίξει πετρέλαιο και του έβαλαν φωτιά. Ο Μάνουελ συνελήφθη από την αστυνομία με την κατηγορία της κλοπής και πρόκλησης ζημιάς.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός δίνει στις ομάδες κάρτες συζήτησης. Κάθε κάρτα περιέχει ένα αποδεικτικό στοιχείο που θα χρησιμοποιηθεί στο δικαστήριο για να αποδειχθεί ότι ο Μάνουελ είναι ένοχος.

Από τις ομάδες ζητείται:

– να βάλουν σε σειρά τα αποδεικτικά στοιχεία– από το ισχυρότερο στο πιο αδύναμο˙

– να αποφασίσουν αν κάποια αποδεικτικά στοιχεία πρέπει να αποκλειστούν γιατί είναι άσχετα ή άδικα.

Οι ομάδες παρουσιάζουν τις ιδέες τους και έρχονται σε συμφωνία σχετικά με τα αποδεικτικά στοιχεία που θα χρησιμοποιηθούν και αυτά που θα αποκλειστούν.

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να επιστρέψουν στις θέσεις τους και να σκεφτούν:

– Τι ερωτήσεις θα έπρεπε να κάνει το δικαστήριο στους μάρτυρες ή στον Μάνουελ; Γιατί;

– Θα ήταν άδικο να θέσει το δικαστήριο κάποιες συγκεκριμένες ερωτήσεις; Αν ναι, τι είδους ερωτήσεις είναι αυτές;

Οι ομάδες παρουσιάζουν τις ιδέες τους, και όλη η τάξη με συλλογική εργασία, προσπαθεί να καταγράψει τα είδη αποδείξεων και τα είδη ερωτήσεων που θεωρούν ότι δεν θα έπρεπε να χρησιμοποιούνται σε ένα δικαστήριο.

Αν υπάρχει χρόνος, μπορεί να ακολουθήσει εργασία με έρευνα. Ως εργασία για το σπίτι, ανατίθεται στους μαθητές να ερευνήσουν τους κανόνες για τα αποδεικτικά μέσα που εφαρμόζονται στα ποινικά δικαστήρια της χώρας τους και να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα στο επόμενο μάθημα.

Φυλλάδιο μαθητή 8.1
Ερωτηματολόγιο: από ποια ηλικία;

Από ποια ηλικία σύμφωνα με τους νόμους της χώρας σας επιτρέπεται στους νέους να:

1. Βγάζουν δίπλωμα οδήγησης;
2. Παντρεύονται;
3. Ψηφίζουν στις εκλογές;
4. Καταταγούν στο στρατό;
5. Πληρώνουν φόρους;
6. Λαμβάνουν πολιτικά αξιώματα;
7. Μπαίνουν στη φυλακή;
8. Εγκαταλείπουν το σχολείο;
9. Υιοθετούν ένα παιδί;

Φυλλάδιο μαθητή 8.2
Κάρτες συζήτησης

Ένας αστυνομικός λέει στο δικαστήριο ότι ο Μάνουελ, όταν ρωτήθηκε από την αστυνομία, ομολόγησε ότι είχε κλέψει το αυτοκίνητο.	Ένας νεαρός λέει στο δικαστήριο ότι ο Μάνουελ πάντα περηφανεύεται για τα αυτοκίνητα που κλέβει.
Ένα νεαρό κορίτσι λέει στο δικαστήριο ότι κρυφάκουσε έναν φίλο της να μιλάει με τον Μάνουελ στο τηλέφωνο. Μιλούσαν για την κλοπή του αυτοκινήτου του κυρίου Kay.	Ο κ. Kay λέει στο δικαστήριο ότι πιστεύει πως ο Μάνουελ πρέπει να είναι ο βασικός ύποπτος γιατί ήταν μνησίκακος απέναντι στην οικογένεια Kay από τότε που ο κ. Kay εμπόδισε τον Stefan να βλέπει την κόρη του.
Ένας από τους δασκάλους του Μάνουελ λέει στο δικαστήριο πώς έπιασε τον Stefan να κλέβει όταν πήγαινε στο σχολείο.	Ο Μάνουελ δεν έχει κανέναν που να επιβεβαιώνει το άλλοθί του, ότι βρισκόταν στο σπίτι του το βράδυ της κλοπής.
Όταν ρωτήθηκε από τον εισαγγελέα, “Είδατε έναν νεαρό σαν τον Μάνουελ να οδηγεί το αυτοκίνητο εκείνο το βράδυ;”, ένας γείτονας του κυρίου Kay απάντησε, “Ναι, τον είδα”.	

8.1 Σχετικές πληροφορίες για εκπαιδευτικούς
Ένταξη, όχι ποινικοποίηση

Thomas Hammarberg, Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Συμβούλιο της Ευρώπης

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, τα ποσοστά εφηβικής εγκληματικότητας δεν βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα. Επίσης, παραμένουν σχετικά σταθερά εδώ και πολλά χρόνια.

Αυτό δε σημαίνει ότι το πρόβλημα είναι ασήμαντο. Μια ανησυχητική τάση που διαπιστώνεται σε πολλές χώρες είναι ότι πολλά από τα εγκλήματα που διαπράττονται από νεαρούς παραβάτες είναι πιο βίαια ή περισσότερο σοβαρά. Αυτό αποτελεί μια προειδοποίηση. (...).

Αυτή τη στιγμή στην Ευρώπη υπάρχουν δυο διαφορετικές τάσεις. Η μία είναι να μειωθεί η ηλικία ποινικής ευθύνης και να φυλακίζονται περισσότερα παιδιά μικρότερης ηλικίας. Η άλλη τάση – στο πνεύμα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού – είναι η αποφυγή της ποινικοποίησης και η εύρεση λύσεων στο πλαίσιο της οικογένειας και άλλων κοινωνικών δομών.

Υποστηρίζοντας τη δεύτερη προσέγγιση, θα αναφερθούμε στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών και στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο του Συνηγόρου του Παιδιού. Σε μια δήλωση [το] 2003 όχι λιγότεροι από 21 εθνικούς συνηγόρους του παιδιού τόνισαν ότι τα παιδιά που αντιμετωπίζουν προβλήματα με τον νόμο είναι αυτά που κατά προτεραιότητα έχουν ανθρώπινα δικαιώματα.

Πρότειναν ότι η ηλικία της ποινικής ευθύνης δεν θα πρέπει να μειωθεί, αλλά προοδευτικά να φτάσει στα 18 - και ότι τα καινοτόμα συστήματα για την αντιμετώπιση των ανήλικων παραβατών κάτω από αυτή την ηλικία θα πρέπει να δώσουν έμφαση στην εκπαίδευση, την επανένταξη και την αποκατάστασή τους.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού – επικυρωμένη από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες – ζητά από τις κυβερνήσεις να θεσπίσουν ένα ελάχιστο όριο ηλικίας κάτω από τα οποίο θα θεωρείται ότι τα παιδιά δεν έχουν την ικανότητα να παραβούν τον ποινικό νόμο. Η Συνθήκη δεν διευκρινίζει σε ποια ακριβώς ηλικία θα πρέπει να είναι το όριο. Ωστόσο, η Επιτροπή που παρακολουθεί την εφαρμογή της Σύμβασης έχει εκφράσει ανησυχία για τη χαμηλή ηλικία σε διάφορες χώρες. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, τα παιδιά έχουν ποινική ευθύνη μεταξύ 12 και 15 ή 16, αλλά υπάρχουν και παραδείγματα ορίων ηλικίας τόσο χαμηλά όσο τα 7, 8 και 10 έτη.

Αν και το μήνυμα της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι ότι πρέπει να αποφεύγεται η ποινικοποίηση των παιδιών, αυτό δεν σημαίνει ότι οι νεαροί παραβάτες θα πρέπει να αντιμετωπίζονται σα να μην έχουν καμία ευθύνη. Αντίθετα, είναι σημαντικό οι νεαροί παραβάτες να θεωρούνται υπεύθυνοι για τις πράξεις τους και να λαμβάνουν, για παράδειγμα, μέρος στην αποκατάσταση των ζημιών που έχουν προκαλέσει.

Το ερώτημα είναι τι είδους μηχανισμός θα πρέπει να αντικαταστήσει το συνηθισμένο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης σε τέτοιες περιπτώσεις. Οι διαδικασίες θα πρέπει να αναγνωρίσουν τη ζημιά στα θύματα και θα πρέπει ο νεαρός δράστης να καταλάβει ότι η πράξη δεν ήταν αποδεκτή. Ένας τέτοιος ξεχωριστός μηχανισμός για νέους θα πρέπει να στοχεύει στην αναγνώριση της ενοχής και των κυρώσεων που αποσκοπούν σε αποκατάσταση.

Η διαφορά με μια κοινή ποινική διαδικασία βρίσκεται στην διαδικασία της κύρωσης. Στην απόδοση δικαιοσύνης ανηλίκων δεν πρέπει να υπάρχει τιμωρία. Η πρόθεση είναι να εμπεδωθεί η αίσθηση της ευθύνης και, ταυτόχρονα, να προωθηθεί η επανένταξη. Ο νεαρός παραβάτης θα πρέπει να πάρει το μάθημα του και ποτέ να μην επαναλάβει την παρανομία.

Αυτό στην πραγματικότητα δεν είναι εύκολο. Απαιτεί καινοτόμες και αποτελεσματικές κυρώσεις. Κατ' αρχάς, πρέπει να συμμετέχουν οι γονείς του παραβάτη ή άλλος κηδεμόνας, εκτός εάν αυτό κρίνεται αντίθετο προς την επανένταξη του παιδιού. Όποια και αν είναι η διαδικασία, θα πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα για το παιδί να αμφισβητήσει τις κατηγορίες και ακόμα να κάνει και έφεση.

Μια ενδιαφέρουσα διαδικασία «διακανονισμού» έχει υιοθετηθεί στη Σλοβενία. Αν υπάρχει συμφωνία από τον εισαγγελέα, το θύμα και τον κατηγορούμενο, η περίπτωση ενός νεαρού κατηγορούμενου μπορεί να αναφέρεται σε έναν διαμεσολαβητή. Ο μεσολαβητής στη συνέχεια προσπαθεί να επιτύχει μια διευθέτηση που θα είναι ικανοποιητική τόσο για το θύμα όσο και για τον κατηγορούμενο και η δίκη μπορεί ως εκ τούτου να αποφευχθεί.

Μια πτυχή θα πρέπει να τονιστεί περαιτέρω: η σημασία της έγκαιρης ανταπόκρισης στο αδίκημα. Καθυστέρηση των διαδικασιών - που [είναι] ένα πρόβλημα σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες στις μέρες μας - είναι ιδιαίτερα ατυχής όταν πρόκειται για νεαρούς παραβάτες των οποίων οι κακές πράξεις θα πρέπει να θεωρηθούν ως μια κραυγή για άμεση βοήθεια. (...)

Thomas Hammarberg, Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, απόσπασμα από το "Η διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην δικαιοσύνη ανηλίκων», παρουσίαση στην Διάσκεψη των Γενικών Εισαγγελέων της Ευρώπης, Μόσχα, 5-6 Ιουλίου 2006. Πηγή: http://www.coe.int/t/commissioner/

8.2 Σχετικές πληροφορίες για εκπαιδευτικούς

Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Θεσπίστηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 20 Νοεμβρίου 1989

Άρθρο 37

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επαγρυπνούν ώστε:

α) Κανένα παιδί να μην υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε άλλες σκληρές, απάνθρωπες ή εξευτελιστικές τιμωρίες ή μεταχείριση. Θανατική ποινή ή ισόβια κάθειρξη χωρίς δυνατότητα απελευθέρωσης δεν πρέπει να απαγγέλλονται για παραβάσεις, τις οποίες έχουν διαπράξει πρόσωπα κάτω των δεκαοκτώ ετών.

β) Κανένα παιδί να μη στερείται την ελευθερία του κατά τρόπο παράνομο ή αυθαίρετο. Η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο, να μην αποτελεί παρά ένα έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας.

γ) Κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία να αντιμετωπίζεται με ανθρωπισμό και με τον οφειλόμενο στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου σεβασμό, και κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ηλικίας του. Ειδικότερα, κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία θα χωρίζεται από τους ενήλικες, εκτός εάν θεωρηθεί ότι είναι προτιμότερο να μη γίνει αυτό για το συμφέρον του παιδιού, και έχει το δικαίωμα να διατηρήσει την επαφή με την οικογένειά του δι' αλληλογραφίας και με επισκέψεις, εκτός εξαιρετικών περιστάσεων.

δ) Τα παιδιά που στερούνται την ελευθερία τους να έχουν το δικαίωμα για ταχεία πρόσβαση σε νομική ή σε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση, καθώς και το δικαίωμα να αμφιβητούν τη νομιμότητα της στέρησης της ελευθερίας τους ενώπιον ενός δικαστηρίου ή μιας άλλης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής, και για τη λήψη μιας ταχείας απόφασης πάνω σ' αυτό το ζήτημα.

Άρθρο 40

(…) 3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προσπαθούν να προαγάγουν τη θέσπιση νόμων, διαδικασιών, αρχών και θεσμών εφαρμοζομένων ειδικώς στα παιδιά που είναι ύποπτα, κατηγορούμενα ή καταδικασμένα για παράβαση του ποινικού νόμου και ιδιαίτερα:

α) Τη θέσπιση ενός ελάχιστου ορίου ηλικίας κάτω απ' το οποίο τα παιδιά θα θεωρούνται ότι δεν έχουν την ικανότητα παράβασης του ποινικού νόμου.

β) Την εισαγωγή μέτρων, εφόσον αυτό είναι δυνατόν και ευκταίο, για την αντιμετώπιση τέτοιων παιδιών, χωρίς ανάγκη προσφυγής στη δικαιοσύνη, με την προϋπόθεση βέβαια ότι τηρείται ο απόλυτος σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις νόμιμες εγγυήσεις.

4. Μία σειρά διατάξεων σχετικών κυρίως με την επιμέλεια, την καθοδήγηση και την επιτήρηση, τους συμβούλους, τη δοκιμασία, την τοποθέτηση σε οικογένεια, τα προγράμματα γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και τις άλλες εναλλακτικές δυνατότητες πλην της επιμέλειας, θα εξασφαλίζει στα παιδιά μια μεταχείριση που να εγγυάται την ευημερία τους και που να είναι ανάλογη και με την κατάστασή τους και με την παράβαση.

Πηγή: Rolf Gollob/Peter Krapf: *Εξερευνούμε τα δικαιώματα των παιδιών. Εννέα μικρά σχέδια εργασίας για το δημοτικό*. EDC/HRE, Βιβλίο V, Στρασβούργο 2007, σσ. 86 κ.ε..

Για περαιτέρω διάβασμα: Cyndi Banks, *Criminal justice ethics*, Thousand Oaks, 2004. A PDF version of Chapter 5, The Purpose of Criminal Punishment, διαθέσιμο στο http://www.sagepub.com.

ΕΝΟΤΗΤΑ 9
Κυβέρνηση και πολιτική

Πώς πρέπει να

κυβερνάται η κοινωνία;

9.1 Ποιος είναι υπεύθυνος;

Ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος για να κυβερνάται μια χώρα;

9.2 Αν ήσουν πρόεδρος

Γιατί υπάρχει η κυβέρνηση;

9.3 Εγώ και ο ρόλος μου

Τι θα πρέπει να περιμένει μια χώρα από τους πολίτες της;

9.4 Μαθητικό συμβούλιο

Πώς πρέπει να διοικούνται τα σχολεία;

ΕΝΟΤΗΤΑ 9: Κυβέρνηση και πολιτική

Πώς πρέπει να κυβερνάται η κοινωνία;

Πολιτική είναι η διαδικασία κατά την οποία μια κοινωνία ανθρώπων με διαφορετικές απόψεις και συμφέροντα καταλήγει σε συλλογικές αποφάσεις για τον τρόπο οργάνωσης της κοινής ζωής τους. Περιλαμβάνει πειθώ και διαπραγμάτευση, και κάποιο είδος μηχανισμού για τη λήψη τελικών αποφάσεων, όπως η ψηφοφορία. Περιλαμβάνει δύναμη και εξουσία, και ένα στοιχείο εξαναγκασμού - έστω και μόνο για να εξασφαλίσει ότι οι συλλογικές αποφάσεις καθίστανται δεσμευτικές για την ομάδα ως σύνολο.

Ως εκ τούτου, η πολιτική ορίζεται μέσα από το πλαίσιο των θεσμικών οργάνων του κράτους και τη σχέση μεταξύ κράτους και πολιτών. Η σχέση αυτή λαμβάνει διαφορετικές μορφές σε διαφορετικούς τύπους πολιτικών συστημάτων, όπως για παράδειγμα μοναρχία, δημοκρατία και ολοκληρωτικά καθεστώτα.

Σε μια δημοκρατία, οι πολίτες απολαμβάνουν πολιτική ισότητα. Οι συλλογικές αποφάσεις λαμβάνονται με κάποια μορφή πλειοψηφίας, είτε από τους ίδιους τους πολίτες ή από τους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους. Αλλά δημοκρατική πολιτική δεν ασκείται μόνο με ψηφοφορία. Είναι, επίσης, η συζήτηση και η ανταλλαγή απόψεων, και η ευκαιρία που δίνεται στους πολίτες να ακουστεί η φωνή τους για ζητήματα δημόσιας σημασίας.

Ένα σημαντικό ερώτημα σε μια δημοκρατία είναι η σωστή λειτουργία των θεσμών του κράτους και οι αντίστοιχες υποχρεώσεις των πολιτών. Ένα άλλο είναι ο βαθμός στον οποίο θα πρέπει επιμέρους όργανα και φορείς να διοικούνται δημοκρατικά (για παράδειγμα, τα σχολεία).

Μαθαίνοντας για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Μέσα από αυτή τη σειρά μαθημάτων οι μαθητές:

- θα κατανοήσουν τις διάφορες μορφές διακυβέρνησης και τις επιπτώσεις τους για τους πολίτες˙
- θα κατανοήσουν καλύτερα τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα της κυβέρνησης, καθώς και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις των πολιτών˙
- θα εξοικειωθούν ευρύτερα με δημοκρατικές διαδικασίες˙
- θα μάθουν περισσότερα σχετικά με το πολιτικό σύστημα της χώρας τους.

Ο αναγνώστης θα παρατηρήσει ότι στα παρακάτω σχέδια μαθημάτων προτείνεται εργασία για το σπίτι με στόχο την ουσιαστικότερη μάθηση και κατανόηση. Ιδανικά, το μάθημα θα πρέπει να αρχίσει με μια εισαγωγή από τους μαθητές. Αυτό απαιτεί χρόνο και συχνά οδηγεί σε ερωτήσεις αναδεικνύοντας την ανάγκη για επανάληψη ή εξηγήσεις, ή μπορεί να αποτελέσει την αφόρμηση για αυθόρμητες συζητήσεις Έγκειται στον/στην εκπαιδευτικό να αποφασίσει, εάν επιτρέπει ο χρόνος, να προστεθεί ένα επιπλέον μάθημα, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Προφανώς, υπάρχουν όρια στην επέκταση ενός μαθήματος. Έτσι, είναι απαραίτητες οι εναλλακτικές λύσεις. Εάν ο χρόνος είναι περιορισμένος, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να συλλέξει κάποιες ή όλες τις γραπτές εργασίες και να τις σχολιάσει ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, να τις βαθμολογήσει. Οι μαθητές μπορούν, επίσης, να παραδώσουν τις εργασίες τους εθελοντικά. Τέλος, οι εργασίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για επανάληψη ή προετοιμασία για εξετάσεις. Γενικά, ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να διερευνήσει πώς μπορούν να αξιοποιηθούν οι κατ 'οίκον εργασίες των μαθητών και να αποφασίσει αν θα τις ενσωματώσει στο μελλοντικό σχεδιασμό του μαθήματος, και αν ναι, πώς.

Ένα παράδειγμα αυτού του είδους σχεδιασμού υπάρχει στην περιγραφή του τέταρτου μαθήματος.

ΕΝΟΤΗΤΑ 9: Κυβέρνηση και πολιτική

Πώς πρέπει να κυβερνάται η κοινωνία;

Τίτλος μαθ/τος	Μαθησιακοί στόχοι	Εργασίες μαθητών	Υλικά	Μέθοδοι
Μάθημα 1: Ποιος είναι υπεύθυνος;	Οι μαθητές μαθαίνουν διάφορα είδη διακυβέρνησης, π.χ. δημοκρατία και δικτατορία.	Οι μαθητές σκέφτονται για την αμεροληψία ενός συστήματος διακυβέρνησης σε μια φανταστική κοινωνία.	Αντίγραφα του φυλλαδίου μαθητή 9.1 για κάθε μαθητή, χαρτί και μολύβια.	Ιστορία, εργασία σε ζευγάρια , συζήτηση, επίσημο debate.
Μάθημα 2: Αν ήσουν πρόεδρος	Οι μαθητές μπορούν να ερμηνεύσουν τις λειτουργίες και τις ευθύνες της κυβέρνησης.	Οι μαθητές φαντάζονται ότι είναι κυβέρνηση και πρέπει να αποφασίσουν πώς θα δαπανηθούν τα κρατικά χρήματα. Εξετάζουν τους κοινωνικούς στόχους που θέλουν να πετύχουν.	Ένα μεγάλο φύλλο χαρτί, μαρκαδόροι και φύλλα παρακίνησης για κάθε ομάδα 4-6 μαθητών.	Αφίσες, παρουσιάσεις, εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.
Μάθημα 3: Εγώ και ο ρόλος μου	Οι μαθητές μαθαίνουν για τις υποχρεώσεις των πολιτών σε μια δημοκρατική κοινωνία.	Οι μαθητές εξετάζουν τα είδη ευθυνών που έχουν οι πολίτες και πώς μπορούν να βοηθηθούν να πάρουν τις υποχρεώσεις τους σοβαρά.	Κάρτες συζήτησης (φυλλάδιο μαθητή 9.2), μεγάλα φύλλα χαρτιού και μαρκαδόροι για κάθε ομάδα 4-6 μαθητών.	Παρουσιάσεις, εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.
Μάθημα 4: Μαθητικό συμβούλιο	Οι μαθητές μπορούν να ορίσουν τα κριτήρια σχετικά με τον τρόπο διοίκησης του σχολείου και τον ρόλο των μαθητών σε αυτή την διαδικασία.	Οι μαθητές εξετάζουν πώς θα μπορούσε να λειτουργήσει το ιδανικό μαθητικό συμβούλιο.	Ένα ερωτηματο-λόγιο για κάθε μαθητή (φυλλάδιο μαθητή 9.3) και ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού και μαρ-καδόροι για κάθε ομάδα 4-6 μαθητών.	Παρουσιάσεις, ατομική εργασία, εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.

Μάθημα 1
Ποιος είναι υπεύθυνος;
Ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος να κυβερνάται μια χώρα;

Μαθησιακός στόχος	Οι μαθητές μαθαίνουν διάφορα είδη διακυβέρνησης, π.χ. δημοκρατία και δικτατορία.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές σκέφτονται για την αμεροληψία ενός συστήματος διακυβέρνησης σε μια φανταστική κοινωνία.
Υλικά	Αντίγραφα του φυλλαδίου μαθητή 9.1 για κάθε μαθητή, χαρτί και μολύβια.
Μέθοδοι	Ιστορία, εργασία σε ζευγάρια, συζήτηση, επίσημο debate.

Εννοιολογική μάθηση

Οι μορφές διακυβέρνησης μπορούν να ταξινομηθούν με διάφορους τρόπους, για παράδειγμα, όσον αφορά στο ποιος κατέχει την εξουσία, πώς η εξουσία ανατίθεται στους ανθρώπους, ποιος έχει κυριαρχία και πώς επιβάλλονται οι κανόνες. Στην πράξη, οι κύριοι τύποι είναι: δημοκρατία, μοναρχία, θεοκρατία και τυραννία ή δικτατορία. Αυτά θα πρέπει να θεωρηθούν ως «ιδανικοί τύποι", γιατί στην πραγματικότητα μπορούν να συνυπάρχουν στην ίδια χώρα - για παράδειγμα, μια κοινοβουλευτική δημοκρατία μπορεί να περιέχει μέσα της στοιχεία δικτατορίας ή μπορεί να συνυπάρχει με μια βασιλική οικογένεια.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός αρχίζει το μάθημα με την ανάγνωση της ιστορίας, "Το βασίλειο του Σίκκαλ" (φυλλάδιο μαθητή 9.1). Οι μαθητές θα πρέπει να έχουν το δικό τους αντίγραφο της ιστορίας, ώστε να μπορούν να παρακολουθούν, ενώ ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει.

Ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να σταματήσει στο ενδιάμεσο και να ρωτήσει:

– Τι πιστεύετε για τη ζωή στο Σίκκαλ από αυτά που ακούσατε ως τώρα;

Στο τέλος της ιστορίας, ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να ρωτήσει:

– Τι πιστεύετε για τη ζωή στο Σίκκαλ τώρα;

Ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε ζευγάρια και τους ζητά να σκεφτούν για την ποιότητα ζωής στο Σίκκαλ. Σε ένα φύλλο χαρτί θα πρέπει να γράψουν ποια νομίζουν ότι είναι τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της ζωής στο Σίκκαλ.

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να παρουσιάσουν τις ιδέες τους στην τάξη και καταγράφει τα σημαντικότερα σημεία, ώστε να μπορούν να τα δουν όλοι.

Στη συνέχεια, ζητά από όλους να σκεφτούν για τον τρόπο διακυβέρνησης του Σίκκαλ:

– Πιστεύετε ότι στο Σίκκαλ τα πράγματα γίνονται με δίκαιο τρόπο; Γιατί ή γιατί όχι;

– Αν πιστεύετε ότι θα έπρεπε να λειτουργεί με πιο δίκαιο τρόπο, ποια πράγματα θα έπρεπε να αλλάξετε;

Κατόπιν ο/η εκπαιδευτικός ζητά να φανταστούν όλοι ότι είναι κάτοικοι του Σίκκαλ. Η τάξη χωρίζεται σε δύο μεγάλες ομάδες για συζήτηση: η μια ομάδα καλείται να επιχειρηματολογήσει υπέρ της άποψης ότι η χώρα

πρέπει να συνεχίσει να κυβερνάται από το βασιλιά˙ η άλλη ομάδα θα υποστηρίξει ότι κάθε κάτοικος – όχι μόνο ο βασιλιάς – πρέπει να έχει λόγο στην διακυβέρνηση της χώρας. Ο/η εκπαιδευτικός δίνει στις ομάδες μερικά λεπτά για να σκεφτούν και να καταγράψουν τα επιχειρήματα που θα χρησιμοποιήσουν στο debate. Το debate ξεκινά αφού οι δύο ομάδες καθίσουν αντικριστά. Οι μαθητές από κάθε πλευρά εκφράζουν εκ περιτροπής τις απόψεις τους – ίσως βοηθούμενοι από ένα "ραβδάκι ομιλίας", δηλαδή, ένα ραβδάκι που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μικρόφωνο.

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να καταθέσουν την άποψή τους για την ομάδα που χρησιμοποίησε τα καλύτερα επιχειρήματα.

Οι μαθητές είναι τώρα έτοιμοι για μια εξήγηση (επαγωγική προσέγγιση). Ο/η εκπαιδευτικός γράφει τα ονόματα των πέντε τύπων διακυβέρνησης και εξηγεί με ποιον τρόπο είναι διαφορετικοί, αναφερόμενος σε δηλώσεις των μαθητών, όπου είναι δυνατόν:

– μοναρχία˙

– δημοκρατία˙

– δικτατορία˙

– θεοκρατία˙

– αναρχία.

Το μάθημα τελειώνει με ερώτηση στους μαθητές για το σύστημα διακυβέρνησης της χώρας τους. Για εργασία για το σπίτι, οι μαθητές πρέπει να βρουν περισσότερα στοιχεία πάνω σε αυτό και να φτιάξουν ένα κουίζ – με 5-10 ερωτήσεις – ώστε στο επόμενο μάθημα να γίνει έλεγχος των γνώσεων όλων των μαθητών.

Μάθημα 2
Αν ήσουν πρόεδρος
Γιατί υπάρχει η κυβέρνηση;

Μαθησιακός στόχος	Οι μαθητές μπορούν να ερμηνεύσουν τις λειτουργίες και τις ευθύνες της κυβέρνησης.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές φαντάζονται ότι είναι κυβέρνηση και πρέπει να αποφασίσουν πώς θα δαπανηθούν τα κρατικά χρήματα. Εξετάζουν τους κοινωνικούς στόχους που θέλουν να πετύχουν.
Υλικά	Ένα μεγάλο φύλλο χαρτί, μαρκαδόροι και φύλλα παρακίνησης για κάθε ομάδα 4-6 μαθητών.
Μέθοδοι	Αφίσες, παρουσιάσεις, εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.

Εννοιολογική μάθηση

Καθήκον της κυβέρνησης σε μια δημοκρατική κοινωνία είναι να προωθεί το κοινό καλό. Αυτό δεν είναι μόνο το καλό της πλειονότητας. Είναι το ύψιστο όφελος για όλα τα μέλη της κοινωνίας. Το τι σημαίνει αυτό στην πράξη συχνά αποτελεί αντικείμενο αντιπαράθεσης. Έχουν προταθεί μια σειρά από – συχνά αντικρουόμενα – κοινωνικά ιδεώδη, όπως η πρόνοια, η ασφάλεια, η δικαιοσύνη, η κοινωνική αρμονία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και η ευημερία. Ο τρόπος που θα τεθούν οι προτεραιότητες σε έναν πραγματικό οικονομικό σχεδιασμό είναι ένα δύσκολο έργο, καθώς οι πόροι που διατίθενται στην κυβέρνηση είναι συνήθως περιορισμένοι.

Το μάθημα

Το μάθημα αρχίζει με χωρισμό των μαθητών σε ομάδες των 4-6 ατόμων και δίνοντας σε κάθε ομάδα ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού και μαρκαδόρους.

Ζητείται από τους μαθητές να μεταφερθούν στο μέλλον και να φανταστούν ότι έχουν αναλάβει την διακυβέρνηση της χώρας – δηλαδή, ότι είναι κυβέρνηση. Ως κυβέρνηση, έχουν $6 δισεκατομμύρια για να ξοδέψουν. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προσαρμόσει το ποσό αυτό στον ετήσιο προϋπολογισμό της κυβέρνησης της χώρας τους.

Έργο των ομάδων είναι να αποφασίσουν πώς θα δαπανήσουν αυτά τα χρήματα κατά το επόμενο έτος. Χρησιμοποιώντας το χαρτί και τους μαρκαδόρους, κάθε ομάδα φτιάχνει μια αφίσα εξηγώντας πώς, ως κυβέρνηση, πρόκειται να διαθέσει τα χρήματα και παρουσιάζει τις ιδέες της στην υπόλοιπη τάξη. Μετά το τέλος της παρουσίασης, οι υπόλοιποι μαθητές έχουν την ευκαιρία να θέσουν ερωτήσεις στην ομάδα σχετικά με το σχέδιο δαπανών της.

Με στόχο την παροχή νέων πληροφοριών, ο/η εκπαιδευτικός θέτει ερωτήματα σχετικά με την οικονομία και τον τρόπο λειτουργίας της κυβέρνησης, για παράδειγμα:

– σκεφτήκατε να χρησιμοποιήσετε μέρος των χρημάτων για αποπληρωμή εξωτερικού χρέους;

– θα ξοδεύατε κάποια χρήματα για δημιουργία θέσεων εργασίας;

– πόσο σημαντικό είναι για μια κυβέρνηση να δαπανά χρήματα για την παιδεία;

Σε συνεργασία με τους μαθητές, ο/η εκπαιδευτικός φτιάχνει έναν κατάλογο, που μπορούν και βλέπουν όλοι, όπου καταγράφει όλους τους τομείς στους οποίους, κατά τη γνώμη τους, θα έπρεπε η κυβέρνηση να δαπανά χρήματα.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να επιστρέψουν στις ομάδες τους και δίνει σε κάθε ομάδα ένα φύλλο παρακίνησης που περιέχει μια λίστα με τα κοινωνικά ιδεώδη που μπορεί να προσπαθεί να επιτύχει η κυβέρνηση μιας δημοκρατικής κοινωνίας, για παράδειγμα:

– πρόνοια·

– ασφάλεια·

– δικαιοσύνη·

– κοινωνική αρμονία·

– ανθρώπινα δικαιώματα·

– ευημερία.

Οι ομάδες θα προσπαθήσουν να συνδυάσουν τα ιδεώδη αυτά με τους τομείς εξόδων που έχουν ήδη αναφέρει εξετάζοντας ποια από αυτά ικανοποιούνται με τις δαπάνες που έχουν σχεδιάσει.

Μετά οι ομάδες θα παρουσιάσουν τις ιδέες τους στην τάξη και στο τέλος ο/η εκπαιδευτικός θα ρωτήσει όλους του μαθητές:

– Ποια νομίζετε ότι είναι η πιο σημαντική ευθύνη της κυβέρνησης;

Ως εργασία για το σπίτι, ζητείται από τους μαθητές να βρουν σε ποιους τομείς δαπανά χρήματα η κυβέρνηση της χώρας τους. Αυτό μπορούν να το κάνουν παρακολουθώντας τηλεόραση ή διαβάζοντας εφημερίδες. Στην αρχή του επόμενου μαθήματος, οι μαθητές θα παρουσιάσουν ότι έχουν βρει και θα αναφέρουν αν οι δαπάνες αυτές συμπίπτουν με τις δικές τους προτεραιότητες.

Μάθημα 3
Εγώ και ο ρόλος μου
Τι πρέπει να περιμένει μια χώρα από τους πολίτες της;

Μαθησιακός στόχος	Οι μαθητές μαθαίνουν για τις υποχρεώσεις των πολιτών σε μια δημοκρατική κοινωνία.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές εξετάζουν τα είδη ευθυνών που έχουν οι πολίτες και πώς μπορούν να ενθαρρυνθούν προκειμένου να πάρουν τις υποχρεώσεις τους πιο σοβαρά.
Υλικά	Κάρτες συζήτησης (φυλλάδιο μαθητή 9.2), μεγάλα φύλλα χαρτιού και μαρκαδόροι για κάθε ομάδα 4-6 μαθητών.
Μέθοδοι	Παρουσιάσεις, εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.

Γενικές πληροφορίες

Οι πολίτες σε μια δημοκρατική κοινωνία αναμένεται να έχουν κάποια δικαιώματα όπως ατομικά, πολιτικά, κοινωνικά, πολιτισμικά και περιβαλλοντικά. Το περιεχόμενο αυτών των δικαιωμάτων αποτελεί θέμα αντιπαράθεσης. Όπως, επίσης, και το θέμα των υποχρεώσεων που συνδυάζονται με αυτά τα δικαιώματα. Μερικοί άνθρωποι πιστεύουν ότι οι πολίτες πρέπει να έχουν μόνο μία ευθύνη - να τηρούν τον νόμο. Άλλοι πιστεύουν ότι οι πολίτες απαιτείται να έχουν ένα πολύ ευρύτερο φάσμα υποχρεώσεων.

Το μάθημα

Στην αρχή του μαθήματος, οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες ων 4-6 ατόμων και κάθε ομάδα παίρνει κάρτες συζήτησης (φυλλάδιο μαθητή 9.2). Κάθε κάρτα περιγράφει ένα καθήκον που μπορεί να έχει ένας πολίτης.

Οι μαθητές καλούνται να χωρίσουν τις κάρτες σε τρεις κατηγορίες – ανάλογα με το ποιος νομίζουν ότι είναι υπεύθυνος να αναλάβει το συγκεκριμένο καθήκον που περιγράφεται στην κάρτα:

1. ΟΛΟΙ οι πολίτες˙
2. ΜΕΡΙΚΟΙ πολίτες˙ ή
3. ΚΑΝΕΝΑΣ πολίτης.

Ο/η εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές να παρουσιάσουν τις αποφάσεις τους και να εξηγήσουν πώς κατέληξαν σε αυτές.

Δίνονται στις ομάδες μεγάλα φύλλα χαρτιού και μαρκαδόροι. Ο/η εκπαιδευτικός λέει στις ομάδες ότι πρέπει να φτιάξουν την “χάρτα του πολίτη”. Οι μαθητές χωρίζουν το χαρτί σε δύο στήλες. Στην πρώτη στήλη θα γράψουν τι νομίζουν ότι περιμένει κάθε πολίτης από τη χώρα (κάτω από τον τίτλο “ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ”), και στη δεύτερη, τι αναμένεται να κάνουν οι πολίτες ως αντάλλαγμα (κάτω από τον τίτλο “ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ”).

Όταν τελειώσουν, οι ιδέες των ομάδων παρουσιάζονται στην τάξη, και οι μαθητές μπορούν να θέσουν ερωτήσεις.

Τέλος, ο/η εκπαιδευτικός θα ρωτήσει:

– πιστεύετε ότι οι συμπολίτες σας ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους προς το κράτος; Γιατί ναι ή γιατί όχι;

– τι είδους πράγματα νομίζετε ότι θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να αναλάβουν τις ευθύνες τους ως πολίτες πιο σοβαρά;

– πιστεύετε ότι κάποια δικαιώματα των πολιτών θα πρέπει να ανακαλούνται αν δεν ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους; Γιατί ναι ή γιατί όχι;

Για εργασία για το σπίτι, οι μαθητές πρέπει να διεξάγουν μια έρευνα στην οποία θα ρωτήσουν την οικογένεια και τους φίλους τους, ποιες νομίζουν ότι πρέπει να είναι οι υποχρεώσεις του πολίτη. Τα ευρήματα της έρευνας θα παρουσιαστούν στην αρχή του επόμενου μαθήματος.

Μάθημα 4
Μαθητικό συμβούλιο
Πώς πρέπει να διοικούνται τα σχολεία;

Μαθησιακός στόχος	Οι μαθητές μπορούν να ορίσουν τα κριτήρια σχετικά με τον τρόπο διοίκησης του σχολείου και τον ρόλο των μαθητών σε αυτή την διαδικασία.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές εξετάζουν πώς θα μπορούσε να λειτουργήσει το ιδανικό μαθητικό συμβούλιο.
Υλικά	Ένα ερωτηματολόγιο για κάθε μαθητή (φυλλάδιο μαθητή 9.3) και ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού και μαρκαδόροι για κάθε ομάδα 4-6 μαθητών.
Μέθοδοι	Παρουσιάσεις, ατομική εργασία, εργασία σε μικρές ομάδες και συζήτηση όλης της τάξης.

Γενικές πληροφορίες

Τα νεαρά άτομα είναι και αυτά πολίτες. Έχουν το δικαίωμα να έχουν λόγο σε ότι αφορά τα ίδια και τις κοινότητές τους. Αυτό περιλαμβάνει και το σχολείο τους. Οι μηχανισμοί που επιτρέπουν στους μαθητές να έχουν λόγο στον τρόπο λειτουργίας του σχολείου τους δεν διασφαλίζουν μόνο αυτό το δικαίωμά τους, αλλά τους βοηθούν επίσης να μάθουν για τις δημοκρατικές διαδικασίες. Ωστόσο, το ποιοι ακριβώς είναι αυτοί οι μηχανισμοί αποτελεί θέμα αντιπαράθεσης. Μερικοί πιστεύουν ότι είναι σημαντικό να έχει κάθε σχολείο το δικό του μαθητικό συμβούλιο, άλλοι λένε πως αυτό δεν είναι απαραίτητο και ότι υπάρχουν άλλοι τρόποι για να δίνονται ευκαιρίες στους μαθητές να συμβάλουν στη λειτουργία του σχολείου.

Το μάθημα θα αρχίσει με αναφορά σε στοιχεία που έχουν ετοιμάσει οι μαθητές ως εργασία για το σπίτι. Ανάλογα με τον πλούτο του υλικού και την ανάγκη που ίσως προκύψει για συζήτηση, ενδέχεται να χρειαστεί η προσθήκη ενός ακόμη μαθήματος. Επειδή υπάρχουν περιορισμοί σε αυτή την εναλλακτική, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί επίσης να μαζέψει τις εργασίες των μαθητών και να τις επιστρέψει με σχόλια. Το σημαντικό είναι, όμως, να δοθεί προσοχή στις εργασίες των μαθητών.

Το μάθημα

Το μάθημα θα αρχίσει με παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας που έγινε από τους μαθητές σχετικά με τις απόψεις της οικογένειάς τους και των φίλων τους για τις υποχρεώσεις των πολιτών. Γίνεται συζήτηση των αποτελεσμάτων.

Ο/η εκπαιδευτικός θα εισάγει το νέο θέμα κάνοντας αναφορά στο υλικό των μαθητών, αν θεωρηθεί σκόπιμο, και ρωτώντας τους μαθητές πόσο καλά θεωρούν ότι λειτουργεί το σχολικό συμβούλιο στο σχολείο τους. Αν στο σχολείο δεν υπάρχει κάποιο είδος εκπροσώπησης, ο/η εκπαιδευτικός θα ρωτήσει αν γνωρίζουν κάποιο σχολείο που διαθέτει, και αν ναι, τι μορφή έχει λάβει αυτή η εκπροσώπηση.

Ο/η εκπαιδευτικός λέει στους μαθητές να φανταστούν το ιδανικό μαθητικό συμβούλιο – δηλαδή, μια ομάδα μαθητών δημοκρατικά εκλεγμένη η οποία θα προωθεί τα συμφέροντα του συνόλου των μαθητών στο σχολείο.

Στη συνέχεια δίνεται στους μαθητές ερωτηματολόγιο (φυλλάδιο μαθητή 9.3) για συμπλήρωση.

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-6. Δίνεται λίγος χρόνος για να γίνει σύγκριση των απαντήσεων και πιθανόν οι μαθητές να θέσουν ερωτήσεις. Μετά, ο/η εκπαιδευτικός δίνει σε κάθε ομάδα ένα μεγάλο

φύλλο χαρτιού και μερικούς μαρκαδόρους. Η εργασία των ομάδων είναι να σκεφτούν και να γράψουν για το ιδανικό μαθητικό συμβούλιο. Ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να εξηγήσει τι είναι καταστατικό, και να δώσει μερικά παραδείγματα για τους κανόνες που περιμένει κανείς να βρει στο καταστατικό ενός μαθητικού συμβουλίου.

Όταν τελειώσει το έργο της η κάθε ομάδα, το παρουσιάζει στην τάξη και εξετάζονται τα θέματα που μπορεί να προκύψουν, όπως για παράδειγμα:

– Πόση εξουσία πρέπει να έχουν οι μαθητές και πόση ο/η διευθυντής/τρια και οι εκπαιδευτικοί;

– Ποιος πρέπει να έχει τον τελευταίο λόγο στις αποφάσεις που επηρεάζουν τη λειτουργία του σχολείου;

– Μπορεί ένα σχολείο να είναι μια δημοκρατία;

Τέλος, οι μαθητές θα κάνουν μια παρουσίαση στον/την διευθυντή/τρια του σχολείου, και αν θέλουν, μπορούν να κάνουν συγκεκριμένες προτάσεις για το σχολικό συμβούλιο.

Ως εργασία για το σπίτι, οι μαθητές θα διεξάγουν έρευνα ρωτώντας τα μέλη της οικογένειάς τους και τους φίλους τους:

– Πιστεύετε ότι όλα τα σχολεία της χώρας πρέπει να έχουν μαθητικό συμβούλιο; Γιατί (ή γιατί όχι);

Τα αποτελέσματα αυτή της έρευνας θα παρουσιαστούν στην αρχή του επόμενου μαθήματος.

Φυλλάδιο μαθητή 9.1
Το Βασίλειο του Σίκκαλ

Το Σίκκαλ είναι μια χώρα που βρίσκεται ψηλά στα βουνά. Για αιώνες η επαφή με τον έξω κόσμο υπήρξε ελάχιστη.

Αν και το Σίκκαλ είναι ένα μικροσκοπικό βασίλειο, έχει προσελκύσει μεγάλο ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια. Αυτό οφείλεται κυρίως στον ασυνήθιστο τρόπο οργάνωσης της κοινωνίας του.

Κατ' αρχάς, κανένας άνθρωπος στο Σίκκαλ δεν πεινάει. Οι κάτοικοι του Σίκκαλ παράγουν τα τρόφιμά τους τα οποία μοιράζονται ανάλογα με τις ανάγκες τους. Σε κάθε οικογένεια παρέχεται ένα σπίτι. Το μέγεθος του σπιτιού εξαρτάται από τον αριθμό των μελών της οικογένειας. Τα καύσιμα για θέρμανση και μαγείρεμα παρέχονται δωρεάν, καθώς και τακτικές υπηρεσίες επισκευής. Αν κάποιος αρρωστήσει, υπάρχει ιατρική περίθαλψη. Για όλους τους κατοίκους προβλέπεται ιατρικός έλεγχος κάθε έξι μήνες και υπάρχουν τακτικές υπηρεσίες φροντίδας για ηλικιωμένους, οικογένειες με μικρά παιδιά και όποιον έχει ανάγκη επιπλέον φροντίδας.

Στο Σίκκαλ, όλοι έχουν πρόσβαση στα όμορφα πράγματα στη ζωή. Κάθε οικογένεια λαμβάνει μια φορά τον χρόνο ένα βιβλιάριο κουπονιών τα οποία ανταλλάσσονται με είδη πολυτελείας, όπως αρώματα, έπιπλα ή μπαχαρικά. Τα κουπόνια μπορούν να χρησιμοποιηθούν αμέσως ή να φυλαχθούν για κάποια ιδιαίτερη περίπτωση.

Πώς έχουν οργανώσει έτσι τη ζωή τους οι κάτοικοι του Σίκκαλ; Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, το Σίκκαλ κυβερνάται από μια βασιλική οικογένεια. Ο τωρινός βασιλιά είναι ο Σικ ΙΙΙ. Αυτός αποφασίζει για τον αριθμό των εργαζομένων που απαιτούνται σε κάθε είδος εργασίας, όπως στην καλλιέργεια τροφίμων, το χτίσιμο των σπιτιών ή την ιατρική περίθαλψη. Τα άτομα που κάνουν αυτές τις δουλειές επιλέγονται στην ηλικία των πέντε ετών και στέλνονται σε ανάλογες σχολές εκπαίδευσης. Οι αγρότες πηγαίνουν στη γεωργική σχολή, οι εργάτες σε τεχνική σχολή, οι εργαζόμενοι στον τομέα της υγείας στην ιατρική σχολή, και ούτω καθεξής. Όλοι οι υπόλοιποι σε ηλικία εργασίας απασχολούνται σε κάποιο από τα παλάτια του βασιλιά Σικ.

Το πιο αξιοθαύμαστο είναι ότι στο Σίκκαλ δεν υπάρχουν χρήματα. Κανείς δε χρειάζεται να πληρώνεται γιατί όλοι έχουν ό,τι χρειάζονται!

Ίσως να αναρωτιέστε αν κάποιος στο Σίκκαλ παραπονιέται ποτέ για αυτές τις ρυθμίσεις. Στην πραγματικότητα, αυτό συμβαίνει πολύ σπάνια. Οι λίγοι άνθρωποι που διαμαρτύρονται οδηγούνται σε ασφαλή ψυχιατρικά νοσοκομεία. Τελικά, θα πρέπει να είναι κανείς τρελός για να διαμαρτυρηθεί για τη ζωή σε μια κοινωνία όπως αυτή, έτσι δεν είναι;

Φυλλάδιο μαθητή 9.2
Κάρτες συζήτησης

Πληρώνεις φόρους	**Είσαι μέλος πολιτικού κόμματος**
Αγωνίζεσαι για την υπεράσπιση της χώρας	**Ψηφίζεις σε εκλογές**
Αναφέρεις αξιόποινες πράξεις στην αστυνομία	**Στηρίζεις την οικογένειά σου**
Υπακούς στον νόμο	**Παρέχεις βοήθεια στους γείτονες**
Υπερασπίζεσαι τη χώρα σου όταν δέχεται κριτική	**Κάτι άλλο… ;**

Φυλλάδιο μαθητή 9.3
Ερωτηματολόγιο

Στο ιδανικό, κατά τη γνώμη σας, μαθητικό συμβούλιο:

1. Πόσοι εκπρόσωποι των μαθητών θα πρέπει να υπάρχουν;
2. Με ποιον ακριβώς τρόπο θα επιλέγονται οι εκπρόσωποι;
3. Πόσο συχνές θα είναι οι συναντήσεις του συμβουλίου;
4. Πού θα γίνονται οι συναντήσεις του μαθητικού συμβουλίου;
5. Προβλέπεται να αναμιχθούν εκπαιδευτικοί και γονείς; Αν ναι, με ποιο τρόπο;
6. Με ποια θέματα θα ασχολείται το μαθητικό συμβούλιο, και με ποια θέματα δεν θα πρέπει να ασχολείται;
7. Τι είδους αποφάσεις θα επιτρέπεται να λαμβάνει το μαθητικό συμβούλιο, και ποιες αποφάσεις δεν θα επιτρέπεται να λαμβάνει.

"Ζούμε δημοκρατικά". Το εγχειρίδιο αυτό απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (EDC/HRE), σε συντάκτες βιβλίων για την EDC/HRE και σε υπευθύνους ανάπτυξης προγραμμάτων σπουδών. Εννέα διδακτικές ενότητες με περίπου τέσσερα σχέδια μαθημάτων η κάθε μία εστιάζουν σε έννοιες-κλειδιά της EDC/HRE. Τα σχέδια μαθημάτων δίνουν βήμα-προς-βήμα οδηγίες και περιλαμβάνουν φυλλάδια για τους μαθητές και γενικές πληροφορίες για τους/τις εκπαιδευτικούς. Έτσι, το εγχειρίδιο είναι κατάλληλο για ασκούμενους ή αρχάριους στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού, και για εκπαιδευτικούς οι οποίοι λαμβάνουν την ενδοϋπηρεσιακή τους κατάρτιση στην EDC/HRE. Οι έμπειροι εκπαιδευτικοί μπορούν να εμπνευστούν από τις ιδέες και τα υλικά. Το εγχειρίδιο στο σύνολό του παρέχει πλήρες πρόγραμμα σπουδών για ένα ολόκληρο σχολικό έτος για τους μαθητές του γυμνασίου. Κάθε κεφάλαιο, ωστόσο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί αυτόνομα και έτσι το εγχειρίδιο επιτρέπει ιδιαίτερη ευελιξία στη χρήση του.

Ο στόχος της EDC/HRE είναι να μάθει στα παιδιά πώς μπορούν να γίνουν ενεργοί πολίτες, πρόθυμοι και ικανοί να συμμετέχουν στη δημοκρατική κοινότητα. Ως εκ τούτου, η EDC/HRE δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην δράση και την εργασιοκεντρική μάθηση. Η σχολική κοινότητα γίνεται αντιληπτή ως μια σφαίρα αυθεντικής εμπειρίας, όπου οι νέοι μπορούν να μάθουν πώς να συμμετέχουν στη δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων και να αναλαμβάνουν ευθύνη σε νεαρή ηλικία. Οι έννοιες-κλειδιά στην EDC/HRE διδάσκονται ως εργαλεία δια βίου μάθησης.

Αυτό είναι το Βιβλίο III από τα 6 Βιβλία της σειράς. Τα υπόλοιπα είναι τα εξής:

EDC/HRE Βιβλίο I: *Εκπαιδευόμαστε και Εκπαιδεύουμε για τη δημοκρατία* - Γενικές πληροφορίες και υλικό για τους εκπαιδευτικούς σχετικά με την εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα

EDC/HRE Βιβλίο II: *Μεγαλώνουμε δημοκρατικά* - Σχέδια μαθήματος για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα για το δημοτικό

EDC/HRE Βιβλίο III: *Ζούμε δημοκρατικά* – Σχέδια μαθήματος για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα για το γυμνάσιο

EDC/HRE Βιβλίο IV: *Συμμετέχουμε στη δημοκρατία* – Σχέδια μαθήματος για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα για το λύκειο

EDC/HRE Βιβλίο V: *Εξερευνούμε τα δικαιώματα του παιδιού* – Εννέα μικρά σχέδια εργασίας για το δημοτικό

EDC/HRE Τόμος VI: *Διδάσκουμε τη δημοκρατία* – Μια συλλογή από μοντέλα σχετικά με την εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

www.coe.int
http://book.coe.int
Council of Europe Publishing

Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει 47 κράτη μέλη, που καλύπτουν σχεδόν ολόκληρη την ήπειρο της Ευρώπης. Επιδιώκει να αναπτύξει κοινές δημοκρατικές και νομικές αρχές με βάση την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και άλλα κείμενα αναφοράς σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων. Από τότε που ιδρύθηκε το 1949, στον απόηχο του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, το Συμβούλιο της Ευρώπης συμβολίζει τη συμφιλίωση.